

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

**MÜLTECİ ÖĞRENCİLERİN OKULA UYUM
SÜREÇLERİNE YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN
EĞİTSEL ETKİNLİKLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ferah ÖZDEN

İstanbul

Nisan-2021

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

**MÜLTECİ ÖĞRENCİLERİN OKULA UYUM SÜREÇLERİNE
YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN EĞİTSEL ETKİNLİKLERİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ferah ÖZDEN

Danışman: Doç. Dr. Ali ÖZDEMİR

İstanbul

Nisan-2021

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Ali ÖZDEMİR

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Kâmil Arif KIRKIÇ

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Esra TÖRE

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

23.04.2021

Prof. Dr. Ali GÜNEŞ

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “**Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin İncelenmesi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Ferah ÖZDEN

İstanbul, 2021

ÖN SÖZ

Pandemi nedeniyle içinden geçtiğimiz son günlerde eğitimde fırsat eşitliği konusunun sıklıkla tartışıldığı görülmektedir. Özellikle kapsayıcı eğitim alanına dâhil edilen çocukların da eğitime erişim problemlerinin ve eğitiminin, önümüzdeki zamanlarda daha güçlü bir şekilde gündeme gelmesi beklenmektedir. Kapsayıcı eğitim konusunda yeni bir anlayışla yapılacak çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulacağı ortadadır. Pandemi sonrası karşılaşılabilecek tablo hakkında net bir fikrimiz olmamakla birlikte daha önce alanda yapılmış çalışmaların ışığı, gelecekte yapılacak çalışmalar için bir rehber niteliği taşımaya devam edecektir. Bu bağlamda görev yapmış olduğum okulda bulunan mülteci öğrencilerin okula uyum süreçleri için gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerle ilgili çalışmaların bir parçası olmanın mutluluğunu yaşamaktayım.

Buradan hareketle tüm yüksek lisans eğitimim ve tez yazım sürecinde ilgisi, sabrı, hoşgörüsü ve yüreklendirmesi ile kendisinden çok şey öğrendiğim değerli tez danışmanım Doç. Dr. Ali ÖZDEMİR' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yine yüksek lisans eğitimim süresince desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sayın hocam Doç. Dr. Mustafa ÖZGENEL'e ve diğer hocalarıma da teşekkür ederim. Tez yazım aşamasında zorlu zamanlarda beni cesaretlendirerek yola devam etmem gerektiğini hatırlatan sevgili Gülsu NAİBOĞLU'na, yüksek lisansın bana kazandırdığı arkadaşlarımdan sevgili Ayşe YILMAZ' a da desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim. Ve gözlerinin içine baktığımda gelecekle ilgili umutlanmaya cesaret edebildiğim sevgili öğrencilerime, öğretmen arkadaşlarıma ve sevgili aileme de ayrıca çok teşekkür ederim.

Çocukların her koşulda mutlu olabilecekleri, hayallerini gerçekleştirebilecekleri ve kardeşliğin yeşerip büyüyebileceği daha iyi bir dünya bırakabilmek dileği ile...

Ferah ÖZDEN

İstanbul, 2021

ÖZET

**MÜLTECİ ÖĞRENCİLERİN OKULA UYUM SÜREÇLERİNE
YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN EĞİTSEL ETKİNLİKLERİN
İNCELENMESİ**

Ferah ÖZDEN

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ali ÖZDEMİR

Nisan- 2021, 197 Sayfa

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de örgün eğitim görmekte olan mülteci öğrencilerin, okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemlere yönelik geliştirilmiş eğitsel etkinliklerin, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini nasıl etkilediğini incelemektir. Çalışmanın temel amacından hareketle mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaştıkları problemlerin tespiti, problemlere yönelik çözüm önerileri, geliştirilen eğitsel etkinliklerin neler olduğu, eğitsel etkinliklerin yararları, Türk öğrenciler üzerindeki etkileri ve ilgili kurum ve kuruluşların uyum süreçlerine yönelik izlemeleri gereken yolların nasıl olması gerektiği gibi alt başlıklar derinlemesine incelenmiştir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan iç içe geçmiş tek durum deseni (çok analiz birimli) benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul’da resmî bir devlet ortaokulunda bulunan sekiz öğretmen, sekiz Türk öğrenci ve sekiz mülteci öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları, saha notları, kısa video kayıtları ve fotoğraflarla toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizleri ile incelenmiştir. Araştırmada mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin mülteci ve Türk öğrencileri olumlu yönde etkilemiş olduğu, eğitsel etkinliklerin yaygınlaştırılması ve her yeni dönemde tekrar gözden geçirilerek okula yeni gelen öğrencilere de uygulanmasının uygun olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda ortaya çıkan bir diğer sonuç ise eğitsel etkinliklerin çeşitli sanatsal faaliyetlerle ve yetenek kursları ile desteklenmesinin, ilgili kurum ve kuruluşların yapmış oldukları çalışmaların daha sistematik bir şekilde yürütülmesinin

uygun olabileceği belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre mültecilerin Türkiye’de kalma olasılıkları bulunması nedeni ile eğitim ve ğretim faaliyetlerine yönelik uzun vadeli planların yapılmasının gerekli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca araştırmada elde edilen veriler incelendiğinde, mülteciler hakkında oluşan olumsuz algıların giderilmesi ile ilgili çalışmaların mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: G, Mülteci ğrenci, Geçici Koruma Altındaki ğrenciler, Uyum Süreci, Durum alışması.

ABSTRACT

**INVESTIGATION OF EDUCATIONAL ACTIVITIES
PERFORMED FOR THE ADAPTATION PROCESS OF
REFUGEES TO SCHOOL STUDENTS**

Ferah OZDEN

Master, Educational Administration

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Ali ÖZDEMİR

April- 2021, 197 Pages

The aim of this study is to examine how the educational activities developed for the problems of the refugee students who are receiving formal education in Turkey during their adaptation to school affect the school adaptation process of the refugee students. Based on the main purpose of the study, the sub-headings such as determining the problems faced by refugee students in their adaptation to school, solution suggestions for the problems, what the educational activities are developed, the benefits of educational activities, their effects on Turkish students, and how the relevant institutions and organizations should follow their adaptation processes are in-depth. It has been examined.

In the study, one of the qualitative research methods, nested single case pattern (with multiple analysis units) was adopted. The study group of the research consists of eight teachers, eight Turkish students and eight refugee students in an official state secondary school in Istanbul. The research data were collected with semi-structured interview forms, field notes, short video recordings and photographs. The obtained data were analyzed with descriptive and content analysis. In the study, it was concluded that the educational activities carried out for the adaptation processes of refugee students to school had a positive effect on refugee and Turkish students, and that it may be appropriate to expand the educational activities and to be applied to new students who are new to the school by revising them in each new period. Another result that emerged in line with the data obtained from the study is that it may be appropriate to support educational activities with various artistic activities and talent courses, and to carry out the studies of the relevant institutions and organizations in a more

systematic way. According to the results of the research, it was stated that it is necessary to make long-term plans for education and training activities due to the possibility of refugees staying in Turkey. In addition, when the data obtained in the research were examined, it was stated that the efforts to eliminate the negative perceptions about refugees would contribute to the adaptation process of the refugee students to the school.

Keywords: Migration, Refugee Student, Students Under Temporary Protection, Adaptation Process, Case Study.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem durumu.....	1
1.2. Amaç.....	4
1.3. Önem	4
1.4.Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6.Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
İLGİLİ YAZIN.....	7
2.1 Göç Olgusu	7
2.1.1.Göç ve Göç ile İlgili Kavramlar.....	8
2.2. Göç ve Türkiye.....	9
2.3. Göç ve Eğitim	12
2.3.1. Mülteci Çocukların Eğitimine Yönelik Düzenlemeler	14

2.4. Göç ve Uyum	23
2.4.1. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerinde Karşılaşılan Sorunlar	25
2.4.1.1. Okula Uyum Sorunları	27
2.4.1.2. Dil Uyum Sorunları.....	29
2.4.1.3. Toplumsal Kabul Sorunları.....	31
2.4.1.4. Sosyo-Ekonomik Sorunlar	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	37
YÖNTEM.....	37
3.1. Araştırma Modeli	37
3.2. Çalışma Grubu	39
3.3. Verilerin Toplanması	40
3.4. Verilerin Analizi.....	43
3.5. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği.....	44
3.6. Araştırmacının Rolü	49
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	53
BULGULAR	53
4.1. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerinde Karşılaştıkları Problemlere Yönelik Bulgular.....	55
4.2. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerinde Karşılaştıkları Problemlerin Çözümüne Yönelik Bulgular.....	71
4.3. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklere Yönelik Bulgular	82
4.4. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilmiş Eğitsel Etkinliklerin Etkileri ile İlgili Bulgular.....	86
4.5. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Yeterliliği ile İlgili Bulgular	98

4.6. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Geliştirilmesi ile İlgili Bulgular	102
4.7. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Türk Öğrenciler Üzerindeki Etkileri ile ilgili Bulgular	111
4.8. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik İlgili Kurum ve Kuruluşların Yapması Gerekenlerle İlgili Bulgular	118
BEŞİNCİ BÖLÜM	126
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	126
5.1. Sonuç ve Tartışma	126
5.1.1. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerinde Karşılaştıkları Problemlere Yönelik Sonuç ve Tartışma	126
5.1.2. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerinde Karşılaştıkları Problemlerin Çözümüne Yönelik Sonuç ve Tartışma	134
5.1.3. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklere Yönelik Sonuç ve Tartışma.....	137
5.1.4. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Etkileri ile İlgili Sonuç ve Tartışma.	139
5.1.5. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Yeterliliği ile İlgili Sonuç ve Tartışma	141
5.1.6. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Geliştirilmesi ile İlgili Sonuç ve Tartışma	141
5.1.7. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Türk Öğrenciler Üzerindeki Etkileri İlgili Sonuç ve Tartışma.....	143
5.1.8. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik İlgili Kurum ve Kuruluşların Yapması Gerekenlerle İlgili Sonuç ve Tartışma	144

5.2. Öneriler	147
5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	148
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	148
5.3.3 Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler.....	150
KAYNAKÇA	152
EKLER.....	171
Ek-1: İzin Belgesi (İl Millî Eğitim Müdürlüğü).....	171
Ek-2:İzin belgesi (Etik Kurul).....	172
Ek-3: Görüşme Formu (Öğretmenler).....	174
Ek-4: Görüşme Formu (Türk Öğrenciler)	176
Ek-5: Görüşme Formu (Mülteci Öğrenciler)	178
Ek-6: Görüşme Formu (Mülteci Öğrenciler)	180
Ek-7: Mülteci Öğrencilere Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinlik Çerçeve Planı.....	184
Ek-8: Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Sürecine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinlik Fotoğrafları.....	194
ÖZGEÇMİŞ.....	197

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4. 1: Alan yazın incelemesi ve araştırma sırasında katılımcılardan elde edilen kategoriler ve temalar.....	53
Tablo 4. 2: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Yaşadıkları Problemlere Yönelik Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri.....	55
Tablo 4. 3: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Problemlerin Çözümü ile İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri	72
Tablo 4. 4: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Etkinliklerle İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri.....	82
Tablo 4. 5: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Etkinliklerin Yararları ile İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri.....	87
Tablo 4. 6: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Yeterliliği İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri.....	98
Tablo 4. 7: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Etkinliklerin Geliştirilmesi ile İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri	103
Tablo 4. 8: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Etkinliklerin Türk Öğrenciler Üzerine Etkisi ile İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri.....	111
Tablo 4. 9: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Kurum ve Kuruluşların Yapabilecekleri ile İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri.....	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2. 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler	10
Şekil 2. 2. Geçici Barınma Merkezleri İçinde Ve Dışında Kalan Suriyeliler	11
Şekil 2. 3. Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Koruma Altındaki Eğitim Çağı Nüfus Dağılımı	18
Şekil 2. 4. Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Koruma Altındaki Eğitim Çağı Nüfus Dağılımı	19
Şekil 2. 5. Yıllara Göre Ülkemizde Eğitime Erişim Sağlanan Ve Sağlanamayan Suriyeli Öğrenci Sayısı Ve Oranları	19
Şekil 2. 6. Örgün Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrencilerin Okullaşma Oranları (Cinsiyet Ve Kademelere Göre)	20
Şekil 2. 7. Örgün Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrencilerin Okullaşma Sayıları	21
Şekil 2. 8. 2014-2020 Yılları Arasında Yabancılar Yönelik Yaygın Eğitim Faaliyetleri Ve Katılımcı Sayıları	22

KISALTMALAR

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

GEM: Geçici Eğitim Merkezi

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

OECD: Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (The Organisation for Economic Co-operation and Development)

OHCHR: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (United Nations HumanRights Office of The High Commissioner)

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

UNİCEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees

YÖBİS: Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Toplumların ve insanlığın ilk dönemlerinden bu yana farklı nedenlerden dolayı gerçekleşen göçler, oluş şekilleri, sebepleri ve sonuçlarından dolayı toplumları hem kültürel hem de ekonomik olarak etkilemişlerdir. Bireylerin çeşitli nedenlerle yaşamlarının bir bölümünü ya da tamamını geçici veya kalıcı bir şekilde yaşadıkları coğrafyayı değiştirmeleri şeklinde ifade edilebilecek olan göç olgusu, birçok olayı birlikte etkilediği için multi-disipliner bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Küreselleşmeyle birlikte artan savaşlar, iç çatışmalar, iklim değişikliği, siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar nedeniyle mülteci hareketlerinin önümüzdeki yıllarda daha da artacağı, göçle birlikte yaşanacak problemlerin de beraberinde büyüyeceği tahmin edilmektedir (UNHCR, 2019).

Diğer bir ifade ile göç olgusu, sosyoloji, ekonomi, siyaset, eğitim gibi farklı disiplinleri kapsayan, birçok ülkede siyasi, ekonomik ve bölgesel politika paradigmasını da değiştirebilecek geniş bir çalışma sahasıdır. Göç sadece mekânsal bir değişim değil aynı zamanda göç edilen coğrafyanın da sosyal ve kültürel hayatını değiştirme potansiyelini de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda çeşitli sebeplerden dolayı yer değiştiren insanlara farklı hukuki statüler getirilmiştir. İlgili statüler mülteci, sığınmacı, göçmen ve geçici koruma altına alınma şeklinde ifade edilebilir (GİGM, 2020).

Bu bağlamda yakın bir tarihte meydana gelen Suriye'deki iç savaş nedeni ile gerçekleşen göç olayları, Türkiye'yi derinden etkilemiştir. Ülkelerindeki iç çatışmalardan dolayı yaklaşık 6 milyon Suriyeli insan ülkesini terk ederek farklı ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [UNHCR], 2019). Göç eden nüfusun büyük bir kısmı da (3.571.175) Türkiye'ye sığınmış durumdadır (GİGM, 2020). Türkiye %70'ini kadın ve çocukların oluşturduğu, en fazla mülteci nüfusu misafir eden ülke konumuna gelmiştir (UNHCR, 2019). Büyük bir göç dalgası ile karşı karşıya kalan Türkiye, Suriyelilerin Türkiye'ye gelmeye başladıkları 29 Nisan 2011 tarihinden bugüne kadar sığınmacıların

yaşamlarına devam etme, zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması gibi konularda birçok çalışma gerçekleştirmiştir. Ancak özellikle 2013 yılı itibari ile Suriyeli mülteci sayısında yaşanan artış ve Suriye'deki iç savaşın şiddetlenerek devam etmesi nedeni ile Türkiye sığınmacılara yönelik politikalarını, acil duruma müdahale politikalarından, Türkiye'ye uyum politikalarına doğru dönüştürmek zorunda kalmıştır. Bu uyum sürecinde eğitim ve istihdam, sürdürülebilir politikalar konusunda en çok ihtiyaç duyulan iki alan olmuştur (GİGM, 2020).

Bu bağlamda Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen göçle birlikte mülteci öğrencilerin eğitimi ile ilgili birtakım çalışmalar göçün seyir durumuna göre güncellenerek günümüze kadar devam etmiştir. CENEVRE, 12 Eylül 2017'de UNHCR'nin, yayınlamış olduğu raporda 2016-2017 eğitim-öğretim yılında yaşları 5 ile 17 arasında değişen 3,5 milyondan fazla mülteci öğrencinin eğitime erişim imkânı bulamadığı açıklanmıştır. İlkokula gidemeyen 1,5 milyon, liseye gidemeyen 2 milyon mülteci gençten oluşan rakamlar, UNESCO'nun açıkladığı oranları teyit eder niteliktedir. UNESCO'ya göre tüm dünyada, mülteci öğrencilerin ilkokula devam edebilme oranı %61 iken, bu oran yine gelişmemiş ülkelerde %50'nin altındadır. Mülteci çocuklar büyüdükçe eğitim alma konusundaki şansları da azalmaktadır; UNESCO'nun açıkladığı istatistiklere göre, mülteci gençlerin sadece %23'ü liseye devam edebilirken, yine gelişmemiş ülkelerde mülteci gençlerin sadece %9'u liseye gidebilmektedir. Yükseköğretimde bu oranlar %1'lere kadar düşmektedir. Mülteci çocuk ve gençlerin eğitime erişmelerinin başlı başına büyük bir problem olmasının yanı sıra, eğitime ulaşan öğrencilerin karşılaştıkları problemler de ayrı bir sorun kaynağı oluşturmaktadır. Örgün eğitime ulaşabilen öğrencilerin dil ve iletişim yeterlilikleri (Şimşir ve Dilmaç, 2018), yaşadıkları bölgelerdeki sosyo-demografik profil, veliler arası olumsuz iletişim, okul kültürüne uyumları (Baytaş ve Çelik, 2020), akademik başarıdaki yetersizlikleri, akran zorbalığı, kayıt sürecinde okul yöneticilerinin karşılaştığı sorunlar (Levent ve Çayak, 2017), okul terki, okul devamsızlığı (Coşkun ve Emin, 2016), dışlanma ve ötekileştirme (Sirin ve Rogers-Sirin, 2015) gibi konular geçici koruma altındaki öğrencilerin karşılaştıkları problemlerden bazılarıdır.

Göçle birlikte yaşanan en büyük problemlerden biri de uyum problemidir. Göç edenlerin uyum süreçleri, göç alan ülkelerin hükümetleri ve toplumların tutumları, göç politikaları, göç edenleri yerleştirme ve uygulanan destek programları, sağlık, barınma

gibi temel ihtiyaçların organize edilmesi ile bağlantılı bir şekilde devam etmektedir (Doğan, 2020). Türkiye’ye göçle birlikte gelen Suriyeli ocukların savaş travmaları, yerinden edilmişlik, topluma yabancı olmaları ve sosyo-ekonomik yetersizlikler gibi nedenlerden dolayı kültürel, psikolojik ve ekonomik temelli pek çok riske maruz kalabilmektedirler. Bu riskleri azaltabilmek adına birçok dezavantaja sahip Suriyeli genç nüfusun kayıp nesile dönüşmemesi ve topluma eğitim yoluyla kazandırılmaları için uyum süreçleri desteklenmelidir (GİGM, 2020).

G ve uyum ile ilgili politikalarının tespit edildiği Göçmen Uyum Politika İndeksi ’ne (The Migrant Integration Policy Index-MIPEX) göre incelemelerin yapıldığı 38 ülke arasında Türkiye, uyum politikaları bakımından 24 puanla “Biraz Uygun” kategorisinde bulunmaktadır. Sekiz konu başlığı altında incelenen ülkelerin g ve entegrasyon politikaları; politik katılım, iřėc piyasası, aile fertlerinin bir arada bulunma durumları, sağlık, eğitim, oturma izni, çeşitli sosyal haklar ve ırkçılık olmak üzere 8 başlık altında incelenmiştir. MIPEX’in raporuna göre Türkiye için bu başlıklardan aile fertlerinin bir arada bulunmaları ile ilgili olan maddesinin diğer maddelere göre daha iyi sağlandığı, eğitim alanının ise “uygun değil” şeklinde tespit edildiği açıklanmıştır (Migration Policy Group, 2015).

Mülteci ğrencilerin gerek hukuki anlamda bulundukları statü gerek gittikleri ülkelerdeki sosyo-kültürel uyumları, eğitim, sağlık, ekonomik durum, ebeveynleri ile birlikte ikamet etmeleri, kabul görme gibi konularda pek çok sorunla mücadele etmek zorunda kaldıklarını belirtmek gerekmektedir. Türkiye’deki geçici koruma altındaki ğrenci sayısı göz önünde bulundurulduğunda sürecin mülteci öğrencilerin kayıp nesil olmasını engelleyecek bir yöne evrilmesi için birçok kanaldan ortak çalışmaların birlikte yapılması gerektiği ortadadır. Okulun, mülteci öğrencilerin uyum süreçlerinin en iyi şekilde sürdürülmesinin sağlanabileceği etkin bir yer olduğu göz önünde bulundurulduğunda, okullarda gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin önemi de aynı oranda artmaktadır. Okullarda gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin gerekliliği, yeterliliği, yetkinliği gibi konuların tartışılmasının, araştırılmasının alana katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Tüm bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, bu araştırmanın problem cümlesini “rgn eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik

gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini nasıl etkilemektedir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2.Amaç

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de örgün eğitim görmekte olan geçici koruma altındaki mülteci öğrencilerin, okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemlere yönelik geliştirilmiş eğitsel etkinliklerin, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini nasıl etkilediğini incelemektir. Bu bağlamda resmî bir ortaokulda örgün eğitime devam eden Türk öğrencilerin, mülteci öğrencilerin ve öğretmenlerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Araştırmanın temel amacından hareketle aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

- 1) Örgün eğitime devam eden mülteci öğrenciler okulda ne tür problemler yaşamaktadırlar?
- 2) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemleri çözebilmek için neler yapılabilir?
- 3) Araştırmanın yapıldığı okulda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik geliştirilen eğitsel etkinlikler nelerdir?
- 4) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik geliştirilen eğitsel etkinlikler okula uyum süreçlerini nasıl etkilemektedir?
- 5) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler yeterli midir?
- 6) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler nasıl geliştirilebilir?
- 7) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler Türk öğrencileri nasıl etkilemektedir?
- 8) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik ilgili kurum ve kuruluşların nasıl bir yol izlemesi gerekmektedir?

1.3. Önem

Türkiye’de UNICEF’in paylaştığı istatistiklere göre okul dönemindeki yaklaşık 870.000 mülteci çocuktan 380.000’i eğitime ulaşamamakta ve kayıp nesil olma ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu oranlar Millî Eğitim Bakanlığı’nın mülteci öğrencilerin örgün eğitime geçişleri ile ilgili almış olduğu kararlarla düşüşe geçmiştir (UNICEF, 2014). Okullaşma oranının nispeten artmaya başlaması, okula ulaşabilen öğrencilerin

bu defa farklı problemlerle karşılaşmasına neden olmakta, karşılaşılan bu problemlerin çözüme kavuşamaması ile birlikte okul terki başlamaktadır. Bu bağlamda alan yazın incelendiğinde genellikle yapılan çalışmaların mülteci öğrencilerin problemlerinin belirlenmesi, çözüm önerileri gibi durum tespitine yönelik yaklaşımların ele alındığı görülmektedir. Bu araştırmada ise teoriden uygulamaya dönük yapılan çalışmaların geçici koruma altındaki mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik, Türk öğrencilerin, mülteci öğrencilerin, öğretmenlerin görüşleri incelenmiş ve gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin geliştirilmesi için öneriler tartışılmıştır. Araştırmanın sonuçlarından elde edilen verilere göre mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen çalışmaların eğitim yöneticilerinin inisiyatifine bırakıldığı, bu bağlamda yapılan bu araştırmanın eğitim yönetimi ile yakından ilişkili olduğu ifade edilebilir. Ayrıca bu araştırma mülteci öğrencilerin eğitimleri ile ilgilenen kurumların, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilmesi planlanan eğitsel faaliyetleri tasarlarken göz önünde bulundurabilecekleri bir saha araştırması olması bakımından alana katkı sağlaması beklenmektedir.

1.4.Varsayımlar

Araştırmaya katılan gönüllü öğrencilerin ve öğretmenlerin kendilerine yöneltilen sorulara doğru ve samimi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmaktadır. Ayrıca araştırmacının, araştırmadaki rolü ve okuldaki görevi gereği yapılan çalışmada araştırmanın desenine uygun bir bakış açısı ile çalışmalarını sürdürdüğü de varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma, İstanbul'da bulunan bir devlet ortaokulunda araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler, öğretmenler ve etkinliklerin gerçekleştirildiği zaman ile sınırlıdır. Araştırma, etkinliklerin gerçekleştiği bölgenin sosyolojik, kültürel ve ekonomik özellikleri, araştırmanın gerçekleştirildiği okuldaki gönüllü katılımcıların görüşlerinden elde edilen veriler, elde edilen sonuçlar ve araştırmada kullanılan yöntem ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Entegrasyon: Göçmenlerin birey ve grup olarak kabul gördüğü süreçtir. Entegrasyon karşılıklı toplumların sorumluluğunda olan süreçtir (Uluslararası Göç Örgütü (IOM), 2009).

Geçici Koruma: Geldikleri ülkelere geri dönemeyen üçüncü ülke kişilerinin oluşturduğu kitlesel bir akımın oluşması durumunda, sığınma sisteminin işlemesi riski varsa, ilgili kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla sağlanan istisnai özellikteki prosedür (IOM, 2009).

Göç: İnsanların uluslararası bir sınırı geçmek ya da ülke sınırları içinde yer değiştirdikleri nüfus hareketleridir. Mülteciler, yerinden edilmişler ve ekonomik sebeplerle göç edenlerde aynı şekilde tanımlanırlar (IOM, 2009).

Göçmen: Uluslararası düzeyde kabul gören bir göçmen tanımı bulunmamakla birlikte, maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek, gelecekte beklenenlerini arttırmak için başka ülkeye ya da bölgeye göç eden kişilere denir (IOM, 2009).

Kültürel Uyum: Belirli bir kültürden gelen kişilerin, grupların farklı bir kültürün davranış, değer ve davranışlarını zamanla kabullenmesi. Göç, ticari ilişkiler gibi pek çok sebep kültürel uyuma neden olabilir (IOM, 2009).

Kültürel Oryantasyon: Göçle gelen göçmenlere, ev sahibi ülke tarafından sunulan eğitim kursları (IOM, 2009).

Mülteci : Siyasi görüşü, ırkı, dini, belirli bir zümreye mensubiyeti nedeni ile haklı bir zulüm endişesi ile başka bir ülkenin korumasından faydalanmak isteyen kişi (IOM, 2009).

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ YAZIN

2.1. Göç Olgusu

İnsanlığın tarihi kadar eski olan göç olgusu, en geniş anlamda çok çeşitli sebepler nedeni ile gerçekleşen yer değişikliği şeklinde ifade edilebilir. Göçün sebepleri arasında; savaş, açlık, kıtlık, siyasi düzenin değişmesi, iç çatışmalar salgın hastalık, doğal afetler, ırkçılık, işsizlik, hakların ihlali gibi pek çok neden gösterilebilir. Bu sebeplerden dolayı insanlar kendi rızaları ile ya da başkalarının zorlaması sonucunda geçici veya kalıcı bir şekilde yer değiştirmeyi tercih edebilmektedirler (Topgül, 2016). Türk Dil Kurumuna göre göç, bireylerin ve toplumların “siyasi, ekonomik ve toplumsal nedenlerle farklı ülkelere, bir yerden başka bir yere gitme işi, taşınma” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Aynı zamanda başlangıçta yiyecek bulmak için başlayan bu değişim, daha sonra çeşitli sebepler nedeni ile (Avcı, 2020) göçün gerçekleşme amacına, oluş şekline, ne kadar sürdüğüne, başlangıç noktasına ve göç edenlerin özelliklerine göre değişkenlik gösterebilmektedir (Akıncı, 2020).

Bir yerden çeşitli sebeplerle başka bir yere, kısa veya uzun süreliğine gerçekleştirilen coğrafi konum değiştirme şeklinde de ifade edilebilecek olan göç, sosyoloji, psikoloji ve ekonomi gibi farklı alanları ilgilendirirken (Akalın, 2016), bir yandan toplumların siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarında da önemli değişikliklere neden olmaktadır (Sarı, 2020). Göç, daha geniş bir şekilde tanımlanacak olursa hareket edebilme yeteneğine sahip olan canlıların (Doğan, 2020) uluslararası bir sınırı aşarak ya da başka bir devlet içinde yer değişikliği yapmasıdır (Kırpınar, 2020). Yılmaz’a (2014) göre göç bireysel, politik, ekolojik ve ekonomik sebeplerle yapılan yer değişikliği, sürekli ikamet ya da çeşitli vadelerde yerleşim amacı taşıyan kültürel, toplumsal ve coğrafi bir değişim hareketi olmakla birlikte, ikamet ettiği yerden, ülkesinden ayrılan veya ayrılmak zorunda kalan, süresi, gerçekleşme şekli ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketidir. Yapılan bu tanımlara göre göçün genellikle zorunlu sebepler başta olmak üzere sosyal, siyasal, ekonomik, savaş ve iç karışıklıklar gibi nedenlerden kaynaklandığı görülmektedir (Kirman, 2011). Bu bağlamda göçün sadece fiziksel olarak bir mekânı terk etmek olmadığı (Özyakışır, 2013), sebep ve sonuçlarının çok iyi değerlendirilmesi gereken durağan olmayan bir

olgu olduğu ifade edilebilir (İçduygu ve Sirkeci, 1999). İkinci Dünya Savaşı döneminin sona ermesi ile birlikte göç olgusu büyüyerek boyut değiştirmiş, günümüzde ulusal ve uluslararası bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır (UNICEF, 2017). Bu nedenle çok farklı gerekçelere dayanan ve farklı şekillerde gerçekleşen göçleri tanımlayacak, evrensel boyut kazandıracak bir kavramsal analiz ve tanımlamaya ihtiyaç duyulmaktadır.

2.1.1.Göç ve Göç ile İlgili Kavramlar

Mülteci: Mülteci, içinde bulunduğu, vatandaşı olduğu ülke dışına çıkan ve belirli bir sosyal yapıya aidiyeti, inancı, milliyeti ya da siyasi düşüncesi nedeniyle haksızlığa uğrayan (Uzun, 2015), can güvenliğinden emin olamayan ve bu nedenle vatanından ayrılan ve tekrar geri dönemeyen ya da dönmek istemeyen kimsedir (Ataseven, 2019).

Mülteci Eğitimi: Mülteci eğitimi kavramı literatürde genellikle acil durum eğitimlerine karşılık gelirken, özellikle göçlerle birlikte geçici çözümler üretmeye yönelik faaliyetleri kapsar. Türkiye’deki tanımı mültecilerin geri dönme ihtimallerinin değişmesi nedeni ile göçmen eğitimi kapsamında değerlendirilmeye dâhil edilmiştir. Geçici Eğitim Merkezleri’nin kapanarak kademeli olarak mülteci öğrencilerin devlet okullarında örgün eğitime dâhil ediliyor olması bu durumun bir kanıtı olarak gösterilebilir (Kaya, 2019).

Göçmen: Göçmen kavramı çeşitli sebeplerden dolayı ülkesinden ayrılan ancak hâlâ kendi ülkesinin koruması altında bulunan ve göç ettiğı ülke tarafından bir takım kabul koşulları ile karşılaşan kimseler için kullanılmaktadır. Göçmenler uluslararası bir koruma altına alınmamakla birlikte mültecilerin sahip olduğu birtakım haklara da sahip değillerdir. Göçmenler genellikle kendi istekleri sonucu, daha iyi ekonomik koşullara ulaşmak amacıyla yer değişikliği yaptıkları için gittikleri ülkenin ve kendi ülkelerinin izinleri dahilinde hareket eden kişilerdir (Gülbahar, 2020).

Düzensiz Göçmen: Uluslararası Göç Örgütü’ne (International Organization for Migration) göre yasal göç, göç edilecek ülke için mevzuat bakımından bir sorun teşkil etmeyen, yasaklanmamış göçtür (Perruchoud ve Redpath Cross, 2014). Ülkeye yasadışı bir şekilde giriş yapma, vize süresi dolmasına rağmen ülkeden ayrılmama gibi çeşitli şekillerde bulundukları ülkelerde, herhangi bir hukuki statüsü bulunmayan kişidir (Kütükçü, 2020).

Sığınmacı: Geldiği ülkede uğramış olduğu haksızlık, zulüm ve güven problemleri nedeniyle statü olarak mülteci statüsü bekleyen (Keleş, 2020), başvuruda bulunmuş ve hakkındaki karar henüz verilmemiş kimselere verilen addır. Haklarında olumsuz bir karar çıkması ile ülkeden ayrılmak zorunda olmakla birlikte sınır dışı edilebilecek olan kişilerdir (Perruchoud ve Redpath Cross, 2014).

Ayrıca Türkiye 1951’de imzaladığı Cenevre sözleşmesi ile yalnızca Avrupa’dan gelenlere mülteci statüsü verebileceğini taahhüt etmiştir. 2011 yılı itibari ile Türkiye’ye gelen Suriyeli misafirlerin statüleri için yeni düzenlemelere gidilmesi gerekmiştir. Bu nedenle Suriyeliler, resmî olarak mülteci statüsü alamamışlardır. Literatürde de karışıklığa neden olan bu konu Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin hukuki durumlarını 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve 2014 yılında çıkarılan “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile netliğe kavuşmuştur (Sariteke, 2019). Bu bağlamda alanyazın göz önünde bulundurularak Suriye’den gelen misafirler için “mülteci” kavramı (“mülteci” kavramı Suriye’li misafirlerin geçici koruma statüleri nedeni ile anlamını tam olarak karşılamamakta olmasına rağmen kullanım yaygınlığı ve kolaylığı nedeni ile kullanılmaya karar verilmiştir), yerel toplum için “Türk toplumu”, “Türk öğrenci” ve “Türk veli” ifadeleri kullanılmıştır. Bu ifadeler herhangi bir ırkı işaret etmemektedir. Araştırmanın metninde bütünlük oluşturması için bu kavramlar tercih edilmiştir.

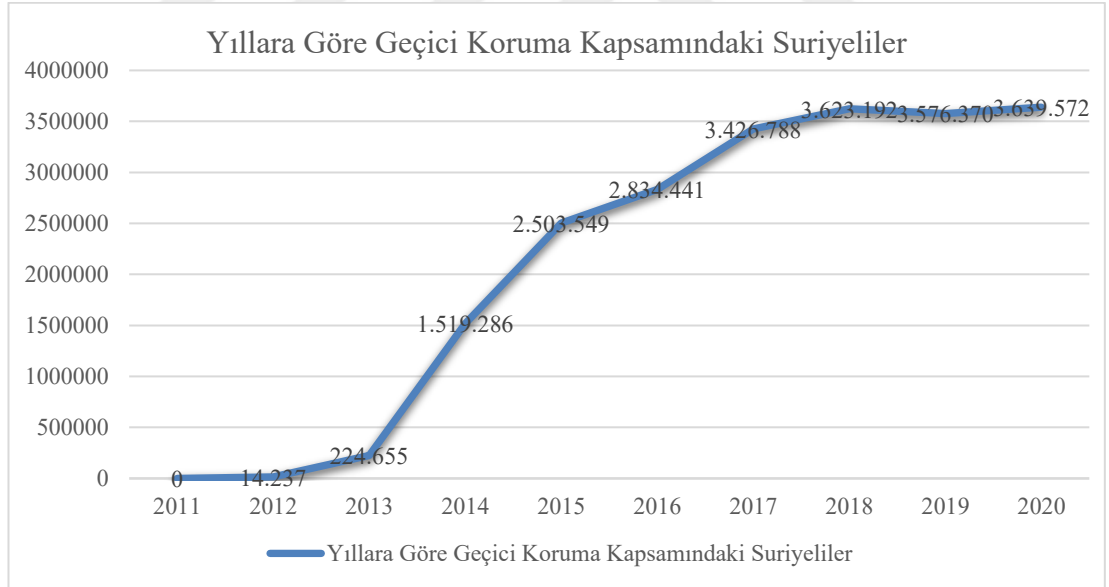
2.2. Göç ve Türkiye

Türkiye konumu itibari ile bazen istenilen ülkeye geçmek için bir çeşit transit ülke görevi görürken, bazen de yaşamak için tercih edilen bir ülke olarak tüm tarihi boyunca sürekli göçle bir şekilde teması olmuş ve olmaya devam etmektedir. 1934 yılında çıkarılan “İskân Kanunu” Türk kökenli bireylerin anavatana dönüşlerini düzenleyebilmek için yürürlüğe konulmuştur (Adil, 2020).

1960’lı yıllardan itibaren yurt dışına çalışmak üzere işçi gönderen Türkiye, küreselleşmenin Dünya’daki etkilerinin görülmeye başlamasıyla birlikte 1980’li yıllara gelindiğinde yurt dışına göçler azalmış, jeopolitik konumu nedeni ile göç almaya veya göç için geçiş ülke konumunu sürdürmeye devam etmiştir (Yakar ve Temurçin, 2013). 1980 sonrası dönemde ise Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelere geçiş yapabilmek için geçici olarak Türkiye yine göç için tercih edilen ülkelere biri olmuştur (Demirdezen, 2013). Türkiye ayrıca komşularında yaşanan iç çatışma, savaş

ve siyasi problemlerden de oldukça yoğun bir şekilde etkilenmektedir. İran, Irak Sovyetler Birliği'nin dağılması ile yeniden kurulan Türkî Cumhuriyetler, Afganistan ve son olarak Suriye'de meydana gelen olaylar nedeni ile Türkiye insan hareketliliğine maruz kalmaktadır.

2010 yılında Tunus'ta başlayarak Mısır ve Libya'yı etkisi altına alan Arap Baharı, Suriye'ye sıçraması ile devam etmiş bazı ülkelerin rejimlerinin değişmesine neden olmuştur. Arap Baharı, Suriye'de rejim değişimine neden olmamış ancak uzun süren halk hareketleri bir süre sonra iç savaşa dönüşmüştür. Türkiye Suriye'ye komşu olması, sınırının yaklaşık 877 kilometre uzunlukta olması nedeni ile mültecileri kabul eden ülkelerden biri olmuştur. Suriye halkının ilk resmî sığınma talebi, 29.04.2011'de Hatay ilinde bulunan Cilvegözü sınır kapısına olmuştur. İlerleyen yıllarda Türkiye'ye göçlerin artması ile birlikte Malatya, Adana, Gaziantep, Osmaniye, Kilis, Kahramanmaraş, Şanlıurfa ve Hatay'da 13 barınma merkezi açılmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) 2020 verilerine göre, 3.639.572 Suriyeli mülteci geçici koruma altına alınmıştır.

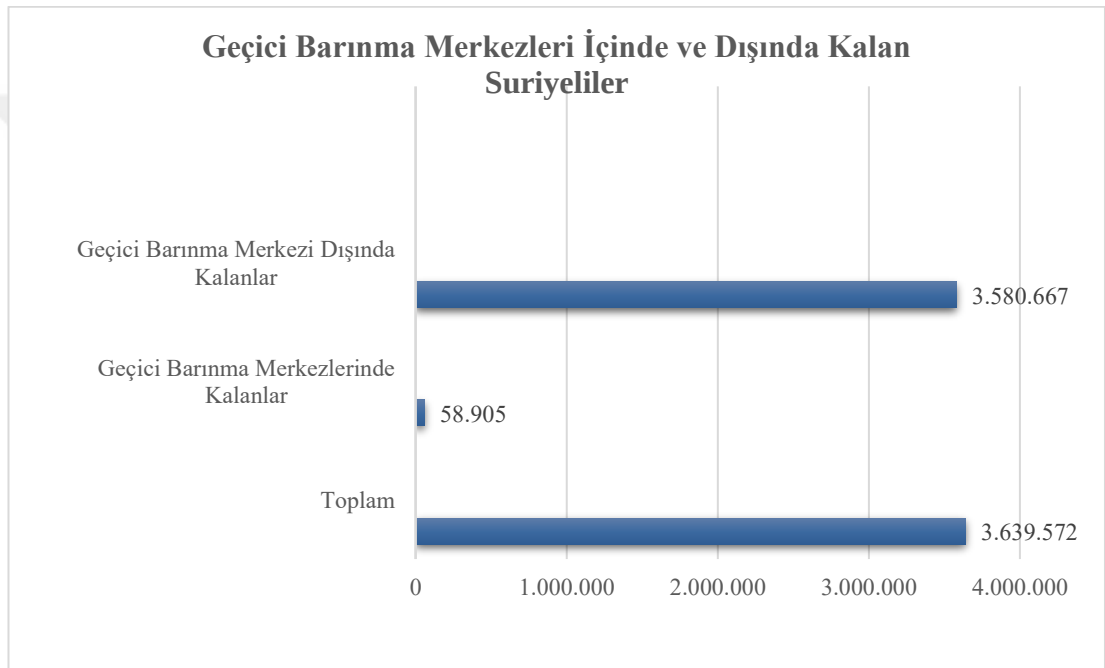

*16.12.2020 tarihi itibarıyla

Şekil 2. 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Suriye'deki iç savaşın neden olduğu göç ile ülkeye sığınan Suriyeli mülteciler için açık kapı politikası izleyen Türkiye, Suriyelilere barınma, eğitim, sağlık ve gıda yardımlarında bulunmaktadır (Akpınar, 2016).

Göçün ilk zamanlarında, Türkiye'ye sığınan insanlarla Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ilgilenmiştir. Göç ve göçmenlerle ilgili politikaların takip edilip, yürütülebilmesi için 6458 sayılı, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yasal dayanağı oluşturulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulmasına karar verilmiştir (Öztürk ve Çoltu, 2018). Barınma merkezlerinde bulunan Suriyelilere her türlü temel ihtiyaçlarını karşılamak için 8 ilde 13 barınma merkezi hizmet sunmaya devam ederken uzun süren iç savaş ve belirsizlikler nedeni ile birçok Suriyeli mülteci kampların dışına çıkarak ülkenin farklı şehirlerine dağılmışlardır (Yıldırımalp, İslamoğlu ve İyem, 2017).

Şekil 2. 2: Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler

Barınma merkezlerinin dışında yaşayan Suriyelilerin en çok yaşamakta olduğu illerin dağılımını incelendiğinde en çok yerleşilen illerin başında İstanbul, Gaziantep ve Hatay illerinin geldiği görülmektedir (GİGM, 2020).

Türkiye'de yaşayan geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli erkek bireylerin sayısı 1.963.900, kadın bireylerin sayısı ise 1.676.131 kişidir. Nüfusun çoğunluğunu ise 0-29 yaş grubu aralığında bulunan kişiler oluşturmaktadır (GİGM, 2020).

Ülkemizde dağınık ve sistemsiz bir şekilde yerleşen geçici koruma altındaki mülteciler çok farklı koşullarda güvenlik, sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve kültürel pek çok problemle karşı karşıyadır (Gür, 2019).

2.3. Göç ve Eğitim

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 2019’da mültecilerin eğitimleri ile ilgili açıkladıkları raporlarında, 7 milyondan fazla sayıdaki mülteci çocuğun 3 milyon 700 bin kadarının eğitim alabildiğini, eğitim alamayan çocukların ileride karşılaşacağı problemlerin göç ettikleri ülkeleri de etkileyeceğinin ön görüldüğü bildirildi. Ayrıca raporda ilkokula devam eden mülteci çocuk sayısının yüzde 63 olduğu, ilkokul sonrasında eğitimlerine devam eden mülteci öğrenci sayısı ise yüzde 24, yükseköğrenime devam eden mülteci öğrenci sayısının ise sadece yüzde 3 ile sınırlı olduğu ifade edilmiştir (UNHCR, 2018).

Birleşmiş Milletler (BM) 2019 raporunda, aralarında Türkiye’nin de olduğu Pakistan, Uganda, Lübnan ve Sudan gibi göç alan ülkelerde mülteci çocukların eğitim öğretim faaliyetlerinin sınırlılığı kaydedilmiştir. Yine aynı raporda mülteci çocukların eğitimi için aynı zamanda oldukça yoğun çabaların sarf edildiği olumlu birtakım gelişmelerin de gerçekleştiği ifade edilmiştir. Pakistan, Çad, Uganda, İran, Kenya, Meksika ve 3 milyon 700 bin kadar mülteciden yaklaşık bir milyon kadarının okul çağında bulunduğu, Türkiye’nin de Türkçe dil programı ile yeni ek öğretmenlerle eğitimleri desteklediği, mülteci çocukların okula uyum sağlamaları için yoğun çalışmaların başladığı bilgisine yer verilmiştir (UNİCEF, 2014).

Bu veriler göç eden nüfusun büyük bir bölümünün çocuklardan oluştuğunu göstermektedir. Hayatta kalabilmek ve daha iyi yaşam koşullarına ulaşabilmek için gerçekleştirilen göç faaliyetleri, göç eden çocuklar için gerek göç yollarında gerekse gittikleri ülkelerde birçok problemle karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Göçmen çocuklar göç ettikleri güzergâhta ya da göç ettikleri ülkelerde çoğu kez şiddete, sömürüye, ayrımcılığa ve istismara maruz kalmaktadırlar. Savaş, iç karışıklık, yoksulluk, dışlanma gibi nedenlerle ülkelerini terk eden çocuklar, gittikleri ülkede yabancı olmalarından dolayı, yeni bir kültüre uyum sağlama, dil problemleri ve ekonomik yetersizlikler gibi birçok zorlukla karşılaşmaktadırlar (Karadoğan, 2018). Bu bağlamda uluslararası göçlerin birçok uyum problemini de birlikte getirmiş olduğunu (Akıncı, Nergiz ve Gedik 2015), ortaya çıkan en önemli problemlerden birinin de eğitim faaliyetleri olduğu ifade edilebilir (Börü ve Boyacı 2016). Eğitim faaliyetleri göç alan ülke tarafından acil çözüm üretilmesi gereken konuların başında gelmektedir. Eğitim faaliyetlerinin başlaması ise göçün, çocuklar üzerinde bıraktığı

olumsuz etkileri azaltmak ve çocukların göç ettikleri topluma uyum süreçlerini hızlandırmaya yarayabileceği ifade edilebilir (Bilgili, Aydoğan, Güngör 1997).

Eğitim, sistem için bir uyum aracı olmakla beraber kitleleri kendi kriterlerine uygun bir duruma getirme formasyonudur. Bir başka ifade ile kişiyi içinde bulunduğu toplumun, toplumsal özelliklerine, amaçlarına, genel kültürüne ve sistemine uyumlu hale getirmektir (Sarı ve Önkol, 2007). Ayrıca eğitim, sosyal ve psikolojik bir varlık olan insanı içinde bulunduğu sisteme ve topluma hazırlayan, uyumlayan bir araçtır.

Farklı bir kültürden gelen göçmen çocukların yeni yerleştikleri ülkeye sosyal ve kültürel uyum sağlamaları göç ettikleri ülkenin sunmuş olduğu eğitim koşulları ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle ev sahipliği yapan ülkenin oluşturacağı eğitim koşulları göçle gelen çocukların ülkeye olan uyumlarının gerçekleşebilmesi için yeterli olmalıdır. Göçle birlikte gelen çocukların gelecekteki toplumsal bütünleşmesi ve uyumu alacağı eğitimle belirlenecektir (Koçak ve Gündüz, 2016).

2011 yılında Suriye’den Türkiye’ye doğru gerçekleşen göçler nedeniyle Suriyeliler ilk önce Suriye sınırına yakın barınma merkezlerine yerleştirilmişlerdir. Böylece ilk defa barınma merkezlerinde başlayan eğitim faaliyetleri, mülteci öğrencilerin kendi dilleri ve müfredatları ile devam etmiştir. Ancak 2013 yılı ve sonrasında Türkiye’ye göç eden Suriyeli nüfusun artması ile barınma merkezlerinden ülkenin farklı şehirlerine doğru nüfus kayışları başlamıştır. Böylece farklı şehirlerde okula devam etmesi gereken mülteci öğrenci sayısı artmış ve acil duruma müdahale şeklinde sürdürülmeye çalışılan eğitim faaliyetleri, Geçici Eğitim Merkezlerinin (GEM) açılması ile daha geçerli çözümler üretmeye çalışan bir hale evrilmiştir. GEM’lerde öğrencilerin bir taraftan Türkçe öğrenmeleri, diğer bir taraftan kendi dillerinde eğitimlerine devam etmeleri sağlanmıştır. Ancak Suriye’deki iç karışıkların devam etmesi nedeni ile Suriyelilerin ülkelerine dönme ihtimallerinin zayıflaması durumu gündeme gelmiştir. Türkiye’ye sığınan Suriyelilere “açık kapı politikası” uygulanmış ve uluslararası hukuk teamülleri gereğince Türkiye’ye göçle gelen Suriyelilere “geçici koruma” statüsü vermiştir (TBMM, 2018). Suriyeliler, ülkelerine geri dönme zamanları gelinceye kadar “geçici koruma” statüsü ile ülkede misafir edilerek ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır (Seydi, 2014). 8 Eylül 2015’te yayımlanan 2015-2019 Stratejik Planında da Türkiye’deki mültecilerin uyum sürecini hızlandırmak ve kolaylaştırmak amacı ile Millî Eğitim Bakanlığı çeşitli çalışmalar planlamıştır. Bu stratejik plana göre mültecilerin eğitimleri ile ilgili problemlerin çözülmesi, öğrencilerin kendi ülkelerinde

aldıkları eğitimler için gerekli denklik çalışmalarının yapılması için gerekli kuruluşlarla iş birliklerinin yapılacağı belirtilmiştir (MEB, 2015). Bu durum 2018 yılında Türkiye'nin göç politikalarında daha kalıcı çözümler üretmeye yönelik kararlar almasına neden olmuştur. Bu nedenle Türkiye'de hem siyasi alanda mültecilerin statüsü hem de eğitim öğretim faaliyetleri için düzenlemelere gidilmiştir. Alınan kararlar doğrultusunda mülteci öğrenciler, kademeli bir şekilde Türk öğrencilerin eğitim aldıkları okullara doğru yönlendirilmişlerdir. Yönlendirmeler sonucunda kademeli olarak ilgili kurumlarda mülteci öğrenci sayısı giderek artmıştır. Bu durum okullarda birlikte eğitim alan Türk ve Suriyeli öğrencilerin karşılıklı uyum problemlerini de beraberinde getirmiştir. Uyum çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için mülteci öğrencilere yönelik çalışmaların altyapılarının oluşturulmasının, bunun için de GEM'lerdeki ve devlet okullarındaki uyuma yönelik çalışmalarının artırılması gerekliliğinden söz edilebilir (Ateşok, 2018). Birlikte eğitim almanın getirmiş olduğu problemleri çözüme kavuşturmak için ise her kurum kendi içinde farklı tedbirler alma ihtiyacı hissetmiştir (Çelik ve Vural, 2018). Ortak uygulamaların bulunmaması, uyum problemlerinin her kurumun hatta her öğretmenin kendi eğitim öğretim yaklaşımına bırakılmış olduğu gözlemlenmiştir.

Göç, beraberinde birçok problemi de birlikte getiren bir olgu olmakla beraber toplumsal kabulü ve uyumu sağlama adına göçmen çocukların eğitim problemlerine gerekli önemin verilmesi gerektiği ortadadır. Göç eden çocuklar yönlendirmeye açık olmaları sebebi ile göç ettikleri ülkelerde birçok nedenden dolayı sokak kavgalarına ve toplumsal birtakım olaylara karışabilmektedirler (Çelik ve Vural, 2018). Ayrıca çocukların işçi olarak çalıştırılması, erken yaşlarda kız çocuklarının evlendirilmesi ve refakatçisiz çocukların içlerinde bulundukları koşullar eğitimlerinin yarıda kalmasına neden olmaktadır. Göçlerle beraber sık karşılaşılan bu olaylar göç eden çocukların toplumla bütünleşemeyip, uyum sağlayamayıp farklı grupların yönlendirmelerine açık hale gelmelerine neden olabilmektedir. Bu nedenle göç etmiş çocukların uyum süreçlerini çeşitli eğitimlerle desteklemenin gereği ve önemi ortaya çıkmaktadır (Yelken, 2019).

2.3.1. Mülteci Çocukların Eğitimine Yönelik Düzenlemeler

Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu Lübnan, Irak ve Mısır gibi ülkeleri de etkisi altına alan, 2011 yılı itibari ile başlayıp günümüze kadar devam eden göç hareketleri

ile yaklaşık 12 milyon Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Türkiye’de kayıtlı olarak bulunan ve geçici koruma altına alınan on sekiz yaş altı çocukların sayısı 1.672.000 olmak üzere 4 milyona yakın mülteci bulunmaktadır (GİGM, 2020). Bu durum geçici koruma altındaki mültecilerin yaklaşık yüzde kırkıdan fazlasının çocuk olduğu ve eğitim alması gereken yaşta olduğunu göstermektedir. Türkiye’ye göçle gelen Suriyeli mültecilerin kısa vadede ülkelerine dönmeyeceklerinin öngörülmesi ile birlikte eğitim de dâhil olmak üzere birçok konu hakkında düzenlemeler, yönetmelikler ve genelgeler çıkarılmıştır (Ertaş ve Çiftçi, 2017).

Sürecin başında Suriye’den gelen mülteciler önce barınma kamplarında misafir edilmeye başlanmıştır. Kamplarda eğitim öğretim faaliyetleri çocukların kendi dillerinde ve kendi öğretmenleri tarafından verilmiştir. Ancak sürecin uzaması, Suriye’de iç karışıklıkların artması ile birlikte Türk öğretmenler tarafından desteklenen eğitim öğretim süreçleri, mültecilerin şehirlere dağılması ile birlikte GEM’lerin açılmasını da bir ihtiyaç haline getirmiştir. Böylece hem kamplarda hem de şehir merkezlerinde eğitim öğretim faaliyetleri devam etmiştir. Ancak şehir hayatının zorlukları, toplumsal kabul ve ekonomik koşullar öğrencilerin okula devamı bakımından şehirlerdeki oranın, kamplara göre daha düşük bir oranda seyretmesine neden olmuştur.

Suriye’de gelişen olayların devam etmesi üzerine “*Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri*” konulu kapsamlı bir genelgenin yayınlandığı görülmektedir. 26 Eylül 2013 tarihinde çıkarılan genelge ile Türkiye’deki mülteci çocukların eğitimleri ile ilgili bir standardın geliştirilmesi hedeflenmiştir. Genelgede yürütülecek eğitim faaliyetlerinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmesi mülteci öğrencilerin sene kaybı yaşamamalarını sağlama, ihtiyaç olması durumunda ücretli öğretmenlerin Arapça bilenlerden seçilmesi, eğitimin içeriği MEB’in kontrolü ile Suriye Ulusal Koalisyonu Yüksek Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanabilecek, isteyen öğrenciler için Türkçe öğretimi kursları açılabilecektir (Kızıl ve Dönmez, 2017).

MEB tarafından 2014 yılında yayımlanan “*Yabancılarla Yönelik Eğitim-Öğretim Genelgesi*’ne (YUKK) göre yabancılarla yönelik eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütebilmek amacıyla il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından komisyonlar kurulmuştur. Ayrıca geçici eğitim merkezleri oluşturularak mülteci öğrencilerin

eğitimlerine devam edebilmeleri için uygun koşulların oluşması sağlanmıştır (Şimşir ve Dilmaç, 2018). MEB tarafından yayımlanan genelgede ikamet izni olmayan ve yabancı kimliği olmayan kişilere yabancı tanıtma kartı verilmiş, iş ve işlemlerin yapılması sağlanmıştır. GEM’lerde mesleki becerinin kazandırılması, Türkçenin öğretilmesi ve öğrencilerin burs ve yatılılık imkanlarının sağlanması için tedbirlerin alınması, yaşları ve mezun olunan okulların seviyelerinin tespit edilmesi ve uygun yerleştirmelerin ve belgelerin verilmesinin sağlanması, ihtiyacı olan öğrencilere psikolojik destek verilmesi planlanmıştır (MEB, 2018). 2014/21 Sayılı genelgenin yayımlanmasından sonra uygulamada karşılaşılan birtakım sorunlar nedeni ile MEB, 24/10/2014 tarihli bir başka genelge yayınlamıştır. Genelgede uygulama ile ilgili hususlara değinilmiştir. Yabancı kimlik numarası olan öğrencilerin e-okul sistemi üzerinden örgün eğitim kurumlarına alınması, denklik işlemleri yapılan öğrencilerin geçici eğitim merkezlerine yönlendirilmesi, GEM’lerin oluşturulması amacıyla uygun mekanların ve bina yapım işlemlerinin gerçekleştirilmesi ve hangi koşullarda hangi öğrencinin nerede eğitimine devam edeceğinin kararının verilmesi, mülteci öğrencilerin eğitim sistemine dâhil edilmesi gibi konulara değinilmiştir (MEB, 2018).

MEB, 22 Aralık 2016 tarihinde Avrupa Birliği ile yaptığı anlaşmada Türkiye’deki mülteciler için eğitimin alt yapısını güçlendirmek amacıyla 270 milyon Avroluk bir sözleşme yapmıştır. Bu anlaşmalar kapsamında 100’e yakın okulun Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğu illerindeki 70.000 Suriyeli çocuğun faydalanabileceğini açıklamıştır. Komisyon desteği Dünya Bankası ve Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) vasıtası ile hayata geçirilmekte, maliyetler ise “Suriye Krizine Müdahale” için kullanılan AB Güven Fonu ve AB’nin Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı’ndan (FRIT) karşılanmaktadır. MEB ayrıca Ağustos 2016’da Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişimleri ile ilgili yeni planlamalar yapmış, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü içinde Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı’nı kurarak Suriyeli çocukların kalıcı olma olasılıkları üzerine Türk eğitim sistemine uyumu üzerine hedefler belirlemiştir (Erdoğan, 2019). Geçici koruma altında bulunan Suriyeli çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PICLES), Türkiye’deki eğitim öğretim faaliyetlerine ulaşabilmelerini sağlamaya çalışmak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen bir eğitim projesidir. Avrupa Birliği tarafından finanse edilen PICLES projesinin, “Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT)” anlaşması çerçevesinde hibe ile karşılanmaktadır.

03.10.2016 tarihinde başlayan PICTES projesi, 2018 yılı aralık ayında 2. aşamasına gelmiş, 26 ilde Aralık 2021'e kadar sürdürülmesi planlanmaktadır (MEB, 2018).

PICTES Projesi ile Türkiye'de bulunan geçici koruma altındaki çocukların, eğitime ulaşmalarına ve uyumlarına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

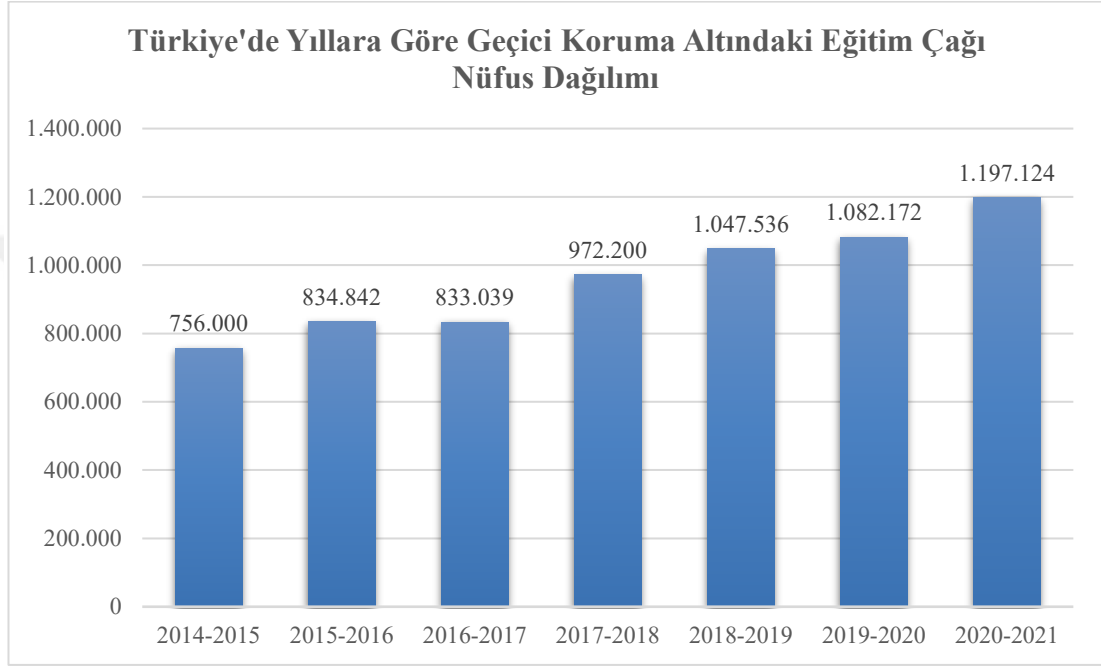
Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verileri her yıl 5-17 yaş aralığındaki eğitim alması gereken çocuk sayının arttığını ve eğitim öğretim faaliyetlerinin bu duruma göre düzenlendiğini açıklamıştır (GİGM, 2020).

Mülteci öğrencilerin yaşamış oldukları savaş, ekonomik problemler nedeniyle fiziksel olarak ya da psikolojik travma yaşayan, dışlanma, okul kayıt problemleri olan, okula ara veren öğrencilerin okula geri dönmeleri ve eğitim ortamlarına uyum sağlamaları gibi konularda okul yöneticileri ve öğretmenlerin farkındalıklarını arttırması için hizmet içi eğitimlerin verilmesi planlanmış ve bu konu ile ilgili okul rehberlik ve psikolojik danışma öğretmenlerinden destek alınması kararlaştırılmıştır. 2016-2017 eğitim öğretim yılında yapılan çalışmalar kapsamında, göç etme statülerine bakılmaksızın Türkiye'de yaşayan tüm mülteci çocukların eğitime ulaşmaları için gerekli tedbirlerin alınması planlanmıştır (Gencer, 2017). Bu bağlamda Suriyeli öğrencilerin isteğe bağlı olarak kendi dillerini ve kültürlerini yaşatmaları amacıyla ders saatleri dışında kendi dillerinde eğitim programlarının uygulanması, okulların norm kadrolarının güncellenerek ihtiyaç olması durumunda yeni öğretmenlerin atanması, Türkçe dil becerileri zayıf olan öğrencilere Halk Eğitim Merkezleri aracılığı ile Türkçe dil kurslarının düzenlenmesi, akademik başarısı düşük olan öğrenciler için hafta sonu, yaz tatilleri veya okul dışı uygun zamanlarda Türkçe kurslarının açılması kararları alınmıştır. Ayrıca ihtiyaç duyulan farklı alanlarda da kursların açılması, öğrencilerden Türkçe dil becerisi zayıf olan öğrencilerin sınıflara dengeli dağıtılmasına özen gösterilerek, diğer akranlarıyla kaynaşmalarının sağlanması, yatılı bölge okullarındaki kapasitelerin belirlenerek okullaşma oranlarının artırılması, yanı sıra yatılı bölge okullarına yerleştirilen mülteci öğrencilerin ailelerinin bulundukları şehirde olmasına, sosyal ve kültürel uyum sürecinin göz önünde bulundurulması kararları alınmıştır (MEB, 2016).

2018 yılında MEB tarafından yayımlanan 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde de kapsayıcı eğitimin önemi belirtilmiş, mülteci öğrencilerin eğitiminin odağında çocuğun bulunduğu bu nedenle kapsayıcı ve nitelikli bir eğitim hizmetinin

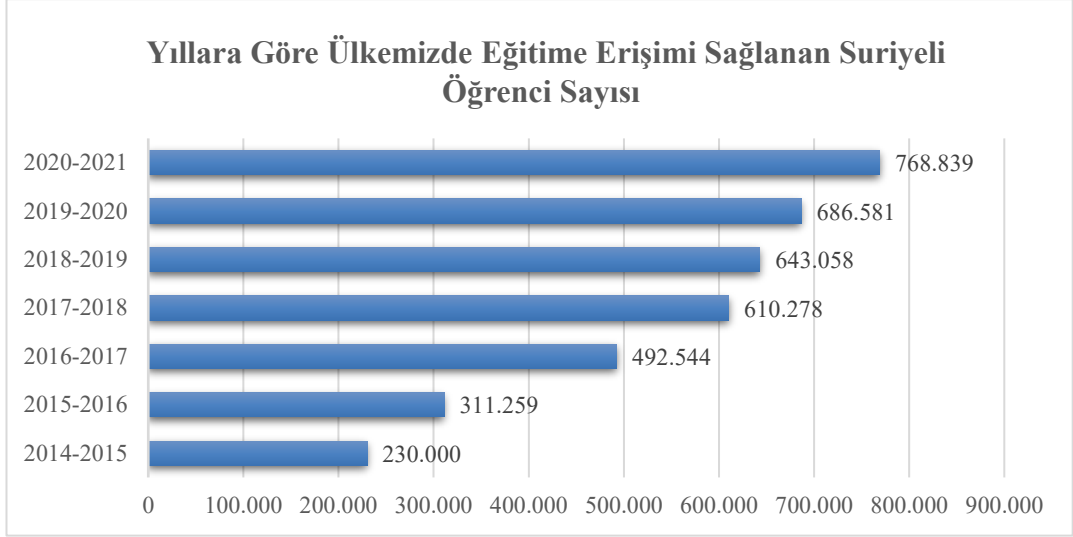
sağlanmasında öğretmen ve okul yöneticilerinin mesleki becerilerine katkıda bulunulmasının öneminden bahsedilmiştir .Yine aynı belgenin “nitelikli ve kapsayıcı eğitim” başlığı altında, “mutlu çocuklar, güçlü Türkiye” ifadesi ile kapsayıcı eğitimin önemi vurgulanmıştır (MEB, 2018).

MEB’in Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı 2020 Kasım ayı verilerine göre:

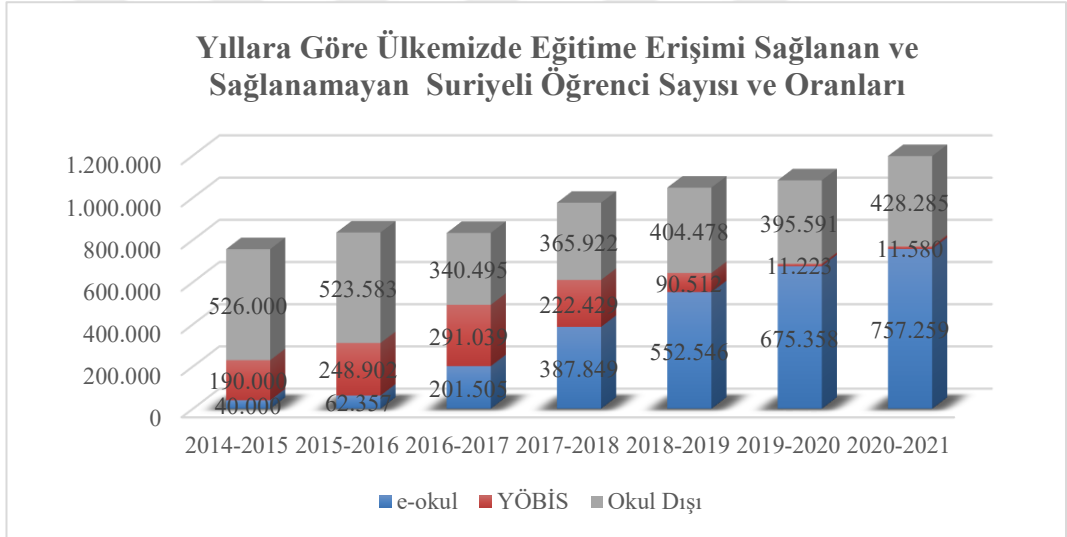
Şekil 2. 3: Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Koruma Altındaki Eğitim Çağı Nüfus Dağılımı

Oransal olarak Suriyelilerin %46’sından fazlası çocuk yaştadır ve aynı zamanda eğitim çağındadır. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre her yıl Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki 5-17 yaş grubundaki nüfus her yıl artış göstermektedir. Dolayısı ile bu oranın gün geçtikçe arttığı ifade edilebilir. Bu nedenle eğitim öğretim faaliyetleri gidişata uygun bir şekilde planlanmaktadır (MEB, 2020). Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı 2020 Kasım ayı verilerine göre 2014-2021 yılları arasındaki eğitime ulaşabilen Suriyeli öğrenci sayısı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir. Şekil 2. 4.’te veriler incelendiğinde 2016-2017 ve 2017-2018 eğitim öğretim yıllarında Suriyeli öğrencilerin okullaştırılması oranının yüksek olduğu ifade edilebilir. Türkiye’nin mülteci öğrenciler için yayımlanmış genelgelerle alınan kararların uygulanma süreçlerini açıklamakta olduğu ifade edilebilir (MEB, 2020).

*Açık okullara kayıtlı 33.109 öğrenci e okul sistemine dâhil edilmiştir.

Şekil 2. 4: Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Koruma Altındaki Eğitim Çağı Nüfus Dağılımı

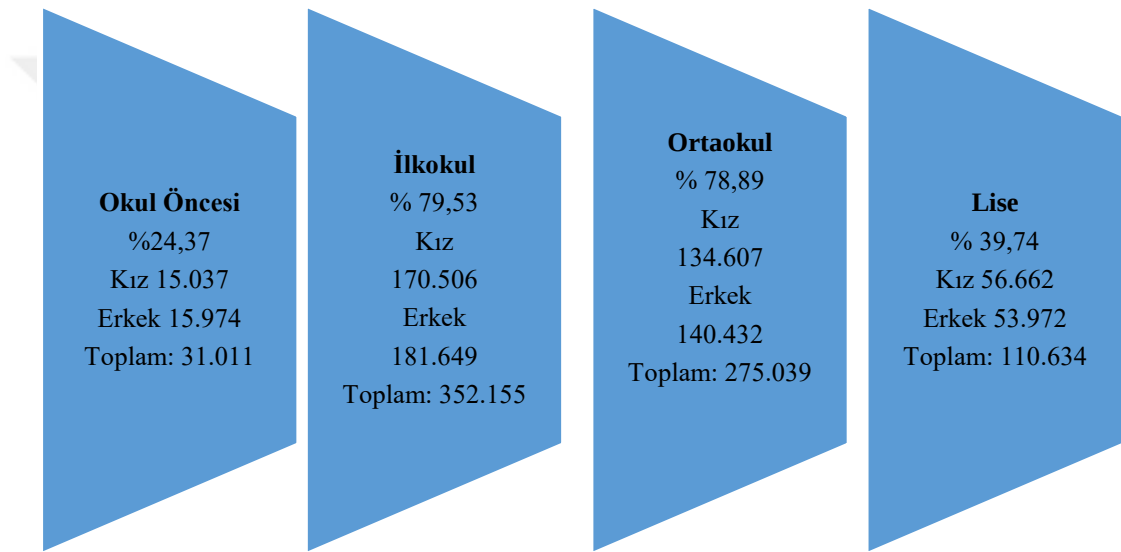
Şekil 2. 5: Yıllara Göre Ülkemizde Eğitime Erişim Sağlanan ve Sağlanamayan Suriyeli Öğrenci Sayısı ve Oranları

Şekil 2. 5.’te verilen MEB’in okul yönetim bilgi sistemi (e-okul), yabancı öğrenci bilgi işletim sistemi (YÖBİS) sistem kayıt verileri incelendiğinde, Geçici eğitim merkezlerinde eğitim gören YÖBİS sistemine kayıtlı öğrencilerin e-okul sistemine kayması yani devlet okullarına kaydedilmesi ve eğitim almayan öğrencilerin yıllara göre dağılımı verilmiştir.

2014-2015 ile 2020-2021 eğitim öğretim yılları arasındaki süreçte YÖBİS sistemine kayıtlı olan mülteci öğrencilerin e-okul sistemine geçiş yapma oranlarının arttığını, bu

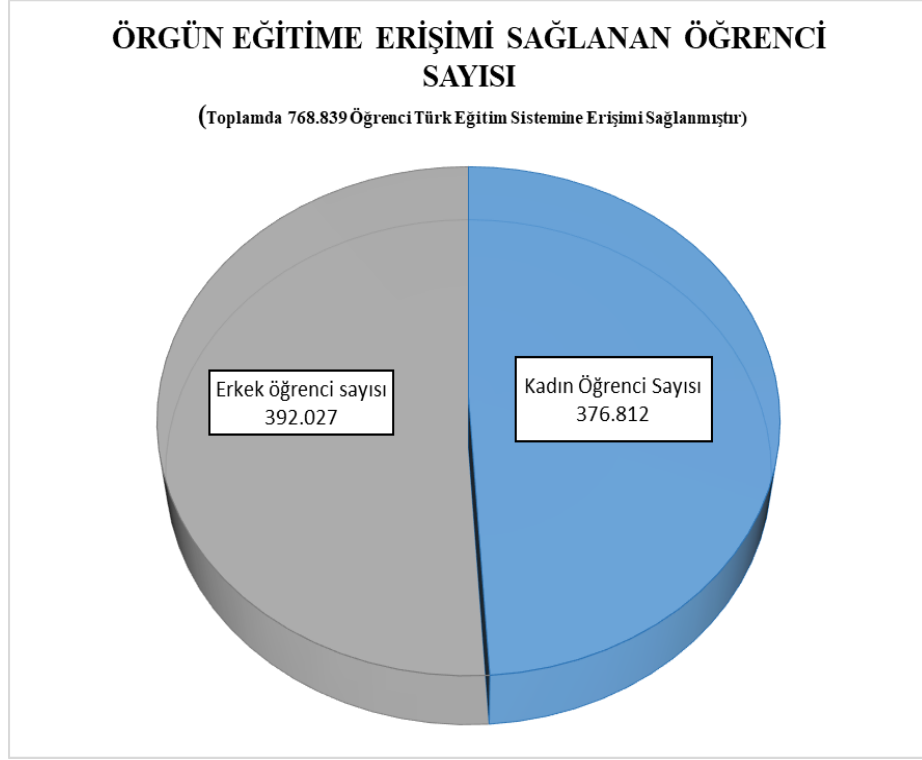
artışın hem yayımlanan genelgelerle hem de bir taraftan artan mülteci nüfusu ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Özellikle GEM’lerin kademeli olarak kapatılması, mülteci öğrencilerin devlet okullarında eğitimlerine devam etme kararlarının 2016-2019 yılları arasında oldukça etkili olduğu görülmektedir (MEB, 2020).

Tüm eğitim kademelerine göre okullaşma oranları ile ilgili veriler incelendiğinde 2021 yılına geldiğimizde en yüksek okullaşma oranının ilkökul, neredeyse aynı oranda ortaokul, en az okullaşma oranının olduğu kademenin ise okul öncesi olduğu görülmektedir.

Şekil 2. 6: Örgün Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrencilerin Okullaşma Oranları (Cinsiyet ve Kademelere Göre)

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün Kasım 2020 verilerine göre 1.197.124 olan eğitim grubundaki geçici koruma altındaki nüfusun kademeli olarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okullara kaydedilmesi çalışmaları devam etmektedir. E okul sisteminde 757,259 öğrenci, YÖBİS (Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi) 11,580 öğrenci kaydı bulunmaktadır. Cinsiyete bağlı dağılımları incelendiğinde erkek öğrencilerin, kadın öğrencilerden daha fazla olduğu görülmektedir (GİGM, 2020)

Şekil 2. 7: Örgün Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrencilerin Okullaşma Sayıları

2014-2020 yılları arasında Yabancılar Yönelik Yaygın Eğitim Faaliyetleri ile Millî Eğitim Bakanlığı, Halk Eğitim Merkezleri aracılığı ile örgün eğitim faaliyetlerinin yanında birçok alanda yaygın eğitim faaliyetleri kapsamında kurslar düzenlemektedir. 1.631.861 kursiyer halk eğitimi merkezlerinde düzenlenen kurslara katılım sağlamıştır. Bu kursiyerlerin 1.323.848 Suriyeli kursiyer olduğu tespit edilmiştir (GİGM, 2020).

*30.12.2020 E-Yaygın verileri-MEB

Şekil 2. 8: 2014-2020 yılları arasında Yabancılara Yönelik Yaygın Eğitim Faaliyetleri ve Katılımcı Sayıları

Tüm bu veriler değerlendirildiğinde göç alan ülkelerin eğitim faaliyetleri konusunda üzerlerine düşen yükün çok fazla olduğu, yapılan çalışmaların uluslararası birtakım kuruluşlarca desteklenmesinin ya da yalnızca ekonomik desteğin sağlanmasının yetersizliği gözler önüne seriliyor. Göç ve eğitim ilişkisinin sonuçlarının hem göç alan ülke hem de geniş kapsamda düşünüldüğünde pek çok coğrafyayı etkileyebilme kapasitesinin olduğu görülebilir. Bu nedenle göç alan ülkelerin eğitim süreçlerine destek olunması gerektiği ortadır.

Bu bağlamda geçici koruma altındaki çocukların eğitimle ilgili sorunlarının kendi yerinde görülüp, tespit edilip, sorunların giderilmesi ile ilgili çalışmaların yapılması gerekmektedir. Geçici koruma altındaki çocukların yalnızca eğitime ulaşabilmelerinin mevcut sorunun görünen yüzü olduğu, okullaşma oranlarının artmasının olumlu bir gelişme olması ile birlikte okula giden öğrencilerin gittikleri okullarda yaşadıkları veya sebep oldukları birçok problemin de bulunduğu belirtilebilir. Bu problemlerin çözümüne yönelik çalışmaların yapılmasının okul terkinin azaltacağı ve okula uyum süreçlerine katkısı olacağı düşünülmektedir.

2.4. Göç ve Uyum

Uyum, kişilerin kendilerine ait özellikleriyle içlerinde bulunmuş oldukları toplum arasında sağlıklı bir ilişki kurabilmeleri ve devam ettirmeleri şeklinde tanımlanabilirken (Saridoğan, 2019), diğer bir ifadeyle uyum, bireyin gelişiminin gerçekleşebileceği ortamın oluşması, bireysel ve sosyal yaşamında üretken, amaçlarına ulaşmış ve mutlu bir yaşam sürmesini sağlayan önemli bir faktördür (Demirtaş ve Zorbaz, 2016). Bireyler çevreleri ile sağlıklı iletişim kurabiliyor, kurduğu ilişkileri sürdürebiliyor, değişen koşullara ayak uydurabiliyorlarsa bulundukları çevreye uyum sağladıkları söylenebilir. Türkiye'nin uyum konusuna bakış açısı ise göç edenlerin sosyal, kültürel, ekonomik olarak yaşadıkları toplumu benimsemesi, farklılıklara karşılıklı saygı duyması, aidiyet hissetmesi, bir arada yaşama kültürünün oluşması şeklinde tanımlanırken, sosyal ve sağlık alanlarında uyum ve iş gücü piyasasına erişim, vatandaşlık süreçleri gibi konuların da uyumun farklı basamakları olarak kabul edildiği ifade edilebilir (TBMM, 2018).

Göçmenlerin kendi ülkelerinden ayrılıp farklı bir ülkeye göç etmeleri sonucu, göç ettikleri ülkeye uyum sağlamaları gerekmektedir (Apak, 2014). Göç eden bireyler için uyum, iletişim yeterliliği, ekonomik koşullar ve kültürel farklılıkların kabul görmesi gibi konuları da içeren çok katmanlı bir süreçtir (Çopur, 2019).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre uyumun hem toplumun hem de göçmen bireylerin karşılıklı çaba gerektiren, çift taraflı dinamik bir ilişki ile devam eden, göç eden bireylerin sürece aktif bir şekilde katılmalarını gerektiren bir kavram olduğu ifade edilmektedir. Uyum programları ise gönüllü katılıma bağlı etkinlikler olarak tanımlanmaktadır (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

Göçmenler göç ettikleri ülkelere uyum sağlayabilmek için çabalamaktadırlar. Uyum süreçlerinde birtakım sorunlarla karşılaşabilmektedirler ve bazen kendileri göç ettikleri ülkeye uyum sağlayamadıkları gibi bazen de ev sahipliği yapan ülkenin göçmenleri kabulü ile ilgili de sorunlar yaşanmaktadır. Göç eden ve göç alan toplumların kültürel özellikleri birbirine yakın olanlar, yakın olmayanlara oranla daha kolay uyum sağlayabilmektedirler (Yelken, 2019). Göç eden bireylerin ev sahibi topluma uyum sağlamasını, konuşulan dilleri, meslekleri, ekonomik güçleri ve eğitim durumları gibi bazı faktörler belirler (Apak, 2014).

Mülteciler göç ettikleri ülkede günlük yaşamlarının değişmesine bağlı olarak birçok zorlukla karşı karşıya gelirler ve bu zorluklarla mücadele etmek zorunda kalırlar (Birman, 2002). Uğurlu (2018)'e göre çeşitli sebeplerden dolayı farklı kültürlerin bir araya gelmelerine neden olan göç, farklı kültürlerin bir arada yaşama zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir ve her ne kadar uyum içerisinde yönetilmeye çalışılsa da birtakım sorunların çıkması ihtimali yüksektir.

Mültecilerin uyum sağlamaları gereken birçok durumun bulunması ve kısa zamanda hayatlarının normal akışında devam edebilmesi için çoğu konuda hem yardım almaları hem de kendilerinin de çalışmaları gerekmektedir. Özellikle göçle birlikte eğitim imkânı yakalamış çocuklar, misafir ülkenin tutumuna en çok maruz kalan nüfusu oluşturmaktadırlar. Bu durum çocukların kendi kültürleri ile göç ettikleri ülkenin kültürel özellikleri arasında bir denge kurma mecburiyeti ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır.

Bu nedenle Türkiye’de Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 96. Maddesi kapsamında gerçekleştirilen uyum çalışmaları, 2019 Yılı Performans Programında Uyum ve İletişim başlığı ile yabancıların uyum süreçlerini kolaylaştırmak için açılması planlanan kursların yaygın hale getirilmesi, kurslara katılım oranlarının artırılmasının desteklenmesi hedeflenmiştir (GİGM, 2020).

Özellikle çocukların göç edilen ülkeye uyumlarının, ev sahibi ülkenin geleceği ve aynı zamanda göç veren ülkenin de geleceğini etkilemesi bakımından önemlidir. Mülteci çocuklar hem yaşadıkları göçün etkisi hem de içlerinde bulundukları koşullar nedeni ile uyum problemlerini diğer göç eden bireylere göre daha yoğun yaşamaktadırlar.

Bu nedenle uyum süreçlerinde eğitimin yerinin çok önemli olması ile özellikle eğitim sisteminde dezavantajlı olma olasılığı yüksek olan engelliler, sosyoekonomik durumu düşük ailelerin çocukları ve mülteci çocuklar için okula ulaşma ve okula ulaşmanın yanında okulda karşılaşılabilecek problemleri aşma adına kapsayıcı eğitimin imkanları güçlendirilmelidir (UNICEF, 2012).

Bu bağlamda mülteci çocukların eğitim faaliyetleri için birtakım özel çalışmaların yapılmasının gerekliliği, bu çalışmaların düzenlenirken mülteci çocukların göç öncesi yaşamları, göç süreçleri ve göç sonrası içlerinde bulundukları durumların göz önünde bulundurulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

2.4.1. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerinde Karşılaşılan Sorunlar

Göç olgusu göç eden topluluğu birçok açıdan etkilemekle birlikte göçün getirdiği olumsuz koşullardan en çok etkilenen grubun ise çocuklar olduğu ifade edilebilir. Göçe maruz kalmış bireylerde psikolojik problemlerin görülme olasılığı yüksektir. Değişen yaşam koşulları, farklı kültür, farklı dil gibi uyum sorunlarına neden olan göç, uyum problemlerinin oluşmasına neden olabilmektedir. Bu problemler mülteci çocukların eğitim öğretim faaliyetlerini de olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir (Keskin, 2019).

Özellikle sağlık hizmetlerine ulaşım, barınma, beslenme ve eğitim gibi hizmetlere erişimde yaşanan güçlüklerin öncelikle aşılması gerekmektedir. Mülteci öğrencilerin sayısı göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye’de öğrencilerin eğitime ulaşmaları kadar nitelik bakımından da öğrencilerin okula uyum sağlayabilecekleri çalışmaların da önemi zamanla ortaya çıkmaktadır (Çakırer Özservet ve Sirkeci, 2016). Ayrıca temel hizmetlere ulaşan mülteci bireyler dil problemi, göç edilen ülkenin kültürel özellikleri, çevreye ya da okula uyum sağlama konusunda problemler yaşayabilirken, ayrımcılık, ekonomik koşulların yetersizliği, ailelerin eğitim öğretim faaliyetlerine olan ilgisizliği, çocuk sayısının fazla olması ve tüm bu problemlerin neden olduğu bir takım psikolojik sorunlar gibi pek çok sorunla mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar (Kaştan, 2015).

Çocukların içlerinde bulundukları sosyal ve akademik ortamlardan kendilerine yarar sağlamaları genel anlamda okula uyum olarak tanımlanabilir (Kaya ve Akgün, 2016). Mülteci çocukların okula uyum sağlayabilmeleri için okullar, iyi bir uyum aracı olarak ifade edilmektedir (Kızıl ve Dönmez, 2017).

Aile, çocuk ve çevre gibi çok boyutlu değişkenlerden oluşan okula uyum süreçleri (Demirtaş ve Zorbaz, 2016), mülteci öğrencilerin ilk tecrübe ettikleri okula başlama zamanları, okula uyum sağlama, sosyal ilişkiler geliştirme ve davranışlarını düzenlemede önemli bir yere sahiptir (Seydi,2014).

Eğitim sürecindeki mülteci çocukların karşılaştıkları problemleri, dil problemleri, ekonomik problemler, göç öncesi ve sırasında yaşanan problemler, sosyal psikolojik problemler, velilerin ilgisizliği, farklı kültürden gelme, şeklinde tanımlamak mümkündür (Şeker ve Aslan, 2015).

Emin (2016)'ya göre ise Türkiye'deki Suriyeli öğrenciler genel olarak dil problemi, öğretmen problemi, fiziksel altyapı eksikliği, müfredat uyumsuzluğu, eğitim materyallerinin eksikliği, çocuk işçiliği ve mülteci öğrencileri ilgilendiren eğitim alanlardaki koordinasyon problemleri gibi alanlarda sorunlar yaşamaktadır.

Suriye'den gelen mültecilerin eğitime erişim hakları ile ilgili yaptığı çalışmada Kaya (2019), mültecilerin eğitim hakkına erişimleri önündeki engellerin dil problemi, ekonomik problemler, öğretmenlerin konu ile ilgili yetersizlikleri, toplumsal kabul ve bilgiye ulaşma konularındaki engeller şeklinde ifade etmiştir.

Polat ve Uluocak'ın (2009) yapmış olduğu çalışmada iç göç yaşayan öğrencilerle, göç yaşamamış öğrencilerin psikolojik uyumlarının ortaya çıkarılması ve göçle karşılaşan ve göç yaşamamış çocukların okuldaki ve evdeki psikolojik durumlarının değişip değişmediği araştırılmıştır. Çalışma Antalya'da, yaşları 8-12 aralığında değişen 76 iç göç yaşamış ve 78 iç göç yaşamamış öğrenci ile sürdürülmüştür. Veriler, katılımcılara Hacettepe Ruhsal Uyum Ölçeği uygulanarak toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre iç göç yaşamış çocukların %37 oranında ruhsal uyumsuzluk durumu ile karşılaştığı ve göç yaşamış çocukların bulunduğu gruba göre anlamlı olarak daha fazla uyum problemi ile karşılaştıkları tespit edilmiştir.

Han'ın (2013) yaptığı araştırmada, göç eden ailelerin çocuklarının eğitim öğretimde karşılaştıkları uyum problemlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle Ankara'ya kırsaldan göçle gelen ailelerin çocuklarından oluşan gönüllü 30 kız, 30 erkek öğrenci, 12 öğretmen 60 veli ile çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda büyükşehirden gelen ailelerin çocukların okula uyum süreçlerinde arkadaş edinme, sosyal çevrede kabul görme, iletişim problemleri, akademik başarının düşmesi, beslenme ve giyiniş şekillerinin farklı olması gibi nedenlerden dolayı öğrencilerin okula devam etmek istememesi derslere katılımın düşük olması gibi sonuçlarla karşılaşıldığı ortaya çıkmıştır.

Akalın tarafından yapılan araştırmada Geçici Eğitim Merkezlerinde görev yapan 100 öğretmen ile anket çalışmaları ve çeşitli birebir görüşmeler yapılmış, Suriyeli geçici koruma altındaki öğrencilerin eğitim süreçlerinde yaşadıkları uyum sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre geçici koruma altındaki öğrencilerin okul arkadaşları ile problemler yaşadıkları, çeşitli ekonomik problemleri olduğu ve derslere karşı ilgisiz oldukları belirlenmiştir (Akalın, 2016).

Gülüm ve Akçalı (2016) tarafından yapılan araştırmada geçici koruma altında bulunan ilkokul ve ortaokula devam eden 100 öğrenci ile çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Çalışma sonunda öğrencilerin dil problemleri, derslere ve çevreye uyum sağlama ile ilgili problem yaşadıkları belirlenmiştir. Bu problemlerin çözümü için de çeşitli dil kurslarını açılması ve ilgili kurumlardaki rehber öğretmenlerin verdiği hizmetlerin genişletilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Yardımcıoğlu, Beşel ve Savaşan'ın (2017) yaptıkları çalışmada geçici koruma altındaki öğrencilerin sosyoekonomik problemleri ve çözüm önerilerine yer verilmiştir. Bu bağlamda Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören mülteci öğrencilerin sosyoekonomik problemleri, sağlık problemleri ve psikolojik problemleri çeşitli anket ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. 250 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerin en çok dil sorunu yaşadıkları ve bu nedenle iletişim konusunda zorlandıkları ve geride bıraktıkları ailelerini ve arkadaşlarını özledikleri belirlenmiştir.

2.4.1.1. Okula Uyum Sorunları

Göç eden bireylerin, göç ettikleri coğrafyadaki insanlarla gerçekleştirmiş olduğu iletişim ve tecrübeler sonucu kendi davranışlarında meydana gelen bireysel değişiklikler psikolojik uyum olarak tanımlanabilir (Aycan ve Berry, 1996). Psikolojik uyumun en çok önem kazandığı durumların başında göçlerin geliyor olduğu söylenebilir. Özellikle göç ve savaş gibi birtakım tecrübeleri olan göç eden bireylerin ya da mültecilerin göç öncesi yaşadığı olaylar ile göç sırası ve sonrasında yaşadığı psikolojik uyum sorunlarının insanlara karşı güvensizlik ve korkunun belirgin bir şekilde ön plana çıktığı ifade edilebilir (Önen ve diğ., 2014). Göçün zorunlu olması, mülteciler bakımından travmatik sorunlara yol açabilecek bir tecrübedir (Balcıoğlu, 2001). Kabul görmeme, ayrımcılık gibi farklı sebeplerden dolayı ev sahibi toplumla sağlıklı ilişkiler geliştiremeyen göçmenlerin psikolojik uyum seviyelerinin de düşük olduğu ifade edilebilir (Maydell-Stevens, Masgoret ve Ward, 2007). Genellikle göç ile birlikte ortaya çıkan sorunlardan en fazla etkilenen bireylerin göçmen çocuklar olduğu ortadadır (Akdeniz, 2018). Kıtılık, savaş ve ülkeden gönderilme şeklinde meydana gelen zorunlu göçlerde göçmen ya da mülteci çocukların psikolojik durumları ve gelişim düzeyleri olumsuz yönde etkilemektedir (Basık, 2018). Araştırmalarda görülmektedir ki mülteci çocukların çoğunda travma sonrası stres bozukluğu, fiziksel

şiddete maruz kalma, depresyon ve intihar etme düşüncesi olduğu tespit edilmiştir (Özer, Şirin ve Oppedal, 2015). Göçmen ya da mülteci çocukların sorunlardan etkilenme sürelerinin travma yaşayan çocuklardan daha uzun olmakla beraber farklı sürelerde etkili olduğu gözlemlenmektedir (Geçkil, Aldem ve Kaleci, 2017). Ayrıca mülteci ve göçmen çocukların göçten etkilenme seviyeleri, çocuk tarafından göçe yüklenen anlam, ailelerin eğitim ve ekonomik durumlarına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir (Aydın, Şahin ve Akay, 2017). Bu bağlamda göçmen veya mülteci çocukların eğitimlerine devam etmeleri, geleceğe ümitle bakabilmeleri, okula uyum süreçlerini sağlıklı geçirebilmelerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Göç eden çocukların bulundukları yeni çevreye uyum sağlayabilmeleri için en uygun ortamların okul olabileceği düşünülebilir. Ancak okul ortamlarına ulaşmaya kadar baş edilmesi gereken birçok problemle karşı karşıya kalmış mülteci ya da göçmen çocukların, okula ulaştıktan sonra da mücadele etmek zorunda kaldığı pek çok yeni problem ortaya çıkmaktadır.

Göçmen ya da mülteci öğrenciler, okula uyum süreçlerinde daha fazla kaygı, depresyon ve içe kapanma gibi durumlarla karşılaşmaktadırlar (McBrein, 2005). Göç süreci ve öncesinde yaşanan travma, depresyon, stres ve güvensizlik gibi nedenlerden dolayı ortaya çıkan olumsuz duyuşsal durumlar, öğrencilerin akademik başarılarını etkileri altına alabilecek bilişsel alanlarını da olumsuz anlamda etkilemektedir (Şimşir ve Dilmaç, 2018). Psikolojik uyumu yakalayamayan göçmen çocukların kimi zaman okul kurallarına uymama, saldırganlık ve çeşitli disiplin problemleri yaşadıkları belirtilebilir (McBrein, 2005).

2011 yılında ise büyük krizin sızdığı Suriye’de de başlayan şiddetli savaş ve iç çatışmalar sonucunda milyonlarca insan yerlerinden edilmiş, ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Savaş ortamını görmüş birçok çocuğun psikolojisi olumsuz yönde etkilenmiş, ülkelerinden, sevdikleri insanlardan, evlerinden, okullarından ayrılmak zorunda kalmışlardır. Savaşın ağır faturası en çok çocukları etkilemiştir. Eğitimlerini yarıda bırakmak, çocuk işçi olarak çalışmak, ebeveynsiz göç etmek ve yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu bağlamda Türkiye için mülteci çocukların içlerinde bulundukları bu durumları düzeltebilmek, topluma sağlıklı bir birey olarak kazandırabilmek için kısa vadeli çözümler yerine kalıcı çözümlere ulaştıracak uygulamaların hayata geçirilmesine dair birtakım çalışmaları hızlandırmak ve yeni düzenlemeler yapmak durumunda kalmıştır (Bozkurt, 2018).

MEB'in 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde geçici koruma altına alınan mülteci öğrencileri de içine alan kapsayıcı eğitimin önemi üzerinde durulmuştur. Kapsayıcı eğitim gereğince öğretmenlerin yeterliliği, okul yöneticilerinin mesleki becerilerini de içeren bütüncül bir anlayışla “mutlu çocuklar, güçlü Türkiye” sloganı ile de kapsayıcı eğitime vurgu da bulunulmuştur (MEB, 2018). Mülteci öğrencilerin eğitimlerini konu alan birçok genelge ile yasal düzenlemelere gidilmiştir.

Okula ulaşabilmiş mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini etkileyen psikolojik faktörlerin araştırılması ve üzerine ortak olarak izlenecek yaklaşımlar geliştirilmesi çocukların okula uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyecektir. Bu nedenle mülteci çocukların yaşadıkları problemlerle mücadele sürecinde psikolojik desteğin doğru ve yeterli seviyede verilmeye çalışılması gerektiği ifade edilmektedir (Bugay, Karakedi ve Erdur Baker, 2016).

2.4.1.2. Dil Uyum Sorunları

Bireyin bulunduğu toplumda kendisini ifade etmesinin, diğer bireyler ile iletişim ve etkileşim kurmasının temel aracı dildir. Dil toplumlar tarafından bir anlaşma aracı olmakla beraber bir ihtiyaçtır. Ergin (2013)'e göre dil, insanlar arasındaki iletişim ihtiyacını karşılayan, kendine ait doğası olan bir sistemler bütünüdür. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını ifade edebilmek için işaret ya da kelimelerle gerçekleştirdikleri iletişim, lisan (TDK 2020).

2020 yılı itibari ile üç milyon altı yüz bin kişiyi geçen Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmakta olan Türkiye, geçici koruma altında bulunan Suriyeli mültecilerin uyum süreçlerine yönelik birçok problemi çözmeye çalışmak durumunda kalmıştır. En fazla sorun yaşanan alanlardan birinin de dil problemi olduğu tespit edilmiştir. Çeşitli illerde yapılan araştırmalarda öğretmenler geçici koruma altındaki öğrencilerle yaşadıkları problemlerin başında dil problemi olduğunu belirtmişlerdir (Ereş, 2017; Güngör ve Şenel, 2018; Kiremit, Akpınar ve Tüfekçi Akcan, 2018; Madziva ve Thondhlana, 2017; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016). Dil problemlerini çözmek için farklı uygulamalar yapılmıştır. 2015 yılına kadar Suriyeli mültecilerin geri dönme ihtimalleri nedeniyle alınan tedbirlerle, daha sonraki yıllarda mültecilerin kalıcı olma olasılıklarının artması farklı tedbirlerin alınmasını gerekli kılmıştır. Bu bağlamda pek çok proje, yaygın ve örgün eğitim düzenlemelerine gidilmiştir (Akpınar, 2016). Başlangıçta mülteci öğrencilerin dil bilmedikleri için yaşlarına uygun olmayan

sınıflara yerleştirilmesi, bu nedenle öğrencilerin derslere ilgisinin azalmasına ve derslere karşı ilgilerini kaybetmelerine neden olmuştur (Sarıtış vd., 2016). Güngör ve Şenel 'in (2018) yapmış olduğu araştırmada Eskişehir’de bir ilkokulda eğitim gören mülteci öğrencilerin çevreleri, okul arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişim problemleri yaşadıkları bu nedenle derslerde kendilerini ifade edemedikleri, akademik başarılarının ise bu nedenle düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Yine geçici koruma altında bulunan öğrenciler ve yetişkinler için verilecek Türkçe dersleri için personel ve materyallerde eksiklikler bulunduğu ifade edilmiştir. Bu durumun eğitimin kalitesini olumsuz olarak etkilediği, Türkçe dersi eğitimlerinin alanın uzmanları tarafından verilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin derslerine giren alan öğretmenlerinin Arapça bilmemesi, mülteci öğrencilerin akademik seviyede dersleri anlayabilecek yeterliliğe sahip olmamaları, yabancılara Türkçe öğretim deneyimlerinin olmaması nedeni ile mülteci çocuklara eğitim vermek istememektedirler (Levent ve Çayak, 2017). Polat ve Rengi’nin (2014) yapmış olduğu araştırmada, geçici koruma altında bulunan öğrencilerin eğitiminde genellikle öğretmenlerin iletişim problemleri yaşadıkları, problemleri çözme konusunda yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Ayrıca dil problemi nedeni ile Arapça konuşan mülteci öğrenciler ve öğretmenler sorunlarını anlatamadıkları için genellikle yetkililerle problem yaşamaktadırlar. Sürekli tercümanlar aracılığı ile iletişim kurulmaya çalışıldığı için dil probleminin sağlıklı bir iletişimin önündeki bir engel olarak görmek mümkündür (Şen, 2020). Tüm bu olumsuzlukların yanında yapılan bir araştırmada Suriyelilerin Türkçe ile ilgili olumlu görüşlerinin olduğu (Akkaya, 2013), bu durumun mültecilerin dil öğrenme için istekli olduklarını göstermesi bakımından önemlidir.

2016 yılında mülteci öğrencilerin dil problemleri de dâhil olmak üzere birçok eğitim sorunlarını ilgilendiren konuları içeren PICTES projesi hayata geçirilmiştir. “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi” projesi PICTES, Avrupa Birliği ve MEB arasında imzalanarak, “Türkiye’de yaşayan mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT)” anlaşması ile finanse edilmiştir. 2021 yılı aralık ayına kadar devam edecek projede Türkçe dil öğretimi, Türkçe öğretim programı, Türkçe yeterlilik sınavları, kitaplar ve dijital eğitim materyalleri, Arapça dil öğretimi ve öğretmen desteği (Türkçe ve Arapça dil dersi öğretmenleri) gibi konu başlıkları altında çeşitli faaliyetlerini devam ettirmektedir (PICTES, 2020). PICTES projesi kapsamında

mülteci öğrencilere Türkçe öğretmek üzere sözleşmeli olarak görevlendirilen öğretmenler, Türkçe öğreticisi olarak Suriyeli çocuklara Türkçe öğretmektedirler (Eyüp, Arslan ve Cevher, 2017). Son durumda GEM'lerin kapatılması ile mülteci öğrencilerin kademe kademe örgün eğitime devam etmeleri yönünde alınan karardan sonra, mülteci öğrencilerin okullaşma oranı artmıştır.

Geçici koruma altındaki mülteci öğrencilerin, Türkçe öğrenmeleri alanında eğitim sistemine uyum sağlayabilmeleri için pek çok yeni çalışmanın yapılması, aynı müfredattan sorumlu tutulan ama dil yetersizliği nedeni ile akademik olarak geride kalan mülteci öğrencilerin okula devam etmeleri etkin yöntemlerle desteklenmeli, akademik başarılarını arttırmaları için farklı yaklaşımlar geliştirilmelidir. Göç nedeni ile ara verilen eğitimleri, henüz dil yeterlilikleri istenilen seviyeye gelmeden örgün eğitime dâhil edilmeleri süreçte yeni problemlerin gündeme gelmesine neden olmaktadır. Mülteci öğrencilerin de zor koşullar altında gerçekleşen göçün ardından göç ettikleri ülkenin dilini öğrenmek için daha fazla çaba ortaya koymaları gerekmektedir (Yavuz ve Mızrak, 2016).

2.4.1.3. Toplumsal Kabul Sorunları

Dışlanma kendinden olmayanı ya da tehdit unsuru olarak görülenin kabul edilmemesi durumudur. Sosyal haklara erişememe, toplumsal bütünleşmenin gerekliliklerini yerine getirememe gibi çok boyutlu anlamlara gelebilecek olan sosyal dışlanma kavramı (Sapancalı, 2005) ile en çok sosyo-ekonomik koşullar ve göç olguları ilişkilendirilebilir. Bir başka deyişle toplumsal dışlanma, sosyo-ekonomik şartların ve sosyo-kültürel faktörlerin ortaya çıktığı bir olgu olarak ifade edilebilir (Jehoel, Gijssbers ve Vrooman, 2007). Sosyal dışlanmanın bireylerin ya da grupların göç sonrasında bulundukları topluma uyumlarını engelleyen süreçler olarak tanımlanabilir (Dedeoğlu, 2011).

Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde göç, çok farklı boyutları olması bakımından önemli bir sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalınmasına neden olan güçlü bir faktördür (Sürüel, 2008). Göçe ev sahipliği yapan toplumun göçmen veya mültecilere yönelik davranışları genel olarak incelendiğinde; göç alan toplumların demografik bakımdan endişelendikleri, iş alanlarının ve imkanlarının daralacağı kaygısı yaşadıkları, göçmen ya da mülteci bireylerle aralarına mesafe koydukları, kiraların yükselmesi gibi ekonomik ve kültürel kaygılara sahip oldukları görülmektedir. Göçmen veya

mültecilerde sosyal dışlanma sürecinin başladığının belirtisi olarak, gelecekte ümidinin kalmaması şeklinde ifade edilebilir (Sapançalı, 2005). Ayrıca göçmen ya da mülteci toplulukların sağlık, kamu, sosyal hizmetler gibi alanlarda bir yük unsuru olarak görülmesi mültecilerin toplumsal uyumlarını zorlaştıran faktörler olarak ifade edilebilmektedir.

Son yıllarda Türkiye'ye gerçekleşen yoğun göçler nedeni ile toplumsal kabul, toplumsal uyum konuları daha sık gündeme gelmektedir. Türkiye'ye göçle gelen mülteciler, kamplarda ve kamp dışında ikamet etmektedirler. Ancak kamp dışındaki mültecilerin oranı%85 oranında olmakla beraber, ülkenin farklı bölgelerine yerleşmiş oldukları bilinmektedir. Kamplarda yaşayan mültecilerin ihtiyaçlarının belirlenmesi, gelişmelerin takibi sağlanabilirken, kamp dışında yaşayan mülteciler uyum ve toplumsal kabul sorunları ile karşı karşıya kalmaktadır. Başlangıçta geçici olarak ülkeye geldikleri düşünülen mültecilerin, ülkede kalıcı olduklarına yönelik görüşün ağır basması ve şartların o yönde gelişmesi göç eden ve göç alan toplumları daha derinden etkilemektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015). Türk toplumunun Suriyeli mültecilere yönelik algısı, arada sırada yabancı düşmanlığı, ırkçılığa kadar dayanan olumsuz tavırlara kadar tırmanırken, yapılan araştırmalarda toplumsal kabul düzeyinin yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır (Erdoğan, 2014). Ancak toplumsal kabul düzeyinin yüksek olmasının yanında bazı konularda yapılan araştırmalar daha farklı sonuçların ortaya çıktığını göstermektedir. Süleymanov'un (2016) İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde gerçekleştirdiği saha araştırmasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına savaşın sona ermesi ile Türkiye'deki Suriyelilerle ilgili izlenmesi gereken politika hakkındaki görüşleri sorulduğunda, mültecilerin evlerine gönderilmeleri gerektiği düşüncesinin oranı %72'dir. Suriyeli mültecilere ise savaş bittikten sonra eve dönme ile ilgili olarak sorulan soruya %40,6'sı geri dönmek istemediklerini, %46,9'luk kısmının ise eve dönmeyi düşündüğü cevabını vermişlerdir. Ayrıca Türk toplumunun mülteci topluma yaklaşımı sorulduğunda, sorun yaşadıklarını belirten kesim %2,9, yardımcı olunduğunu ifade eden kesim %36,8 iken herhangi bir iletişim kurmadıkları için olumlu ya da olumsuz bir yorum yapamayacaklarını belirten kişilerin oranı ise %60,3 olarak belirlenmiştir.

Yapılan bir diğer araştırmada ise ev sahibi toplumun %45,3 oranında mülteci toplumla arasına mesafe koyduğu, Suriyeli mültecilerin %70,8 oranında ekonomiye zarar getirecek bir yüke sahip oldukları, %47,4 oranında sürekli çalışma izninin verilmesine

sıcak bakılmadığı, %72,5 oranında mülteci öğrencilerin eğitime erişmeleri gerektiği görüşü, %32 oranında geçici çalışma iznine sıcak bakıldığı, %84,5 oranında mültecilere vatandaşlık verilmemesi yönünde görüş bildirildiği, %66,9 oranında Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye uyum sağlayabileceğine inanmadıklarına dair, %62,3 oranında Suriyeli mültecilerin güvenlik sorunlarına yol açabileceklerinin belirtildiği ve % 45,1 oranın da Suriyeli mültecilerin ülkelerine geri dönmelerini bekledikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuçların Türkiye'deki kabul oranlarının genel olarak evrensel kabul oranlarına benzediği ifade edilebilir (Erdoğan, 2014). Türkiye'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeliler için sosyal uyumla ilgili yapılan araştırmalarda ev sahibi toplumla Suriyeliler arasında ayrımcı ve dışlayıcı söylemlerin gün geçtikçe arttığı tespit edilmiştir (Erdoğan, 2014; Eren ve Tunç, 2018; Gülyaşar, 2017; Şimşek, 2017). Başka bir araştırmada ise Ankara, İzmir ve Hatay şehirlerinde yaşayan geçici koruma altında bulunan mültecilerin ev sahibi toplum ile aralarındaki ilişkilerin ve sosyal uyumu konusu ele alınmıştır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler Suriyeliler, ilgili kurum çalışanları ve ev sahibi toplum arasından seçilen gönüllü katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya göre en çok ekonomik problemlerin gündeme getirildiği şehir Ankara olmakla beraber, toplumsal kavga, linç girişimleri ve gerginliklerin yine ne çok Ankara'da yapılan araştırmada ön plana çıktığı görülmektedir. Hatay'daki araştırmada Suriye'ye geri dönme ümitlerinin daha çok ön plana çıktığı yerel toplumun Arapça konuşuyor olmasının sosyal uyumu desteklediği bu durumun toplumsal kabul ve uyum süreçlerine olumlu katkısı olduğu belirtilmiştir. Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlik konularının da Hatay'da daha çok gündeme getirildiği ifade edilebilir. Hatay'da yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının güvenlik ile ilgili endişelerinin de gündeme getirildiği dikkat çekmektedir (Bolgün ve Yapabilirsın, 2020). Türkiye'de farklı şehirlerde ikamet etmekte olan Suriyelilerin yaşadıkları bölgeye göre sosyal kabul, sosyal uyumla ilgili değişen gündemlerinin olduğu ama ayrımcılık, ekonomik sorunlar, dil problemi gibi pek çok sorunun genel olarak ortak bir problem olarak devam ettiği ifade edilebilir.

Özellikle çocukların eğitim kurumlarında sosyalleşme ve toplumsal uyumu kolaylaştıracak birtakım çalışmalarla uyum süreçlerine katkıda bulunulabileceği ifade edilebilir. Yapılan araştırmalarda eğitim beklentilerin düşmesi, mülteci çocukların gruplaşması, çeteleşme oranını arttırdığı (Erdem ve ark., 2006), bu durumun sonuçlarının suç örgütleri veya toplumsal tehdit oluşturan bazı gruplara dâhil olma şeklinde kendini göstererek güvenlikle ilgili bir soruna dönüşme potansiyelini de

beraberinde getirmektedir (Özdemir, 2016). Bu nedenle mülteci öğrencilerin toplumsal kabul şartlarını gerçekleştirirken, uyum süreçlerinde okullaşmaları, okullarda gerçekleştirilen eğitim öğretim faaliyetlerinin öğrencilerin okul terkinin, okulda çeteleşmelerin önüne geçecek nitelikte gerçekleştirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

2.4.1.4. Sosyo-Ekonomik Sorunlar

2011 yılında ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar nedeni ile ülkelerini terk edip dramatik bir artışla Türkiye'ye göçle gelen Suriyeliler için üretilen çözümlerin başlangıçta geçici olduğu ancak zamanla daha kalıcı çözümlere doğru dönüştüğü gözlemlenmektedir. Özellikle 2013 yılından sonra yaşanan politik gelişmeler nedeni ile geçici koruma altındaki Suriyeliler birçok sorunla mücadele ederek hayata tutunma, yeni düzen oluşturma çabası ile mücadele etmek durumunda kalmışlardır. Geçici koruma altında bulunan mültecilerin sosyo-ekonomik problemlerinin uyum süreçlerini en fazla etkileyen diğer bir faktör olduğu ifade edilebilir. Önce kamplarda ikamet eden mültecilerin şehirlere doğru yayılması sonucu kamplarda karşılaşmadıkları işsizlik, geçim problemleri, aşırı nüfus ve yoksulluk nedeni ile genellikle gecekondularda yaşamakta oldukları görülmektedir (Bozan, 2014). Yeni yerleştikleri şehirlerde dil bilmemeleri ve kültürel olarak farklı olmaları nedeni ile uyum problemleri yaşamaktadırlar. Ayrıca yasal düzenlemeleri bilmemek ya da düzenlemelerin yetersiz olmasından dolayı genellikle geçimlerini kayıt dışı çalışarak sağlamaya çalışmaktadırlar. Çalışırken kayıt dışı olma durumu mülteci çalışanlara genellikle mülteci oldukları için düşük ücretlerin ödenerek ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olmaktadır (Saridoğan, 2019). Mülteci gençlerin ise göçle beraber eğitimlerine ara vermeleri hatta eğitimlerini sonlandırarak çalışmak zorunda kalmasıyla devam etmektedir. Bahçeşehir Üniversitesi, Göç ve Kent Çalışmaları Merkezi (BAUMUS, 2020) tarafından yapılan “Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Gençlerin Geçim Kaynaklarına Erişimi Araştırması” çalışması “Genç Mültecileri Destekleme Projesi” kapsamında Diyarbakır, Ankara, İzmir ve Hatay'daki 15-30 yaş aralığındaki genç mültecilerle çeşitli görüşmeler yapılmıştır. 2015 yılından bu yana Toplum Gönüllüleri Vakfı tarafından gerçekleştirilen projede mülteci gençlerin uyum süreçleri desteklenmeye çalışılmıştır. Gerçekleştirilen araştırmada birçok konu hakkında bilgi edinilmişken özellikle genç mültecilerin geçim kaynakları, çalışma durumları ve iş piyasası bakımından konumları incelenmiştir. Çok geniş bir kapsamda gerçekleştirilen

araştırmanın sonuçlarına göre, çalışmaya katılan mülteci gençlerin %90'nına yakınının çalışma iznine sahip olmadığı, dolayısı ile kayıt dışı çalıştığı, kayıt dışı olduklarında daha rahat iş buldukları ancak kayıt dışı çalışmalarının da çalıştıkları iş yerlerince hakkettikleri ücretleri alamamaları ile sonuçlandığını belirttikleri ifade edilmiştir.

Çocuk işçiliği, Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre çocuğun zihinsel ve fiziksel gelişimini engelleyen, sağlığını olumsuz yönde etkileyen, potansiyelinin, yeteneklerinin ortaya çıkmasını önleyen her türlü çalışmadır (ILO, 2016). UNICEF'e (2012) göre dünyada çocukların yüzde 15'i çeşitli işlerde çalışmaktadır. ILO, 15 yaşın altında çalışmak zorunda kalan bireylerin çocuk işçi olarak, 15-24 yaş aralığındaki gençlerin de genç işçi olarak belirlenebileceğini ifade etmektedir.

Suriyeli mültecilerin karşılaştıkları sosyo-ekonomik problemler, Türkiye'ye gelmeleri ile beraber baş gösteren ekonomik problemler nedeni ile mülteci öğrencilerin okullarına devam etmek yerine çalışmayı tercih etmeleri, ülkedeki çocuk işçilik oranlarını arttırmıştır. Özellikle inşaat, tekstil, hizmet sektörü, çobanlık ve mevsimlik işçi alanlarında çalışmak durumunda kalan çocukların güvencesi ve sigortasız bir şekilde çalıştırıldıkları ifade edilebilir (Atasü Topçuoğlu, 2015). Ayrıca 12-13 yaşından büyük kız çocuklarını okula göndermeme eğilimleri oldukça yüksektir. Erkek çocukların ise kayıt dışı yaygın olarak mevsimlik işçi ve tekstil alanlarında çalıştırılmaktadırlar (Erdoğan, 2014). Ekonomik yetersizlikler nedeni ile çocuklar psikolojik olarak saldırganlık depresyon, hiperaktivite, intihar gibi rahatsızlıklarla karşı kaşıya kalmaktadır (Hatun, 2002).

Suriyeli ailelerin ekonomik olarak gelirlerinin yetmediği evde birkaç kişinin çalışması sonucu ancak geçinilebilecek bir gelire ulaşabilmektedirler. Kayıt dışı çalışmalarından dolayı çok düşük ücretler almaları, evdeki çocukların da aile geçimine katkıda bulunması gerekmektedir. Yine BAUMUS'un (2020) yaptığı çalışmada Suriyeli katılımcıların %19,9'u 600-1000 TL, %22,3'ü 2020-5000 TL, %41'i 1000-2020 TL arasında gelirlerinin olduğunu, %14,9'luk bir kısmının ise 500 TL ve altında gelirleri olduğunu ifade etmişlerdir.

Harunoğulları'nın (2016) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada geçici koruma altına alınan mülteci öğrencilerin ebeveynlerinin işsizliği, yoksulluk, kalabalık ailelere sahip olma ve aileye destek oldukları bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmada çalışan mülteci

çocukların %29'unun 250-500 TL, %7'sinin ise geliri 500-700 TL ve %64'ünün aylık 0-250 TL gelirleri olduğu tespit edilmiştir.

2017'de yapılan bir araştırmaya göre Suriyeli çocukların %80'i okula gitmemekle birlikte, %20'sinin okuldan kalan zamanlar dışında çalıştıkları tespit edilmiştir (Kireçdağ, 2017).

Şanlıurfa, Mardin ve İstanbul'da Lordoğlu ve Aslan (2018) tarafından yapılan araştırmada 6-18 yaş grubu aralığında 165 mülteci çocuk ile yapılan araştırmada mülteci çocukların %36'sının çalıştığı ve aynı işi yapan yerel işçilere göre daha az ücret kazandıkları belirtilmektedir.

Gelişim dönemlerini henüz tamamlamamış, günde 10-12 saati aşan çalışma saatleri ile, iş güvenliği koşullarının olmadığı merdiven altı koşullarda, düşük ücretlerle çocuk yaşta çalışma hayatıyla tanışan bu çocuklar pek çok sorun ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Karaman ve Özçalık, 2009).

Mülteci çocuklar göç ve göçten kaynaklanan sorunlardan dolayı dezavantajlı bir şekilde topluma katılırlar. Aslında gelecekte hem yerel topluma hem de kendi coğrafyasına yapacakları katkılar göz önünde bulundurulduğunda, potansiyellerinin keşfedilmesi, toplumsal uyumlarını sağlamak adına gerçekleştirilecek her çalışma oldukça önemlidir (Alba ve Holdaway, 2017).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de örgün eğitim görmekte olan geçici koruma altındaki mülteci öğrencilerin, okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemlere yönelik geliştirilmiş eğitsel etkinliklerin, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini nasıl etkilediğini incelemektir. Bu amaçla, araştırmanın yapıldığı okulda gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini çeşitli deneyimler, görüşler ve gözlemler sonucu ortaya çıkaran anlamların araştırılması ve bütüncül bir bakış açısı ile ortaya çıkarılmasını sağlamak için nitel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma, sosyal hayattan bir kesit ya da herhangi bir çalışma sahası ile uzun süreli ve yoğun bir etkileşim süreci ile birlikte gerçekleştirilir. Nitel araştırmaların amacı, çalışmanın gerçekleştiği ortamın özelliklerine kapsayıcı, bütünlük ve sistemik (bütüncül) bir bakış açısı ile bakmaktır (Miles ve Huberman, 2019).

Bu araştırmanın deseni iç içe geçmiş tek durum deseni (çok analiz birimli) olarak belirlenmiştir. Araştırmada tek durum, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler olarak belirlenmiştir. Birden fazla analiz biriminin kullanılması nedeni ile de (öğrenci ve öğretmen) yapılan araştırma, iç içe geçmiş durum deseni olarak ifade edilebilir. Yin’e (2014) göre durum çalışması bir bağlam ya da durum arasındaki sınırlar net olmadığında güncel bir durumu gerçek yaşam alanında incelemek ile ilgilidir. Bu nedenle durum çalışması “nasıl, neden ve ne” gibi sorular üzerine inşa edilen, araştırmanın bir durum ya da olguyu derinlemesine incelemesini sağlayan araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu şekilde olgular arasında net olmayan ilişkileri yordamaya ve anlamaya ilişkin bulgular elde etmeye, bir kuramın ortaya çıkmasına da zemin oluşturabilir (Yin, 2014). Özellikle bir olgu ya da durumun bütüncül ve derinlemesine incelenmesini gerektiren durumlarda, durum çalışması karmaşık konuların anlaşılmasını ve durum içinde yeni keşiflerin yapılmasına imkân tanıdığı ifade edilebilir (Merriam, 2013). Durum çalışmaları

sonuçları bakımından evrene genellenemeyen çalışmalardır. Ancak kendine özgü, benzer altyapı ve benzer bağlamda olan ortamlar için devredilebilir özellik taşıyan birtakım bilgi ve önerilerin ortaya çıktığı belirtilebilir. Nitel paradigmada analitik genelleme olarak adlandırılan bu durum, nicel paradigmlar gibi sayısal verilerle değil, örnekler ve deneyimler temelinde ortaya çıkan genellemeler içerir. Ya da başka bir ifade ile analitik genelleme yapmak, bir araştırmadan elde edilen sonucun bir kuramla açıklama ya da o kurama dayandırmak veya sonuçların benzer başka özelliklere sahip durumlara aktarılabilir olduğu ifade edilebilir (Saban vd., 2017). Durum çalışması için sık bahsi geçen üç yaklaşımdan söz edilebilir: betimsel, açıklayıcı ve keşfedici yaklaşımlar. Yin'e (2014) göre durum çalışmaları tek durum ve çoklu durum olmak üzere ikiye ayrılır: tek parça analizi (bütünselleştirilmiş) ve çok katmanlı analiz (yerleştirilmiş). Bu bağlamda yapılan bu araştırmada bir durumun bütünsel olarak tek parça halinde incelendiği durum deseni çeşidi olan tek durum çalışması yöntemi benimsenmiştir. Bu araştırmada durum olarak mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler, birden fazla analiz biriminin kullanılması nedeni ile de (öğrenci ve öğretmen) yapılan araştırma iç içe geçmiş durum deseni olarak çalışılmıştır.

Bu araştırmada durum çalışması planlanırken, durum çalışması modellerinden sistematik durum modelinden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2013; Yin, 2014). Yıldırım ve Şimşek (2013), Yin'in (2014) modelini inceleyerek farklı ardışık bir model ortaya koymuş ve durum çalışmasını planlamak için sekiz maddeden oluşan sistematik bir izlençe önermiştir. Sistematik durum çalışmasının yol haritası, görgül çalışmalarda da benzer bir şekilde yürütülebilmektedir.

Tablo 3. 1: Sistematik Durum Modeli

1. Araştırma sorularının geliştirilmesi
2. Araştırmanın varsa alt-sorularının geliştirilmesi
3. Analiz biriminin saptanması
4. Çalışılacak durumun belirlenmesi
5. Araştırmaya katılacak bireylerin seçilmesi
6. Verilerin toplanması ve toplanan verilerin (varsa) alt problemlerle ilişkilendirilmesi
7. Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması
8. Durum çalışmasının raporlandırılması

Bu bağlamda planlanan durum çalışması için araştırma soruları geliştirilmiştir. Çalışmada öğretmenler, Türk öğrenciler ve mülteci öğrenciler analiz birimi olarak

belirlenmiştir. Araştırmada tek durum çalışması yapılacağı için araştırmanın yapıldığı okulda gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler çalışmanın durumunu oluşturmaktadır. Araştırmaya katılacak gönüllü katılımcıların belirlenmesi ile araştırmanın çerçevesi oluşturulmuştur.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul’da resmî bir devlet ortaokulunda bulunan sekiz öğretmen, sekiz Türk öğrenci ve sekiz mülteci öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada yer alan gönüllü katılımcılar, olasılıklı olmayan amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme tekniği, çalışma grubunu oluşturan katılımcıların problemle ilgili önceden belirlenmiş nitelikleri taşıyan kişilerden seçilen durumlara karşılık geldiği çalışmalarda tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın daha önceden hazırlanmış olan ya da araştırmacının kendisinin daha önceden hazırladığı ölçüt veya durumları karşılayan ölçüt örnekleme, kalite teminine yardımcı olan, aynı ölçütü karşılayan tüm durumlar şeklinde ifade edilebilir (Miles ve Huberman, 2019). Araştırmaya katılan öğretmenler için çalıştıkları okulda derslerine girdiği sınıflarda mülteci öğrenci bulunması, araştırmaya katılan Türk öğrenciler için eğitim gördükleri sınıflarda mülteci öğrenci bulunması ve yine araştırmaya katılan mülteci öğrenciler için ise sınıflarında Türk öğrencilerin bulunması ölçüt olarak belirlenmiştir. Araştırmaya seçilen gönüllü Türk öğrenciler, mülteci öğrenciler ve öğretmenler seçilirken araştırmanın yapıldığı okulda üç yıldır bulunma ölçütü göz önünde bulundurulmuştur. Bu bağlamda araştırmanın yapıldığı okulda bulunan öğretmen ve öğrencilerle çeşitli görüşmeler gerçekleştirilmiş, gözlemler ve saha notları ile araştırma tamamlanmıştır.

Tablo 3. 2: Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler (Öğretmen)

Sıra No	Katılımcı Kodu	Branş	Kıdem Yılı	Eğitim Düzeyi	Cinsiyet
1	Ö1	Müzik	7	Lisans	K
2	Ö2	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	9	Lisans	E
3	Ö3	Matematik	6	Lisans	K
4	Ö4	İngilizce	17	Lisans	K

5	Ö5	Görsel Sanatlar	25	Lisans	K
6	Ö6	Matematik	19	Lisans	K
7	Ö7	Matematik	6	Lisans	K
8	Ö8	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	12	Lisans	K

Tablo 3. 3: Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler (Türk Öğrenci)

Sıra No	Katılımcı Kodu	Sınıf	Cinsiyet
1	T1	8	K
2	T2	8	K
3	T3	8	K
4	T4	7	K
5	T5	8	K
6	T6	7	E
7	T7	8	E
8	T8	8	K

Tablo 3. 4: Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler (Mülteci Öğrenci)

Sıra No	Katılımcı Kodu	Sınıf	Cinsiyet
1	M1	7	E
2	M2	8	E
3	M3	6	K
4	M4	8	E
5	M5	8	E
6	M6	8	K
7	M7	7	E
8	M8	8	K

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada nitel bir yöntem olan durum çalışmasının özelliklerine uygun olarak “Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik eğitsel etkinliklerin, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini nasıl etkilediğini” ortaya koyabilmek için veri toplama yöntemlerinden “görüşme” tekniği tercih edilmiştir. Görüşme, belirli bir konu veya bir durum hakkında derinlemesine bilgi elde etmeyi sağlayan, en az iki kişi arasında gerçekleşen ve araştırmada sorulan sorular çerçevesinde araştırmaya katılan kişilerden veri toplama yöntemidir. Bütünsel yorumlamanın hedeflendiği görüşme

tekniki, araştırmada toplanmak istenenler ve kaynakların ulaşılabilirliğine göre çeşitli Şekillerde tasarlanabilirler. Görüşmenin sınıflandırılması, yapılandırılmamış görüşme, yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme, odak grup görüşmesi ve etnografik görüşme Şeklinde yapılmıştır (Büyüköztürk,  akmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Bu araştırmada görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler hem derinlemesine hem de sabit seçenekli sorular sorma imkânı sağlamakla beraber, katılımcıların kendi görüşlerini istedikleri gibi belirtebilme, analizinin kolaylığı gibi avantajlara sahipken aynı zamanda kontrolün kaybedilmesi ve yapılan görüşmenin belli standartları yakalayamaması ihtimalinin de bulunduğu bir veri toplama aracıdır (Büyüköztürk vd., 2012). Araştırmanın verileri “yarı yapılandırılmış” görüşme tekniği ve formu kullanılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, konunun kapsamı ile ilgili alanyazın taramasının ardından önce taslak olarak düzenlenmiş ve araştırmacı tarafından uzmanların değerlendirmelerine sunulmuştur. Yapılan değerlendirmeler sonrasında gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme formuna son hali verilmiştir. Formdaki soruların değerlendirilmesi için gönüllü katılımcılardan iki kişi ile  n görüşmeler yapılarak, görüşmelerde karşılaşılabilecek olumsuz durumlar önceden belirlenmeye çalışılmıştır. Sorulardan birinin yeniden düzenlenmesi gerektiğine karar verilmiş, ilgili diğer düzeltmeler yapıldıktan sonra görüşme formuna (Ek.3, Ek.4, Ek.5) son hali verilmiştir. Her bir görüşme formunda sekiz tane soru bulunmaktadır. Görüşme sorularından mülteci öğrencilere yöneltilen sorular için  eviri yapılmış, öğrencilerin görüşmelerden önce soruları anlayıp anlamadıkları kontrol edilmiş ayrıca görüşme sırasında bir tercüman aracılığı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler toplanırken görüşmeler için oluşturulmuş  ğretmen, Türk ve mülteci  ğrenci gruplarına ayrı ayrı hazırlanan görüşme formlarından yararlanılmıştır. Araştırmada yapılan görüşmeler için İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden ve Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan ilgili izinler alınarak yarı yapılandırılmış görüşmeler 29 Kasım- 06 Aralık 2020 tarihleri arasında, İstanbul’da bulunan MEB’e bağlı resmî bir ortaokulda öğrenim gören gönüllü öğrenciler ve aynı okulda çalışan gönüllü öğretmenlerle daha önceden belirlenen görüşme takvimine uygun bir Şekilde  evrimi i ortamda gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılarla görüşmeye başlamadan önce araştırmanın amacı ayrıntıları ile anlatılarak araştırma soruları görüşmecilere yöneltilmiştir. Görüşme sırasında ses kayıtlarının alınması için izinleri istenip, araştırmada kendilerine ait kişisel bilgilerin kullanılmayacağı belirtilmiş ve kişilerin görüşlerinin özel bir kodlama ile yapılacağı açıklanmıştır. Ayrıca araştırma soruları iki gönüllü katılımcı ile görüşülerek gözden geçirilmiştir. Görüşme kaydı için araştırmacının bilgisayarı ve ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeler görüntülü bir şekilde Zoom isimli uygulama aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin genellikle öğretmen katılımcılarla daha uzun süre (en uzun yaklaşık 60 dakika), öğrenci katılımcılarla ise daha kısa süre (en kısa yaklaşık 16 dakika) sürdüğü tespit edilmiştir.

Araştırmada ayrıca araştırmacı tarafından saha notları tutulmuştur. Saha notları, araştırmacının araştırma sırasında, başlangıçta gözlemlerini belirli bir amaca yönelik olmayacak şekilde yazması ancak zamanla kendi içinde anlamlı örüntülere dönüşebilecek bir veri toplama yöntemidir. Saha notları üç çeşitte olabilir: Öğretim sırasında yoğun tanımlamalar, öğretim sonrasında notlar, ortaya çıkan yansımalar ve gözlemlerin yorumu, öğretim sırasında alınan kısa notlardır (Johnson, 2014). Bu araştırmada, araştırmacı tarafından araştırmanın saha çalışması kısmında kısa notlar alınarak, çeşitli fotoğraflar ve video kayıtları tutularak (Ek.8) araştırma hakkında daha fazla veriye ulaşılmıştır.

Bir eğitim öğretim dönemini kapsayan araştırma, araştırmacı tarafından sahanın, bir yıl boyunca gözlemlenmesi, demografik yapının tanınması ve problemlerin tespiti ile geçirilmiştir. Araştırmacı, araştırmada gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin planlanması ve uygulanması aşamalarında aktif olarak çalışmıştır. Araştırmanın saha çalışması iki yıl, etkinliklerin gerçekleştirilmesi ve verilerin toplanması bir eğitim öğretim dönemi boyunca devam etmiştir.

Tablo 3. 5: Veri Toplama Sürelerine İlişkin Bilgiler (Öğretmen)

Sıra No	Katılımcı Kodu	Branş	Görüşme Süresi
1	Ö1	Müzik	31 dk 43 s
2	Ö2	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	33 dk 30 s
3	Ö3	Matematik	43 dk 25 s
4	Ö4	İngilizce	60 dk 03 s
5	Ö5	Görsel Sanatlar	59 dk 30 s

6	Ö6	Matematik	58 dk 22 s
7	Ö7	Matematik	53 dk 22 s
8	Ö8	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	59 dk 12 s

Tablo 3. 6: Veri Toplama Sürelerine İlişkin Bilgiler (Türk Öğrenciler)

Sıra No	Katılımcı Kodu	Sınıf	Görüşme Süresi
1	T1	8	19 dk 01 s
2	T2	8	44 dk 42 s
3	T3	8	33 dk 32 s
4	T4	7	24 dk 30 s
5	T5	8	31 dk 54 s
6	T6	7	31 dk 44 s
7	T7	8	30 dk 33 s
8	T8	8	28 dk 05 s

Tablo 3. 7: Veri Toplama Sürelerine İlişkin Bilgiler (Mülteci Öğrenciler)

Sıra No	Katılımcı Kodu	Sınıf	Görüşme Süresi
1	M1	7	16 dk 13 s
2	M2	8	31 dk 28 s
3	M3	6	35 dk 11 s
4	M4	8	18 dk 01 s
5	M5	8	19 dk 02 s
6	M6	8	20 dk 13 s
7	M7	7	17 dk 20 s
8	M8	8	20 dk 03 s

3.4. Verilerin Analizi

Nitel veriler analiz edilirken, öncelikle veriler hazırlanır, kodlar tespit edilir, temalar belirlenir, şekiller ya da tablolar kullanılarak analiz gerçekleştirilir (Creswell, 2016). Bu araştırmada görüşme yöntemi, araştırmacının saha notları, fotoğraflar ve kısa videolar ile toplanan verilerin bazı bölümleri betimsel analiz, bazı bölümleri ise içerik analizi yöntemiyle analiz edilip yorumlanmıştır. Araştırmada 1., 3., 5. ve 7. sorulardan elde edilen veriler betimsel analiz, 2., 4., 6. ve 8. sorulardan elde edilen veriler ise içerik analizi ile incelenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre betimsel analizin dört aşamadan oluştuğu ifade edilir. Betimsel analiz, öncelikle temaların belirlenerek ana

çerçevenin oluşturulduğu, verilerin tema başlıkları altında gruplandırıldıkları, verilerin alıntılarla düzenlendikleri ve bulgular bölümündeki neden sonuç ilişkilerinin yorumlanması ile son bulur. İçerik analizi ise elde edilen verilerin detaylı bir şekilde analizini gerektirir ve önceden belirlenmemiş boyut ve temaların ortaya çıkarılmasını sağlar. Benzer verilerin temalar ve kavramlar etrafında bir araya getirilmesi sonucu ortaya çıkan belirli kavramlar ve temaların düzenlenmesi ile gerçekleştirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veriler, görüşme formlarının ve ses kayıtlarının elektronik ortamda bilgisayara aktarılması, çalışmanın amacı kapsamında araştırmacı tarafından kodlanması, kod ve kategorilerin ilişkilendirilerek oluşturulması, yorumların betimlenmesi ve doğrudan alıntılarla ortaya çıkması şeklinde düzenlenmektedir. Yapılan bu araştırma ise tek bir araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle elde edilen verilerin analiz sonuçları, alan uzmanlarının görüşleri alınarak değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda araştırmada çevrimiçi ortamda gerçekleştirilen görüşmeler çözümlenerek elektronik ortamda yazıya aktarılmıştır. Araştırma soruları referans alınarak çalışmanın kodları ve temaları belirlenmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından, saha notları ve saha notlarını destekleyen fotoğraf ve kısa video kayıtları ile elde edilen veriler de belirlenen çerçeveye göre analiz edilerek, araştırmanın kodları ve temaları ortaya çıkarılmıştır. Veriler alıntılarla bu aşamada desteklenmiş, bulgular kısmında kullanılacak alıntılar tespit edilmiştir. Araştırmada 3. ve 5. sorulardan elde edilen veriler betimsel analiz, 1., 2., 4., 6., 7. ve 8. sorulardan elde edilen veriler ise içerik analizi ile incelenmiştir. Elde edilen saha notları, kısa video ve fotoğraflarla ulaşılan veriler de ilgili sorulara uygun bir şekilde analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, araştırma soruları dikkate alınarak, bulgular bölümünde alıntılarla desteklenerek düzenlenmiştir.

3.5. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Gerçekleştirilen bilimsel araştırmalarda aranan en önemli ölçütlerden biri olan sonuçların inandırıcılığı, en yaygın kullanım şekilleri ile geçerlik ve güvenirlik ölçütleri ile değerlendirilmektedir. Nicel araştırmalarda kullanılan araştırma deseninin ve veri toplama araçlarının geçerlik-güvenirliğinin dikkatle test edilmesi beklenmektedir. Nitel araştırmalarda ise geçerlik-güvenirlik nicel çalışmalardan farklı olarak ele alınır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nicel araştırmalarda kullanılan geçerlik

ve güvenilirlik ifadelerinin yerine nitel araştırmalarda inanılrlıktan bahsetmenin daha doğru olabileceği ifade edilmiştir (Merriam, 2013).

Yapılan bilimsel çalışmaların nitelikli olma düzeyi, geçerlik ve güvenirlikleri ile doğru orantılıdır. Geçerlik, başka özelliklerle karşılaştırılmaksızın ölçülmek istenilen özelliğin ölçülebilmesi iken güvenirlik, aynı testin yine aynı katılımcılar üzerinde gerçekleştirilen lme sonuçlarının kararlılığı şeklinde ifade edilebilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Nitel araştırmalarda, geçerlik ve güvenirliğin sağlanması demek incelemenin etik erevesel içerisinde uygulanmasını ve böylelikle okuyuculara doğru ve haklı sonuçlar sunmayı gerektirir. Geçerlik ve güvenirlik; “kavramsal çerçeveyi”, “verilerin toplanmasını”, “analiz edilmesini, yorumlanmasını” ve “bulguların sunulmasını” ilgilendiren önemli bir kavramdır (Merriam, 2013). Bu bağlamda çalışmanın i ve dış geçerliği, i ve dış güvenirliği aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

Araştırmada İ geçerlik (İnandırıcılık)

İ geçerlik, nitel araştırmaların inandırıcılığı için kullanılan yöntemlerden biri olarak ifade edilebilir. Araştırmanın i geçerliğini arttırmak için uzun süreli etkileşimi, katılımcının teyiti, önyargıları azaltma (araştırmacının) ve üçgenleme (eşitleme) yöntemleri kullanılmaktadır (Başkale, 2016). Uzun süre aynı ortamda bulunmak, araştırmanın yapıldığı sahanın araştırmacı tarafından tanınması ve araştırma sahasının da araştırmacıyı tanınması karşılıklı güvenin oluşmasını sağlamakla birlikte araştırmada daha güvenilir veriler elde etmeyi hedeflemektedir. Bu nedenle araştırmacının çalışmanın yapıldığı sahada mümkün olduğunca uzun süre etkileşim halinde bulunmasının ve araştırmanın geniş bir zamana yayılmasının verilerin inandırıcılığını arttırdığı ifade edilebilir (Yıldırım ve şimşek, 2013).

Bu araştırmada, çalışmaların iki yıl boyunca sürmesi ilk yılın hazırlık, planlama ve pilot uygulamalarla, ikinci yılın ise gerçek uygulamalarla geçtiği ve araştırmanın yapıldığı sahada araştırmacının uzun süre bulunma imknına sahip olması ile araştırmanın i geçerliği arttırılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda yapılan araştırma 2018-2019 eğitim ğretim yılında bir ön hazırlık ve araştırmacının “Kapsayıcı Eğitim” alması, yine araştırmacının 2019-2020 eğitim ğretim yılında da çalışmaların yapılmış olduğu okulda gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin tasarlanması ve etkinliklere katılması ile devam etmiştir.

Bir başka iç geçerliği arttıran faktör ise katılımcının teyididir. Nitel araştırmalar zengin veri sonuçlarına ve etkili veri toplama araçlarına sahiptir. Ancak nitel çalışmalarda veri toplama sırasında araştırmacının sahip olduğu bir takım ön yargılardan dolayı farklı sonuçlar elde etme olasılığı durumu söz konusu olabilir. Bu durumda katılımcı teyidi gerçekleştirilerek daha doğru sonuçlara ulaşmak ya da doğru sonuçlara ulaşıldığının kontrolünü gerçekleştirmek mümkün görünmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bilimsel araştırmalarda katılımcı teyidi, araştırmanın yapıldığı sırada ya da araştırmadaki verilerin toplanması sonrasında gerçekleştirilebilir. Bu araştırmada ise yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sırasında elde edilen veriler, katılımcılarla görüşme sırasında paylaşılarak teyit edilmiştir.

Bir diğer iç geçerliği arttıran faktör, üçgenleme (çeşitleme) yöntemini kullanmaktır (Başkale, 2016). Bu araştırmada iç geçerliği arttırmak için, veri toplama araçlarında çeşitleme yapılmıştır. Veriler, gönüllü katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilirken, araştırmacının saha notları ve saha notlarını teyit eden fotoğraf ve kısa video kayıtları ile toplanmıştır. Ayrıca örneklem çeşitlemesi ile de araştırmanın iç geçerliği arttırılmak istenmiştir. Bu bağlamda araştırmada farklı branşlardaki öğretmenler, Türk öğrenciler ve mülteci öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Yine araştırmada analiz çeşitlemesi yapılarak iç geçerliliğe katkıda bulunulmak istenmiş, betimsel ve içerik analizleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmada bazı sorular betimsel analizle incelenirken (3. ve 5. sorular), araştırmanın bazı soruları (1., 2., 4., 6., 7. ve 8. sorular) ve saha notları içerik analizi ile incelenmiştir.

İç geçerliliğin arttırılması için gerekli bir diğer faktör, uzman incelemesidir. Verilerin yanlış yorumlanabilmesi, yanlış analizlerin veya yetersiz sonuçların ele alınması durumu göz önünde bulundurularak, araştırma konusunda genel bilgisi olan ve nitel araştırmalar konusunda çalışmalar sürdüren uzman kişilerden alınabilecek değerlendirmelerin çalışmanın inanılabilirliğine katkısı olabileceği ifade edilebilir (Creswell, 2016). Bu bağlamda gerçekleştirilen araştırma, alanında uzman iki araştırmacı ile paylaşılmış, geri dönüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Ayrıca yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, tırnak içinde doğrudan alıntılanarak araştırmanın iç geçerliliği güçlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada Dış Geçerlik (Aktarılabirlik)

Transfer edilebilirlik, aktarılabirlik şeklinde de ifade edilebilen dış geçerlik, araştırma sonuçlarının genellenebilirliği ile ilişkilendirilmektedir. Genellemenin dolaylı yoldan yapıldığı nitel araştırmalarda, dış geçerliği sağlamak için araştırma örnekleminin başka örneklerle karşılaştırılabilecek kadar iyi tanımlanması gerekmektedir. Ayrıca örnekleme çeşitlendirmek, araştırma konusunun farklı kaynaklar açısından da değerlendirilmesini sağlaması nedeni ile dış geçerliğe katkıda bulunduğu belirtilebilir. Araştırma bulgularının benzer ortamlarda kolaylıkla test edilebilir olması, araştırma ile ilgili tanımların kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmesi dış geçerliği sağlayan faktörlerden bazılarıdır (Merriam, 2013).

Ayrıntılı betimlemenin gerekli olduğu nitel araştırmalarda, doğrudan alıntılarla ilgili betimlemeler yapılabilirken, nitel araştırmaların hem özel hem de genel bilgilere ulaşma eğilimi nedeni ile amaçlı örneklemin tercih edilmesi gerekliliğinden bahsedilebilir.

Bu bağlamda yapılan bu araştırmada doğrudan alıntılarla ayrıntılı betimlemeler yapılmıştır. Ayrıca amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme yer verilmiştir. Amaçlı örnekleme tekniği, örnekleme oluşturan grubun problemle ilgili önceden belirlenmiş nitelikleri taşıması, ilgili durumlara karşılık gelen çalışmalarda tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın daha önceden hazırlanmış olan ya da araştırmacının kendisinin daha önceden hazırladığı ölçüt veya ölçütleri karşılayan ölçüt örnekleme, kalite teminine yardımcı olan, aynı ölçütü karşılayan tüm durumlar şeklinde ifade edilebilir (Miles ve Huberman, 2019). Bu araştırmada amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme tekniği kullanılmış ve örneklemede çeşitliliğe gidilmiştir. Bu durumun okuyucuların benzer bir araştırma için örneklem belirlerken kendi uygulamalarında bulunabilecek çeşitliliği ve değişkenliği anlayabilmesi ve araştırma sonuçlarını karşılaştırabilmesi açısından önemli olduğu ifade edilebilir (Merriam, 2013). Dış güvenilirlik için karşılanması gereken diğer bir faktör de araştırmacının çalışmanın yöntem ve aşamalarını ayrıntılı ve açık bir şekilde ortaya koyarak tanımlaması gerekliliğidir. Bu çalışmada araştırmanın çerçeve programının belirlenerek uygulama aşamaları, araştırmacının rolü bölümünde betimlenerek ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın yapıldığı okulda araştırmacı aynı zamanda öğretmen olarak çalışıyor olması nedeni ile bir yıl boyunca gözlemler yapıp gerçekleştirilecek eğitsel etkinliklerin planlanması ve uygulanması aşamasında aktif bir şekilde rol almıştır. Yine elde edilen sonuçların, açığa çıkan

verilerle ilişkileri sonuç ve tartışma bölümünde verilmeye çalışılmıştır. Ve araştırmanın verileri başkalarının inceleyebileceği şekilde korunmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmada veri kaynağı olan gönüllü katılımcı bireyler hakkında yeterli açıklamalar yapılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada İç güvenirlilik (Tutarlılık)

Güvenirlilik genel olarak tutarlılık ve araştırmanın tekrar edilebilirliğini ortaya koyma şeklinde tanımlanabilir. İç güvenirlilik, farklı araştırmaların aynı verilerle benzer sonuçlara ulaşılabilirliğinin sağlanması şeklinde ifade edilebilir. Nitel araştırmalarda olgular, olaylar, kişiler ve zaman faktörleri göz önünde bulundurulduğunda araştırma sonuçlarının birebir aynı çıkma ihtimalinin düşük olması nedeni ile iç güvenirlilik daha çok araştırma sonuçlarının benzerliği ile ortaya koyulmaya çalışılmaktadır (Miles ve Huberman, 2019). Araştırmacının, tutarlılığı arttırmak için araştırma sorularını araştırmanın aşamalarını da göz önünde bulundurarak açık bir şekilde ortaya koyması beklenmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen bu araştırmada soruların, çalışma süreçlerini ortaya koyacak şekilde tasarlandığı ifade edilebilir. İç geçerliliği arttıran diğer faktörler ise araştırmacının araştırma sürecindeki rolünü açık bir şekilde ifade etmesi ve elde edilen verilerin sonuçlarla tutarlı olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada, araştırmacının katılımcı rolü, araştırmacının rolü bölümünde açıklanmaya çalışılarak, gerçekleştirilen araştırmanın literatürle tutarlılığı sonuçlar bölümünde detaylı bir şekilde paylaşılmıştır. Yine araştırmada verilerin kodlamasının tek bir araştırmacı tarafından yapılması nedeni ile kodların tutarlılığı, uzman görüşüne başvurularak ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yapılan analizler tekrar gözden geçirilmiştir.

Araştırmada Dış Güvenirlilik (Teyit edilebilirlik)

Dış güvenirlilik, araştırmada elde edilen sonuçların benzer ortamlarda yine benzer şekilde sonuçlanıp sonuçlanmadığı ile ilgili olduğu ifade edilebilir (Miles ve Huberman, 2019). Araştırma verilerinin, araştırma sonuçları ile tutarlı olup olmadığının uzman görüşleri ile teyit edilebilir olması araştırmada dış güvenirliliği arttıran faktörlerden biridir (Merriam, 2013). Bu bağlamda araştırma sonuçlarının verilerle tutarlılığı, alanında uzman araştırmacılar tarafından incelenerek teyit edilmiştir. Ayrıca araştırma verileri ve analiz yöntemleri ile ilgili yapılan açıklamaların

dış güvenilirliği arttırdığı ifade edilebilir. Bu araştırmada görüşmelere başlamadan önce pilot görüşmeler yapılarak görüşme ile ilgili problemler giderilmeye çalışılmıştır. Mülteci öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerde gerekli olan yerlerde çeviri yapabilecek tercüman aracılığı ile çalışılmıştır. Ayrıca mülteci öğrencilere yöneltilen sorular kendi dillerine çevrilmiş ve öğrencilerle görüşmeden önce paylaşılarak soruların anlaşılıp anlaşılmadığı görüşme öncesinde kontrol edilmiştir.

3.6. Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmalarda araştırmacının rolü nicel araştırmadaki yaklaşımdan oldukça farklıdır. Nicel araştırmada araştırmacı, daha önceden belirlenmiş çeşitli yöntemlerle dışarıdan araştırma sahasını gözlemleyen ve veriler toplayan, elde ettiği verileri sayısal analizlerle ifade eden kişiyken, nitel araştırmacı ise araştırma sahasında zaman geçiren, araştırmanın katılımcıları ile doğrudan görüşen ve gerekli olan durumlarda sahada katılımcıların tecrübelerini deneyimleyen, sahada kazandığı tecrübe ve bakış açısından yararlanarak topladığı bilgileri analiz eden kişidir. Sürecin doğal bir parçası haline gelen araştırmacı bilgi kaynaklarına yakınlığı, gözlemler gerçekleştirme, konu ile ilgili kişilerle görüşmeler yapma, dökümanları inceleme, araştırma konusunu yakından anlama ve inceleme özellikleri ile nitel araştırmalar yapan bir araştırmacı bu yönleri ile nicel araştırmacıdan ayrılmaktadır. Araştırmanın bir parçası haline gelen araştırmacı için nesnellikten uzaklaşma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle nitel araştırma yapan araştırmacının sürecin doğal akışını, sahada bulunuyor olması ve bilgiye ulaşırken ortama müdahale etmemesi, etkilememesi beklenir. Ancak yapılan nitel çalışmaların tamamen nesnel olabilmesinin de mümkün olmadığı ifade edilmektedir (Patton, 2014).

Bu araştırmada, araştırmacı katılımcı gözlemci olarak araştırmada rol almıştır. Katılımcı gözlemde, gözlenenlerle birlikte olan ve onlar gibi davranan gözlemcinin, bir gözlemci olduğu da bilinmez ya da fark edilmez (Karasar, 2005). Bu bağlamda araştırmacı, yeni çalışmaya başladığı okulda bahçe nöbeti sırasında bazı öğrencilerin gruplar halinde gezdiğini, birbirleriyle tartıştıklarını ve teneffüsün bitmesi ile öğrencilerin bazılarının merdivenlerin altına saklandığını farketmiştir. Bunun üzerine öğrencileri bulundukları yerden çıkmalarına ikna edememesi sonucu aslında öğrencilerin kendini yeterince anlayamadıklarını görmüştür. Araştırmacı bahçedeki gruplaşma ve tartışmaların Türk ve mülteci öğrenciler arasında olduğunu farketmiştir.

Araştırmanın örnekleminin bir bölümünü oluşturan bazı mülteci öğrencilerin okula yeni geldiklerini ve okuldaki kuralları bilmediklerini anlamıştır. Bu bağlamda araştırmacı, araştırmanın çıkış noktasını oluşturan durumları konu alan ve okulda sürdürülen mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik eğitsel etkinliklerin planlanması, uygulanması ve etkilerinin incelenmesi için saha çalışmalarına katılım sağlamıştır. Ayrıca bu araştırmanın ilk planladığı dönemde eylem araştırması deseni ile tasarlandığı, etkinliklerin bu bağlamda planlanarak gerçekleştirildiği ifade edilebilir. Ancak daha sonra araştırmacı ile ilgili bazı zaruri durumların ortaya çıkması nedeni ile araştırmanın durum çalışması deseni ile çalışılmasına karar verilmiştir. Araştırmada gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler:

- **Dil Sokağı:** Bu etkinlik dil sokağı şenliği şeklinde hazırlanmıştır. Farklı dillerin kendi özelliklerini yansıttıkları, çeşitli oyunlar, etkinlikler ve etkileşimlerle ortaya koyulmaya çalışıldığı okul koridorları dil sokakları şeklinde düzenlenmiştir. Bu etkinliğin amacı mülteci öğrencilerin ve Türk öğrencilerin aynı etkinlikte görev alarak, arkadaşlık ilişkilerini geliştirmeleri, Türk ve mülteci velilerin kendi kültürlerini yansıtacak etkinlikleri okulda sergilemeleri, öğrencilerin sorumluluk bilinçlerini geliştirmek gibi çeşitli hedefleri bulunmaktadır. Hazırlık aşaması ile birlikte yaklaşık olarak üç ay boyunca okulda etkileşime açık halde kalacak şekilde tasarlanmış olan Dil sokağı (Arapça, İngilizce ve Türkçe dillerinde hazırlanan) etkinliği, ilk açılış gününde, etkinliğe sponsorluk yapan Türk Kızılayı Sultanbeyli Toplum Merkezi yetkilileri ve ilgili protokolün katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Açılıшта, etkinlikte gönüllü olarak yer alan Türk ve mülteci öğrenciler aktif olarak birlikte görev almış, mülteci veliler de okulda kendi kültürlerini yansıtan, tanıtan yemekler, kıyafetler vb. hazırlıklar yapmışlardır. Bir şenlik havasında gerçekleşen açılışın ardından ziyaretçilerin, okulda bulunan diğer öğrencilerin stantları gezmeleri sağlanmıştır. Arapça sokağında mültecilerin kendi kültürlerini yansıtan bazı kültürel özellikler, kıyafetler, çadırlar, çeşitli üç boyutlu maketler, kendi dillerinde açıklamaları bulunacak şekilde tasarlanmıştır. Araştırmanın yapıldığı okulun bir imam hatip ortaokulu olması ve öğrencilerine yabancı dil olarak Arapça öğretme hedefinin bulunması da göz önünde bulundurularak yapılan etkinliklerin çeşitli oyunlar, kermesler ve gösterilerle gerçekleştirildiği belirtilebilir.

- **Dil Arkadaşlığı Projesi:** Bu proje, araştırmacı ile bazı Türk öğrenciler ve okul yöneticisi koordinatörlüğünde planlanarak uygulanmıştır. Proje gönüllü 16 mülteci, 8 Türk öğrenci ile devam ettirilmiştir. Bu projede mülteci ve Türk öğrencilerin karşılıklı dil çalışmaları yapmaları, farklı kültürleri tanımaları, okuldaki gruplaşmaların azalması, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinin iyileştirilmesi ve Türk öğrencilerin proje planlama, geliştirme ve yürütme özelliklerini kazanmaları hedeflenmiştir. Başlangıçta proje kapsamında, gönüllü Türk ve mülteci öğrencilerden dört kişilik gruplar oluşturulmuştur. Oluşturulan gönüllü öğrenci grupları çeşitli, akademik ve kültürel etkinlikleri gerçekleştirmek amacı ile okulda, haftanın belirlenen günlerinde, kurs saatlerinde, iki ders saati süresince her hafta bir araya gelmişlerdir. “Dil Arkadaşlığı” projesi bir yıl boyunca devam etmiştir. Proje kapsamında, öğrenciler kısa film izleme ve yorumlama, akıl zekâ oyunları, bahçe etkinlikleri, kahvaltı buluşmaları, dil çalışmaları gibi çeşitli etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca bu çalışma ile TÜBİTAK Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışmasına katılan iki öğrenci, değerler eğitimi kategorisinde “Dil Arkadaşlığı” ile Türkiye üçüncülüğü derecesi elde etmiştir.
- **Kitabını Oku, Yıldızını Parlat:** Araştırmanın yapıldığı okulda gerçekleştirilen etkinlik, PICTES projesi kapsamında okulda görev alan Türkçe öğretmeni, görsel sanatlar dersi, teknoloji tasarım öğretmenleri ve araştırmacının katılımı ile tasarlanmıştır. Etkinlikte mülteci öğrencilerin sosyal ilişkilerini güçlendirme, öğrencilerin yeni arkadaşlıklar kurması ve mülteci öğrencilerin dil yeterliliklerini geliştirmeleri hedeflenmiştir. Bu bağlamda görsel sanatlar dersi öğretmeni tarafından uygun bir koridora metaforik bir sembol olarak kullanılacak olan gökyüzü çizilmiştir (Ek.8). Teknoloji tasarım öğretmeni, Türkçe dersi öğretmeni ve araştırmacının da bulunduğu bir ortamda gönüllü Türk ve mülteci öğrencilerin rastgele eşleştirilmesi işlemi gerçekleştirilmiş, çalışmanın yönergeleri öğrencilerle paylaşılmıştır. Daha önceden mülteci öğrencilerin seviyelerine göre belirlenmiş kitaplar ve etkinlik kağıtları (temel matematik ve genel kültür bilgilerini içeren) eşleştirilen öğrencilere dağıtılmıştır. Kitapların Türk ve mülteci öğrenciler tarafından teneffüslerde, öğle aralarında birlikte okunduğu (kitabı önce yüksek sesle Türk öğrencinin okuması, arkasından mülteci öğrencinin okuması şeklinde gerçekleştirilen) ve okunan kitapların Türkçe

öğretmenlerine anlatılarak, onaylanması sonrasında, öğrenciler isimlerinin bulunduğu yıldızları metaforik gökyüzü materyalinin üzerine yapıştırılması ile devam etmiştir. Bir çok kitabın birlikte okunduğu etkinlik dört hafta boyunca devam etmiş olup, çalışmanın sonuna da etkinliğin sponsorluğunu yapan Türk Kızılayı Sultanbeyli Toplum Merkezi çalışanları ve araştırmanın yapıldığı okul yöneticileri tarafından gerçekleştirilen Üsküdar Bilim Merkezi gezisi ile sonlandırılmıştır.

Araştırmadaki etkinlikler planlanırken, aktif öğrenme ve işbirlikli öğrenme modelleri benimsenmiştir. Günümüzdeki eğitim anlayışı yapılandırmacı eğitim felsefesine dayanmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin aktif bir şekilde öğrenme sürecinde rol almaları, öğretmenin daha çok rehberlik yapması ile şekillenen yapılandırmacı anlayış bu araştırmadaki eğitsel etkinliklerin geliştirilmesinde temel alınmıştır. Öğrenenin kendi öğrenme sorumluluğunu aldığı aktif öğrenme, öğrenene süreç içinde öğrenme sürecinin farklı yönleri ile ilgili düzenleme yapma ve karar alma inisiyatifinin verildiği, öğrenenin yoğun olarak zihinsel yeteneklerini kullanmak durumunda kaldığı öğrenme şeklidir (Açıkgöz, 2011). İşbirlikli öğrenme modeli ise öğretmen merkezli olmaktan çıkarak öğrencinin aktif bir şekilde rol aldığı bir öğrenme yaklaşımıdır (Açıkgöz, 2011). Bu bağlamda araştırmada gerçekleştirilen Arapça sokağı, Dil arkadaşlığı ve Kitabını oku, yıldızını parlat etkinlikleri tasarlanırken aktif öğrenme ve işbirlikli öğrenme modelleri birlikte kullanılmıştır.

Ayrıca araştırmacı Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen, UNICEF tarafından da desteklenen “Kapsayıcı Eğitim Projesi” adı altında verilen, üç faz halinde uygulanan projenin ikinci aşaması olan ‘Sınıfında Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Öğretmen Eğitimi’ başlığı altında verilen eğitimlere katılmıştır. Araştırmacının mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin yapıldığı okulda öğretmen olarak görev yapması ve araştırmanın ilk yılının okul ortamının gözlenmesi, mülteci öğrencilerle gerçekleştirilen çeşitli faaliyetlere katılması, araştırmanın yapıldığı ortamı yakından bilme, bireyleri yakından tanınmasının araştırmanın daha etkili bir şekilde yürütülmesini sağladığı düşünülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu aşamasında, örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerle ilgili, araştırmanın analiz birimi olan toplam 24 kişinin görüşlerinden elde edilen verilere yer verilmiştir. Ayrıca katılımcı gözlemci rolündeki araştırmacının saha notlarına da başvurulmuştur. Yapılan mülakatlardan elde edilen veriler, temalara ayrılmış ve kodlar oluşturulmuştur. Kodlar, kategoriler, temalar ve frekans değerleri tablolar halinde yazılmıştır. Katılımcılara katılma sıralarına göre çeşitli kodlar verilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde katılımcılardan elde edilen veriler doğrudan alıntılarla bulguları ifade etmek için kullanılmıştır. Sekiz temel soru kapsamında elde edilen cevaplar belli başlı temalar altında kodlama işlemi ile detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırmada 3. ve 5. sorulardan elde edilen veriler betimsel analiz, 1., 2., 4., 6., 7. ve 8. sorulardan elde edilen veriler ise içerik analizi ile incelenmiştir. Alan yazın incelemesi, katılımcı görüşleri, saha notları, fotoğraflar ve kısa videolar ile elde edilen veriler için oluşturulan kategori ve temalar aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

Tablo 4. 1: Alan yazın incelemesi ve araştırma sırasında katılımcılardan elde edilen kategoriler ve temalar

1. Örgün eğitime devam eden mülteci öğrenciler okulda ne tür problemler yaşamaktadırlar?	
Kategoriler	Dil Öğrenme Zorluğu, Akademik Başarı Düşüklüğü, Mülteci öğrencilerin iletişim sorunları, Mülteci velilerin iletişim sorunları, Gruplaşmalar ve çatışmalar, Mültecilere yönelik önyargılar, Aidiyet problemi, Mülteci öğrencilerin kendilerini ifade edememeleri, Mülteci öğrencilerin travmaları, Akran zorbalığı, Mülteci öğrencilerin barınma ile ilgili sorunları, Mültecilerin çalışma koşulları ve gelirleri
Temalar	Dil Problemi, Toplumsal kabul problemi, Psikolojik problemler, Ekonomik problemler
2. Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemleri çözebilmek için neler yapılabilir?	

Kategoriler	Mülteci öğrencilere yönelik kurslar, Mülteci öğrencilere Türk eğitim sistemi ve okulların tanıtılması, Mülteci öğrencilere yönelik psikolojik taramalar yapılması, Mülteci öğrencilerin kültürel özelliklerini tanıtması
--------------------	--

Temalar	Akademik başarının arttırılmasına yönelik, Psiko-sosyal problemlerin çözülmesine yönelik
----------------	--

3. Araştırmanın yapıldığı okulda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik geliştirilen eğitsel etkinlikler nelerdir?

Kategoriler	Mülteci öğrencilere yönelik kültürel çalışmalar, Mülteci öğrencilere yönelik dil çalışmaları, Velilere yönelik gerçekleştirilen etkinlikler
--------------------	---

Temalar	Okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilmiş etkinlikler
----------------	--

4. Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik geliştirilen eğitsel etkinlikler okula uyum süreçlerini nasıl etkilemektedir?

Kategoriler	Gruplaşmaların azalması, Yeni arkadaşlıkların kurulması, Sınıf içi etkileşiminin artması, Disiplin sorunlarının azalması, Ayrımcılığın azalması, Karşılıklı kültürlerin tanıtılması, Aidiyet hissetme, Karşılıklı dil öğrenimi, Mülteci öğrencilerin dil gelişimi, Dil öğrenimi için yöntem çeşitliliğinin sağlanması, Kendileri ve kültürleri hakkında konuşma, Sınıfta okulda kendini rahat ifade etme
--------------------	--

Temalar	Sosyalleşme, Toplumsal kabul, Dil öğrenimi, Öz güven kazanma
----------------	--

5. Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler yeterli midir?

Kategoriler	Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yeterli, Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yeterli değil, Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yapıldığı sürece yeterli, Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yeterli ancak yaygınlaştırılmalı
--------------------	--

Temalar	Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Yeterliliği
----------------	---

6. Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler nasıl geliştirilebilir?

Kategoriler	Sanatsal etkinlikler, Mesleki etkinlikler, Mülteci öğrencilerin okuldaki mevcut çalışmalara dâhil edilmesi, Mülteci öğrencilere yönelik etkinliklerin daha sık yapılması, Etkinliklerin yaygınlaştırılması, Karşılıklı kültürlerin
--------------------	--

Temalar	tanıtımı, Mülteci velilere yönelik çalışmalar, Türk veli ve öğrencilerin bilgilendirilmesi, Okul/Sistem tanıtımı Yeteneklere yönelik faaliyetler, Okulda yapılan etkinliklerin düzenlenmesi, Okulda yapılan etkinliklerin düzenlenmesi, Genel bilgilendirme çalışmaları
----------------	--

7. *Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler Türk öğrencileri nasıl etkilemektedir?*

Kategoriler	Olumlu psikolojik etkiler, Olumsuz psikolojik etkiler, Mülteci öğrencilerle etkileşim
Temalar	Psikolojik etkiler, Toplumsal kabul

8. *Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik ilgili kurum ve kuruluşların nasıl bir yol izlemesi gerekmektedir?*

Kategoriler	Kalıcı çözümler, Planlanmış çalışmalar, Psikolojik çözümler, Göçün etkileri, Mülteci yardımları, Mültecilere yönelik ön yargılar, Mülteci öğrencilerin akademik başarıları, Kültür erozyonu, Eğitim desteği
Temalar	Uzun vadeli planlar, Kurum özelinde yapılan çalışmalar, Psikolojik ve sosyolojik destek, Mülteciler hakkında oluşan olumsuz algılar, Mültecilerin geleceği

4.1. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerinde Karşılaştıkları Problemlere Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini daha iyi anlayabilmek için araştırmanın yapıldığı analiz birimleri olan öğretmenlere, Türk ve mülteci öğrencilere “Örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaştıkları problemler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplardan elde edilen nitel verilerin analizi sonucunda, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemlerle ilgili oluşturulan kod, kategori, tema ve frekans değerlerine Tablo 4.2’de yer verilmiştir.

Tablo 4. 2: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Yaşadıkları Problemlere Yönelik Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri

Katılımcılar	f	Kodlar	Kategoriler	Temalar
Ö2, Ö6	2	Türkçe sınıflarındaki verimliliği	eğitimin	

T6, M1, M2, M3, M8	5	Türkçe öğrenirken zorlanma	Dil Öğrenme Zorluğu	
T1, T3	2	Alfabe farklılığı sorunu		
Ö5, T3	2	Türkçeyi öğrenmeden örgün eğitime geçme		
Ö5, Ö6	2	Türkçe öğrenirken derslerden geri kalma		
M2, M5	2	Okul terki	Akademik Başarı Düşüklüğü	
Ö6, T2	2	Akademik ders dilinin günlük konuşma dilinden farklı olması		
T2, M4	2	Sınavlardan düşük not alma		
Ö2, Ö6, T3	3	Mülteci öğrencilerin derse katılmaması		
T3, T4, M5	3	Türk öğrencilerle arkadaşlık ilişkisi geliştirememe		
T5, M5, M6	3	Mülteci öğrencilerin kendilerini ifade edememesi		
M5, M6	2	Mülteci öğrencilerin yanlış anlaşılması sorunu	Mülteci öğrencilerin iletişim sorunları	
Ö3, Ö5	2	Mülteci öğrencilerin yalnızca mülteci öğrencilerle görüşmesi		
Ö6, Ö7, Ö8	3	Mülteci öğrencilerin ebeveynlerine tercümanlık yapması		
Ö7, Ö8	2	Veli toplantısına katılan mülteci velilerle iletişim kuramama	Mülteci velilerin iletişim sorunları	
Ö6, Ö8	2	Mülteci velilerin okul bilgi formlarını dolduramaması		

Dil
Problemi

Katılımcılar	f	Kodlar	Kategoriler	Temalar
Ö4, T3, M2, M4, Ö2	5	Türk ve mülteciler arasında oluşan öğrenci grupları		
T2, Ö8	2	Sınıflarda Türk ve mülteci öğrencilerin birlikte oturma problemleri	Gruplaşmalar ve çatışmalar	
T8, M5, M6, M7, M8	5	Mülteci öğrencilerin sokak çetelerine katılmaları		

T2, Ö4, T6, M2	4	Türk öğrencilerin mültecilere yönelik önyargıları			Toplumsal kabul problemi
Ö2, Ö4, Ö7	3	Mültecilere yönelik yapılan yardımlara itirazlar	Mültecilere yönelik önyargılar		
Ö2, T4, T6, T7, T8, M1, M2	7	Okulda ırkçılık eğilimi olan çocukların bulunması			
Ö2, Ö3, Ö6	3	Mültecilere yönelik etiketler			
M3, T2, T3	3	Mültecilerin dışlanması			
T1, T4, T8, M1, M2, M3, M4, M5, M6	9	Mülteci öğrencilerin istenilmediğini hissetmesi		Aidiyet problemi	
Ö5, T3	2	Okulda mülteci öğrencilerin kendilerine ait bir şey bulamamaları			

Katılımcılar	f	Kodlar	Kategoriler	Temalar
Ö3, Ö6, T1, T2, T4	5	Mülteci öğrencilerin içlerine kapanık olması		
Ö1, Ö5, T6, M4	4	Mülteci öğrencilerin sosyal etkinliklere katılma konusundaki isteksizlikleri	Mülteci öğrencilerin kendilerini ifade edememeleri	
Ö7, Ö6, T6, T7, M3, M7	6	Bazı mülteci erkek öğrencilerin agresif ve şiddete eğilimli olmaları		
Ö5, M2, M3	3	Mülteci öğrencilerin ülkelerinde şiddete maruz kalmaları	Mülteci öğrencilerin travmaları	Psikolojik problemler
M4	1	Mülteci öğrencilerin göç sırasında karşılaştıkları olaylar		
M3, M5, M6, M7	4	Mülteci öğrencilerin güven sorunları		
M6, M8		Mülteci öğrencilerin sınıf arkadaşlarının kötü bakışlarına maruz kalmaları		Akran zorbalığı

Ö2, Ö3, Ö6, T2, T7, T8, M1, M2, M5, M6, M7, M8	12	Mülteci öğrencilerin bazı sınıf arkadaşlarının dışlayıcı davranışlarına maruz kalmaları	
Ö7, T6, T7, M3, M5, M7	6	Bazı mülteci öğrencilerin disiplin problemleri	
Ö6, T1,		Mülteci ailelerin barınma koşullarının uygun olmaması	
M8	1	Mülteci öğrencilerin aile birliği sorunu	
M4, M5	2	Mülteci öğrencilerin birkaç aile birlikte yaşıyor olması	Mülteci öğrencilerin barınma ile ilgili sorunları
Ö6, M3	2	Mülteci öğrencilerin yaşadıkları evlerin sağlık ve hijyen koşullarının kötü olması	
Ö2, Ö6	2	Mültecilerin geliri çok düşük işlerde çalışması	
Ö2, Ö7	2	Mültecilerin uzun saatler çalışması	Mültecilerin çalışma koşulları ve gelirleri
M5	1	Mülteci öğrencilerin okulda istenilen eğitim araç gereçlerini alamaması	
M3, M4	2	Mülteci öğrencilerin okul dışında çalışmak zorunda kalması	

Ekonomik problemler

Katılımcıların mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaştıkları en büyük problemin dil problemi olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Dil öğrenme zorluğu başta olmak üzere akademik başarı düşüklüğü, mülteci öğrencilerin iletişim sorunları, mülteci velilerin iletişim sorunları, gruplaşmalar ve çatışmalar, mültecilere yönelik önyargılar, aidiyet problemi, mülteci öğrencilerin kendilerini ifade edememeleri, mülteci öğrencilerin travmaları, akran zorbalığı, mülteci öğrencilerin barınma ile ilgili sorunları, mültecilerin çalışma koşulları ve gelirleri kategorilerinin ortaya çıktığı ifade edilebilir.

Dil problemine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Hiç kültürünü, dilini, eğitim sistemini bilmedikleri bir ülkeye gelmek zorunda kaldılar. Bu anlamda imam hatip okullarının bulunması ülkede çok büyük bir avantajdı. Ama yine de dil problemleri yaşıyorlar. Mesela benim dersim görsel sanatlarla ilgili aslında bakarak yapması bile çok kolay olmasına rağmen derse katılmıyorlar, resim yapmıyorlardı. Üstelik bu çocukların çoğu Türkiye’de altı yıldır eğitim alan çocuklar. Hiç Türkçe öğrenmeden ortaokula kadar gelmişler

ve Suriyeli çocukların dışında kimse ile iletişim kurmak istemiyorlar. Okulda Arapça bilen bir öğretmenle konuşup sorunları çözmek için yardım almak zorunda kaldım.” (Ö5)

Dil probleminin en büyük problemlerden biri olduğunu düşünen Ö5 tarafından, Türkiye’de birkaç yıldır bulunan okula devam eden öğrenciler olduğu ve bu öğrencilerin Türkçe konuşamıyor olmalarının sistemde bazı sorunların olabileceği, Türkçe öğretimi ile ilgili konuların yeniden gözden geçirilmesi ve sebeplerinin araştırılması gerektiği ifade edilmiştir.

“Dil eğitimi almamışsa çocuk ya da öylesine okula gidip gelmişse, dil problemi en büyük problem oluyor. Çünkü günlük konuşma dilini bile anlayamayan çocuktan bir de akademik başarı bekleyeceksiniz. Dersin akademik dilini de bilmemeleri çok büyük problem oluyor. Örneğin çocuk kendi ülkesinde eğitim görmüşse, matematiksel işlemleri çok farklı öğrendiği için buradaki akademik dile de uyum sağlayamıyor. Dil problemi yaşayanlar öğrenilmiş çaresizlik yaşıyorlar ve kendilerini bırakıyorlar.” (Ö3)

Katılımcı Ö3 tarafından, mülteci öğrencilerden Suriye’de eğitim görmüş ve daha sonra Türkiye’ye gelmiş olan öğrencilerin kafalarının karıştığı, alfabe farklılığının ve soldan yazmaya başlamanın matematik gibi bazı derslerde de geçerli olduğunu düşündükleri bu nedenle öğrencilerin işlemleri yaparken zorlandıkları ifade edilmiştir.

“En büyük problemin dil problemi olduğunu düşünüyorum. Mesela dil bilmeyen komşularım vardı iki tane. Biri Türkçe öğrenmeye başladı ve kısa sürede konuşmaya başlarken diğerinin böyle bir gayreti olmadı pek. Dil sorununu çözen Suriyeli komşumla diğer komşularda iletişim kurmaya başlayıp sıkıntılarını gidermek için yardımcı olmaya çalışırken dil bilmeyen komşum için aynı gelişmeler yaşanmadı, kabullenemediler o komşuyu. Çocukların sınıftaki ilişkilerini de buna benzetiyorum bu nedenle çocukların dil problemini çözdüklerinde daha az sorun yaşayacaklarını düşünüyorum.” (Ö4)

Katılımcılardan Ö4 tarafından ise kendi komşularından Türkçe bilenlerin daha çabuk kabul gördükleri, okulda da mülteci öğrenciler için aynı durumun söz konusu olduğu belirtilmiştir.

“En büyük problem tabi ki dil. Yanı sıra birçok problem daha var ama en öncelikli olanı dil. Mesela mülteci bir çocuk için sınıf bir film kurgusu gibi. Sınıfa geliyor, oturuyor sıraya ve sonra ders bitiyor, gidiyor. Çocuk için okula gelmek sanki zorunlu bir vazifeyi yerine getirmek gibi.” (Ö8)

Katılımcılardan Ö8 tarafından, öğrencilerin sınıfa gelip hiçbir şeye katılmadan öylece oturup, dersin bitmesini bekleyerek zamanlarını geçirdikleri ifade edilmiştir. Bu durumun temel nedeninin ise dil problemi olduğu ve öğrencilerin derslerdeki motivasyonunun çok düşük olduğu belirtilmiştir.

“Benim gözlemlediğim kadarı ile dil konusunda alfabe farklılığı konusunda çok zorluk yaşıyorlar. Bu nedenle ilk başlarda onlar hep Arapça konuşurlar, biz Türkçe, hiç anlamadık, hiç arkadaş olamadık herkes kendi dilini anladığı çocukla arkadaşlık yapar çünkü.” (T1)

Katılımcılardan T1 tarafından, mülteci öğrencilerle eğitsel etkinlikler kapsamında arkadaşlık yapmaya başlamadan önce farklı dilleri konuştukları için hiç iletişim kuramadıkları bu nedenle arkadaş olmayı hiç denemedikleri ifade edilmiştir.

“Bazıları 6-7 yıldır Türkiye’de bazıları daha az yıldır buradalar. Ana dilleri Arapça tabi. Evde konuşulan dil de Arapça. Türkçe zaten çat pat konuşuyorlar. “Gittim, geldim” diyebiliyorlar ama bizim okulumuzda müfredatı anlayabilmeleri, derslerde başarılı olmalarını beklemek haksızlık olur çünkü Türk öğrenci bile başarılı olamıyor derslerde zorlanıyor ki derslerin dili ile günlük konuşma dili arasında farklar var.” (T2)

Katılımcılardan T2 tarafından ise mülteci öğrencilerin okul derslerinde başarılı olmadıkları, bu durumun okula uyum sağlamalarını zorlaştırdığı, akademik başarılarının önündeki en büyük engelin dil engeli olduğu, ancak bu engelin günlük konuşma dilinin öğrenilmesi ile aşılamayacağı, müfredatın Türk öğrencileri bile çok zorladığı bu nedenle de sürekli sorun yaşadıkları ifade edilmiştir.

“Dil mesela hocam, geliyorsun yeni bir dil, yeni bir kültür. Zor. Mesela Türkçe bilmeyince çocuk Arapça konuşuyor, Türk çocuk onu kötü söz söyledi sanıyor, sonra kavga çok oluyor.” (M5)

Katılımcılardan M5 tarafından, en büyük problemlerden birinin dil olduğu belirtilirken, mülteci öğrencilerin sohbet ederlerken arada Türkçe kelimeleri hatırlayamadıkları, konuşma arasında Arapça kelimeler kullandıkları, bu durumun yanlış anlaşılıp çeşitli tartışmalara yol açtığı ifade edilmiştir.

Kültürel uyum koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Kültürel uyum da tabi ki onların yaşam tarzı daha farklıydı, o çocukların. Buraya geldiklerinde kültürel sorunlarda da karşılaştılar. Her ne kadar yakın kültürler olarak benziyor gibi olsak bile birlikte yaşamaya başlayınca aslında o kadar da benzemediğimiz ortaya çıktı. Bu durumda kültürel farklılıklar uyum problemlerine neden oldu.” (Ö2)

Katılımcılardan Ö2 tarafından, Türkiye’ye gelen mülteci çocukların kültürlerinin farklı olduğu, bu durumun mülteci çocukların okula uyum süreçlerini olumsuz bir şekilde etkilediği ifade edilmiştir.

“Kültürel uyumda da problemler var. Ama tabi bunu da genellememek gerekiyor. Mesela kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre daha meraklı, ilgili ve yardımcı. Erkek öğrenciler daha fazla uyumsuz, agresif ve öfkeliler. Çünkü Suriye’deki okullarında erkek öğrencilerin öğretmenleri sadece erkek ve sadece erkeklerin bulunduğu okullarda okuyorlarmış, kadına kültürel olarak daha az saygı duyuyorlar sanırım yani belki de ben öyle hissediyorum. Önceleri belki de bu nedenle erkek öğrencilerle daha zayıf bir iletişim kurabildik. Şimdi ilk zamanlara göre yine daha iyi tabi ama erkek öğrencilere daha az ulaşabiliyoruz.” (Ö7)

Katılımcılardan Ö7 tarafından, bazı kültürel farklılıkların okula uyum süreçlerini etkilediği, erkek öğrencilerin kadın öğretmenlerle cinsiyetlerinden dolayı sağlıklı iletişim kuramadıkları, kız öğrencilerin bu konuda daha fazla iletişime açık oldukları ve daha kolay uyum sağladıklarının gözlemlendiği ifade edilmiştir.

“Kültürel uyum önemli, bir kısım farklılıklar var, bir kısım benzerlikler var. Mesela Suriye’nin de bazı bölgeleri birbirinden farklı. Sizin nasıl Karadeniz var, Doğu var bizim de Suriye’de öyle. Biz bile kendi içimizde kültürel farklılıklar yaşıyoruz. Kültürel farklılıklar çocukları da etkiliyor.” (M3)

Katılımcılardan M3 tarafından, bazı kültürel farklılıkların olmasının normal olduğu bu durumun mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumsuz bir şekilde etkilememesi gerektiği ifade edilmiştir. Türkiye'nin de kendi içinde yaşadığı kültürel farklılıkların varlığı gibi Suriyeliler arasında da benzer farklılıkların olduğu belirtilmiştir.

“Mesela ben Ramazan ayında çıkıyorum dışarıda herkes yemek yiyor. Anneme soruyorum neden herkes yemek yiyor? Annem Suriye’de de yemek yiyenler var diyor. Ama bu kadar çok değil. Ben görünce çok şaşırdım Türkiye’ye gelince.”

(M5)

Katılımcılardan M5 tarafından, kültürel bazı farklılıkların bulunduğu, kendisine de Türkiye’deki bazı toplumsal davranışların çok farklı geldiği, kendi toplumu ile Türk toplumunu karşılaştırdığı, anlamaya çalıştığı ifade edilmiştir.

Toplumsal kabule yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Öğrenciler uyum süreçlerinde en fazla toplumsal kabul problemi yaşamaktalar. Suriyeli deyince nedense bir önyargı oluştu. Virüs gibi bir şey bu ırkçılık. Irkçılık oluştu. Suriyeli deyince sanki bir hakaret ifadesine dönüştü. Medyada duyulması da bu tür haberlerin çocuklar üzerinde maalesef olumsuz bir etkisi oldu. Yeni yeni ifadeler duyuyorum ve bu ifadeler okulda çocukları da uyum süreçlerini de etkiliyor.” (Ö2)

Katılımcılardan Ö2 tarafından, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşamış oldukları en büyük problemin toplumsal kabul problemi olduğu belirtilmiştir. Kabul probleminin zaman zaman ayrımcılık boyutuna taşındığı, medya tarafından yapılan haberler aracılığı ile pekiştirildiği, bu durumun da mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumsuz etkilediği ifade edilmiştir.

“Toplumsal kabul göremiyorlar. Mesela çocuğun adı Ahmet ise Suriyeli Ahmet oluyor ve sürekli o şekilde anılmaya devam ediyor. Bu durum sanki çocuğa sürekli nereden geldiğini hatırlatmak niyeti ile söyleniyor gibi.” (Ö3)

Katılımcılardan Ö3 tarafından, mülteci öğrencilerin toplumsal kabul görmedikleri ifade edilmiştir. Öğrencilerin kendi aralarında, mülteci öğrencilerin nereden geldiklerinin sık sık hatırlatılmasının, çeşitli dışlayıcı ifadelerle öğrencilerin

birbirlerine hitap ettiklerini, bu durumun mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumsuz etkilediği belirtilmiştir.

“Mesela ben mülteci bir çocuğu Türk bir çocukla oturtmak istesem, velilerden ya da çocuktan olumsuz dönüşler alıyorum genelde. Türk öğrenci, birlikte oturmak istemiyorum diye arkadaşını dışlayabiliyor. Bu gibi durumlar kabul problemlerinin yayılmasına neden oluyor.” (Ö8)

Katılımcılardan Ö8 tarafından, Türk öğrencilerden bazılarının ve bazı Türk velilerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının olumsuz olduğu, sınıfta ve okulda mülteci öğrencilerden rahatsızlık duyduklarını belirtmelerinin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Ayrıca bu tür tutumların destek bularak diğer öğrenciler ve velilerin de konu hakkında rahatsızlık duyduklarını daha sık dile getirmelerine sebep olduğu belirtilmiştir.

“Gruplaşmalar ve dışlanmalar yaşıyor mülteci öğrenciler. Çok çekingen davranmalarının, konuşmak istememelerinin nedeni dışlanmaktan kaynaklanıyor. Zaten farklı bir ülkedesin, dilini bilmiyorsun, insanlar çok farklı bu şekilde zaten eksi ile başlıyorlar. Suriyeli çocukları okulda istemeyen aileleri biliyorum. Neden senin çocuğunun okuma hakkı varsa o çocuğun günahı ne? Sırf Suriyeli olduğu için mi okuyamayacak?” (T2)

Katılımcılardan T2 tarafından, mülteci öğrencilerin çekingen davranışlar sergiledikleri, farklı bir ülkede yaşamının vermiş olduğu strese aynı zamanda yerel toplum tarafından gösterilen olumsuz tutumların eklenmesi ile mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinin olumsuz etkilendiği ifade edilmiştir.

“Mesela biz Türkçe okurken bazı çocuklar bize gülüyorlar, yani bize hep bakıyorlar yabancı bakış gibi. Yani mesela ablam bu okulda mesela herhangi bir yemek yediği zaman bu Suriyeli yemek, neden böyle yemek yiyorsun, kokuyor diyorlar. Mesela annem Türkçe bilmediği için sorun yaşıyor, bir de küçük kardeşim anlamını bilmedik kelimeler öğreniyor, küfür gibi ama anlamını bilmiyor, söylüyor o zaman Türk çocuklar ona vuruyor ama o daha çok küçük.” (M6)

Katılımcılardan M6 tarafından ise, mülteci öğrencilerin derslere katılımı sırasında bazı sınıf arkadaşları tarafından Türkçe okuma şekilleri ve telaffuzları nedeni ile olumsuz

tutumlara maruz kaldıkları, yedikleri yemeklerin ve konuşma şekillerinin eleştirildiği ifade edilmiştir. M6 tarafından, annesinin İngilizce öğretmeni olduğu, annesinin öğretmenlik yapmak için bir okulda çalıştığı ve orada dışlandığı, kardeşinin ise yaşının küçük olması nedeni ile arkadaşlarından öğrendiği anlamını bilmediği kötü sözleri söylemesi nedeni ile problem yaşadığı belirtilmiştir.

Akademik başarıya yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Akademik olarak aslında genel olarak başarısız olduklarını söyleyebiliriz mülteci öğrencilerin ama benim dersim de aksine ilgili olanları hatta yetenekli olanların olduğunu söyleyebilirim. İngilizceyi daha kolay öğrenebiliyorlar, Türkçeye göre daha istekli olduklarını görüyorum.” (Ö4)

İngilizce öğretmeni olan katılımcı Ö4 tarafından, genel olarak mülteci öğrencilerin akademik başarılarının çok düşük olduğu ancak kendi dersi için bu durumun geçerli olmadığı, öğrencilerin İngilizceye karşı ilgili ve istekli oldukları hatta yetenekli oldukları belirtilmiştir.

“Türkçe öğrenmeye çalışırken bir taraftan da akademik olarak dersleri takip etmeye çalışıyorlar tabi bu çok zor. Türkçe yeterlilikleri müfredatı takip etmeye yetmesi için çok fazla çalışmak gerekiyor. Bunu başaran öğrenci sayısı az. Çocukların çoğu Türkçeyi bile çözemediler henüz.” (Ö6)

Ö6 kodu ile belirtilen katılımcı tarafından Türkiye’de müfredatın zor olduğu ve mülteci öğrencilerin Türkçe yeterliliklerinin okul müfredatını anlayabilecek, kazanımları sağlayabilecek bir seviyeye gelmesinin çok zor olduğu, akademik anlamda başarılı mülteci öğrenci sayısının az olduğu ifade edilmiştir.

“Akademik başarıları da problem aslında çünkü dil problemini çözemedikleri için henüz akademik başarıya odaklanamıyorlar. Onlar sadece bir diploma peşindeler. Diplomamı alayım sonrasına bakarız diye düşünüyorlar. Motivasyonları çok düşük. Daha sonrasında karşılaşacakları süreçle ilgili kafalarında pek bir şey yok gibi.” (Ö7)

Katılımcılardan Ö7 tarafından, mülteci öğrencilerin motivasyonlarının çok düşük olduğunu, akademik hedeflerinin olmadığını, Türkiye’de geçerli diplomalar alıp bir an

önce uygun işlerde çalışarak para kazanmayı, geçinebilmeyi hedefledikleri belirtilmiştir.

Gruplaşmalar koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Çeteleşme, gruplaşma problemleri var. Halkın, evde anne babanın tutumu, söylemleri çocukları çok fazla etkiliyor. Mesela bir bayrak olayı olmuştu. Ve sonra çocuklar birbirlerine düşmanlık beslediler.” (Ö4)

Ö4 kodu ile belirtilen katılımcı tarafından, mülteci öğrencilerle Türk öğrenciler arasında çeşitli gruplaşmaların hatta mülteci öğrencilerin kendi aralarında gruplaştıklarını, yaşanan çeşitli olayların bu durumu tetiklediğini, Türk velilerin mültecilere bakış açısının, Türk öğrencileri etkilediğini bunun sonucu olarak çok sık çatışmalarla karşılaşıldığı ifade edilmiştir.

“Bizim okulumuzda zaten Türk öğrencilerin geldikleri mahallelerden dolayı kendi aralarında gerçekleşen çatışmalar ve gruplaşmalar vardı. Mülteci arkadaşlarımız okula geldiklerinde bu olaylar onlara da yansdı. Bu gruplaşmaların nedeninin mülteci çocuklar olduğunu düşünmüyorum ama onlara karşı yapılan bu hareketler birbirleri ile gruplaşmalarına neden olabiliyor. Onların arasında da böyle hareketler yapabilen çocuklar var. Sanki bir oyun gibi geliyor ama başka çocuklar bu durumdan korkuyorlar.” (T2)

Katılımcılardan T2 tarafından mülteci öğrencilerin henüz kendi okullarına gelmedikleri dönemlerde de Türk öğrencilerin kendi aralarında çeşitli problemler yaşadıkları, bu durumun okulun demografik özellikleri ile ilgili olduğu, öğrencilerin okula geldikleri mahallelerde bu tip çeteleşme olaylarının sık yaşandığı belirtilmiştir. Ayrıca yaşadıkları mahallelere mültecilerin yerleşmesinin, kendi mahallelerinde yaşanan problemlerin okula da yansıtılması durumunun söz konusu olduğu belirtilmiştir. Yaşanan bu gruplaşmaların mülteci öğrencilerin de gruplaşarak birbirlerini desteklemelerine neden olduğunu, okula devam eden diğer öğrencilerin bu durumdan olumsuz etkilendiklerini, yine çeteleşme olaylarının mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumsuz etkilediği ifade edilmiştir.

“Gruplaşma sorunları var, Türk öğrencilerden ayrımcılık yapan çocuklar var. Suriyeli çocuklar hep Suriyeli çocuklarla oynamak istiyor çünkü dil bilmiyor. Bilse bile ayrımcılık oluyor.” (M4)

M4 kodu ile belirtilen katılımcı tarafından, mülteci öğrencilerin dil bilmemeleri nedeni ile ayrımcılığa maruz kalmalarından dolayı hep kendi aralarında arkadaşlık ilişkileri geliştirdikleri bu nedenle gruplaşmaların oluştuğu ifade edilmiştir.

“Gruplaşmalar vardı, mesela okul çıkışında öğrenciler birbirleri ile kavga ediyorlardı.” (M4)

Psikolojik problemlere yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Psikolojik olarak çocukları gözden geçirmek gerekiyor. Hem dil öğrenme hem de gerçekten psikolojik olarak göç ve savaştan etkilenmişler mi, hazırlar mı? Bir ön hazırlık aşamasından geçmeleri gerekmekteydi bence. Psikolojik desteği okula devam ederken de almalılar.” (Ö5)

Katılımcı Ö5 tarafından, mülteci öğrencilerin okullarda Türk öğrencilerle birlikte eğitime başlamadan önce hazırbulunuşluk seviyelerinin ve psikolojik durumlarının gözden geçirilmesi gerektiği, hazır olmayan öğrencilerin desteklenmeleri daha sonra okula devam etmelerinin uygun olabileceği ifade edilmiştir.

“Mesela ben sınıfımda ilk defa mülteci bir öğrenci ile karşılaştığımda çocuğun davranış bozukluğu varmış, psikolojisi bozukmuş. Herkese saldırganca davranıyordu. Çok rahatsız olmuştum. Bence psikolojik problemler yaşıyor olabilirler içlerinde bulundukları durum nedeni ile, bu tarz çocuklar yardım almalılar. Bu tarz problemleri olan başka öğrenciler de var. Diğer öğrencilerin de böyle olduğunu düşündürüp bir ön yargının oluşmasına neden olabilirler. Ben hep bütün mülteci çocukların böyle olduğunu düşünmüştüm önceki okuluma giderken.” (T6)

T6 kodu ile belirtilen katılımcı tarafından, ilkokul 5. sınıfa giderken sınıfında bulunan bir mülteci öğrencinin psikolojik problemlerinin olduğu, kendi yaşının küçük olmasından dolayı bütün mülteci öğrencilerin kendi sınıfındaki öğrenciye benzediklerini düşünerek uzun süre mülteci öğrencilerden rahatsız olduğu ifade edilmiştir. Bu şekilde ön yargıların oluşmaması adına psikolojik yardım alması gereken mülteci öğrencilerin desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

“Suriye’den 2013 yılında geldim. 2015’ten sonra buraya gelen çocukların gözleri çok kötü şeyler gördü. Bazı çocuklar ailelilerinden birilerini

kaybettiler. Anne ve babaları olmayan çocuklar var mesela. Ve bu çocuklar şiddetle büyüdüler ve bu şiddet hep devam edecek. Savaş görmüş çocuklar mesela bizim okulda Muhammet diye bir çocuk vardı. Bu çocuk çok sorun çıkardı. O çocukla sonra çok yakından ilgilendiler. Mesela bu çocuk çok şiddet uyguluyordu arkadaşlarına. Bu tür şiddet uygulayan çocuklar daha yakından araştırılmalı.” (M3)

Katılımcılardan M3 tarafından, savaş ve iç çatışmalar nedeni ile çoğu mülteci çocuğun şiddetin bir parçasına maruz kaldığı, bu nedenle şiddete yönelik davranışlar sergileyebildikleri, aileleri olmayan ya da aile fertlerinden kayıpları olan çocukların tespit edilerek psikolojik olarak desteklenmeleri gerektiği belirtilmiştir.

“Benim hiç Türk arkadaş yok. Ben bir şaka yapıyor hemen beni şikâyet ediyorlar. Ben hep kavga yapıyorum. Bir hakkım kaldı kavga için sonra iyi olmayacak. Ama ben kavga yapmam artık. Türk öğrenci bana saldırmamalı. Bir kişi yedi kişi kavga etti ben. Ama artık kavga yok.” (M7)

M7 kodu ile belirtilen katılımcı tarafından, Türk arkadaşının olmadığı, arkadaşları tarafından dışlandığı için zaman zaman şiddete başvurduğu, okul yöneticileri ile problemler yaşadığı, Türk öğrencilerden de gerekli anlayışı göremediği ifade edilmiştir.

Mülteci velilerin iletişim sorunları ile ilgili görüşler şöyle ifade edilmiştir:

“Mülteci velilerden veli toplantılarına katılanlar ile iletişim kurma ile ilgili problemler yaşıyor. Aslında son zamanlarda daha fazla katılıyorlar toplantılara ama Türkçeyi bilen yakın akrabaları ile geliyorlar. Bir problemle karşılaşınca veliyi telefonla aradığımda yine aynı sorunla karşılaşıyorum. Veliler de okula gelmeye istekli değiller.” (Ö6)

Katılımcılardan Ö6 tarafından, son zamanlarda mülteci velilerin okuldaki veli toplantılarına daha sık katıldıkları, dil problemini çözmek için genellikle tanıdıkları Türkçe bilen biri ile geldikleri ancak dil probleminin istenilen seviyede aşılamaması nedeni ile velilerle iletişim problemlerinin yaşandığı, bu durumun mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumsuz etkilediği ifade edilmiştir.

“Mülteci velilerle iletişim kurma konusunda çok zorlanıyorum aslında okula daha fazla gelmeleri gerekiyor. Biz çocuklarla yaşadığımız sorunları paylaşıp çözebileceğimiz bir veli iletişimi kuramıyoruz. Formları dolduramıyorlar mesela paylaşılan bilgiler hep yanlış oluyor. Çünkü formda yazan şeyi tam olarak anlayamadıkları için.” (Ö8)

Katılımcı Ö8 tarafından, mülteci öğrencilerin velilerinin okula daha sık gelmelerinin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumlu etkileyebileceği ancak Türkçe konuşup, okuyup yazamamaları nedeni ile istenilen iletişimin kurulamadığı ifade edilmiştir.

Mültecilere yönelik yanlış algılar koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Mülteci öğrencilerin her türlü masrafının devlet tarafından karşılandığını düşünen insanlar var. Bu tarz konuların gündeme gelmesi, ailelerin bu konular hakkında çeşitli yorumlar yapması Türk ve mülteci öğrenciler arasında da bir strese neden oluyor.” (Ö6)

Ö6 kodu ile belirtilen katılımcı tarafından, toplumdaki mülteci imajının yanlış veya eksik bilgiler nedeni ile iki toplum arasında birtakım gerginliklere neden olduğu ifade edilmiştir.

“Özellikle mülteci öğrencilere yapılan her türlü yardımın devletin kendi bütçesinden yapıldığını düşünen velilerin önyargısı ve çocuklara bu durumun yansımaları. Bazı konularda mesela okul servisleri konusunda para ödemeyen mülteci öğrenciler nedeni ile Türk öğrencilerin huzursuz olduğunu görebiliyoruz.” (Ö7)

Katılımcı Ö7 tarafından, mültecilere yapılan yardımlarla ilgili birtakım rahatsızlıkların bulunduğu, toplumun bu konu hakkında sahip olduğu bilgilerin ne kadarının doğru olup olmadığının netleşememesi nedeni ile okuldaki öğrencileri etkileyecek seviyede tartışmaların yaşandığı, bu durumun Türk öğrencilerin mülteci öğrencilere olan bakış açılarını olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir.

Akran zorbalığı koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Bazı Türk öğrenciler ile bazı mülteci öğrenciler çok kavga ediyorlar. Mesela ben oturuyorum sırada, geliyor çocuk. Çocuk diyor bana kalk, ben soruyorum neden kalkayım. Sonra yine kavga çıkıyor. Ben mesela biraz Türkçe bilmeyince bazen bir kelime Arapça kelime kullanıyorum o zaman hemen diyorlar sen kötü söz söyledin. O zaman yine kavga çıkıyor.” (M5)

Katılımcı M5 tarafından, akranlarının kendisini rahatsız ettiği, kavgaya neden olabilecek davranışlara maruz kaldığı ifade edilmiştir.

“Bizim sınıfta bazı çocuklar bana dönüp bakıyor. Ben diyor sen neden bana bakıyorsun. O da diyor ki “sana ne göz benim gözüm istediğim yere bakarım”. Ben hep yabancı bakış gibi baktığı için üzülüyorum. Hep sonra kavga çıkıyor bakıştan.” (M8)

M8 tarafından ise sınıf arkadaşlarının kendisini farklı bakışlarla bakarak rahatsız ettiği, bu durumun sık yaşandığı ve bu durumun diğer öğrenciler arasında da bazı huzursuzlukların yaşanmasına neden olduğu ifade edilmiştir.

Ayrıca mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaştıkları problemlere yönelik araştırmacının saha notları incelendiğinde;

“Mülteci öğrenciler okulda genel olarak her sınıfa bir ya da iki öğrenci denk gelecek şekilde dağıtılarak yerleştirilmişlerdir. Okulda 80’e yakın çoğu Suriye’den olmak üzere, Filistin ve Irak’tan gelen mülteci öğrenciler bulunmaktadır. Mülteci öğrenciler öğrenim gördükleri sınıflarda genellikle en arka sıralarda oturmayı tercih etmektedirler. Bazen bir başka mülteci arkadaşı ile mülteci öğrenci yoksa genellikle yalnız oturmaktadırlar. Derslerde mülteci öğrencilerin sınıf arkadaşları ile çok az iletişim kurdukları, derse zorunlu olmadıkça katılmadıkları, derslere karşı çoğunun ilgisiz kaldıkları, dersin bitmesini bekleyerek teneffüslerde genellikle diğer mülteci öğrencilerle birlikte zaman geçirdikleri görülmektedir. Mülteci öğrencilerin genel anlamda ya çok çekingen ya da umursamaz tavırlar sergiledikleri, anlatılanları çoğu kez tam olarak anlayamadıkları, bu nedenle bulundukları ortamdan kendilerini genellikle soyutladıkları söylenebilir. (05.03.2019)

Araştırmacı tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşadıkları en büyük problemin kendilerini ifade etme konusunda yaşadıkları zorluklar olduğu

belirtilmektedir. Okulda her sınıfa eşit sayıda dağıtılan mülteci öğrencilerin genellikle en arka sıralarda oturdukları ve derse katılımlarının yeterli olmadığı bunun nedeninin ise dersi anlayabilecek seviyede dil yeterliliğine sahip olmadıkları ifade edilmiştir.

“Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde okul kurallarını bilmediklerini gösteren birçok disiplin olayı ile karşılaşmaktayız. Bu nedenle mülteci öğrencilerin sık sık öğretmenleri, okuldaki diğer arkadaşları ve okul yöneticileri ile karşı karşıya kaldıklarını görmekteyiz. Eğitsel etkinliklerin gerçekleştirilmesi sırasında belirli bir disiplinle hareket edemedikleri gözlemlenmekte.” (10.03.2019)

Mülteci öğrencilerin, araştırmanın yapıldığı okulda, bir önceki eğitim öğretim yılında okul kurallarını ve Türkiye’deki eğitim öğretim faaliyetlerinin içeriğini tam olarak bilmemeleri ve Türkçeyi anlayamamalarından kaynaklanan pek çok sorunla karşılaştıkları bu nedenle birçok probleme neden oldukları belirtilmiştir.

“GEM’lerde eğitim alan mülteci öğrencilerin derslerine de mülteci öğretmenler girmiştir. Örgün eğitime geçen mülteci öğrencilerin eğitimde anlayış farkının da getirmiş olduğu yaklaşımlar nedeni ile öğretmeninden ya da ailesinden korkmadığı, bir hedefi olduğu için ders çalışan öğrenci sayısının oldukça az olduğu görülmektedir.” (20.04.2019)

Araştırmacı tarafından akademik başarıları oldukça düşük olan mülteci öğrencilerin bazı kültürel farklılıklardan dolayı kafalarının karışık olduğu ve nasıl davranmaları gerektiği konusunda ikilem yaşadıkları ifade edilmiştir.

“Suriye’de eğitim almış ya da Suriyeli eğitimciler tarafından eğitim aldıkları okullara devam ettikleri dönemde şiddet gördüklerinden bahseden mülteci öğrenciler, bu açıdan Türkiye’deki eğitimin daha iyi olduğu yönünde görüş belirtmekle birlikte sürekli ödül ceza sistemine uyum sağlamış olan bu öğrencilerin derslere bir hedef ya da kendiliğinden motive olmalarını sağlamanın ne kadar güç olduğunu hepimiz görmekte ve kendi aramızda sık sık tartışmaktayız. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla derse katılma ya da yeni bir şeyler öğrenmeye yönelik isteklerinin daha fazla olduğu dikkatten kaçmamaktadır.” (24.10.2019)

Araştırmacı tarafından mülteci öğrencilerin Türkiye’deki eğitimin genel olarak iyi olduğu ve eğitimden memnun oldukları belirtilmiştir. Ancak daha önce eğitim aldıkları kurumlar ve eğitimcilerin eğitim anlayışlarının farklılığından kaynaklanan ön yargılarının devam ettiği, kız öğrencilerin yeni eğitim anlayışına uyum sağlama bakımından daha istekli oldukları ifade edilmiştir.

“Her çarşamba günü olduğu gibi okul dersleri bittikten sonra mülteci ve Türk öğrencilerden oluşan gruplarla çalışmalarımıza başlamıştık. Dil arkadaşlığı etkinliği kapsamında gerçekleştirilen haftalık etkinlik saatinde bahçe etkinliklerini yapmaktaydık. Teneffüs arası vermiştik. Mülteci öğrencilerle grup arkadaşları olan Türk öğrenciler bahçede oyun oynamaya devam etmişlerdi. O sırada dışarıdan gelen gürültüler nedeni ile hızlıca bahçeye doğru geçmek zorunda kaldığımda, o saatte okulda olmaması gereken bazı öğrencilerin okul bahçesine gelerek daha önce yaşanan bazı sorunlar nedeni ile mülteci öğrencilerle kavga etmeye başladıklarını gördüm. Ben öğrencilere yetişinceye kadar birbirlerine şiddet uygulayarak zarar veren öğrencilerle ilgili meseleler okul yöneticilerine ve velilere kadar yansımıştı. Bu durum Türk ve mülteci öğrencilerin kendi aralarında oluşturmuş oldukları gruplaşmaların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştı. Gruplaşmaların ne kadar tehlikeli olabileceği konusu ve diğer öğrencilerin bu olaylara şahit olarak çok korkmaları o gün beni de çok endişelendirmişti.” (03.04.2019)

Araştırmacı tarafından yazılan bu anekdotta geçen olayın, mülteci öğrenciler ve Türk öğrencilerin kendi aralarında sık sık kavgaların yaşandığı ve mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaşılan bir başka problemin de öğrencilerin kendi aralarında gruplar oluşturdukları, grup şeklinde hareket ettikleri ifade edilmiştir. Okulun bulunduğu bölgenin ve okula kayıt alınan bölgelerin demografik özellikleri incelendiğinde benzer gruplaşmaların Türk öğrenciler arasında daha önceden de bir problem oluşturduğu, mülteci öğrencilerin okula gelmesi ile gruplaşmaların arttığı belirtilmiştir.

4.2. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerinde Karşılaştıkları Problemlerin Çözümüne Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaştıkları problemleri çözebilmek için neler yapılabilir? sorusuna cevap aranmış,

katılımcıların paylaştıkları görüşlerinden nitel veriler elde edilmiştir. Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaştıkları problemlerin çözümüne yönelik elde edilen bulgular, oluşturulan kod, kategori, tema ve frekans değerleri ile Tablo 4.3’de belirtilmiştir.

Tablo 4. 3: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Problemlerin Çözümü ile İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri

Katılımcılar	f	Kodlar	Kategoriler	Temalar
Ö1, Ö2, T1	3	Öğrencilerin yeteneklerine uygun kursların açılması		
Ö4	1	Mülteci öğrencilere mesleki eğitimlerin verilmesi		
Ö5, Ö6, T1, T2, T3, T4, T5, T8, M1, M2, M3, M4, M5, M8	14	Mülteci öğrencilerin Türkçe kurslarına gitmelerinin sağlanması	Mülteci öğrencilere yönelik kurslar	
Ö1, Ö2, T3, T4, T8, M4	6	Mülteci öğrencilerle Türk öğrencilerin birlikte gerçekleştirebilecekleri spor, drama ve tiyatro gibi sanatsal faaliyetlerin düzenlenmesi		Akademik başarının arttırılmasına yönelik
Ö3, Ö4, Ö7, T7, M5	5	Mülteci öğrencilere okul kuralları anlatılmalı		
			Mülteci öğrencilere Türk eğitim sistemi ve okulların tanıtılması	

Ö6, T2, T3	3	Mülteci öğrencilere yazılılar, merkezi sınavlar vs. hakkında bilgi verilmesi		
Ö4, T3, M5	3	Türk öğrencilere mülteci öğrenciler hakkında bilgi verilmesi		
Ö5, Ö4, Ö7, T2	4	Mülteci öğrencilerin içine kapanık ya da şiddet eğiliminde olmaları		
Ö5, T7, M3	3	Mülteci öğrencilere yönelik psikolojik destek verilmesi	Mülteci öğrencilere yönelik psikolojik taramalar yapılması	Psiko-sosyal problemlerin çözülmesine yönelik
Ö5, Ö6, Ö7, T7	4	Mülteci öğrencilerin psikolojik problemlerine yönelik öğretmenlere farklı eğitimler verilmesi		
M1, Ö4, T8	3	Mülteci öğrencileri yakından tanıma çalışmalarının yapılması		
Ö1, Ö3, Ö5	3	Mülteci öğrencilerin kendi değerlerini ifade etmeleri için uygun imkanlar verilmeli		
Ö4, Ö7	2	Mülteci öğrencilerin ailelerinin dil öğrenmeleri teşvik edilmeli	Mülteci öğrencilerin kültürel özelliklerini tanıtması	
Ö4, T2	2	Mülteci velilere yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi		

Katılımcılar tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaştıkları problemlere yönelik çözüm önerileri incelendiğinde, dokuz katılımcının okulda yapılan eğitsel etkinliklere Türk öğrencilerle, mülteci öğrencilerin birlikte katıldığı

etkinliklerin yapılmasının mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine olumlu katkıda bulunabileceğini belirttikleri görülmektedir. Yine dokuz katılımcı tarafından, mülteci öğrencilerin en çok problem yaşadıkları dil becerileri ile ilgili sorunun çözümü için Türkçe dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik, Türkçe öğrenimi ile ilgili etkinliklerin düzenlenmesinin olumlu katkıda bulunabileceği ifade edilmiştir. Dokuz katılımcı ise mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde, Türkiye’deki eğitim sistemi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını, kendi ülkelerindeki eğitim sistemi ile karşılaştırılarak sistem ve okulun işleyişi ile ilgili bilgilerin verilmesinin, öğrencilerin hedef belirleme ve motivasyonları bakımından bilgilendirilmelerinin sürece olumlu katkıda bulunabileceği belirtilmiştir. Psikolojik destek verilmesinin iyi olacağını ifade eden sekiz katılımcı, toplumsal kabule yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi ise dört katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Katılımcılardan ikisinin okul dışı etkinliklerin gerçekleştirilmesi ve yine katılımcıların ikisi tarafından sınavların mülteci öğrencilerin avantajına dönük bir şekilde tasarlanması gerektiği ifade edilmiştir.

Etkinliklerin tüm öğrencilere yönelik yapılması koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Mesela ben derslerimde yetenekli olan mülteci öğrenciler ile çalışmalar yapıyordum. Sonra Türk öğrencilerin bu durumu eleştirmeleri üzerine onların da çalışmalara katılmalarını sağladım. Mülteci öğrencilerle Türk öğrencilerin birlikte çalışmaya başlamaları aralarında bir dayanışma, tanışma sağlamış oldu. Bu tarz etkinliklerin yapılması bazı sorunların çözülmesine yardımcı olabilir.” (Ö1)

Katılımcı Ö1 tarafından, müzik derslerinde yetenekli olan mülteci öğrencilere yönelik birtakım çalışmalar yapıldığı, yapılan çalışmalara Türk öğrencilerin de dâhil edilmesinin, sorunların zamanla ortadan kalkmasına yardımcı olduğu ifade edilmiştir.

“Okul yöneticileri mesela Arapça günü etkinliği gibi ailelerin de çocukların da bir arada bulunduğu etkinliklerin yapılmasını sağlamalı ve Türkçeyi öğrenmenin gerekliliği ile ilgili çalışmalar planlanmalı.” (T2)

Katılımcı T2 tarafından ise mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik yapılan etkinliklerde mülteci öğrenciler, Türk öğrenciler ve mülteci velilerin birlikte yer almalarının uyum süreçlerini olumlu etkileyeceği ifade edilmiştir.

“Mülteci öğrencilere ek eğitimler verilebilir, dil eğitimi ile ilgili problemleri Türk öğrencilerle birlikte etkinlik yaparak geliştirip, düzeltilebilir.” (T8)

Katılımcı T8 tarafından mülteci öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte ek eğitimlerle desteklenmelerinin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir.

“Türk ve mülteci öğrencilerin karşılıklı dil öğrenmesi için etkinlikler yapılabilir. Türk öğrenciler Arapça, Suriyeli öğrencilerde Türkçe öğrenirlerdi. Türkçe bilmeseler bile çocuklar okula gitmeli yine de. İlk önce Türkçeleri kötü de olsa, dersleri kötü de olsa birlikte aynı yerde olmaları faydalı olur.” (M2)

Katılımcı M2 tarafından Türk ve mülteci öğrencilerin birlikte yer aldıkları etkinliklerin yapılmasının öğrencilerin karşılıklı dil öğrenmelerini, dil bilmeseler bile mülteci öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte eğitim almalarının faydalı olabileceği belirtilmiştir.

Türkçe kursları koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Ayrıca mülteci öğrencileri okul saatlerinde, dersten alarak Türkçe sınıfında ders işlemleri sürecin ilerlemesi çok uygun değil bu tür uygulamaları da yeniden gözden geçirmek gerekir.” (Ö2)

Katılımcı Ö2 tarafından, PICTES projesi kapsamında açılan Türkçe sınıflarına mülteci öğrencilerin ders saatlerinde alınmalarının, öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz olarak etkileyebileceği belirtilmiştir.

“Türkçe sınıflarına çocukların derslerden alınmaması gerekiyor ve aslında bu durum çocukların kendi sınıflarında kendi arkadaşları ile aralarında ayrışmaya neden olmaktadır. Mülteci öğrenciler yine Türkçe sınıfında sadece mülteci öğrencilerle kaynaşıyor ve kendi sınıf arkadaşları ile sağlıklı ilişkiler geliştiremiyorlar.” (Ö5)

Katılımcı Ö5 tarafından ise Türkçe sınıflarına ders saatlerinde alınan mülteci öğrencilerin yeniden kendi aralarında kaynaşarak gruplaşmalara neden olduğunu, bu durumun mülteci öğrencilerin Türk arkadaşlar edinebilmelerini engellediği belirtilmiştir.

“İlk geldiklerinde kendi okulları açıldı. Ama GEM’lerde ekstra kaliteli bir dil eğitimi alsalardı çok daha iyi olurdu. Dili bilmeden akademik bir eğitimin verildiği okullara geçildi. Doğal olarak bu çocuklar Türkçe öğrenmeden derslere girmeye başladılar. Türkçe-Arapça bilen kişiler okulda bulunmalı bu durum problemlerin çözülmesi için gerekli diye düşünüyorum.” (Ö8)

Katılımcı Ö8 tarafından ise dil yeterliliği kazanmadan Türk öğrencilerle birlikte eğitim aldıkları okullara geçiş yapmalarının mülteci öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir.

“Suriyeli öğrencilerin takviye dersler almaları ya da ayrıca eğitim görmeleri belki de başka okullarda eğitim görmeleri daha iyi olabilir.” (T4)

Katılımcı T4 tarafından mülteci öğrencilerin akademik başarıyı yakalayabilmeleri için daha fazla ders almalarının gerekli olduğu ya da farklı okullarda eğitim görerek farklı müfredattan sorumlu olmalarının daha uygun olabileceği belirtilmiştir.

Okul dışı etkinlikler koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Madem ders içinde mülteci öğrencilere vakit ayıramıyoruz, müfredat yetiştirme sorunu nedeni ile o zaman ders dışı faaliyetler, sportif etkinlikler, tiyatro, drama ve buna benzer okul dışı etkinliklerle olabilir.” (Ö2)

Katılımcı Ö2 tarafından müfredatın yoğun olduğu, bu durumun mülteci öğrencilerle ilgili sınıf içi çalışmaları sınırladığı, bu sınırlılığın ders dışı çeşitli etkinliklere yer verilerek giderilebileceği ifade edilmiştir.

“Hafta sonu, akşam belki bu öğrencilerin eksikliklerinin kapatılması gerekmektedir. Okul dışı çalışmalar yapılarak, rehberlik hizmetleri de mülteci öğrencilerle ilgilenmeye yönelik eğitimler alabilirler. Hatta okullarda bu tarz durumlarla ilgili yani kapsayıcı meseleleri ilgilendiren öğrencilerin sayısı fazla olan okullar için ayrı psikolojik destek birimleri açılabilir” (Ö6)

Katılımcı Ö6 tarafından mülteci öğrencilerin psikolojik durumları, dil yeterlilikleri, akademik başarıları bakımından desteklenmeleri bunun içinde okul dışı zamanların değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Sistemin tanıtılması koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Okula yeni gelen Türk ve mülteci öğrencilere okul tanıtılabilir örneğin. Türk öğrencilere de Suriyeli öğrencilerle ilgili süreç hakkında bilgiler verilebilir. Neden ülkemize geldiler, aynı okulda eğitim görürken nelere dikkat etmeliyiz mesela. Mülteci öğrencilere okul tanıtılmalı. Türk öğrencilere ve velilere de Suriyeli öğrencilerle birlikte eğitim almanın nasıl olabileceği anlatılabilir.” (Ö3)

Katılımcı Ö3 tarafından okula yeni kayıt yaptıran öğrenci velilerinin okulda mülteci öğrencilerin bulunduğu, bu nedenle karşılaşılabilecek durumlarla ilgili bilgilendirilmeleri gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca okula yeni gelecek olan mülteci öğrencilerin okul kuralları, okul yönetimi ve okulun işleyişi gibi konular hakkında bilgilendirilmelerinin yararlı olabileceği ifade edilmiştir.

“Aslında okul açıldığında okula yeni gelen öğrencilere okul tanıtılabilir. Ya da okulumuzda yabancı öğrencilerin bulunacağını anlatmak lazım. Bizde de kabullenme zor olduğu için okul yöneticileri farklı yaklaşımlar ile çocukları birbirleri ile kaynaştırabilir.” (Ö4)

Katılımcı Ö4 tarafından, okula kayıt yaptıran Türk öğrencilere yönelik mülteci öğrencilerle ilgili gerekli bilgilerin verildiği, birlikte okula devam ederken nelere dikkat edilmesi gerektiği gibi konuları içeren bilgilendirme çalışmalarının yapılmasının faydalı olabileceği belirtilmiştir.

“Mesela 5. sınıfa yeni kaydedilen mülteci öğrenciler ile Türk öğrenciler için adaptasyon çalışması yapılmalı.” (Ö7)

“Türk öğrencilere mülteci öğrenciler hakkında bilgiler verilebilir.” (T5)

“Çeşitli bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir, Türk öğrencilere açıklanabilir onların durumu. Türk öğrencilere doğru davranışların nasıl olabileceği ve Suriyeli öğrencilere de eğitim sistemi anlatılabilir. Mülteci öğrencilerin okula ve eğitime yönelik görüşleri alınıp yeni düzenlemeler getirilebilir.” (T8)

Katılımcı Ö7, T5 ve T8'in de belirttiği gibi okula yeni gelen öğrencilere okul hakkında bilgi verilmesinin, Türk öğrencilerin mülteci öğrencilerle birlikte eğitim almaya hazırlanmalarının uyum süreçlerine katkı sağlayabileceği belirtilmiştir.

Psikolojik destek koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Hatta ailelerde okula davet edilebilir ve okullarda psikosoyal birimler oluşturulup birtakım çalışmalar yapılabilir.” (Ö4)

Katılımcı Ö4 tarafından mülteci öğrenciler ve veliler için psikolojik destek alabilecekleri birimlerin oluşturulabileceği bu durumun mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir.

“Ailelerin de dil problemi çözölmeli. Nasıl Avrupa'ya gittiğinde dil bilmek zorundasın. Velilerin de dil bilmeleri gerekmektedir. Çocuk okulda yalnız kalıyor. Bu psikolojik olarak çocuklara çok fazla yük yüklüyor. Bu nedenle veli de bu sürece dâhil edilmeli. Çocuğun yükü hafifletilmeli.” (Ö7)

Katılımcı Ö7 tarafından mülteci öğrencilerin ailelerinin dil problemlerini çözmemeleri nedeni ile sürekli öğrenci aracılığı ile iletişim kurulmasının öğrencinin okula uyum süreçlerini olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir.

“Okul yöneticileri şiddet uygulayan ve davranışı bozuk, Suriyeli çocuklara kötü davranan Türk öğrencileri ve davranış bozukluğu olan mülteci öğrencileri tespit etmeli, velilerle iş birliği yapılmalı ve daha fazla yaptırım uygulamalı okulda.” (T1)

Katılımcı T1 tarafından davranış problemi olan Türk ve mülteci öğrencilerin psikolojik olarak desteklenmeleri gerektiği ve daha fazla yaptırımla karşılıklı meydana gelen olumsuz davranışların önüne geçilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

“Rehberlik servisi psikolojik açıdan problem yaşayan özellikle çekingen olan öğrenciler için çalışmalar yapabilir.” (T2)

“Burada mesela ben Suriyeliyim, konuşsam da derslerde, okumasam da olur diye düşünüyorlar ama burada hayat kurmak için sorumluluk almamız gerekebilir. Ama çocuklar diyor ki ben okusam da bir işe yaramayacak. Bir işe girsem para alsam yeter diye düşünüyorlar. Zaten çocuk başarılı

olamayacağına inanıyor. Mesela çocuk kötü not alıyor, annesi aldığı notlarına hep çok şükür ne yapalım daha iyi olamaz zaten diyor. Ben buna katılmıyorum. Herkes kendi çocuğunu motive etmeli. Ya da okulda bu çocuklar için motive edici çalışmalar yapılabilir.” (M3)

Katılımcı M3 tarafından mülteci öğrencilerin gelecekle ilgili motivasyonlarının çok düşük olduğu belirtilmiştir. Yaşanılan ekonomik problemler ve toplumsal dışlanma nedeni ile gelecekle ilgili planlar yapamayan mülteci çocukları, velilerinin daha fazla desteklemesinin, daha fazla sorumluluk almasının mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine olumlu katkısının olabileceği ifade edilmiştir.

Mülteci velilere yönelik etkinliklerin gerçekleştirilmesi ile ilgili görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Ev ziyaretleri yapılabilir. Daha önce ev ziyaretleri yapılıyordu mesela biz de ev ziyaretleri yapabiliriz. Çocuk okul arasında bir bağ oluşabilir. Hatta ailelerde okula davet edilebilir ve okullarda psikosoyal birimler oluşturulup birtakım çalışmalar yapılabilir.” (Ö4)

Katılımcı Ö4 tarafından mülteci öğrencilerin ev ortamlarında görülmelerinin, mülteci öğrencileri daha yakından tanımanın okula uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyeceği ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin eğitimi koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Ne yapmam gerektiğini bilmiyorum. Bunun eğitimini almamız gerektiğini düşünüyorum. Bize aslında yetersiz olduğunu düşündüğüm bir takım hızlandırılmış eğitimler verilmişti.” (Ö6)

Katılımcı Ö6 tarafından mülteci öğrencilerle iletişim kurmanın güçlüğü belirtilerek, mülteci öğrencilerin eğitimi hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olmadığı, bu nedenle sorunlarla baş başa kaldığını hissettiği ifade edilmiştir.

“Mesela rehberlik servisi bizim çocuklara nasıl davranmamız, nasıl yaklaşmamız gerektiğine dair bizlere daha fazla katkıda bulunmalı. Mülteci çocuklara nasıl davranmamız gerektiğine dair. Tabi rehberlik servisi de bunun eğitimlerini almalı.” (Ö7)

Ö7 kodu ile belirtilen katılımcı tarafından okul rehberlik servislerinin mülteci öğrencilere yönelik eğitimler almalarının, rehberlik servislerinin konu hakkında daha fazla çalışma yapmalarının faydalı olabileceği belirtilmiştir.

Mülteci öğrencilere yazılılar, merkezi sınavlar vs. hakkında bilgi verilmesine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Ben çok iyi bir dil eğitimi verilmeden mülteci öğrencilere Türkçe sınav yapılmaması gerektiğini düşünüyorum. Türkçe sınav yapılmamalı belki de. Geçiş sürecinde en azından Arapça sınavlar yapılabilirdi. Böylece öğrenciler motive olurlar, okula bağlanmaları sağlanabilirdi. Yoksa çocuklar okulu terk edebiliyorlar ya da sınıfta kalıp okuldan soğuyorlar. Bu nedenle sınavlar en azından çeviri şeklinde gerçekleştirilebilir.” (T2)

Katılımcı T2 tarafından mülteci öğrencilerin Türkçe dil yeterlilikleri sağlanmadan geçiş sınavlarının Arapça yapılması ya da Türkçe-Arapça çevirilerin yapılmasının uygun olabileceği belirtilmiştir.

“Kendi dillerinde sınavlara girseler daha iyi anlayabilirler sınav sorularını ve daha başarılı olabilirlerdi. Ya da sınav sorularını Arapça olarak hazırlamanın çocukların başarılarını arttıracaklarını düşünüyorum.” (T4)

Mülteci öğrencileri yakından tanıma çalışmaların yapılması yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Bu problemleri çözmek için ayrımcılık yapılmamalı. Yapılan etkinliklerdeki gibi Türk öğrenci, mülteci öğrenci birlikte çalışmalılar. (M1)

Katılımcı M1 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçleri ile ilgili yaşadıkları problemlerin çözümlerine yönelik birlikte yapılan çalışmaların toplumsal kabulü arttırabileceği ifade edilmiştir.

“Ayrımcılığı azaltacak birtakım çalışmalar yapılabilir. Suriyeliler ile Türk öğrenciler arasında eşit davranılmalı. Birlikte etkinlikler yapılabilir.” (M2)

Katılımcı M2 tarafından mülteci öğrencilerin ve Türk öğrencilerin eşit koşullar altında eğitim gördüklerinin hissettirilmesinin ayrımcılığı azaltabileceği ifade edilmiştir.

Ayrıca mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaştıkları problemlerin çözümlerine yönelik araştırmacının saha notları incelendiğinde;

“Mülteci öğrencilerin yaşamış oldukları problemlere yönelik dil çalışmalarının gerçekleştirildiği, yanı sıra öğrencilerin sosyalleşebilecekleri ve kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri ortamların oluşturulması için “Dil Arkadaşlığı” etkinliği planlanmıştır.” (05.03.2019)

“Dil Arkadaşlığı” etkinliği araştırmacı tarafından, gönüllü Türk ve mülteci öğrencilerden oluşan grupların her hafta belirlenen saatlerde belirli bir etkinlik konusu ile bir araya gelmeleri şeklinde tasarlandığı, ilgili etkinliğin mülteci öğrencilerin dil yetersizliği, toplumsal kabul, ayrımcılık, kendini ifade etme ve gruplaşma ile ilgili problemlerine çözüm önerisi olarak geliştirildiği ifade edilmiştir.

“Mülteci öğrencilerin Türkçe okuyup yazma problemlerine yönelik çözüm ararken okulda daha önce başka bir formatta gerçekleştirilen bir kitap okuma etkinliğinin Türk ve mülteci öğrencilerin birlikte kitap okuyup, yazma etkinliklerini bir arada gerçekleştirebilecekleri bir etkinlik tasarladık. Okulda PICTES projesi kapsamında görev yapan Türkçe öğretmeni, Teknoloji tasarım dersi öğretmeni, Görsel Sanatlar dersi öğretmeninin katkıları ile ortak bir etkinlik planlandı. “Kitabını Oku, Yıldızını Parlat” adını verdiğimiz etkinlik, metaforik bir gökyüzüne asılan yıldızlarla okul koridorunda yerini aldı.” (03.04.2019)

Araştırmacı tarafından, mülteci öğrencilerin yaşadıkları Türkçe okuma ve yazma probleminin çözümüne yönelik geliştirilen kitap okuma etkinliğinin okuma ve yazma süreçlerine yönelik katkısının olabileceği bir etkinlik önerisinden bahsedilmiştir.

“Dil Sokağı etkinliği için yapılan toplantıda paydaşımız olan, Türk Kızılayı Toplum Merkezi görevlileri ile ilgili etkinlik çerçevesinde gerçekleştirilecek çalışmaların içeriği hakkında bilgi paylaşımı gerçekleştirildi. Dil Sokağı etkinliklerinin bir parçasını oluşturan Arapça Sokağı için mülteci ve Türk öğrencilerin birlikte görev alacakları ve mülteci velilerin çeşitli kültürel özelliklerini tanıtabilecekleri yiyecek, içecek, kıyafet ve el sanatları ürünlerinin sergilendiği stantların açılması konusunda hem fikir oldundu.” (28.12.2019)

Araştırmacı tarafından, mülteci öğrencilerin toplumsal kabul, ayrımcılık ve kendini ifade etmeye yönelik problemlerinin çözümü için geliştirilen etkinliğin mültecilerin kendi kültürlerini tanıtabilecekleri, Türk ve mülteci öğrencilerin birbirlerini daha yakından tanıyabilecekleri, mülteci velilerin okula gelmelerini sağlayabilecek bir etkinlik olması nedeniyle okula uyum süreçlerine katkıda bulunabileceği ifade edilmiştir.

4.3 Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklere Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini daha iyi anlayabilmek için araştırmanın yapıldığı gönüllü katılımcılara “Okulunuzda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik geliştirilen eğitsel etkinlikler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplardan elde edilen nitel verilerin analizi sonucunda, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemlere yönelik geliştirilen eğitsel etkinliklerle ilgili oluşturulan kod, kategori, tema ve frekans değerleri Tablo 4.4’de yer verilmiştir.

Tablo 4. 4: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Etkinliklerle İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri

Katılımcılar	f	Kodlar	Kategoriler	Temalar
Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, M1, M3, M4, M5, M7	20	Arapça Sokağı	Mülteci öğrencilere yönelik kültürel çalışmalar	Okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilmiş etkinlikler
Ö2, Ö6, T2, T8, M1, M2, M3, M4	8	Geziler vb. etkinlikler		

Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, T4, T6, T7, T8, M4, M5, M7	14	Türkçe Kursları	Mülteci öğrencilere yönelik dil çalışmaları	Okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilmiş etkinlikler
Ö2, Ö4, T1, T2, T4, T5, T6, T7, T8, M1, M2, M3, M4, M7	14	Dil Arkadaşlığı (TÜBİTAK Projesi)		
Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, T1, T3, T4, T5, T8, M5	11	Kitabını Oku, Yıldızını Parlat		
Ö6	1	Veli Eğitimleri (Kızılay Toplum Merkezi İş birliği)	Velilere yönelik gerçekleştirilen etkinlikler	

Katılımcılara mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik okullarında yapılan etkinlikler sorulduğunda, yirmi katılımcı dil şenliklerinin yapıldığı etkinliklerden Arapça sokağı etkinliğinden, on dört katılımcı okulda PICTES projesi kapsamında açılan Türkçe sınıflarından, yine on dört katılımcı Dil Arkadaşlığı projesinden, on bir katılımcının Kitabını Oku, Yıldızını Parlat etkinliğinden, sekiz kişinin gerçekleştirilen geziler, kahvaltı etkinlikleri ve bahçe oyunlarından, bir katılımcının da Sultanbeyli Kızılay Toplum Merkezi tarafından gerçekleştirilen veli eğitimleri etkinliklerinden bahsettikleri ifade edilebilir.

Arapça Sokağı koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Arapça dil sokağı etkinliği yapıldı. O gün çocukların kendilerini okula ait hissettiklerini gördüm.” (Ö1)

“Bir Arapça sokağı etkinliği yaptık, çok mutlu oldu çocuklar, okulu sahiplendiler, aitlik hissettiler.” (Ö5)

Katılımcı Ö1 ve Ö5 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik yapılan dil şenliğinin öğrencilerin kendilerini mutlu hissettikleri, okulu sahiplendikleri ve aidiyet hissettikleri ifade edilmiştir.

“Arapça sokağı vardı, benim annem gelmişti.” (M5)

Katılımcı M5 tarafından “Dil Şenliği” etkinliğine kendi kültürel özelliklerini tanıtabilmek için velisinin katıldığı belirtilmiştir.

“Dil sokağı diye bir çalışma yapıldı. Her kata okulda farklı bir dille ilgili etkinlikler yerleştirildi. Arapça, İngilizce ve Türkçe. Ama Arapça sokağında kermes tarzı bir takım ekstra etkinlikler yapıldı. Suriyeli veliler stantlar açtılar, yaptıkları yemeklerden ikram ettiler. Kendi kültürlerini anlatabilme imkânı buldular.” (Ö4)

Katılımcı Ö4 tarafından okulda gerçekleştirilen dil şenliği etkinliğinin, mülteci öğrencilerin ve velilerin kendilerini ifade etmek için iyi bir fırsat olduğu, kendi kültürlerini ifade edebildikleri belirtilmiştir.

Türkçe Kursları koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Mülteci öğrenciler için bir dil sınıfı açıldı.” (Ö1)

“Türkçe kurs açıldı.” (M4)

“Aslında mülteci öğrenciler için Türkçe sınıfları açıldı ama okul ders saatleri içinde devam etti hep, doğru bir uygulama olduğunu düşünmüyorum.” (Ö2)

“Türkçe sınıfı açıldı. Ben kendi dersime girdiğimde genelde Türkçe sınıfta oluyorlardı çocuklar. Bu çocukları kendi dersimde pek göremedim.” (Ö4)

Katılımcı Ö2 ve Ö4 tarafından mülteci öğrencilerin ders saatlerinde Türkçe sınıfına gidiyor olmalarının programdaki derslerden geri kalmalarının dersi olumsuz etkilediği belirtilmiştir.

Dil Arkadaşlığı koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Dil arkadaşlığı etkinliği vardı, ben de orada görevliydim. Yeni kelimeler, cümlelerin yapılarını öğretiyor, oyunlar oynuyorduk o etkinlikte.” (T1)

Katılımcı T1 tarafından belirtilen Dil Arkadaşlığı etkinliği ile öğrencilerin birbirlerine dil kalıplarını öğrettikleri ve birlikte çeşitli oyunlar oynadıkları ifade edilmiştir.

“Dil arkadaşlığı vardı. Her hafta bir gün okuldan sonra kalıyorduk okulda kurs gibi.” (T2)

“Bizim okulumuzda çok fazla etkinlik vardı. Dil arkadaşlığı benim de katıldığım bir etkinlikti. TÜBİTAK projemizdi bizim o proje. Çok çalışmıştık.”
(T8)

Katılımcı T2 tarafından bahsedilen Dil Arkadaşlığı etkinliği ile Türk ve mülteci öğrencilerin birlikte haftanın bir günü bir araya geldikleri, katılımcı T8 tarafından ise gerçekleştirilen Dil Arkadaşlığı etkinliği ile ilgili bir proje geliştirdikleri ve proje kapsamında yoğun çalışmalar yaptıkları belirtilmiştir.

Kitabını Oku, Yıldızını Parlat koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Bir gökyüzü yapıldı duvara, Türkçe sınıfının yanındaki duvar. Biz çok kitap okumuştuk, yıldızlarımızı asmıştık.” (T3)

Katılımcı T3 tarafından duvara bir gökyüzü yapıldığı, birlikte kitap okuduğu arkadaşı ile okudukları kitap bittikten sonra gökyüzünü temsil eden duvara isimlerinin yazılı olduğu yıldızları astıkları ifade edilmiştir.

“Kitap okuma etkinliği yapmışlardı çocuklar biz duvara bir gökyüzü yapmıştık, oraya yıldız yapıştırdılar kitaplar okuyarak.” (Ö5)

Katılımcı Ö5 tarafından Kitabını Oku, Yıldızını Parlat etkinliğinin yapıldığı, duvara asılan gökyüzünü kendisi tarafından yapıldığı ve birlikte okunan kitaplar için yıldızların duvara asıldığı ifade edilmiştir.

“Ben mesela kendimden küçük bir çocukla eşleşmişim bu etkinlikte. Önce hep ben okuyordum kitabı sonra da o okuyordu. Sınıfına gidip alıyordum kütüphaneye beraber gidiyorduk.” (T8)

Katılımcı T8 tarafından yapılan etkinlikte aktif rol aldığı, kendinden yaş olarak daha küçük bir katılımcı ile kitap okumak için eşleşmiş olduğu, birlikte etkinliği sürdürdükleri ifade edilmiştir.

Geziler vb. etkinlikler koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Biz geziye gitmiştik Üsküdar’da uzaylı bir film izlemiştik orada, güzeldi orası.” (M1)

Katılımcı M1 tarafından, gerçekleştirilen kitap okuma etkinliği sonunda Kızılay Toplum Merkezi ile birlikte düzenlenen geziye katıldığı belirtilmiştir.

“Kahvaltılar yapıyorduk hep beraber, çok gülüyorduk biz orada. Kütüphanede oluyordu genelde.” (M3)

Katılımcı M3 tarafından, genellikle okul kütüphanesinde etkinliklere birlikte katılan Türk ve mülteci öğrencilere kahvaltı etkinliklerinin düzenlendiği belirtilmiştir.

“Zekâ oyunlarının hepsini öğrenmiştim, en çok sevdiğim bir oyun vardı.” (M4)

Katılımcı M4 tarafından, okulda öğretmenler için düzenlenen hizmet içi eğitimlerle tamamlanan Akıl ve Zekâ Oyunları Eğitici eğitimleri sonunda okul öğretmenlerinin açmış olduğu kurslarda Türk ve mülteci öğrencilerin birlikte devam ettikleri kurslara katıldığı belirtilmiştir.

Veli Eğitimleri koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Rehberlik servisi ve Türk Kızılayı Toplum merkezi ile birlikte velilere çeşitli seminerler, eğitimler verilmişti.” (Ö6)

Katılımcı Ö6 tarafından okul rehberlik servisi ve Türk Kızılayı Toplum Merkezi ile birlikte düzenlenen öğrenci ve veli seminerleri kapsamında gerçekleştirilen hijyen, akran zorbalığı, şiddet konularını içeren eğitimlerin verildiği ifade edilmiştir.

4.4. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilmiş Eğitsel Etkinliklerin Etkileri ile İlgili Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini daha iyi anlayabilmek için araştırmanın yapıldığı gönüllü katılımcılara “Okulunuzda mülteci öğrencilere yönelik geliştirilen okula uyum süreçleri ile ilgili eğitsel etkinliklerin ne tür yararları bulunmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplardan elde edilen nitel verilerin analizi sonucunda, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemlerle ilgili oluşturulan kod, kategori, tema ve frekans değerleri Tablo 4.5’de yer verilmiştir.

Tablo 4. 5: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Etkinliklerin Yararları ile İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri

Katılımcılar	f	Kodlar	Kategoriler	Temalar
T4, Ö3, T8, M2	4	“Artık teneffüslerde de bile bir araya geliyorduk. Yemekhanede birlikte yemek yemeye başladık (T4).”	Gruplaşmaların azalması	
T8, M3	2	“Bu etkinliklerde birlikte oyun oynadık Mülteci öğrencilerle arkadaş olduk. Bu durum içlerindeki gruplaşmayı kırdı (T8).”		
M1, M3	2	“Dil arkadaşlığı etkinliğinde filmler izledik çok iyi oldu. Öğrencilerin aralarındaki anlaşmazlıklar azaldı (M1).”		
Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, M1, M2, M3, M4, M5, M6	17	Mülteci öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte daha fazla zaman geçirdiler (Ö1).”	Yeni arkadaşlıkların kurulması	
Ö4, T8, M1, M3	4	“Mülteci ve Türk öğrenciler kaynaşma ve tanışma imkânı buldular (Ö4). ”		
Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, T1, T8, M1, M3, M5	9	“Birbirlerini daha yakından tanıma fırsatı yakalamış oldular (T1).”		
Ö6,	1	“Etkinlikler nedeni ile bir gruba dahil olmuş ve kabul görmüş oldular (Ö6).”	Sosyalleşme	
T3, T4	2	“Etkinlikler bittikten sonra da sürekli selamlaştık. Sıcaklık ve samimiyet oldu (T3).”		
Ö3,	1	“Toplumda yer bulmalarına neden oldu (Ö3).”		
Ö3, T8	2	“Mülteci öğrencilerin sınıf olma, birlikte olma, birbirlerini yabancılaştırmadan birlikte hareket ettiklerini gördüm (Ö3).”	Sınıf içi etkileşiminin artması	
T3, T8	2	“Mülteci öğrencilerin derse katılmalarını aktif olmaları, notlarının yükselmesi, okulda sosyalliklerinin artmasını sağladı (T3).”		

T6, M3	2	“Artık yaramaz çocuklar bile davranışlarına dikkat ediyor, daha az sorun çıkıyor (T6).”		
M3	1	“Mesela Muhammet diye bir arkadaşımız vardı. Önceden başka okuldan atıldı. Ama bu okula geldiğinde kuralları çocuğa kuralları anlattılar. Artık hiç kimseye vurmuyor (M3).”	Disiplin sorunlarının azalması	
M7	1	“Bazı erkek Suriyeli çocuklar savaş gördüğü için şiddet uyguluyorlardı. Artık ben kavga yok. Son bir kavga hakkım kaldı (M7).”		
Ö5, Ö3, T8, M1, M2	5	“Arada bulunan yabancılık ve farklılık ortadan kalktı (Ö5).”	Ayrımcılığın azalması	
Ö7, M1	2	“Çocukların arasında kurulan yeni arkadaşlıklar toplumsal kabulün, iletişimin devam etmesini sağladı (Ö7).”		
Ö5, Ö6, Ö8, T8	4	“Kendilerini ifade etme, kültürlerinden bir şeylerden bahsetme imkânı buldular (Ö8).”	Karşılıklı kültürlerin tanıtılması	
Ö2, T2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, T2, M1	9	Mülteci öğrenciler “Ben de varım, bu toplumun bir parçasıyım” diyebildiler (Ö2).”		Toplumsal kabul
Ö5, Ö8, T2, T3, M3	5	“Mutlu, motive ve ait hissettiklerini gördüm (Ö5).”	Aidiyet hissetme	
Ö5, Ö6, Ö8, T2, T3, T5, M3	7	“Arapça sokağı etkinliğinde çocuklar annelerini okulda, kermeste gördüklerinde kendilerini okula ait hissettiler (Ö6).”		
Ö5, Ö7, T1, T2, T5, T8, M1, M2, M3, M4, M6, M7	12	“Türk öğrencilerde motive oldular. Yeni Arapça kelimeler öğrendiler (Ö5).”	Karşılıklı dil öğrenimi	
Ö3, Ö4, Ö6, T2, T7, M3, M4	7	“Mülteci arkadaşlarımız da Türkçelerini geliştiriyorlardı (T5).”	Mülteci öğrencilerin dil gelişimi	Dil öğrenimi
T2, T6, T7, M2, M4	5	“Ben mesela Arapça cümle kurmayı mülteci arkadaşlarımdan öğrendim, birlikte çizgi filmler izleyip çeviriler yapmaya çalıştık (T2).”	Dil öğrenimi için yöntem çeşitliliğinin sağlanması	
Ö5, T2,	2	“Bu etkinliklerle senin farkındayım mesajını vermiş oluyoruz aslında (Ö5).”	Kendileri ve kültürleri hakkında konuşma	
Ö2, Ö3, Ö6, Ö8, T5	5	“Derste konuyu anlamadıklarını söyleyebilen mülteci öğrenciler olmuştu (Ö2).”	Sınıfta okulda kendini rahat ifade etme	Özgüven kazanma

Katılımcılara mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin yararları sorulduğunda, gruplaşmaların azalması, yeni arkadaşlıkların kurulması, sınıf içi etkileşiminin artması, disiplin sorunlarının azalması, ayrımcılığın azalması, karşılıklı kültürlerin tanıtılması, aidiyet hissetme, karşılıklı dil öğrenimi, mülteci öğrencilerin dil gelişimi, dil öğrenimi için yöntem çeşitliliğinin sağlaması, kendileri ve kültürleri hakkında konuşma, sınıfta okulda kendini rahat ifade etme gibi durumları olumlu yönde etkilediğine dair görüşlerini belirtmişlerdir.

Etkinlikler ve öğrencilerin sosyalleşmesine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Aynı dili konuşamamalar bile yapılan etkinlikler nedeni ile kaynaştıklarını ve daha iyi anlaşabildiklerini söyleyebilirim.” (Ö1)

Katılımcı Ö1 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin, mülteci ve Türk öğrencilerin birbirleri ile arkadaşlıklar kurmalarını sağladığı belirtildi.

“Kesinlikle bu etkinlikleri faydalı buluyorum. Ayrıca kaynaşma ve tanışma fırsatı sunmuş oluyor. Aralarındaki yabancılığın ve farklılığın ortadan kalkmasını sağlamış oldu.” (Ö3)

Katılımcı Ö3 tarafından ise mülteci öğrencilere yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin, mülteci öğrencilerin uyum süreçlerine katkı sağladığı ve aralarındaki ayrımcılığın ortadan kalkmasına yardımcı olduğu ifade edildi.

“Sosyalleşebiliyorlar, birbirlerini daha yakından tanıma fırsatı yakalamış oluyorlar. Yeni arkadaşlar edinip artık Türk öğrencilerle daha iyi ilişkiler kurabiliyorlar.” (Ö4)

Katılımcı Ö4 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin öğrencilerin birbirlerini tanımalarını sağladığı ve yeni arkadaşlıkların kurulmasına neden olduğu ifade edildi.

“Bu etkinlikler mülteci öğrencilerin daha çok derslere katılmalarını, derslerde aktif olmalarını, notlarının yükselmesini, okulda sosyalliklerinin artmasını sağlıyor. Okuldaki arkadaşları ve diğer insanlarla mutlu ilişkiler kurmalarını sağlamıştır.” (Ö6)

Katılımcı Ö6 tarafından gerçekleştirilen uyum etkinliklerinin mülteci öğrencilerin akademik başarılarını olumlu olarak etkilediği, sosyalliklerinin artmasını sağladığı belirtildi.

“Dil arkadaşlığı ile hem yeni arkadaşlıklar kurup dillerini geliştirdiler. Artık yeni arkadaşlıkları sayesinde kendi sınıflarında da arkadaşları ile araları biraz düzeldi.” (T1)

Katılımcı T1’in ifadesi ile gerçekleştirilen Dil Arkadaşlığı etkinliği mülteci öğrencilerin yeni arkadaşlıklar kurmasını sağlayarak, sınıflarında kabul görmelerini de kolaylaştırmıştır.

“Aslında ben bu etkinliklerde yeni arkadaşlıklarda kurdum. Bu projelerden önce mülteci çocukları hiç tanıımıyordum. Etkinlikler sayesinde onları tanıma fırsatım oldu. Onlar da dillerini geliştiriyorlardı.” (T5)

Katılımcı T5’e göre mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler, Türk öğrencilerin mülteci öğrenciler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasını sağladığı yönündedir.

Mülteci öğrencilerin aidiyet hissetmeleri koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Bu faaliyetlerin aidiyet duygusunu, özellikle okula ve topluma aidiyet duygusunu geliştirdiğini düşünüyorum. Okulu ve toplumu benimsemeye başlıyorlar. Artık ben de varım, bu toplumun bir parçasıyım. Bu düşünceye kapılıyorlar. Bu etkinlikler sadece aidiyet duygusunu geliştirmesi açısından bile yeterli bulunabilir.” (Ö2)

Ö2 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin, aidiyet duygusunu geliştirdiği, okulu ve toplumu benimsemeye başladıkları ifade edilmiştir.

“Etkinlikler aidiyet hissetmelerine neden oluyor. Bu da toplumda yer alabilmelerine neden oluyor.” (Ö3)

“Arapça dil sokağının açıldığı gün çocuklar adına çok güzel bir gündü. Çocuklar artık bizim de bir yerimiz, yurdumuz var gibi bir duyguya girdiler. Çocuklar ailesini okulda görünce rahatlamış oldu. Çünkü her çocuk kendi anne

babasının görevini üstlenmiş oldu, okula veliler gelmeyince çocuklar kendi kendilerinin velisi gibi oluyorlar.” (Ö7)

Katılımcı Ö7 tarafından mülteci velilerinin de katıldığı etkinliklerin, mülteci öğrencileri olumlu yönde etkilediği, okulu ve toplumu benimsedikleri ifade edilmiştir. Mülteci velilerin okula gelmemesi, dil bilmemesi bu nedenle mülteci çocuklara ait problemlerin yine mülteci çocukların çevirmenliği ile veliye aktarıldığını ve bu iletişim şeklinin yanlış olduğu belirtilmiştir.

Mülteci öğrencilerin özgüven kazanmaları koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Faydalı buluyorum ve kendilerine olan güvenleri yerine geliyor. Derslerde de daha özgüvenle soru sorup parmak kaldırabildiklerini fark etmiştim.” (Ö3)

Ö3 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin mülteci öğrencilerin özgüvenlerini arttırdığı ve derslere daha fazla katıldıkları belirtilmiştir.

“Bu etkinlikler sayesinde aslında Türk öğrenciler de birlikte bir şeyler yapılabileceklerini gösterdiler. Ayrıca grup şeklinde yapmış oldukları çalışmalar özsaygı ve özgüvenlerini artırıyor. Bir gruba dâhil olmuş ve kabul görmüş oluyorlar.” (Ö6)

Katılımcı Ö6 tarafından mülteci öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte çalışmalara katılmaları, yapılan grup etkinlikleri sayesinde mülteci öğrencilerin özgüvenleri artmış ve gruplara kabul edilmiş oldukları ifade edilmiştir.

“İlk anlattığım projeden bahsedeyim. Kitabını oku, yıldızını parlat etkinliğinden. Bu etkinlikte birlikte kitap okuyup, çeşitli etkinlikler yapmaya çalışmıştık. Bir şeyi başardıkları için özgüvenleri artmıştı.” (T5)

Mülteci öğrencilere yönelik ayrımcılığın azalmasına yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Bu çalışmalara katılan öğrencilerin gruplaşmalardan ve ayrımcılıktan uzaklaştıklarını, birbirlerini yabancılaştırmadan birlikte hareket edebildiklerini gözlemledim.” (Ö3)

Katılımcı Ö3 tarafından etkinliklere katılan Türk ve mülteci öğrencilerin gruplaşmadan farklı öğrencilerle de arkadaşlık yapabildikleri, ayrımcılığın azaldığı belirtilmiştir.

“Yapılan bu etkinliklerde mülteci öğrenciler yalnız olmadıklarını hissetmiş olabilirler. Kendini kendi ülkesinde gibi hissetmese bile bir yabancı gibi hissetmediler. Bu etkinliklerde birlikte oyunlar oynadık. Arkadaş edindiler bu etkinlikler sayesinde, teneffüslerde daha az problem yaşadılar.” (T8)

Katılımcı T8 tarafından ise mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler mülteci öğrencilerin Türk arkadaşları ile birlikte oyunlar oynamalarına ve birbirlerini tanımalarına olanak sağlayarak okula uyum süreçlerine katkıda bulunduğu ifade edilmiştir.

“Bu etkinliklerle Türkçe öğrenildi, ayrımcılık yapılmaması öğrenildi.” (M2)

M2 tarafından ise mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin mülteci öğrencilerin Türkçe öğrenmelerine katkıda bulunduğu ve öğrenciler arasındaki ayrımcılığın azalmasına neden olduğu ifade edilmiştir.

Öğrencilerin karşılıklı dil öğrenimi koduna yönelik görüşlerinden bazıları şöyle ifade edilmiştir.

“Dil sınıflarının açılması iletişimi az da olsa arttırmıştır diyebiliriz.” (Ö7)

“Türkçe kursları ile dillerini geliştirdiler. Dil arkadaşlığı ile hem yeni arkadaşlıklar kurup yine, dillerini geliştirdiler.” (Ö1)

Katılımcılardan Ö1 tarafından mülteci öğrencilerin Türkçe kursları ile dillerini geliştirdikleri ve Dil Arkadaşlığı etkinliği ile Türk öğrencilerle arkadaşlıklar kurulduğu ifade edilmiştir.

“Etkinlikleri gerçekleştirirken benim Suriyeli öğrencilerden bir grubum vardı. Biz karşılıklı dil öğreniyorduk. Benim de Arapçaya karşı bir ilgim vardı. Bu bir şanstı. Arapça cümle kurmayı onlardan öğrendim.” (T2)

Katılımcı T2 tarafından Arapça diline karşı bir ilgisinin olduğu, bu ilgi alanını geliştirmesi için okulda gerçekleştirilen etkinliklerin bir fırsat olduğu ifade edilmiştir.

“Türkçe öğrenildi bence Suriyeli çocuklarda Türkçeyi duya duya daha iyi konuşmaya başladı. Türk öğrenciler de belki biraz Arapça öğrendi.” (M2)

Katılımcı M2 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerle akademik dilin yanı sıra günlük konuşma dili ile ilgili pratik yapma şansları olduğu ifade edilmiştir.

“Yapılan etkinliklerden en çok kitap okuma çalışmaları faydalı oldu. Birlikte kitap okurken ben de daha hızlı okumaya başladım. O öğrencilerin de dilleri (Arapçaları) gelişti.” (M4)

Katılımcılardan M4 tarafından ise mülteci öğrencilerin uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden “Kitabını Oku, Yıldızını Parlat” etkinliğinin etkili olduğu ifade edilmiştir. Kendi okuma hızının arttığını belirten katılımcı, Türk öğrencilerin de Arapçalarının geliştiği belirtilmiştir.

Mülteci öğrencilerin toplumsal kabulü koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Birlikte çalıştıklarında aynı hatayı yapabildiklerini fark ettiler. Aynı şeyi hissedip çıkarım yapabildiler. Birbirlerine insan olarak benzer olduklarını görebildiler.” (Ö3)

Katılımcı Ö3 tarafından gerçekleştirilen etkinlikler sırasında Türk ve mülteci öğrencilerin birbirlerini daha yakından tanımaları nedeni ile insan olarak birçok ortak özelliğe sahip olduklarını görmelerini sağladığı ifade edilmiştir.

“Arapça sokağı mülteci öğrencilerin Türk arkadaşları ile birlikte bir şeyler yapabileceklerini görmeleri bakımından önemli bir etkinlik oldu. Ayrıca grup şeklinde yapmış oldukları bu çalışmalar daha sonrasında da arkadaşlıklarının devam etmesini, karşılıklı birbirlerini kabul etmelerini sağladı.” (Ö6)

Katılımcı Ö6, yapılan uyum etkinliklerinin Türk ve mülteci öğrencilerin çalışmalarını grup şeklinde gerçekleştirmelerinin faydalı olduğu, öğrencilerin birbirleri ile iletişimde kalmalarına ve bu durumun mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumlu etkilediği ifade edilmiştir.

“Kitabını Oku, Yıldızını Parlat projesinde benim arkadaşım pek bir yabancılık hissetmemişti. Çünkü her şeyi biz hep konuşuyorduk. Proje bittikten sonra da sürekli selamlaştık. Sıcaklık ve samimiyet oldu.” (T3)

Katılımcılardan T3 tarafından mülteci öğrenciler için hazırlanmış olan kitap okuma etkinliği için eşleşen öğrencilerin birbirleri ile hızlı bir şekilde arkadaşlık ilişkileri geliştirebildikleri, etkinlik boyunca hiçbir problemle karşılaşmadığı ve etkinlikler bittikten sonrada iletişimlerinin devam ettiği belirtilmiştir.

“Biz bu çalışmaları yaparken mülteci arkadaşlarımızın hiç kimseye göstermedikleri, sınıfta hiç görmediğimiz özelliklerini görmüş olduk. Onlar da bizi daha yakından tanımış oldular. Etkinliklerdeki mülteci arkadaşlarımızı aynı sınıfta olduğumuz halde daha önce hiç tanımadığımızı fark ettik. Etkinliklerden sonra birbirimizi daha yakından tanımış olduk.” (T8)

Katılımcı T8 tarafından ise mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin öğrencilerin aynı sınıfa devam etmeleri halinde bile birbirleri ile hiç iletişime geçmedikleri ancak ilgili etkinliklere birlikte katıldıktan sonra birbirlerini tanımaya başladıkları belirtilmiştir.

“Önce psikolojik yönden gitmeliyim. Mesela psikolojik olarak Türk öğrencilerle Suriyeli öğrencilerin bir araya gelmesi, samimiyet göstermesini onları olumlu etkilediğini düşünüyorum. Farklı sınıflardan birçok öğrenci ile görüştük ve yeni arkadaşlıklar edindik. Bu durum dil öğrenimine faydalı olmuştur.” (M3)

Katılımcı M3 tarafından Türk ve mülteci öğrencilerin bir araya gelerek çalışmalarının öğrenciler için psikolojik olarak faydalı olduğu, farklı sınıflardan başka öğrencilerle tanışmalarına, yeni arkadaşlıklar sayesinde okula uyum süreçlerinin olumlu olarak etkilediği belirtilmiştir.

“Hocam faydası var. Türkler gelip bizim yaptıklarımıza bakıyordu. Bizi daha yakından tanıyorlar. Ben arkadaşlarımı tanıdım. Hala şimdi konuşuyoruz.” (M5)

Gerçekleştirilen etkinliklerin psikolojik etkilerine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Evet kültür olarak çok farklıyız ancak Arapça sokağı etkinliğini yaparken Türk öğrenciler de motive oldular. Belki de Arapça yeni kelimeler öğrenmiş olabilirler Suriyeli çocuklar mutlu oldular, motive oldular.” (Ö5)

Ö5 koduyla belirtilen katılımcı tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin Türk ve mülteci öğrencilerin mutlu olmalarına neden olduğu belirtildi.

“Aidiyet, mutluluk ve güven hissettiklerini düşündüm. O gün herkesin gülüyor olması kendilerini çok iyi hissetmelerine neden oldu. Bu durum bizim okula rütbe gibi oldu. Öncesi ve sonrası gibi bir anlayıştan bahsedilebilir.” (Ö8)

Ö8 tarafından ise mülteci öğrencilerin “Dil Şenliği” etkinliğinde kendilerini çok mutlu ve güvende hissettiklerini, etkinliğin okulda bir farkındalığın oluşmasını sağladığı belirtildi.

“Arapça sokağı etkinliği ile kendilerini gösterme imkânı buldular, çok mutluydular. Hepsi çok gururluydu. Yemeklerini tanımış olduk kermeste, her yerde geziyorlardı o gün mülteci çocuklar. Biz orada birlikte şarkı söyledik. Çocuklar dans ettiler, eğlendiler. Çekingen çocuklardan eser kalmamıştı. O gün yemeklerin tadı da çok güzeldi.” (T2)

T2 kodu ile belirtilen katılımcı tarafından, okulda gerçekleştirilen “Dil Şenliği” etkinliği ile mülteci öğrencilerin mutlu oldukları, kendi kültürlerini tanıtma fırsatı yakaladıkları, etkinlikte görev alan Türk öğrencilerle birlikte güzel zamanlar geçirdikleri ifade edilmiştir.

“Aslında bu etkinlikleri yaparken mutlu olmuştum ve gururluydum. Onlar da mutluydu. Yeni arkadaşlar tanımak iyi gelmişti bize de. Yeni bir kültürü tanımaya fırsat bulduk.” (T5)

Katılımcı T5 tarafından ise mülteci öğrencilere yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin yeni arkadaşlar, farklı kültürden insanlar tanımaları bakımından olumlu bulunduğu ve bu tarz çalışmalara katılması nedeni ile mutlu olduğu ifade edilmiştir.

Gerçekleştirilen etkinliklerin akademik başarıya etkisine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Okulda yapılan etkinlikler, mülteci öğrencilerin derse katılmalarına, notlarının yükselmesine, okulda sosyalliklerinin artmasına yaramıştır. Sınıfta daha çok parmak kaldırmaya başladılar etkinliklerden sonra.” (T3)

Katılımcı T3 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklere katılmaları ile birlikte sosyalliklerinin ve akademik başarılarının olumlu etkilendiği ifade edilmiştir.

Gerçekleştirilen etkinliklerin kendini ifade etmeye etkisine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Yaptığımız etkinlikte çocuklar yeni kelimeler öğrenmiş olabilirler. Suriyeli çocukların yapılan etkinliklerde kendi kültürlerini tanıtmaları onların kendilerini ifade etmelerini sağlamıştı.” (Ö5)

“Özellikle Arapça sokağı etkinliğinde okula ilk defa gelen veliler olmuştu. O etkinlikle çocuklar kendilerini ifade edebildiler sanırım. Türk arkadaşları ile ortak bir çalışma yaparken aslında daha iyi bildikleri şeyi yapabildiler, başarılı oldular ve kendilerini ortaya koyma şansını bulmuş oldular.” (Ö6)

Katılımcı Ö6 tarafından “Dil Şenliği” etkinliği nedeni ile okula ilk defa gelen mülteci velilerin olduğu, mülteci öğrencilerin de aynı etkinlikte iyi bildikleri bir konu hakkında kendilerini ifade etmeleri ile başarıyı tattıkları ve Türk arkadaşlarına karşı kendilerini ortaya koyabilme şansını elde ettikleri ifade edilmiştir.

“Yapılan etkinliklerde mülteci öğrencilerde, Türk öğrencilerde kendilerini belki sınıf ortamında ifade edemedikleri kadar çok ifade edebilme şansını yakalamış oldular. Özellikle mülteci arkadaşlarımız sınıflarda bir ya da en fazla iki kişi oldukları için sınıfta çok yalnız kalıyorlar. Kendilerini ifade etmek için bu etkinlikler faydalı oldu.” (T8)

Ayrıca mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin etkilerine yönelik araştırmacının saha notları incelendiğinde;

“Bugün kısa film okumaları yaparken sınıfta çok sessiz bir şekilde oturan mülteci öğrencilerin film hakkında kendi fikirlerini belirtmek için sürekli parmak kaldırarak söz istemeleri güzel bir gelişmeydi.” (10.04.2019)

Araştırmacı tarafından mülteci öğrencilerin akademik başarılarının düşük olması ve dil yeterliliklerinin istenilen seviyede olmaması nedeni ile derslere yeteri kadar katılamayan mülteci öğrencilerin yapılan etkinliklere aktif bir şekilde katıldıkları belirtilmiştir.

“Bahçe etkinlikleri kapsamında futbol oynayan mülteci ve Türk öğrenciler ilk defa karma gruplar kurdular. Daha önce hep Türk öğrenciler kendi, mülteci öğrenciler kendi aralarında oluşturdukları gruplarda oynuyorlardı. İlk defa birbirlerini yeteneklerine göre seçmeye başladıklarını gözlemledim.”
(17.04.2019)

Araştırmacı tarafından etkinliklere katılan öğrencilerin birbirlerini yavaş yavaş kabul etmeye başladıkları belirtilmiştir.

“Etkinliklere katılan mülteci öğrenciler ile Türk öğrencilerin farklı sınıflardan olmalarına rağmen yemekhanede birlikte yemek yediklerini gördüm.”
(03.03.2019)

Araştırmacı tarafından Türk ve mülteci öğrencilerin etkinlikler dışındaki zamanlarda da bazen bir araya geldikleri, bu durumun mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir.

“Dil Arkadaşlığı etkinliği sırasında öğrenci gruplarının yapmış oldukları çalışmaları gezerken bir gurubun “öğretmenlik” oynadığını birbirlerine Arapça ve Türkçe öğretmeye çalıştıklarını gözlemledim. Oyun oynarken eğlendiklerini fark ettim.” (08.04.2019)

Araştırmacı tarafından “Dil Arkadaşlığı” etkinliği ile öğrencilerin akran eğitimi yoluyla birbirlerinin dil gelişimlerine katkıda bulundukları ifade edilmiştir.

“Kitap okuma etkinliği en çok kütüphanede ve öğrencilere ders çalışmak için ayrılmış olan sınıfta devam etmekte. Genellikle Türk öğrenciler, mülteci arkadaşlarını sınıflarına giderek teneffüslerde onları kitap okumak için davet ettiklerini söylemekte. Ayrıca etkinliğin sonunda gerçekleşecek olan geziye kendilerinin de katılıp katılmayacağını sürekli sormaktalar. Okudukları kitapları ve yıldız sayılarını göstermek için beni sürekli 2. kata davet etmekte. Kitapların okunup okunmadığı ile ilgili kontrolü yapan Türkçe

öğretmeni ise çocukların büyük bir hızla ve hevesle kitapları okuduklarını belirtmekte.” (09.04.2019)

Araştırmacı tarafından kitap okuma etkinliğinde Türk öğrencilerin daha aktif bir şekilde rol aldıkları, bu durumdan memnun olduklarını dile getirdikleri, etkinliğin sonundaki gezinin motive edici bir etkisinin bulunduğu, etkinliğin küçük bir yarışma havasında kurgulanmasının çocukların etkinliğe olan ilgilerinin artmasına neden olduğu belirtilmiştir.

“Akıl zekâ oyunları etkinliklerine her hafta mülteci ve Türk öğrencilerden oluşan gruplar düzenli bir şekilde devam etmekte. Öğrencilerin kendi aralarında turnuvalar yapmaları daha önce hiç selamlaşmadıkları arkadaşları ile iletişime geçmelerini sağlamakta.” (10.04.2019)

Araştırmacı tarafından akıl zekâ oyunları etkinliklerine katılan öğrencilerin gerçekleştirilen turnuvalar nedeni ile öğrencilerin karşılıklı yeni arkadaşlar ile tanışma ve iletişim kurma fırsatı yakaladıkları belirtildi.

4.5. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Yeterliliği ile İlgili Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini daha iyi anlayabilmek için araştırmanın yapıldığı analiz birimlerine “Okulunuzda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikleri yeterli buluyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplardan elde edilen nitel verilerin analizi sonucunda, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin yeterliliği ilgili oluşturulan kod, kategori, tema ve frekans değerleri Tablo 4.6’da yer verilmiştir.

Tablo 4. 6: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Yeterliliği İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri

Katılımcılar	Kodlar	Kategoriler	Temalar
	f		
Ö3, T1, T3, M3, M5, M6	5	“Okulda yapılan etkinlikleri yeterli buluyorum. Okulda yapılan çalışmaların devamlılığı sağlanabilir (Ö3).”	

Ö4, T4, T7, T8, M1, M3	6	“Her yıl aynı etkinlikler tekrar farklı çocuklarla yapılabilir mesela (Ö4).”	Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yeterli	
Ö7	1	“Etkinlikler devam etmeli ancak daha çok mülteci öğrencilere yönelik gibi yapılmamalı ve konu artık normalleşmeli (Ö7).”		
Ö3, Ö4	2	“Mülteci öğrenciler okuldaki etkinliklerde çok aktif rol aldılar. Okulum bu konuda bulunduğu bölgede ön plana çıktı (Ö3).”		Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Yeterliliği
Ö2, Ö5	2	“Ama bizim okul diğerlerine göre daha fazla çabalıyor. Bence bir okul bunu tek başına yapamaz (Ö2).”		
Ö6, M4	2	“Etkinliklerin devam etmemesi ve sadece bazı öğrencilere ulaşabildiği için yeterli bulmuyorum (Ö6).”	Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yeterli değil	
Ö2	1	“Müfredat çok yoğun. Sadece akademik başarıyı önemsiyoruz. Öğretmenlerin inisiyatifine bırakılmadan planlı bir çalışma yapılmalı (Ö2).”		
Ö4	1	“Mesela okullarda Türkçe sınıfı açmak yeterli değil (Ö4).”		
M1	1	“Bence sadece öğrencilere yönelik olamamalı velilere de yönelik çalışmalar yapılmalı (M1).”		
Ö8	1	“Etkinlikler yapıldığı sürece etkili oluyor ancak her yönetici değişikliğinde anlayış değişiyor. Bu durumda probleme neden oluyor tabi ki (Ö8).”	Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yapıldığı sürece yeterli	
T6	1	“Okulumuzda daha önce böyle etkinlikler yoktu. Yeterli bulmaya yakınım (T6).”		
T2, M2	2	“Sadece bizim okulda yapılmamalı etkinlikler. Diğer okullarda da yapılmalı bu tür etkinlikler (T2).”		
Ö7, M5	2	“Bu etkinliklere bütün mülteci çocuklar katılmalı. Kapsam genişletilebilir (Ö7).”	Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yeterli ancak yaygınlaştırılmalı	
Ö8	1	“Yapılan etkinlikleri içerik olarak yeterli buluyorum. Ancak ülkede yaygın hale		

Katılımcılara mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin yeterliliği hakkında sorulan soruya çeşitli açılardan on beş katılımcı okuldaki etkinliklerin yeterli olduğunu, yedi katılımcının okuldaki etkinliklerin yeterli olmadığını, iki katılımcının okuldaki eğitsel etkinliklerin yapıldığı sürece etkili olduğunu, altı katılımcı ise okuldaki eğitsel etkinliklerin yeterli olduğunu ancak yaygınlaştırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yeterli kategorisine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Etkinlikleri yeterli buluyorum. Daha önce yapılan çalışmaların devamlılığı sağlanabilir. Her yıl aynı etkinlikler tekrar farklı çocuklarla yapılabilir örneğin.” (T1)

“Mülteci öğrenciler okuldaki etkinliklerde çok aktif rol aldılar. Kendilerini gösterdiler ve ön plana çıktılar. Okulumuz bu konuda bulunduğu bölgede ön plana çıkmıştı. Yine de diğer okullara göre daha çok şey yapıldı. Başka okullarda da böyle çalışmalar yapılmalı.” (T3)

Katılımcı T3 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin yeterli olduğu ancak farklı kurumlar tarafından da revize edilerek uygulanmasının, diğer mülteci öğrencilere de ulaşabilmek adına faydalı olabileceği ifade edilmiştir.

“Yeterli olduğunu düşünüyorum okulumuzda etkinliklerin yapıldığı dönemlerde çok güzel gelişmeler gerçekleşti.” (T6)

“İçeriğinin çok iyi olduğunu düşünüyorum etkinliklerin. Etkinlikler, daha fazla kişiye ulaştırılmalı.” (T7)

“Eğitsel etkinlikleri içerik olarak yeterli buluyorum. Ama yapılma aralığı olarak daha sık yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu etkinlikler daha sık yapılmalı.” (T8)

Katılımcı T8 tarafından, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin içerik olarak yeterli olduğu ancak okula her gelen

yeni grup için de düzenlenmesi dolayısı ile yapılış sıklığının arttırılmasının daha fazla öğrenciye etkisi olması bakımından faydalı olabileceği ifade edilmiştir.

Okuldaki etkinlikler yeterli değil kategorisine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Okulun etkinlikleri yeterli mi kesinlikle değil. Ama bizim okulun diğer okullara göre daha fazla çabaladığı bir gerçek. Bir de okul tek başına bunu gerçekleştiremez. Çünkü okulların buna imkânı yok.” (Ö1)

Katılımcı Ö1 tarafından, okulda gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin tam olarak yeterli olmadığı ancak mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü diğer okullarla karşılaştırıldığında etkinliklerin yapıldığı okulda birçok çalışmanın yapıldığı belirtilmiştir.

“Yeterli değil. Müfredat çok yoğun, okul dışında destekleme kursları da yine akademik başarıya yönelik çalışmalar yapıyoruz. Çocukları bir arada tutacak faaliyetler aslında sosyal, sportif faaliyetlerdir. Bahsettiğim gibi biz bu çocuklarla yeteri kadar ilgilenemiyoruz. Müfredat yoğun olunca sadece akademik başarıya odaklanıyoruz. Yeterli olabilmesi için tedbirler alınmalı. Planlı hareket edilmeli. Okul yöneticileri bize görev verebilir yoksa biz kendiliğimizden bir şey yapmıyoruz.” (Ö2)

Ö2 koduyla belirtilen katılımcı tarafından müfredatın yoğun olması nedeniyle bireysel olarak öğretmenlerin yapmış oldukları çalışmaların genel olarak yeterli olmadığı, konunun öğretmenlerin inisiyatifine bırakılmamasının, planlı çalışmaların yapılmasının gerekliliği ifade edilmiştir.

“Okulda yapılan eğitsel etkinlikler yeterli değil çünkü gönüllülük esas olduğu için bir sürekliliği yok. Bir grup öğrenci devam ederken bir grup öğrenciye ulaşamamıştır. Bu nedenle devamlılığının da olamaması nedeni ile yeterli bulmuyorum.” (Ö6)

Ö6 tarafından ise okulda yapılan etkinliklerin gönüllülük esasına dayalı olmasının, etkinliklerin devam etmeme ihtimalini arttırması nedeni ile yeterli olmadığı belirtilmiştir.

Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yapıldığı sürece yeterli kategorisine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir.

“Aslında etkinliklerin yapıldığı sürece yeterli olduğu söylenebilir yani içerik olarak yeterli buluyorum.” (Ö7)

Katılımcı Ö7 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin devam ettiği sürece içeriğinin yeterli olduğu ifade edilmiştir.

“Her zaman çok yeterli diyemeyiz. Bizim okulumuzda diğer okullara göre yine de çok fazla etkinlik yapıldı. Yapılan etkinlikleri işlevsel buluyorum. Sonuçlarını biz yaşadık. Ama daha çok şey yapılmalı. Sadece bizim okulda kalmamalı. Diğer okullarda da yapılmalı bu tür çalışmalar.” (T2)

Katılımcı T2 tarafından, uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin işe yarar olduğu ancak daha fazla öğrenciye ulaştırılması, benzer şekilde mülteci öğrencileri olan okullarda da yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Okulda gerçekleştirilen etkinlikler yeterli ancak yaygınlaştırılmalı kategorisine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Yeterli ve faydalı olduğunu düşünüyorum. Ancak başka okullarda da yapılmalı.” (M2)

“Bence bu çalışmalar yeterliydi. Daha çok çocukla çalışma yapılabilirdi bence. Her çocuk faydalanamamış olabilir.” (M4)

Katılımcı M4 tarafından ise uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin yeterli olduğu ancak okulda her mülteci öğrenciye ulaşılamamış olabileceği bu nedenle daha çok öğrenci ile ilgili etkinliklerin gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4.6. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Geliştirilmesi ile İlgili Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini daha iyi anlayabilmek için araştırmanın yapıldığı analiz birimlerine “Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini iyileştirmek için yapılan eğitsel etkinliklerin geliştirilmesi gerekirse sizce neler yapılabilir?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplardan elde edilen nitel verilerin analizi sonucunda, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin nasıl

geliştirileceği ile ilgili oluşturulan kod, kategori, tema ve frekans değerleri Tablo 4.7’de yer verilmiştir.

Tablo 4. 7: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Etkinliklerin Geliştirilmesi ile İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri

Katılımcılar	f	Kodlar	Kategoriler	Temalar
Ö1, Ö4, T2, T4	2	“Drama atölyesi, resim atölyesi açılabilir (Ö1).”	Sanatsal etkinlikler	Yeteneklere yönelik faaliyetler
Ö4	1	“Sanatsal etkinlikler yapılmalı hatta. Terapi grupları var yurt dışında. Sanat terapi gibi etkinlikler yapılabilir (Ö4).”		
T2, Ö4, T4, T8, M2, M5	6	“Öğrencilerin eğlenebileceği ve Türk öğrencilerle birlikte çalışabilecekleri etkinlikler yapardım (T2).”		
T2	1	“Öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda eğitsel etkinlikler tasarlanabilir (T2).”	Mesleki etkinlikler	Okulda yapılan etkinliklerin düzenlenmesi
Ö1, Ö2	2	“Okuldaki sportif, sosyal aktivite ve çeşitli gezilere mülteci öğrencilerin katılmasını sağlamak bile yeterli olabilir (Ö1).”	Mülteci öğrencilerin okuldaki mevcut çalışmalara dâhil edilmesi	
Ö2	1	“Okuldaki kulüp çalışmalarına mülteci öğrenciler de seçilip aktif görevler verilebilir (Ö2).”		
T1, Ö2, T7	3	“Bence zaten okulumuzda yapılan etkinliklere devam edilebilirler (T1).”		
Ö2	1	“Öğrencilerin hazırbulunuşluklarına göre etkinlik planlayıp belirli bir düzenle etkinlikler ihtiyaca göre yapılabilir (Ö2).”	Mülteci öğrencilere yönelik etkinliklerin daha sık yapılması	
Ö6, Ö3, Ö5, M1	4	“Aslında hiç düşünmedim ama mülteci öğrenciler Türk öğrencilerle bir araya daha çok getirilebilir (Ö6).”		
M2, M5	2	“Türk öğrencilerin de Arapça öğrenmeleri için burası imam hatip ondan önemli. Birlikte kurslar olabilir daha çok (M2).”		
T3, Ö3, Ö5, M1	4	“Etkinlikler daha fazla öğrenciye ulaşmalı, başka okullarda da yapılmalı (T3).”	Etkinliklerin yaygınlaştırılması	
Ö2, M4	2	“Okulumuzda mülteci öğrencilerin olduğunu unutuyoruz. Okulda yapılan etkinliklerin daha çok öğrenci ile yapılmalı (Ö2).”		

T5, Ö6	2	“Bu yapılan etkinliklerin içeriğini güncelleyip, daha çok okulda yapılması sağlanabilir (T5).”		
T8, T1, T5	3	“Dil ile ilgili etkinlikler geliştirilerek daha çok öğretmenin eğitim alması ile daha çok öğrenciye ulaşmalı (T8).”		
T5, Ö4, Ö5, T3	4	“Bizim mültecilerin kültürlerini tanıyabileceğimiz etkinlikler yapılabilir (T5).”	Karşılıklı kültürlerin tanıtımı	Genel bilgilendirme çalışmaları
Ö4, Ö5, T3	3	“Mülteci öğrencilerin kendi kültürlerini tanıtabilecekleri etkinlikler yapılabilir mesela (Ö4).”		
T3	1	“Ben bizim onları tanımamızı daha önemli buluyorum (T3).”		
T3	1	“Müze gezileri, masallar, destanlar gibi okumalar yapılarak bizim kültürümüz mülteci çocuklara öğretilabilir (T3)”		
Ö6, Ö7, Ö8, T6, M1	5	“Mülteci veliler ve öğretmenler için dönem başlarında tanışma toplantıları yapılabilir (Ö6).”	Mülteci velilere yönelik çalışmalar	Genel bilgilendirme çalışmaları
Ö7, Ö3, Ö6, Ö8, T6, T7, M1	7	“Okulda gerçekleştirilen etkinliklere mülteci veliler de davet edilebilir (Ö7).”		
Ö8, Ö4	2	“Mülteci veliler evlerinde ziyaret edilebilir. Ben küçükken öğretmenim bize gelmişti. Çok mutlu olmuştum (Ö8).”		
T4, Ö7	2	“Okulda Halk Eğitim Merkezi gibi kurumlarla iş birliği yapılarak mülteci velilere yönelik mesleki ve kültürel eğitimler verilebilir (T4).”		
Ö5	1	“Türk öğrencilere mülteci öğrencilerin başlarına nelerin geldiği ve neden ülkemizde oldukları anlayabilecekleri şekilde anlatılabilir (Ö5).”	Türk veli ve öğrencilerin bilgilendirilmesi	
Ö7	1	“Türk öğrencilere ve velilere okula kayıt yaptırmadan önce mülteci öğrencilerin okulda bulundukları ve karşılaşılabilecek durumlar hakkında bilgi verilmeli (Ö7).”		
T2	1	“Okula yeni kayıt yaptırılan mülteci öğrencilere okul gezdirilebilir (T2).”	Okul/Sistem tanıtımı	
Ö6	1	“Mülteci öğrencilere Türk eğitim sistemi hakkında bilgiler verilebilir (Ö6).”		

Katılımcılara mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin geliştirilmesi ile ilgili neler yapılabileceği sorulduğunda katılımcılar, sanatsal etkinlikler, mesleki etkinlikler, mülteci öğrencilerin okuldaki mevcut çalışmalara dâhil edilmesi, mülteci öğrencilere yönelik etkinliklerin daha sık yapılması, etkinliklerin yaygınlaştırılması, karşılıklı kültürlerin tanıtımı, mülteci velilere yönelik çalışmalar, Türk veli ve öğrencilerin bilgilendirilmesi ve okul/sistem tanıtımının faydalı olabileceğini belirtmişlerdir.

Sanatsal faaliyetlere yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Eğitsel etkinliklerin geliştirilebilmesi için İlçe Millî Eğitimleri ile ortak çalışmalar yapılabilir. Drama atölyesi, resim atölyesi açılabilir. Bizim yapmış olduğumuz müzik etkinlikleri mesela ders dışı etkinlik olarak yürütülebilir.”
(Ö1)

Katılımcılardan Ö1 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin daha sistematik bir şekilde yapılması, kurumlar arası koordinasyonun gerçekleştirilmesinin yararlı olabileceği, drama, resim ve müzik atölyelerinin açılabilmesi ve ders dışı etkinliklerle uyum süreçlerinin iyileştirilebileceği ifade edilmiştir.

“Sanatsal etkinlikler yapılmalı aslında. Grup çalışmaları yapılabilir. Resim çizme atölyesi mesela farkındalıkları arttırmak için ya da davranış problemleri olan çocuklar için, uyum ve iş birliğini artırma çalışmaları yapılabilir.” (Ö4)

Katılımcı Ö4 tarafından mülteci öğrencilerin uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilecek etkinliklerin sanatsal faaliyetlerle desteklenmesinin, mülteci öğrencilerin Türk öğrencilerle uyum içinde çalışmalarını sağlayarak faydalı olabileceği belirtilmiştir.

Çalışmalara dâhil olmaya yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Mevcut çalışmalara mülteci öğrencileri dâhil etmenin bile birçok sorunu çözebileceğini düşünüyorum. Mesela benim çeşitli sosyal yardımlaşma faaliyetlerini gerçekleştirdiğimiz bir öğrenci grubum var. Biz bu çocuklarla çok güzel sosyal faaliyetlerde bulunmaktayız. Bu öğrencilerin arasına bile bir mülteci öğrenciyi dâhil etmek çok şeyi değiştirebilir diye düşünüyorum.” (Ö2)

Katılımcı Ö2 tarafından, okulda rutin olarak devam eden sosyal etkinliklerin içine mülteci öğrencilerin dâhil edilmesinin yeterli olabileceği ifade edilmiştir.

“Mesela öğretmenler sınıfta daha çok öğrencilerle iletişim kurarak ve derslere katılmalarına teşvik etmeliler. Ayrıca sınıflarda yapılan etkinliklere mülteci öğrencilerin daha fazla dâhil edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (T7)

Etkinliklerin yapılma sıklığına yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Belirlenen eğitsel etkinlikler her yıl tekrarlanmalı. Yeni gelen öğrenciler için de benzer çalışmalar hazırbulunuşluk seviyelerine göre çalışmalar düzenlenebilir. Öğrencilerin dikkatlerini çekecek etkinlikler yapmaya çalışılabilir.” (Ö3)

Katılımcı Ö3 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin, okula yeni gelen mülteci öğrenciler için revize edilerek her yıl yeniden gerçekleştirilmesi gerektiği ve gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin dikkatini çekecek şekilde tasarlanmasının gerekliliğinden bahsedilmiştir.

“Arapça sokağını yaparken belki de Türk öğrenciler biraz kıskanmış olabilirler. Bu durumu daha sık benzer etkinlikle zenginleştirerek devam ettirmek yapılan etkinliklerin amaçlarına ulaşmalarını sağlayabilir.” (Ö5)

Ö5 kodu ile belirtilen katılımcı tarafından bazı etkinliklerin yapılırken Türk öğrenciler tarafından yapılan etkinliklerin hep mülteci öğrencilere yönelik olduğu düşünülerek olumsuz bazı duygularla geri dönüşler yapıldığı, ilgili etkinliklerin Türk öğrencilerin de kendilerini mülteci öğrencilerle birlikte ifade edebilecekleri etkinliklerin geliştirilmesinin uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyeceği ifade edilmiştir.

“Bu yapılan etkinlikleri bile arttırmak yeterli olurdu.” (M1)

Veliler koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Ders dışı faaliyet olarak, veli bilgilerine ulaşmak, mümkünse ev ziyaretleri yapmak ve velilere yönelik etkinliklerin de gerçekleştirilmesi sürece iyi gelecektir diye düşünüyorum.” (Ö3)

Katılımcı Ö3 tarafından mülteci öğrencilere yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin geliştirilebilmesi için velileri daha yakından tanımanın, okulda

gerçekleştirilen faaliyetlere mülteci velileri davet etmenin, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçleri olumlu yönde etkileyeceği ifade edilmiştir.

“Etkinliklere veliler de dâhil edilmeli. Ve özellikle 5.sınıfa kaydedilen Türk öğrenciler ve velileri mülteci öğrencilerle ilgili bilgilendirilmeli. Problemlerin yaşanabileceğine dair de birtakım bilgilendirmeler yapılmalı.” (Ö7)

Katılımcı Ö7 tarafından ise Türk ve mülteci velilerin okula öğrencilerini kaydettirirken okulda mülteci öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte eğitim görmekte olduklarını ve birlikte eğitim görmenin getirdiği etkiler hakkında bilgi verilmesinin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini etkileyeceği belirtildi.

“Aslında etkinliklerin yeterli olduğunu düşünüyorum ama sadece daha çok çocuğa ulaşması daha iyi olurdu. Sorunların ailelerden kaynaklanması durumu söz konusu olduğu için ailelerin de katılacağı seminer ve kurslar verilebilir.” (T6)

Katılımcılardan T6 tarafından ise velilerin de işe dâhil edilebilecekleri ve daha çok öğrenciye ulaşması durumunda içerik olarak etkinliklerin düzenlenmesinin öğrenciler için yararlı olabileceği ifade edilmiştir.

“Bence sadece öğrencilere yönelik değil velilere de yönelik onları kaynaştıracak etkinlikler de yapılmalı. Bu etkinliklerin çocuklara da faydası olur.” (M1)

Kültürlerin tanıtılmasına yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Mülteci öğrencilerin kendi kültürlerini anlatabilecekleri, bizim kültürümüzü tanıyabilecekleri etkinlikler düzenlenebilir. Kendi kültürlerini tanıtabilirler. Mesela Arapça öğretmek için mülteci öğrencilerle iş birliği yapılabilir.” (Ö4)

Katılımcı Ö4 tarafından, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin mülteci öğrencilerin kendi kültürlerini tanıtabilecekleri etkinliklerin yapılmasının uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir.

“Onların kültürlerini tanımak adına bazı çalışmalar yapılabilir.” (Ö5)

“Ben bizim onları tanımamızı daha önemli buluyorum. Aslında onlar bizi değil biz onlara uyum sağlamalıyız. Çünkü biz de kiminle aynı okulda olduğumuzu

bilmeliyiz. Türk öğrencilerin daha fazla sayıda olduğunu düşünecek olursak empati yapabilecek, mülteci öğrencileri anlayabilecek tarzda eğitimler tasarlamak gerekir. Müze gezileri ve teknolojik gelişmeleri takip edebilecekleri etkinliklerin düzenlenmesinin önemli olduğunu düşünmekteyim. Müze gezileri ile kendi kültürümüzü bizim de onlara uyum sağlamamızı, onların da bize uyum sağlamasını kolaylaştırabilirdik.” (T3)

Katılımcılardan T3 tarafından, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde en önemli faktörlerden biri olan Türk öğrencilerin de mülteci öğrencileri tanımalarına yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi gerektiği, mülteci öğrencilere de Türkiye’yi tanıttak çeşitli gezilerin, etkinliklerin gerçekleştirilmesinin uyum süreçlerine olumlu katkıda bulunabileceği ifade edilmiştir.

Birlikte dil çalışmalarına yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Mülteci öğrencilerin anadili Arapça, bence yabancı dil öğretiminde mülteci öğrencilerden Türk öğrencilerin daha fazla yararlanması durumu söz konusu olabilirdi yapılacak etkinliklerle.” (Ö4)

Katılımcı Ö4 tarafından, Türk öğrencilerin bulundukları okulun formatı gereği Arapça derslerinin olduğu, bu nedenle Arapça derslerinde anadilleri Arapça olan mülteci öğrencilerin daha aktif olmalarının, çeşitli etkinliklerin düzenlenerek Türk öğrencilerle paylaşımlarının arttırılmasının karşılıklı dil öğrenimine katkıda bulunabileceği ifade edilmiştir.

“Özellikle mülteci öğrencilerin Türkçe öğrenmelerini hızlandıracak etkinlikler yapılmalı. (T4)

“Dil problemi Türk eğitimciler tarafından okul sonrası ya da yaz tatillerinde bir şekilde mülteci çocuklara eğitim verilerek çözülebilir. Bu etkinliklerde Türk öğrencilerin de Arapça öğrenmeleri organize edilebilir.” (T8)

Katılımcılardan T8 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik geliştirilen eğitsel etkinliklerin yaz aylarında, okul sonrası saatlerde devam etmesi gerektiği, dil probleminin hızlıca çözülmesi gerektiği, bu kapsamda düzenlenecek eğitimlere Türk öğrencilerin de dâhil edilebileceği ifade edilmiştir.

Etkinliklerin yaygınlaştırılmasına yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Eğitsel etkinlikler küçük çaplı değil tüm ülkeye yayılarak gerçekleştirilebilir. Okulumuzda gerçekleştirilen etkinlikler öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumlu etkilemiştir. Bu nedenle bu etkinliklere benzeyen etkinlikler tüm ülkeye yayılmalı. Bu etkinliklere katılmayan öğrenciler sonradan uyum sağlayamadılar.” (T1)

Katılımcı T1 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin ülkedeki benzer formattaki okullarda da ihtiyaçlara göre güncellenerek kullanılabileceği, bu etkinliklerin çocukların uyum süreçlerini olumlu etkilediği ve ilgili etkinliklere katılmayan öğrencilerin ilerleyen zamanlarda okula uyum sağlayamadıkları belirtilmiştir.

“Okulumuzda yaptığımız etkinliklerin içeriğini biraz daha geliştirerek, bu etkinliklerin birçok okula ulaşması için o okullardaki çocukların problemlerini de çözmek için başka okullarda da uygulanması sağlanmalıdır.” (T5)

Yeteneklerin keşfine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Tasarlanacak eğitsel etkinlikleri, öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda hazırlamak faydalı olabilir. Akademik olarak başarılı olmaları zor olduğu için yetenekleri üzerinden meslekler elde edilmesi için çalışmalar yapılabilir.” (T2)

Katılımcı T2 tarafından, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik hazırlanacak etkinliklerin, akademik başarılarının düşük olması ve dil problemini aşamamaları göz önünde bulundurulduğunda, mülteci öğrencilerin farklı yeteneklerini ön plana çıkarabilecek etkinliklerin düzenlenerek ileride meslek edinmeleri için bir ön hazırlık olarak ilgili etkinliklerin planlanabileceği ifade edilmiştir.

“Mülteci öğrenciler için mesleki kurslar açılabilir hatta aileleri için bile bu tarz etkinlikler yapılabilir okulda böylece hem veliler iş sahibi olabilir hem de okulla daha iyi ilişkiler geliştirebilirler.” (T5)

Özgüven çalışmalarına yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Öncelikle özgüvenlerini arttıracak eğitimler tasarlanmalı diye düşünüyorum. Tamam dil çok önemli ama her şey değil. Her şey okumakla olmuyor. Özgüveni ne kadar yüksek olursa o kadar başarılı olurlar.” (Ö2)

Katılımcılardan Ö2 tarafından ise mülteci öğrencilerin uyum süreçlerine yönelik hazırlanan eğitsel etkinliklerin, öğrencilerin özgüvenin arttırmaya yönelik olmasının uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyeceği, öğrencilerin özgüvene sahip olmaları durumunda diğer problemleri daha kolay aşabilecekleri ifade edilmiştir.

Ayrıca mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin geliştirilmesine yönelik araştırmacının saha notları incelendiğinde;

“Okuldaki uyum etkinliklerini tüm mülteci öğrencilerle ve daha çok Türk öğrenci ile yapabilme şansımız olmadığı için etkinliklerin etkilerinin fark edilmesi daha küçük bir alanla sınırlı kalıyor. Okulda bazı öğretmen arkadaşlar ve öğrencilerin yapılan çalışmalardan haberdar olmadığını öğrendim. Yine yapılan etkinliklerin yeni gelen bazı mülteci öğrenciler tarafından da hiç duyulmadığı ve biten bazı etkinlikleri duyup sonradan katılmak için bana geldiklerinde fark ettim.” (18.05.2019)

Araştırmacı tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin daha fazla sayıda öğrenciye ulaşmasının süreci olumlu yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir.

“Arapça Sokağı etkinliğinde okula gelen velilerle birkaç kere de kahvaltı etkinliği düzenledik. Ancak sınırlı sayıda veliye ulaşabildik. Etkinliklere katılan mülteci öğrencilerin velileri ile sınırlandı hep etkinlikler. Velilerin daha çok okula gelmek istedikleri ancak çekindikleri ve dil problemi nedeni ile iletişim problemi yaşadıklarını ifade ettiler. Önümüzdeki zamanlarda Türk velilerle mülteci velileri bir araya getirebilecek çeşitli etkinlikler planlamak gerekli.” (05.05.2019)

Araştırmacı tarafından mülteci velilerin okula gelmelerini sağlayabilecek farklı etkinlikleri Türk velileri de kapsayacak şekilde tasarlanmasının uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyebileceği ifade edildi.

4.7. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Türk Öğrenciler Üzerindeki Etkileri ile ilgili Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini daha iyi anlayabilmek için araştırmanın yapıldığı analiz birimlerine “Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler Türk öğrencileri nasıl etkilemektedir?” sorusu yöneltmiştir. Soruya verilen cevaplardan elde edilen nitel verilerin analizi sonucunda, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin Türk öğrencileri nasıl etkilediği ile ilgili oluşturulan kod, kategori, tema ve frekans değerleri Tablo 4.8’de yer verilmiştir.

Tablo 4. 8: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Etkinliklerin Türk Öğrenciler Üzerine Etkisi ile İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri

Katılımcılar	f	Kodlar	Kategoriler	Temalar
Ö6, T2, T8	3	“Yapılan etkinliklerde Türk öğrencilerin aktif rol almaları özgüvenlerini olumlu yönde etkiledi (Ö6).”		Psikolojik etkiler
Ö4, T2, T3, T4, T8, M1, M2, M4, M5	9	“Yapılan etkinlikler sayesinde Türk öğrenciler mülteci öğrencileri anlamaya, tanımaya başladı. Aradaki huzursuzluklar azaldı (Ö4).”	Olumlu psikolojik etkiler	
T1, T4	2	“Ben bu etkinlikler sayesinde boş vakitlerimi çok iyi değerlendirdiğimi düşünüyorum (T1).”		
T2, T4, T7, M1, M5	5	“Okulda yapılan etkinlikler sayesinde Türk çocuklar yabancı insanlara karşı daha ilgili ve önyargısız olmayı öğrendiler (T2).”		Psikolojik etkiler
T2, T5, T7, T8, M3	5	“Biz yardım çalışmalarını okulda Türk öğrencilerle organize ettik. Kıyafet, yiyecek vs. paylaşmayı öğrendiğimizi düşünüyorum (T2)”		
Ö6, T1, T2, T3, T4, T5, T7, T8	8	“Aslında mülteci öğrenciler için gibi görünen bu etkinlikler Türk öğrencilerin de gelişimine katkı sağladı (Ö6).”		
Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8	6	“Mesela benim özel yetenekli mülteci öğrencim vardı. Biraz yakından ilgilendiğimde Türk öğrencilerim arasında kıskançlık gibi olumsuz bazı duyguların oluştuğunu gördüm. Sonra çözdük tabi (Ö1)”	Olumsuz psikolojik etkiler	

Ö7, Ö2, Ö3, Ö4, T1, T2, T3, T4, T6,	9	“Türk öğrenciler için yeni bir kültürle tanışma fırsatı doğdu (Ö7).”	Mülteci öğrencilerle etkileşim	Toplumsal kabul
Ö8, T7, T8, M1, M3, M4, M5	7	“Mülteci öğrencilerle bu etkinliklerde tanıştılar, kaynaşp arkadaş olduklarını gördük (Ö8).”		

Katılımcılar tarafından okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin Türk öğrenciler üzerine etkisinin araştırıldığı soruya on beş katılımcı kaynaşma, yeni arkadaşlıklar edinme, yedi katılımcı Türk öğrencilerin mülteci öğrencileri kıskandıkları, yine yedi katılımcı psikolojik olarak olumlu etkilendikleri, altı öğrenci karşılıklı dil öğrenimi ile ilgili bir etkileşimin olduğu belirtilmiştir. Üç katılımcı tarafından ise ön yargıların yıkılmasına yönelik olumlu etkilerin olduğu, diğer üç katılımcı tarafından Türk öğrencilerin sorumluluk duygusunun geliştiği, yine bir diğer üç katılımcı Türk öğrencilerin kabul konusunda, son iki katılımcı tarafından da boş zamanların değerlendirilmesi bakımından olumlu bir takım gelişmelerin gözlemlendiği belirtilmiştir.

Olumsuz psikolojik etkilere yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Mesela benim mülteci öğrencilerden çok yakından ilgilendiğim özel yetenekli bir öğrencim vardı. Türk öğrencilerim bu öğrenciyi çok fazla kıskandılar. Kendi öğretmenlerini kimse ile paylaşmak istemediler. Sonrasında ben de birlikte çalışabilecekleri farklı etkinlikler düzenledim. Zamanla anladılar ve kıskançlıkları azaldı.” (Ö1)

Katılımcı Ö1 tarafından okulda müzik derslerinde özel yetenekli öğrencilerle yakından ilgilendiği, özel yeteneği olan mülteci öğrencilerle de çalışmalar yaptığı ancak Türk öğrencilerin bu duruma tepki gösterdikleri belirtilmiştir. Daha sonrasında bu problemin çözülmesi için Türk öğrencilerin de sürece dâhil edildiğini ve problemlerin ortadan kalktığı ifade edilmiştir.

“Ancak Suriyeli öğrencileri ilgilendiren projelerde Türk öğrencilerden bazıları rahatsız olup kıskanabiliyorlar.” (Ö2)

“Belki ergenlikten dolayı biraz bizim öğrencilerimiz hafif bir kıskançlık yaşamış olabilirler.” (Ö7)

Olumlu psikolojik etkilere yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Birbirleri ile kaynaşmaları, birbirlerini tanımaları bakımından mülteci öğrencilerin de normal insanlar gibi olduğunu fark ediyorlar aslında bu etkinliklerin sonunda.” (Ö2)

Katılımcılardan Ö2 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin, Türk öğrencilerle birlikte gerçekleştirilmesi sonucunda birbirlerini daha iyi tanıma fırsatı buldukları ve sürecin normalleşmeye başlayarak sorunların çözülmesini sağladığı ifade edilmiştir.

“Bu etkinliklere katılan öğrenciler oyunlar oynadılar, birlikte çalıştılar, Suriyeli çocukları kabul ettiler, sevdiklerini ve benimsediklerini gördük. Hatta yakın arkadaş olduklarını da gördük.” (Ö8)

Katılımcı Ö8 tarafından ise mülteci öğrencilerin uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklere katılan Türk öğrencilerin mülteci öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştirdikleri, mülteci öğrencileri kabullendikleri ve duygusal bağlar geliştirdikleri belirtildi.

Araştırmanın yapıldığı okulda gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin öğrenciler üzerindeki etkilerinden birinin özellikle etkinliklere katılmayan Türk öğrenciler tarafından yanlış yorumlandığı bu nedenle kendileri içinde benzer etkinliklerin yapılmasını istediklerini belirttikleri ifade edilmiştir.

Olumlu psikolojik etkilere yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Arapça kelimeler ve cümle yapılarını da öğrenmiştim. Yeni bir dil öğrenme isteği oluştu bende.” (T8)

Katılımcılardan T8 tarafından, okulda gerçekleştirilen uyum süreci etkinliklerine katıldıktan sonra dil öğrenme isteğinin oluştuğu ifade edilmiştir.

“Bazıları Arapça öğrenmeye başladı, biz de Türkçe öğrenmeye devam ettik. Onların bu çalışmalarla mutlu olduklarını gördüm.” (M2)

Katılımcı M2 tarafından ise karşılıklı dil çalışmaları yapılan uyum süreci etkinliklerinde Türk öğrencilerin olumlu duygulara sahip olduklarının gözlemlendiği ifade edilmiştir.

“Arapça öğrendiler. Bize hep sordular bunun Arapçası ne diye? Biz de Türkçe okumamızı hızlandırdık.” (M5)

Olumlu psikolojik etkiler yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Mülteci öğrenciler sınıfta çok fazla konuşmadıkları için mülteci arkadaşlarını çok fazla tanıyamıyorlar ve kabullenemiyorlar. Ancak aynı ortamlarda etkinliklere katılmaları öğrencilerin birbirlerini kabullenmelerine neden oluyor. Mesela mülteci arkadaşı etkinliklerde güzel bir çalışma yapıyor o zaman Türk öğrenciler de mülteci arkadaşlarını daha rahat kabul edebiliyorlar.” (Ö3)

Katılımcılardan Ö3 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin, mülteci ve Türk öğrencilerin birlikte geçirdikleri zaman ve paylaşımlar aracılığı ile karşılıklı kabulün ortaya çıktığı ifade edilmiştir.

“Türk öğrenciler mülteci öğrencileri anlamaya başladılar. Etkinlikler Türk öğrencilerin mülteci öğrencilerin varlığını kabul etmişlerdi. Yapılan etkinlikler Türk öğrencileri de olumlu yönde etkiledi.” (Ö4)

“Öncelikle şunu söylemeliyim ki önyargıları yıkmak, ayrımcılık fikrini yumuşatabilir belki. Türk öğrenciler Suriyeli öğrencileri kabullenemez gerçekten belki biraz. Fikri değişen öğrencilerin de olduğunu gördük.” (Ö8)

Katılımcılardan Ö8 tarafından mülteci öğrencilere yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler aracılığı ile ayrımcılığın sona erebilmesinin mümkün olmadığı, ayrımcılık fikrinin sadece belki biraz keskinliğini yitirebileceği ifade edilmiştir.

Olumlu psikolojik etkilere yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Yapılan etkinliklerden sonra mülteci çocuklar mutlu olmuşlardı. Türk öğrenciler mülteci öğrencileri anlamaya başladılar. Etkinlikler aracılığı ile Türk öğrenciler mülteci öğrencilerin varlığını kabul ettiler. Yapılan etkinlikler Türk öğrencileri de olumlu yönde etkiledi.” (Ö4)

Katılımcı Ö4 tarafından mülteci öğrencilerin uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin mülteci öğrencileri olumlu yönde etkilediği, Türk öğrencilerin de mülteci öğrencileri daha iyi anlayarak kabullendikleri, karşılıklı bu kabul sürecinin uyum süreçlerine katkı sağladığı ifade edilmiştir.

“Etkinliklere katılan Türk öğrenciler mutlu oldular. Etkinliğe katılmayan öğrencilerden de merak eden takip eden öğrenciler olduğunu ifade edebilirim. Türk öğrencilerin genel anlamda olumlu olarak etkilendiklerini söyleyebilirim.” (Ö6)

Katılımcı Ö6 tarafından uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklere katılmayan öğrencilerin de zaman içinde etkinlikleri merak edip ilgi duydukları, etkinliklere katılan Türk öğrencilerin genel anlamda olumlu olarak etkilendikleri belirtilmiştir.

“Biz Türk öğrenciler aslında bu etkinliği yaparken mutlu oluyorduk hepimiz yardımımız dokunduğu için. İnsanın mutlu olması güzel bir şey. Genellikle onlar çekingen oldukları için ben mülteci arkadaşımın sınıfına gidiyorum. Bence öğretmen edası ile çalışınca aldığımız sorumluluğu yerine getirmiş olduk.” (T5)

Katılımcılardan T5 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik etkinliklere katılarak mülteci arkadaşlarına destek olduklarını bu durumun kendisini iyi hissetmesine neden olduğunu, etkinlikler aracılığı ile birçok yeni arkadaşlıklar kurulduğu belirtilmiştir.

“Türk öğrenciler iyi ruhlu ve güzel kalpli insanlardı. Çünkü mülteci çocuklara çok faydaları oldu. Ve iyi niyetli oldukları için tüm çalışmalara katıldılar. Onlar da eğlenmişler, iyilik yapıp karşılığını gördükleri için çok mutlu olmuşlardır. Çok fazla çocuğun hayatına destek oldular.” (M3)

Katılımcı M3 tarafından ise mülteci öğrencilere yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerde Türk öğrencilerin mülteci arkadaşlarına yardımcı oldukları, yardımcı olurken onların da iyi vakit geçirdiklerini ve mülteci arkadaşlarının okula uyum süreçlerine olumlu katkıda bulundukları ifade edilmiştir.

Önyargıların yıkılmasına yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Hepimiz çok şaşırdık, birden yabancı çocuklarla karşılaştık. Biz etkinlikleri yaparken Türk öğrencilerin varsa önyargıları yıkıldı. Mesela artık birbirlerine daha samimi davranıyorlardı. Ve bundan sonra Türk çocukların yabancı insanlara karşı daha ilgili ve önyargısız olabileceklerini düşünüyorum.” (T2)

Katılımcı T2 tarafından mülteci öğrencilerle eğitim almaya başladıklarında psikolojik olarak kendilerini hazır hissetmedikleri, haberlerinin olmadığı bir zamanda mülteci öğrencilerle birlikte eğitim görmeye başladıkları, bu nedenle ön yargıları olan bazı öğrencilerin durumu kabullenememeleri birtakım sorunların yaşanmasına neden olduğu ancak etkinliklere katılan Türk öğrencilerin ön yargılarının azaldığı belirtilmiştir.

“Önyargısı olan Türk öğrencilerin ön yargılarını azaltabileceğini düşünüyorum bu etkinliklere katılmanın. Bu önyargıyı yıkıp belki ırkçılığa bakış açısını değiştirebilir insanın. Ayrıca farklı kültürden farklı insanlar tanıma şansı elde etmiş oluyoruz.” (T8)

Katılımcı T8 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin karşılıklı ön yargılarının azalmasına neden olabileceğini ve farklı kültürlerden insanların birbirlerini tanımalarına imkân olabileceği belirtilmiştir.

Boş zamanların değerlendirilmesine yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Benim boş vakitlerimi çok iyi değerlendirmemi sağlamıştı bu etkinlikler.” (T1)

“Türk öğrenciler boş zamanlarını bu etkinliklerle doğru bir şekilde geçirdiler ve özellikle proje nasıl hazırlanır, organizasyon nasıl yapılır öğrenmiş oldular. Yeni projelerde çalışırken ileride bu tecrübeleri onları iyi bir yerlere taşıyacaktır.” (T4)

Katılımcılardan T4 tarafından Türk öğrencilerin boş zamanlarını çok iyi bir şekilde değerlendirmelerini sağladığını ayrıca etkinliklere katılan bazı öğrencilerin proje hazırlama, bilimsel araştırma süreçleri ile ilgili bazı bilgileri öğrendikleri ve gelecekte başka projelerde çalışmak için yeterli deneyime sahip oldukları belirtilmiştir.

Sorumluluk almaya yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Kitabını oku, yıldızını parlat etkinliğine katılmıştım. Bu etkinlikte çekilişte bana küçük bir öğrenci arkadaş denk gelmişti mülteci öğrencilerden. Ben her teneffüs küçük olduğu için sınıfına gidip onu hep kütüphaneye kitap okumak

için davet ettim. Benim bu görevleri yerine getirmem hem çok keyifliydi hem de aldığımız sorumluluğu yerine getirmiş oluyorduk.” (T5)

Katılımcı T5 tarafından mülteci öğrencilerin uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden kitap okuma etkinliğine katıldığı, bu etkinlik nedeni ile sorumluluk aldığını ve sorumluluğunu keyifle yerine getirdiği belirtilmiştir.

“Bence Türk ğrencileri olumlu etkilemişti. Çünkü yeni bir kültürle tanışmış olduk ve yeni şeyler ğrendik. Bu alışmalar benim sorumluluk duygumu geliştirdi.” (T6)

Ayrıca mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin Türk ğrenciler üzerindeki etkilerine yönelik araştırmacının saha notları incelendiğinde;

“Dil Arkadaşlığı etkinliğini ayrıca bir TÜBİTAK projesi olarak tasarladık. Yarışmaya katılan öğrencilerimiz değerler eğitimi kategorisinde sosyal bilimlerde bilimsel araştırma süreçlerinin nasıl işlediğini öğrendiler. Ayrıca projeyi destekleyen diğer öğrencilerin teneffüslerde ve boş zamanlarında proje ile ilgili çalışmalara gönüllü olarak katılmaları, sorumluluk duygularının ne kadar gelişmiş olduğunu ve toplumsal olaylara ne kadar duyarlı olduklarını göstermektedir. Özellikle gönüllü olarak mülteci ğrencilere Türkçe öğretmeye çalışan birçok öğrencimiz oldu. Ayrıca mülteci öğrencilerin farklı ihtiyaçları için de kendi aralarında oluşturdukları yardımlaşma çalışmaları dikkat çekmekte. Benim bile haberim olmadı bazı yardımlardan yeni ğreniyorum.” (15.05.2019)

Araştırmacı tarafından etkinliklere katılan mülteci öğrencilerin etkinlik organizasyonu ve proje çalışmaları hakkında yeni bilgilere sahip oldukları, bu durumun Türk ğrencilerin gelecekte çok daha iyi çalışmaları tasarlayabilmeleri için iyi bir alt yapı oluşturabileceği ifade edilmiştir.

“Kitap okuma etkinliğinde Türk ğrencilerin mülteci öğrencilerden daha fazla istekli olduklarını gözlemliyorum. Bu durumun bir yarışma havasında gerçekleştirilmesi ile ilgili mi yoksa etkinliğin sonunda gerçekleştirilecek gezinin mi veya öğrencilerin sorumluluk almaktan mı hoşlandıklarını ayırt edemiyorum.” (18.04.2019)

Araştırmacı tarafından kitap okuma etkinliğinde Türk öğrencilerin mülteci öğrencilere karşı sorumluluk duydukları, etkinlik sonunda gerçekleşecek olan gezi etkinliğinin de motive edici bir unsur olabileceği belirtilmiştir.

“Türk öğrencilerden bazılarının yeni Arapça kelimeler öğrendiklerini, yeni bir dil öğrenmek için mülteci arkadaşları ile Dil Arkadaşlığı etkinliğine katılmayı motive edici bulduklarını belirtiyorlar.” (13.03.2019)

Araştırmacı tarafından etkinliklere katılan Türk öğrencilerin yeni bir dil öğrenme ile ilgili farklı bir motivasyon yakaladıkları ifade edilmiştir.

4.8. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik İlgili Kurum ve Kuruluşların Yapması Gerekenlerle İlgili Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini daha iyi anlayabilmek için araştırmanın yapıldığı analiz birimlerine “Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik ilgili kurum ve kuruluşların nasıl bir yol izlemesi gerekmektedir?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplardan elde edilen nitel verilerin analizi sonucunda, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik kurum ve kuruluşların neler yapmaları gerektiği ile ilgili oluşturulan kod, kategori, tema ve frekans değerleri Tablo 4.9’de yer verilmiştir.

Tablo 4. 9: Örgün Eğitime Devam Eden Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Kurum ve Kuruluşların Yapabilecekleri ile İlgili Kod, Kategori, Tema ve Frekans Değerleri

Katılımcılar	f	Kodlar	Kategoriler	Temalar
Ö2, Ö6, T8, M1	4	“Mülteci öğrencilerin kalıcı olduğu düşünülerek planlar yapılmalı (Ö2).”	Kalıcı çözümler	Uzun vadeli planlar
Ö7, T8, Ö6, Ö7, T4	5	“Okullaşma oranının artması problemleri çözmeye yetmiyor. Örgün eğitim devam ederken sorunlar fark edilmeli (Ö7).”		
Ö2, Ö1, Ö3, Ö7, T6, M5	6	“Mülteci öğrenciler için yapılan çalışmalar kurum inisiyatifine bırakılmamalı (Ö2).”	Planlanmış çalışmalar	Kurum özelinde yapılan çalışmalar
Ö2, Ö1, Ö3, Ö4, T1, T3, T6, T7, T8, M1, M3, M4	11	“Millî Eğitim Bakanlığı mülteci öğrencilerle ilgili daha planlı bir şekilde hareket etmeli (Ö2).”		

Ö4, T6	2	“Yapılacak çalışmalar her kurumun kendi içinde ihtiyaçları belirlenerek planlanmalı (Ö4).”		
Ö4	1	“Mülteci öğrenciler için rehberlik servislerinin genişletilmesi ya da dışarıdan rehberlik servisleri desteklenmeli (Ö4).”	Psikolojik çözümler	Psikolojik ve sosyolojik destek
Ö6, Ö7, T2, T8	4	“Çok kültürlü topluma yönelik algımızı değiştirmeliyiz (Ö6).”		
T7	1	“Mültecilerin çok sayıda ve kısa sürede gelmiş olmalarından dolayı sosyolojik birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden oldu (T7).”	Göçün etkileri	
Ö6	1	“Mültecilere yapılan yardımlar konusu şeffaflaştırılmalıdır (Ö7).”	Mülteci yardımları	
Ö7, Ö6	2	“Mültecilere karşı oluşan tutumu değiştirmek lazım (Ö6).”		Mülteciler hakkında oluşan olumsuz algılar
T2, Ö7, T2, T8	4	“Toplumda mültecileri karalamaya çalışan bir takım algı sorunları var. İlgililerin bu konuda tedbirler alması gerektiğini düşünüyorum (T2).”	Mültecilere yönelik ön yargılar	
T8	1	“Okullarda ırkçılık, zorbalık yapanlara karşı tedbirler alınması gerekiyor (T8).”		
T2, T4, T5	3	“MEB’in mülteci öğrencilerin akademik başarıları için tedbir alması gerekir (T2).”	Mülteci öğrencilerin akademik başarıları	
T2, T5	2	“Mülteci öğrenciler derslerinde başarılı olamıyorlar ve bu durum derslerden soğumalarına ya da okulu terk etmelerine neden oluyor (T2).”		Mültecilerin geleceği
T8, T3, Ö6	3	“Eğitim materyallerinin Türkçeye çevrilmesi gerekir. Derslerinde başarılı olmaları için (T8).”		
T3, Ö8	2	“Mülteci öğrenciler Arapçayı da unutuyor ve kendi kültürlerinden uzaklaşıyorlar. Bu konuda da çalışmalar yapılmalı (T3).”	Kültür erozyonu	
T8	1	“Başarılı öğrenciler ekonomik olarak desteklenebilirler (T8).”	Eğitim desteği	

Katılımcılar kalıcı çözümler, planlanmış çalışmalar, psikolojik çözümler, göçün etkileri, mülteci yardımları, mültecilere yönelik ön yargılar, mülteci öğrencilerin akademik başarıları, kültür erozyonu, eğitim desteği kategorilerinde çeşitli görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları aşağıda belirtilmiştir.

Kalıcı çözümlere yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Mülteci öğrenciler için iş birliği yapılmalı. Kurum bünyesinde kalmayan başka kurumları da içine alan çalışmalar yapılmalı. İlçe bazında ilçenin özellikleri incelenerek demografik yapıya bakılmalı.” (Ö1)

Katılımcı Ö1 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin kurum içinde kalmaması, yaygınlaştırılması ve ilçe bazında demografik özellikler göz önünde bulundurularak geliştirilmesinin uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyeceği belirtilmiştir.

“Millî Eğitim Bakanlığı bizi, kurum ve öğretmen inisiyatifine, bireysel inisiyatlara bırakılmamalıdır bu konuda. İllerde bu konu ile ilgili bir sorumlu ekip olmalı, sonra ilçelerde de bu iş yürüten daha küçük bir ekip, okullarda da gönüllü birer temsilci ile çerçeve bir program takip edilebilir. Her okul kendi bünyesindeki öğrenci profiline göre uyarlamalar yapar. Eğitimde güzel örnekler gibi mesela yılın belirli zamanlarında bu konudan sorumlu olan kişiler bir araya gelip sunumlar yapabilir. Böylece güzel örnekler paylaşılır ve mülteci öğrencilerin okula uyum süreçleri olumlu yönde ilerler.” (Ö2)

Katılımcılardan Ö2 tarafından uyum süreçlerine yönelik geliştirmesi gereken etkinliklerin sistematik bir şekilde bakanlıktan aşağıya kadar temsilcilikler oluşturularak okula kadar teşkilatlanarak sorunların ele alınması gerektiği, bir çerçeve program üzerinden etkinliklerin kurum ve bireylerin inisiyatifine bırakılmadan düzenlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

“Bireysel ya da kurumsal ortamlara bırakılmamalıdır bu uyum süreçleri. Çünkü gönüllülük esas olmalı tabi ama sadece gönüllülüğe bırakıldığında bir program dâhilinde devam edilmediğinde birçok okulda hiçbir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle kişi sayısına, okulun yapısına uygun olarak MEB’in belirlediği bir programın takip edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (Ö3)

Katılımcı Ö3 tarafından ise mülteci öğrencilerin okula uyum süreçleri için geliştirilecek etkinliklerin gönüllülüğe bırakılmaması gerektiği, MEB tarafından sistematik bir şekilde eğitim öğretime yansıtılmasının faydalı olabileceği ifade edilmiştir.

“Biz biraz yönergeleri ve belirlenen kurallara uymayı seviyoruz. Bakanlık bazında çalışmalar yapılıyor olması gerekmektedir. Okula, yöneticilere ve rehberlik servislerine bırakıldığı bir durumla karşı karşıyayız. Rehberlik servislerin genişletilmesi ya da dışarıdan psikosoyal açıdan desteklenmesi gerekmektedir.” (Ö4)

Katılımcılardan Ö4 tarafından mülteci öğrencilerin uyum süreçleri ile ilgili eğitsel etkinliklerin müfredatın bir parçası haline getirmenin, konu ile ilgili okul rehberlik servislerinin mülteci öğrencilerin örgün eğitime devam ettiği okullarda ayrı birimlerin oluşturulmasının sürece olumlu katkı sağlayabileceği ifade edilmiştir.

“Mültecilerin birdenbire ülkeye gelmeleri gerçekten ülkenin her yerine dağılmaları bir şeylerin planlaması yapılmadan gerçekleşmişti. Devlet temel ihtiyaçlar konusunda yoğun bir çaba harcadı. Benim bildiğim kadarı ile oryantasyon dönemi geçti bence. Belki akışa bırakmak gerekiyor. Türkiye’nin bu konuda elinden geleni yaptığını düşünüyorum. Zaten yapılması gerekenler kendi imkanları içinde yapıldı.” (Ö8)

Katılımcı Ö8 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinin temel ihtiyaçların karşılanması konusu dışında akışına bırakılmasının, Türkiye’de konuya yeteri kadar zaman ve emek harcandığı, bundan sonraki süreçte de zamanla sorunların kendiliğinden çözülebileceği belirtilmiştir.

Planlanmış çalışmalara yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Daha sistematik bir çalışma ile tüm okullar entegre bir planlama yapılmalı. Tüm okullar genel bir program üzerinden çalışmalar gerçekleştirilmeli. Çünkü gönüllü çalışmalarla bütün mülteci çocuklara ulaşmak mümkün değil.” (T6)

Katılımcı T6 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçleri için gerçekleştirilecek etkinliklerin sistematik bir şekilde yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

“Bu çalışmaların daha sistematik bir şekilde yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (T7)

“Mesela Türkiye’de birçok öğrenci var bunların içinde yabancı öğrencilerin de bulunduğunu dikkate alarak çalışmalar düzenlenmelidir. Genelge ve

kurallar çıkarılarak bizim okulumuzda yapılan çalışmalara benzeyen çalışmalar tüm okullarda yapılmalı.” (T3)

Katılımcılardan T3 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçleri ile ilgili düzenlemelerin müfredata, ders programlarına yansımaları gerektiği ve eğitsel etkinliklerin yaygınlaştırılmasının gerekliliği belirtilmiştir.

“Çalışmalar okulda daha sistematik olarak gerçekleştirilmeli. Ama başka okullarda etkinlikler yapılmıyor. Halamın oğluna sordum ben. Sizin okulda böyle etkinlikler var mı diye? O da okullarında hiç etkinlik olmadığını söyledi. Etkinliklerin her okulda yapılabilmesi için çalışmalar yapılmalı.” (M4)

Katılımcılardan M4 tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin farklı okullarda da yapılmasının gerekliliği ifade edilmiştir.

Mülteci öğrencilerin akademik başarılarına yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Millî Eğitim Bakanlığı mülteci çocuklar için yararlı kitaplar araç gereçler hazırlayabilir. Ders kitaplarını Arapça-Türkçe basabilir. Okul yöneticileri daha fazla inisiyatif kullanarak çalışmalarını arttırabilirler.” (T1)

Katılımcı M4 tarafından mülteci öğrencilerin dil yeterliliklerinin akademik olarak dersleri ve mevcut ders kitaplarını anlamaları için yeterli olmadığı, bu durumun öğrencilerin dil yeterlilikleri istenilen seviyeye gelinceye kadar çevirisi ya da sözlüğü bulunan kitaplarla desteklenmesinin mülteci öğrencilerin uyum süreçlerine katkısı olabileceği ifade edilmiştir.

“Mülteci çocukların da LGS sınavına hazırlandığını unutmamalıyız. Ben çocuklara daha kaliteli bir dil eğitimi verilmesi gerektiğini düşünmekteyim. Eğer bu kadar zaman sonra bile bu çocuklar Türkçeyi öğrenemiyorlarsa sebeplerine bakmak lazım. Bir de sınavlara hazırlanan öğrencilere çeviri ders kitapları hazırlanmalı ve sınavlarda da soruların altına Arapça çevirilerin yapılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü akademik olarak dersler günlük Türkçe bilme ile anlaşılmaz. Benim anadilim Türkçe olmasına rağmen ben zorlanıyorsam bu sınavlarda mülteci öğrencilerin çok zorlanması gayet normal bu duruma bir çözüm bulunması gerektiğini düşünüyorum.” (T2)

Katılımcılardan T2 tarafından LGS sınavına hazırlanan mülteci öğrencilerin de bulunduğu, sınavda çıkan soruların Türk öğrenciler tarafından bile zor çözüldüğü, bu nedenle mülteci çocukların sınav sorularının hem Türkçe hem de ana dillerinde verilmesinin uygun olabileceği ifade edilmiştir.

“Millî Eğitim Bakanlığı, il ve ilçe Millî eğitim müdürlükleri öğrenciler için kullanılan eğitim materyallerini öğrencilerin dillerine çevirebilirler. Türk öğrencilerle mülteci öğrenciler aynı okulda eğitim gördükleri için akademik dili çözemedikleri için henüz bu eğitimden hiçbir şey anlamıyorlar. Akademik olarak vakit kaybediyorlar. Belki kendi dillerinde daha fazla materyal geliştirilmeli. Sınavları mesela kendi dillerinde yapılmasa bile Türkçe çevirileri yapılabilir. Okul yöneticileri de kişisel olarak öğrencilerle görüşebilir. Akademik başarıyı teşvik edecek ve sosyalleşmelerini hızlandıracak burs imkanları veya küçük ödüllerin teşvik edici olduğunu düşünmekteyim.” (T8)

Katılımcı T8 tarafından mülteci öğrencilerin derslere olan ilgilerinin yeterli olmadığı, bu durumun dil yetersizliği olduğu ve dolayısı ile mülteci öğrencilerin dikkatini çekecek ve ana dillerinde çevirilerin bulunduğu ders materyallerinin hazırlanmasının mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine olumlu katkıda bulunabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca akademik başarıyı teşvik edecek mülteci öğrencileri de motive edecek bazı çalışmaların yapılmasının uygun olabileceği belirtilmiştir.

Uzun vadeli eğitim öğretim planlarına yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Artık mültecilerin burada kalma ihtimalleri üzerine çalışmalar ve planlamalar yapılmalı. Ayrı bir sistem izlenmeli, yapılan planlanan çalışmalar kalıcı ve uzun vadeli düşünülmeli, mülteciler Türkiye’de kalma olasılıkları üzerine planlamalar yapılmalıdır.” (Ö6)

Katılımcılardan Ö6 tarafından mülteci öğrencilerin artık kalıcı olma ihtimallerinin üzerine planların yapılmasının süreci daha verimli hale getireceği belirtilmiştir.

Öğretmen /İdareci eğitimleri koduna yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Çok kültürlü topluma yönelik algımızı değiştirmeliyiz. Eğitimcilerin de bu konuda eğitim almalarının gerekli olduğunu düşünmekteyim. Aslında bu bir değer eğitimle de kazandırılmayabilir tabi diğer bir taraftan.” (Ö6)

Katılımcılardan Ö6 tarafından çok kültürlülüğe karşı toplumsal bakış açısının değişmesinin gerekliliği, mülteci öğrencilerle muhatap olan eğitimcilerin çok kültürlülükle ilgili eğitimler almalarının yararlı olabileceği ifade edilmiştir. Diğer bir taraftan çok kültürlülük konusunun bir değer konusu olabileceği, belki de eğitimlerle bireye kazandırılmayabileceği belirtilmiştir.

Olumsuz algılara karşı çalışmalara yönelik görüşlerden bazıları şöyle ifade edilmiştir:

“Bir de mülteci insanlarla ilgili her türlü algıyı istediği yönde değiştirilebiliyor medya. Bu nedenle bu kısma da bir çözüm üretilmelidir.” (Ö6)

Katılımcı Ö6 tarafından medyanın mültecilere yönelik algının istenilen yönde üretebildiği, bu durumun mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini etkilediği belirtilmiştir.

“Özellikle mülteci öğrencilere yapılan yardımlar meselesinin velilerin söylemleri nedeni ile çocukların aralarında sorunların çıkmasına neden olan bir konu olduğunu düşünmekteyim.” (Ö7)

Katılımcılardan Ö7 tarafından mültecilere yönelik gerçekleştirilen yardımların, pozitif ayrımcılıkların sürekli tartışma konusu olduğu, toplumda bu konuların bazı huzursuzluklara neden olduğu, konu ile ilgili bilgi kirliliğinin bulunduğu ve bu bilgi kirliliğinin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir.

“Toplumda Suriyelileri karalamaya çalışan bazı algı sorunları var. Devletin bunlara çözüm bulması gerekiyor diye düşünüyorum.” (T2)

Katılımcılardan T2 tarafından mültecilere yönelik bazı haberlerin bilerek yapıldığı, farklı bir algı oluşturulmak istendiği ve devletin bu konuya çözüm üretmesinin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine katkısı olabileceği ifade edilmiştir.

“Özellikle kanun yapıcıların mülteci öğrencilere yönelik ırkçılık, zorbalık gibi davranışlarda bulunanlara karşı birtakım yaptırımlar uygulaması, gerekli düzenlenmeleri yapması gerekir.” (T8)

Katılımcı T8 tarafından kanun yapıcıların mültecilere yönelik ayrımcılık, zorbalık ve ırkçılık yapanlara karşı gerekli tedbirleri alması ve yasal düzenlemelerle yaptırım uygulamasının mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine olumlu katkısı olabileceği belirtilmiştir.

Ayrıca mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik politika yapıcılara yönelik araştırmacının saha notları incelendiğinde;

“Kapsayıcı eğitim başlığı altında verilen eğitimlerin devamı gelmeliydi. Bugün mülteci öğrencilere yönelik derslerde ne gibi düzenlemeler yapılması gerektiği bir soru işareti. Mülteci öğrencilerle ilgili yaşanan problemlerin kökenine inmek yerine günü kurtarmaya yönelik birtakım çözümler üretilmeye çalışılıyor. Çoğumuz öğrencilere doğru bir tutumla yaklaşıp yaklaşmadığımızı tam olarak bilemiyoruz.” (03.02.2019)

Araştırmacı tarafından mülteci öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin daha farklı eğitimlerden geçirilmeleri gerektiği, bu durumun mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumlu yönde etkileyebileceği ifade edilmiştir.

“Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik etkinlikleri planlarken Türkiye’de yapılan örneklerini incelediğimizde çok zorlandık. Bu konu hakkında yapılmış çok fazla çalışma olmadığını ve yapılan çalışmaların sistematik ve planlı bir şekilde hazırlanmadığını fark ettik.” (02.02.2019)

Araştırmacı tarafından mülteci öğrencilere yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin ya da eğitimlerin daha fazla merkezi olmasının gerekliliğinden bahsedilmiştir.

“Mülteci öğrenciler sınavlarda çok fazla zorlanmaktalar. Okudukları soruları anlayamamaları nedeni ile çok düşük notlar almaktalar. Bu durum onların motivasyonunu çok fazla düşürmekte. Daha sonra çoğu öğrencinin ders çalışmayı bıraktığını görüyorum.” (09. 02.2019)

Araştırmacı tarafından mülteci öğrencilerin sınavlarda soruları anlamakta zorlandıkları ve bu durumun öğrencilerin motivasyonlarını düşürdüğü, bu konu ile ilgili gerekli tedbirlerin alınmasının uygun olabileceği ifade edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulguların değerlendirilmesi ile ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiştir. Nitel bulgulardan elde edilen sonuçlar araştırmanın soruları çerçevesinde yorumlanmış ve ilgili alanyazınla karşılaştırmalı olarak değerlendirilerek tartışılmıştır. Son olarak araştırmacılara, uygulayıcılara ve politika yapıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin genel olarak “Örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini nasıl etkilemektedir?” sorusuna yönelik oluşturulan ve araştırmanın alt amaçlarına uygun bir şekilde düzenlenen sorulardan elde edilen sonuçlar ve ilgili alanyazında incelenen tartışmaya yer verilmiştir:

5.1.1. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerinde Karşılaştıkları Problemlere Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın ilk sorusuna yönelik nitel bulgulardan elde edilen sonuçlar kısaca şu şekilde özetlenebilir: Bir yerden başka bir yere göç etmek zorunda kalan insanların en çok karşılaştıkları sorun dil problemidir. 2011 yılından başlayarak yoğun bir şekilde Suriye’den Türkiye’ye gelen mültecilerin yaşadıkları öncelikli problemin dil problemi olduğu görülmektedir. Aradan uzun bir zaman geçmesine rağmen hâlâ aynı problemin yaşanıyor olması dil probleminin yeterince çözülememiş olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Yapılan bu araştırmada elde edilen bulgulardan da anlaşıldığı üzere dil ile ilgili yaşanan problemler öğrencilerin hem okuldaki hem sosyal hayattaki diğer ilişkilerini de etkilemektedir. Sosyal ve akademik başarıyı etkileyen dil problemi, katılımcılar tarafından defalarca dile getirilmiş, sorunların ana kaynaklarından biri olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar tarafından dil problemi nedeni ile mülteci öğrencilerin akademik olarak istenilen seviyeyi yakalayamayacağı, Türkçe yeterliklerinin Türkiye’deki merkezi yerleştirme sınavlarında başarılı olmak için

yeterli olmayacağı ifade edilmiştir. Bu durumun da mülteci öğrencilerin lise ve üniversite öğrenimlerini olumsuz yönde etkileyeceği belirtilmiştir.

Alanyazında da dil problemi, mülteci öğrencilerin uyum süreçlerinde en önemli sorun olarak belirlenmiştir. Kandemir ve Aydın (2020), Yenen ve Ulucan (2020), Sarıahmetoğlu ve Kamer (2020), Abay ve Güllüpınar (2020), Kandemir ve Aydın (2020), Aykut (2019), Çakmak (2018), Doğutaş (2018), Kardeş ve Akman (2018), Samuk (2018), Solak ve Çelik (2018), Şimşir ve Dilmaç (2018), Yaşar ve Amaç (2018), Yurdakul ve Tok (2018), Kiremit, Akpınar ve Tüfekçi-Akcan (2018), Uğurlu (2018), Keskinlik Kara ve Şentürk Tüysüzer (2017), Aykırı, (2017), Erdem (2017), Levent ve Çayak (2017), Beyazova ve Akbaş (2016), Emin (2016), Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016), Özdemir (2016), Dillioğlu (2015), Kariman (2015), Demirci (2015), Sarıkaya (2014), Erdoğan (2014), Reçber (2014), Yüksel, Bulut ve Mor (2014) tarafından yapılan araştırmalarda da geçici koruma statüsündeki mülteci öğrencilerle ilgili yaşanan ve en ön plana çıkan sorunun dil farklılıklarından kaynaklan iletişim sorunları olduğu belirtilmiştir. Aksoy'un (2012) gerçekleştirdiği çalışmada mülteci öğrencilerin kendilerini ifade edebilmeleri, topluma uyum sağlayabilmeleri için öncelikle dil ile ilgili problemlerini çözmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Sarıkaya'nın (2014) Belçika'nın Flaman bölgesindeki Türk öğrencilerin karşı karşıya kaldıkları problemlerin araştırılması sonucunda en fazla dil problemi ile karşı karşıya kaldıkları bu nedenle çeşitli iletişim problemleri yaşadıkları ifade edilmiştir. Birçok konuda sorun yaşayan mülteci öğrenciler, fiziksel engeller, aile, bireysel problemler gibi problemlerle karşılaştıklarını bu problemlerden en büyük olanının ise dil problemi olduğu belirtilmiştir. Emin'in (2016) yaptığı araştırmada kampların dışında kalan mülteci çocukların eğitimi konusuna öncelik verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Çalışmanın bulgularında ise mülteci öğrencilerin ulaştıkları eğitim kurumlarında dersleri takip etme konusunda dillerinin yetersiz olduğu, bu durumun mültecilerin kalıcı olabilecekleri ihtimalinin başlangıçta göz önünde bulundurulmaması nedeni ile gerçekleşmiş olabileceği belirtilmiştir. Göçün eğitim üzerindeki etkilerini araştıran Harunoğulları (2016) tarafından, mülteci öğrencilerin eğitimlerinde dil problemi, iletişim, akademik başarı problemi, sosyo-ekonomik problemler yaşadıkları ifade edilmiştir. Yavuz ve Mızrak'ın (2016) yapmış oldukları araştırmada mülteci öğrencilerin eğitimlerinin diğer problemlerle mücadele edilirken yeteri kadar ön plana alınamadığını bu durumun ileride farklı problemlerin ortaya çıkmasına

neden olabileceği ifade edilmiştir. Erdem'in (2017) yaptığı araştırmada ise mülteci öğrencilerin dersin içeriğinden çok Türkçe öğrenmeye çalıştıkları bu nedenle istenen akademik seviyeye gelmelerinin zor olduğu belirtilmiştir. Levent ve Çayak'ın (2017) yaptığı araştırmada mülteci öğrencilere dil öğretimi için açılan kursların yetersiz olduğu, çocukların genellikle Türkçeyi zaman içinde arkadaşlarından ve çevrelerinden öğrendiklerini, açılan kurs sayısının yetersizliğinden bahsedilmiştir. Yine Solak ve Çelik'in (2018) yaptıkları araştırmada dil probleminin mülteci öğrencilerin en önemli sorunları olduğu ifade edilmiştir. Yapılan bir diğer araştırmada mülteci öğrencilerin yeteri kadar Türkçe öğrenmeden eğitim kurumlarına devam ettiklerinde öğretmenlerle ve diğer öğrencilerle iletişim sorunları yaşamakta oldukları, bu durumun öğrencilerin gruplaşması, içlerine kapanması ve özgüvenlerinin kırılmasına neden olduğu ortaya koyulmuştur. Mülteci öğrencilerin akademik olarak derslere katılamadıkları, çok kolay ifadeleri bile anlamakta zorlandıklarının görüldüğü belirtilmiştir. Suriyeli öğrencilerin, yeterli dil becerilerini kazanmadan eğitim kurumlarına devam ettikleri için çoğu zaman öğretmenlerin de iletişim kurmakta sorun yaşamakta oldukları gözlemlenmiştir (Bulut, Kanat Soysal ve Gülçiçek, 2018). Tosun, Yorulmaz, Tekin ve Yıldız (2018) yaptıkları araştırmada, mülteci öğrencilerin dil yetersizliği sorunlarının hem sosyal hayatlarında hem de okul süreçlerinde en büyük problem olarak ortaya çıktığı, bu durumun en büyük uyum problemi olarak belirtilebileceği ve ileride farklı problemlere neden olabileceği tespit edilmiştir. Bozkurt'un (2018) yaptığı araştırmada Gaziantep'teki öğretmenlerden elde edilen veriler yorumlandığında, öğretmenlerin mülteci öğrencilerle yaşadıkları en büyük problemin dil sorunu olduğu tespit edilmiştir. Aykut (2019) tarafından yapılan araştırmanın nitel sonuçları göstermiştir ki mülteci öğrencilerin eğitim dilinin Türkçe olması ve Suriye'den gelen öğrencilerin çoğunun Türkçe bilmiyor oluşu eğitim için bir engel olmakla birlikte iletişimi zorlaştırmaktadır. Araştırmanın sonuçlarından biri de dil problemleri ile mülteci öğrencilerin okula uyum süreçleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğudur.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde Türkiye'ye geldikleri günden bugüne dil probleminin öğrencilerin uyum süreçlerini en fazla etkileyen problem olduğu ifade edilebilir. Yapılan bu araştırma da alanyazını teyit eden sonuçlara ulaşılmış olup, dil probleminin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini en çok etkileyen faktör olduğu belirtilebilir.

Araştırma sırasında ortaya çıkan diğer bir okula uyum problemi olan kültürel uyum ile ilgili bulgular incelendiğinde aslında mülteci öğrencilerin genel olarak Türkiye'ye geldiklerinde kendi ülkelerindeki alışkanlıkların, kültürel faaliyetlerin, millî bayramların, inançların, komşuluk ilişkilerinin, aileyi ilgilendiren meselelerin, kadın ve erkeğe bakış açılarının, ailelerin çocuk sayılarına yükledikleri anlamların, eğitime verilen önem gibi birçok sosyokültürel faktörün farklı olduğunu gördüklerini, kendilerini ev sahibi toplumla bazı konularda farklı bulduklarını ifade ettikleri belirtilebilir. Ev sahibi toplumdan katılımcıların da mülteci öğrencilerle kültürel olarak farklılıkların bulunduğunu, bu durumun okula uyum süreçlerini etkilediğini, genel olarak aslında sorunun farklılıkların bulunmasından çok, karşılıklı kültürlerin tanınmamasından kaynaklandığını düşündüklerini belirttikleri görülmektedir.

Demir ve Demir'in (2020) yaptığı araştırmada mülteci öğrenciler tarafından kültür ve yaşam tarzı bakımından oldukça farklı oldukları, her ne kadar uyum ile ilgili problem yaşarlarsa yaşasınlar yine de Türk öğrencilerle eğitim görmek istedikleri belirtilmiştir. Dil problemini çözmek ve toplumsal kabul problemlerini aşabilmek için bu durumun daha uygun olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca aynı araştırmada mülteci öğrencilerin Türk öğrencileri rol model olarak aldıkları görülmüştür.

Yılmaz (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada mülteci öğrencilerin okulda küçümsenme, etiketlenme, alay edilme, dışlanma gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıkları belirlenmiştir. Araştırmada kültüre dayalı eğitim uygulamaları sonrasında Türk öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik olumsuz tutumlarının azaldığının gözlemlendiği ifade edilmiştir.

Bu araştırmada ortaya çıkan diğer bir bulgu ise toplumsal kabul sorunudur. Araştırmaya katılan gönüllü katılımcıların toplumsal kabulü çok kolay gerçekleşmeyecek sosyolojik bir olgu olarak gördüğü, çevrenin, ailenin görüşlerinin, medyanın okuldaki toplumsal kabul ile ilgili uyum süreçlerini etkilediğini, birtakım önyargıların kırılmasının çok katmanlı bir süreçle sadece okulda yapılan çalışmalarla değil daha geniş bir çözüm ağı ile iyileştirilebileceğinin ifade edildiği belirtilebilir. Birman (2002) mülteci çocukların göç ile gittikleri ülkeye uyum sağlamada dışlanma, ötekileştirme gibi durumlar nedeni ile sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çeliköz ve Türkan'ın (2017) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada eğitim öğretim süreçlerinde, bir grup üyesinin gruba kabul edilmemesi, dışlanması gibi durumların mülteci

öğrencilerin okula uyum süreçlerinde sık karşılaşılan bir problem olduğu belirtilmiştir. Öğrencilere kazandırılması hedeflenen kazanımların davranışa dönüşebilmesi için olumlu bir iletişim ortamının bulunmasının gerekliliğinden bahseden Çeliköz ve Türkan (2017), öğrencilerin öğretmenleri tarafından dışlanmadıklarını hissetmesinin derslere olumlu katkıda bulunabileceği ifade edilmiştir. Aykut'un (2019) yaptığı çalışmada mülteci öğrencilerin farklılıklarına saygı duyulduğu, kimlikleri nedeni ile ayrımcılığa maruz kalmadıkları, Türk arkadaşları ile eşit haklara sahip olduklarını düşündükleri, gruplara kabul edildikleri bir ortamda mülteci öğrencilerin okula uyumlarının daha kolay olduğunun görüldüğü tespit edilmiştir. Palaz, Çepni ve Kılcan'ın (2019) ortaokul kademesinde gerçekleştirdikleri bir araştırmada mülteci öğrencilere yönelik düşünce ve tutumları tespit etmeye çalıştıkları, genel olarak öğrencilerin mülteci çocukların Türkiye'ye gelmesi konusunda olumlu düşüncelere sahip olduklarını ancak aksi yönde düşünen katılımcıların da bulunduğu tespit edilmiştir. Mültecilerin Türkiye'de bulunmasından hoşnut olmayan grup, mülteci öğrencilere ayrıcalık tanındığını, toplumsal düzeni bozduklarını, ülkelerine geri dönmeleri gerektiğini düşünmektedirler. Bu nedenlerden dolayı mülteci öğrencilerin ayrı okullarda okumaları gerektiği belirtilmiştir.

Abay ve Güllüpınar'ın (2020) Mardin Kızıltepe'de yapmış olduğu araştırmanın sonuçları incelendiğinde aslında kültürel olarak en yakın buldukları ve akrabalarının daha önce yerleşmiş olduğu sosyal ağlarının çok güçlü olması nedeni ile tercih etmiş oldukları ancak buna rağmen bölgede en çok yaşadıkları problemin önyargılar ve kurulan iletişim dili olması dikkat çekmektedir. Araştırmada mültecilerin nereye giderlerse gitsinler, hangi statüde olurlarsa olsunlar Suriye'den gelmiş oldukları için sürekli bir dışlanma ile karşı karşıya kaldıklarını ifade ettikleri belirtilmiştir. Mülteci çocukların ve gençlerin bu tip önyargılar ile sürekli muhatap oldukları bu durumun onların yalnızlık ve yabancılık duygularını hissetmelerine neden olduğu, toplumda kendilerine yer edinme konusunda güvenlerinin kırıldığı ifade edilmiştir.

Bu araştırmanın bir diğer bulgusu ise mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik karşılaştıkları problemlerden bir diğerinin de mülteci öğrencilerin akademik başarılarının düşük olması durumu olduğu ifade edilebilir. Bu durumu mülteci öğrencilerin Türkçe yeterliliğe sahip olmadıkları, günlük konuşma olarak öğrenilen genel Türkçenin akademik olarak dersleri anlayabilmelerine yetmediğini ifade ederek açıklamışlardır. Ayrıca akademik başarının düşük olmasının nedeni olarak alfabe

farklılığı, derslerde kullanılan evrensel işlemlerin alfabenin kullanımının değişmesi ile değişeceğini düşünen öğrencilerin kafalarının karıştığı (matematik dersi) ve bu nedenle derslere karşı ilgilerinin azaldığını ifade etmişlerdir. Katılımcılar, ayrıca Türkiye’deki eğitim sistemi ile ilgili yeteri kadar bilgiye sahip olmayan mülteci öğrencilerin aileleri tarafından da çeşitli sebeplerden dolayı desteklenememesi gibi nedenlerle sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Mülteci öğrencilerin Türkiye’ye ilk geldikleri dönemlerde özellikle dersleri anlama konusunda öğretmenlerinden ve arkadaşlarından sık yardım aldıklarını, matematik ve İngilizce gibi bazı derslerde ise ailelerinden destek aldıklarını ifade ettikleri ancak akademik olarak dersleri tam olarak anlayamadıkları için çok zorlandıklarını bazılarının ise tamamen çalışmayı bıraktıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Solak ve Çelik’in (2018) yaptığı araştırmada; mülteci öğrencilerin okula başlamaya tam olarak hazır olmadan dil ve uyum problemlerini çözmeden örgün eğitimde Türk öğrencilerle aynı okullarda eğitim almaya başlamalarının hem toplumsal hem de akademik olarak farklı problemlere neden olduğu belirtilmiştir. Bu durumun öğrencilerin okuldaki derslerine ilgilerinin azalmasına neden olduğu da ifade edilmiştir. Güngör’ün (2015) ilkokul kademesinde yaptığı araştırmasında mülteci öğrencilerin derslere ilgi duymadıkları, katılmadıkları, kazanımların gerisinde kaldıkları ve genelde akademik başarılarının düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Sarıtaş vd.’nin (2016) gerçekleştirdikleri araştırmada, mülteci öğrencilerin akademik başarısızlık, ders malzemelerinin getirilmemesi, ödevlerin yapılmaması ve derslere katılmama gibi sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Sarıkaya (2014) tarafından mülteci öğrencilerin Türkçeyi tam olarak öğrenememeleri nedeni ile derslerde başarısız oldukları ifade edilmiştir. Literatür incelendiğinde bu problemlerin ortak problemler olduğu, dil probleminin aşılmadan akademik başarının yakalanmasının mümkün olmadığı bu nedenle ilgili strateji ve planlamaların ev sahibi toplum tarafından alınmasının öneminden bahsetmek mümkündür.

Bu araştırmada katılımcıların genellikle mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin devam ettiği dönemlerde gruplaşmaların azaldığı ancak genel olarak bu tarz bir problemin okulda yaşandığı ve bu durumun mülteci öğrencilerden daha çok, okula gelen öğrencilerin demografik özellikleri ile ilgili olduğu belirtilmiştir. Benzer demografik özelliklere sahip mülteci öğrencilerin de okula devam ediyor olmasının gruplaşmaların oluşumuna uygun bir zemin

oluşturduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların konu ile ilgili diğer bir tespitlerinin de yeteri kadar kabul görmeyen ve Türkçe konuşamayan mülteci öğrencilerin, Türk öğrencilerin bulunduğu gruplara dâhil olamadıkları ya da kendilerinin de bu gruplara dâhil olmak için herhangi bir girişimlerinin olmadığı da ifade edilmiştir.

Katılımcıların psikolojik problemlerle ilgili bulgularına yönelik görüşleri incelendiğinde, savaş, iç karışıklıklar nedeni ile ülkelerini terk etmek zorunda kalan mülteci çocukların neler yaşadığının, şu an mevcut yaşam koşullarının nasıl olduğunun, psikolojik olarak ne durumda bulunduklarına dair çalışmaların yapılması gerektiği görüşünün baskın görüş olarak ifade edildiği görülmektedir.

Demirbaş ve Bekaroğlu'nun (2013) yapmış oldukları çalışmalar incelendiğinde, mülteci çocuk ve gençlerin problemlerinin göç öncesi, göç sırasında ve göç sonrası olarak üç başlık altında toplandığı görülmektedir. Özellikle göç öncesi mülteci çocuk ve gençlerin maruz kaldıkları savaş ortamı, şiddete maruz kalma, şahit olma, evlerini ve ülkelerini bırakmak zorunda kalmaları, göç sırasında yaşadıkları ve göç sonrasında karşı karşıya kaldıkları problemlerin varlığı belirtilmiştir. Şimşir ve Dilmaç'ın (2018) çalışmasına katılan öğretmenlerin mülteci öğrencilerin şiddet ve kavga gibi davranış problemlerine sahip oldukları ifade edilmiştir. Agcadağ Çelik'in (2019) sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirdikleri çalışmasında elde ettiği birtakım tespitler, mülteci öğrencilerin şiddete eğilimli oldukları, şiddet içerikli oyunlar oynadıkları ve fiziksel olarak birbirlerine zarar verdikleri gibi bulgulardır. Suriyeli öğrencilerin şiddete eğilimli olduklarını, oyunlarının bile şiddet içerdiğini ve birbirlerine fiziksel olarak zarar veren davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Mülteci çocukların şiddete eğilimlerinin bulunduğu tespitinin savaşa, şiddete, hakarete, dışlanmaya, ırkçılığa, istismara maruz kalmaları ile açıklanmaktadır. Bu nedenle gelecekte bu tip davranışların devam etme olasılığına karşı ilgili öğrencilerle gerekli psikolojik çalışmaların yapılmasının öneminden bahsedilebilir.

Araştırmadaki soruları cevaplayan katılımcılar veli iletişimi ile ilgili genellikle mülteci velilerle aynı dili konuşamayan öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin iletişimle ilgili sorun yaşadıklarına dair görüşler bildirilmiştir. Velilerin kendilerine doldurulması için verilen formları doğru dolduramadıkları, geçinebilmek için yoğun çaba harcamaları nedeni ile çocukları ile ilgilenmeye fırsatlarının kalmadığı, velilerin eğitim faaliyetlerine bakış açıları, kültürel bazı farklılıkların bulunması, kadın velilerin dil

problemlerini aşma konusunda daha geri planda kalmaları, çocukların velilere çevirmenlik yapmak zorunda kalmalarının sağlıklı bir iletişimin sağlanmasını engellediği tespit edilmiştir.

Entorf (2015) tarafından dil farklılıklarından kaynaklanan sorunların göçmen ailelerin okula uyum süreçlerinin dışında kalmalarına sebep olduğu, göçmen velilerin okulla ilişkilerini güçlendirecek faaliyetlerin yapılmasının önemli olduğu belirtilmiştir. Literatür incelendiğinde veli desteği ile ilgili görüşlerin olumsuz olduğu dikkat çekmektedir. Uyanık'ın (2019) öğretmenlerle yapmış olduğu çalışmada mülteci öğrencilerin akademik performanslarının düşük olmasının bir başka nedeninin de velilerin okula uyum süreçlerine dâhil olamamaları ya da olmamaları ile ilgili olduğunu, özellikle kız çocuklarının okula devam etme oranının düşük olmasının da konu ile ilgisi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yapılan araştırmalarda velilerin dil problemi nedeni ile okula gitmedikleri ve çocuklarına destek olamadıkları görülmüştür. Şimşir ve Dilmaç (2018), Özdemir (2016) yaşanan bu problemin nedenlerini velilerin geçimlerini sağlayabilmek için normal saatlerin üstünde çalışmak zorunda kaldıkları için ve Türkçeyi yeteri kadar öğrenemedikleri ile ilgili olduğu belirtilmiştir.

Araştırmanın yapıldığı okuldaki iki katılımcı tarafından, okul arkadaşları tarafından olumsuz davranışlara maruz kaldıkları ifade edilmiştir. Farklı davranış şekilleri nedeni ile bu karşılaştıkları durumların okula uyum süreçlerini olumsuz etkilediği belirtilmiştir.

Mülteci öğrencilerin GEM'lerin kapanmaya başlaması ile birlikte devlet okullarında eğitimlerine devam etmeye başlamaları ile bazı akran problemleriyle karşı karşıya kaldıkları ifade edilebilir. Genelde akran zorbalığına uğrayan ve arada zorbalığı kendisi gerçekleştiren rolleri ile mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde akran ilişkilerinin de farklı bir problem olarak ortaya çıktığı ifade edilebilir.

Emin'in (2016) yaptığı çalışmada mülteci öğrencilerin öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve velilerin ötekileştirme, dışlama ve akran zorbalığı tarzında tutum ve davranışlarıyla karşılaştıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca Özer, Komşuoğlu ve Ateşok'un (2016) yaptıkları çalışmada da yaşı büyük olan mülteci öğrencilerin kendi yaş grubundan daha küçük olan öğrencilerle eğitimlerine devam etmelerinin okulda çeşitli problemlerin oluşmasına neden olduğu belirtilmiştir.

Baysal ve Çimşir (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Türkiye’ye göçle gelen ilköğretim kademesindeki yabancı öğrencilerin (15 yabancı uyruklu öğrenci, Suriyeli, Kırgız, Filistinli, Türkmen, Özbek, Azeri, Ukraynalı ve Rus) kendi perspektiflerinden okul arkadaşları ile yaşadıkları sorunlarla ilgili ulaşılan sonuçlarda arkadaşlarının en fazla “itme/şiddet uygulama”, daha sonra “kötü davranmak/ dalga geçmek”, “rahatsız etmek” ve “hakaret/kötü söz”, “taciz/elle müdahale”, “ayrımcılık” daha az sıklıkla karşılaştıkları “kızma/sesini yükselterek konuşma” problemleri ile karşılaştıkları ifade edilmiştir.

5.1.2. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerinde Karşılaştıkları Problemlerin Çözümüne Yönelik Sonuç ve Tartışma

Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaştıkları problemlerin çözümüne yönelik sonuçlar incelendiğinde genellikle mülteci öğrenciler ile Türk öğrencilerin birlikte yürüttükleri etkinliklerin verimli olduğu, okula uyum süreçlerine yönelik olumlu katkıda bulunduğu ifade edilmiştir.

Araştırmada katılımcılara sorulan çözüm önerilerine yönelik sorulara, katılımcıların bazılarının okul dışı etkinliklerin okula devam eden Türk öğrencilerle aynı müfredata tabi tutulan mülteci öğrencilerin okul dışı çeşitli etkinliklerle okula daha iyi uyum sağlayabileceklerini ve bu tür etkinliklerin düzenlenmesinin yararlı olabileceği belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılardan elde edilen başka bir önerinin, Türk ve mülteci öğrencileri okulda birlikte eğitim almaya hazırlayacak uyum çalışmalarının yapılmasının sürece olumlu katkı sağlayabileceğinin ifade edildiği görülmüştür. Bu bağlamda okulda mülteci öğrencilere Türk eğitim sistemi hakkında daha fazla bilgi alabilecekleri, Türk öğrencilere de mülteci öğrencilerin neden ülkelerinden Türkiye’ye geldiklerini ve hangi koşullar altında eğitimlerine devam etmek durumunda oldukları hakkında bilgilendirici etkinliklerin yapılmasının literatürde de eksiklik olarak ifade edilen birtakım problemlerin çözümüne katkıda bulunabileceği söylenebilir.

Uyanık’ın (2019) yaptığı çalışmada araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin mülteci öğrencilerin eğitim sistemi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları, yükseköğrenim veya lise hedeflerinin olmadığı, lisans ve lisansüstü eğitim gerektiren meslekler yerine daha çok el becerisi gerektiren meslekleri hedef olarak belirlediklerini ifade etmişlerdir.

Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde karşılaşılan problemlere yönelik çözüm önerilerinde katılımcıların geneli tarafından PICTES projesi kapsamında açılan Türkçe kurslarının verimliliklerinin gözden geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Türkiye'ye uzun zaman önce gelen öğrencilerin hala dil problemleri yaşıyor olmalarının bu tarz kursların verimlilikleri ya da işlevselliklerinin yeniden ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Katılımcılar tarafından daha fazla etkili Türkçe eğitiminin verilerek dil sorunun ortadan kaldırılabileceğine dair fikirlerini paylaşmışlardır.

Uğurlu (2018) tarafından yapılan araştırmaya göre dil öğrenimini destekleyen okul dışı kurslar bulunmaktadır. Bu kurslar bazı katılımcılara göre faydalıyken bazılarının göre ise faydalı bulunmamaktadır. Ayrıca bu kursların nitelikleri değerlendirilerek dezavantajlı grupta bulunan mülteci öğrencilerin akademik desteklerinin artırılması gerektiğini belirtmiştir.

Bu araştırmanın bir başka sonucunda psikolojik problemler teması ile incelenen verilerden elde edilen bulgular, mülteci öğrencilerin ve ailelerinin gerekli olduğu durumlarda daha fazla psikolojik destek alması gerektiği yönündedir. Bu bağlamda rehberlik servisi öğretmenlerinin de farklı eğitimler alarak okulda diğer öğretmenleri destekleyebilecekleri belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılardan yine okullarda psikolog ve sosyolog danışmanların birlikte çalışmaları, acil durumlarda olaylara müdahale edebilecek birimlerin oluşturulabileceği önerisinde bulunulmuştur.

Araştırmada katılımcılar tarafından veli ziyaretlerinin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçleri için onları daha yakından tanımayı sağlayacağı dolayısı ile mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine olumlu katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

Sarıtaş vd.'nin (2016) araştırmalarında katılımcılar tarafından, mülteci öğrencilerin velilerinin çocuklarının eğitimi ile ilgili konularla etkin bir şekilde ilgilenmedikleri ifade edilmiştir. Velilerin gerek ekonomik problemler gerekse toplumsal kabul problemleri nedeni ile çevreleriyle iletişim sorunları yaşadıkları belirtilmiştir. Bu araştırmaya katılan gönüllü katılımcılar tarafından ise bu problemlerin çözülmesi için veli görüşmeleri ve ev ziyaretleri yapılabileceği ifade edilmiştir.

Araştırmadaki katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin sonuçlarından bir diğeri de örgün eğitime devam eden mülteci öğrencilerin bulunduğu okullarda eğitim veren öğretmenlerin hem Türk hem de mülteci öğrencilerle olan

ilişkilerini verimli bir şekilde devam ettirebilmeleri için uygun eğitimlerin alınması gerektiğinin ifade edildiği görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin daha önce aldıkları eğitimlerin yetersiz olduğu da belirtilmiştir. Daha önce öğretmenlerin ve yöneticilerinin almış oldukları kapsayıcılık konularının ele alındığı eğitimlerin çok genel konuları içerdiği, öğretmenlerin mülteci öğrencilerle nasıl iletişim kurulması gerektiğini, Türk öğrencilerle mülteci öğrencilerin bir arada eğitim alırken nelere dikkat edilmesi gerektiğini bilmediklerinden bahsedilmiştir. Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin mülteci öğrencilerin eğitimleri için kendilerini yetersiz hissettikleri ifade edilebilir. Bu durumun alinyazındaki araştırma sonuçları ile benzerlik gösterdiği belirtilebilir.

Göçün yoğun bir şekilde gerçekleştiği, mülteci öğrencilerin sayısının fazla olduğu bölgelerdeki öğretmenlerin yaşadıkları olumsuz olaylardan dolayı motivasyonlarının düştüğü tespit edilmiştir (Nar, 2008).

Taştekin, Bozkurt Yükçü, İzoglu, Güngör, Işık Uslu ve Demircioğlu'nun (2016) yaptıkları araştırmada ise öğretmenlerin çok kültürlülüğe mesafeli olmadıkları ancak eğitim süreçlerinde kendilerini yetersiz bulduklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Uyanık'ın (2019) yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin mülteci öğrencilerle olumlu ilişkiler geliştiremedikleri, araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte birinin kendilerini uyum süreçlerinde olumlu iletişim kurma konusunda yetersiz buldukları belirtilmiştir. Araştırmanın sonunda öğretmenlerin çok kültürlülük konusunda bilgi ve tutum eksikliği olduğu çıkarımı yapılmıştır.

Bu araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuca göre katılımcılardan bazıları mülteci öğrencilerin akademik olarak dil yeterliklerinin olmaması nedeni ile sınavlarının kendi ana dillerinde yapılması ya da en azından Türkçe hazırlanmış soruların altına Arapça çevirilerinin de eklenebileceğini, bu şekilde mülteci öğrencilerin hem daha fazla motive olabileceklerini hem kendi dillerini unutmayacaklarını ve diğer çocuklarla eşit koşullara az da olsa ulaşabilecekleri ifade edilmiştir. Katılımcılardan konu hakkında fikir belirtenleri bu durumun motive edici olduğunu mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine olumlu katkıda bulunabileceği belirtilmiştir.

Konu ile ilgili Kılıç Avan ve Kalenderoğlu'nun (2020) yaptığı araştırmada “Kapsayıcı Eğitim” eğitimi alan seksen dört öğretmen ve Türkçe öğretmenleri tarafından mülteci öğrenciler için kullanılması gereken kitapların oyunlar, eğlenceli basit düzeylerde

içeriklere sahip olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Alanyazında bu konu hakkında çalışmaların yapılmamış olduğu, mevcut kitapların, materyallerin ve metotların uygunluğunun tartışılmadığı da ayrıca belirtilmiştir.

5.1.3. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklere Yönelik Sonuç ve Tartışma

Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin tartışıldığı bu bölümde araştırmanın yapıldığı okulda yürütülmüş olan etkinlikler hakkında katılımcıların görüşlerine başvurulmuştur. Katılımcılara mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik okullarında yapılan etkinlikler sorulduğunda yirmi katılımcı Arapça sokağı etkinliğinden bahsetmiştir. Mülteci öğrencilerin ana dilinin Arapça olması nedeniyle kendi dillerini ve yapılan kermes aracılığı ile kendi kültürlerini tanıttıkları, velilerin de katılımı ile gerçekleştirilmiş bir etkinliktir. Etkinlikte mülteci ve Türk çocukların birlikte çalışmaları, Arapça sokağının hazırlanması ve açılışının yapıldığı gün birlikte aynı projede görev almaları gibi yönleri ile katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Katılımcılardan on dört kişi mülteci çocukların okula uyum süreçleri ile ilgili yapılan etkinliklerden Türkçe sınıfının açılmış olduğunu ifade etmiştir. Türkçe sınıflarında mülteci çocukların dil çalışmaları yaptıkları PICTES projesi kapsamında yürütülen bir çalışmadır. Ancak okulda ders saatleri içinde gerçekleştirilen derslerin öğrencilerin diğer derslerden geri kaldıkları ifade edilmiştir. Ayrıca Türkçe sınıflarının normalde okulda sınıflarda ayrı ayrı eğitim gören mülteci öğrencilerin tek bir sınıfta toplanarak tekrar gruplaşmaların oluşmasına neden olduğu da belirtilmiştir. Bazı katılımcıların faydalı olduğunu düşündüğünü belirttiği Türkçe sınıflarına diğer derslere katılmamak için giden öğrencilerin bulunduğu ama Türkçe sınıfında da ders içi etkinliklere katılmayan birçok öğrencinin olduğu ifade edilmiştir.

Katılımcılardan on dört kişi tarafından Dil Arkadaşlığı etkinliğinden bahsedilmiştir. Öğrencilerin bu etkinlikte yeni arkadaşlar edindikleri, Türk öğrencilerin Arapça, mülteci öğrencilerin ise Türkçe yeni kelimeler öğrendikleri, birlikte bahçe etkinlikleri, kahvaltılar yaptıkları, birlikte kısa filmler izleyerek filmler üzerine yorumlar yaptıkları ifade edilmiştir. Yanı sıra katılımcılar tarafından akıl zekâ oyunları öğrenilerek kendi aralarında yarışmalar yaptıkları ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcı bir öğrenci

tarafından bu çalışmanın TÜBİTAK projesi olarak ortaokullar arası araştırma proje yarışmalarında okullarını temsil ettikleri ifade edilmiştir.

Literatür incelendiğinde Türk ve mülteci öğrencilerin birlikte yaptıkları etkinliklerin sayısının çok az olduğu belirtilebilir. Baytaş ve Çelik'in (2020) gerçekleştirmiş oldukları “Bir Kapı Aralamak: Yerel ve Suriyeli Çocuklarla Yaratıcı Drama” isimli çalışmada mülteci öğrencilerle Türk öğrencilerin birlikte gerçekleştirdikleri etkinliğin sonucunda elde edilen bulgulara göre mülteci ve Türk öğrencilerin yeni arkadaşlar edindikleri, öğrencilerin birbirlerine yardım ettikleri, iletişim kurmaya çalıştıkları, empati kurarak birbirlerini anlamak için daha fazla çabaladıklarının görüldüğü belirtilmiştir.

Tan'ın (2019) gerçekleştirdiği çalışmada ise akran eğitimi ile öğrencilerin karşılıklı yeni kavramları öğrenebildikleri ve akran eğitiminin akademik başarıyı olumlu bir şekilde etkilediği belirtilmiştir.

Araştırmada katılımcıların bahsettiği bir diğer etkinlik ise “Kitabını Oku, Yıldızını Parlat” etkinliğidir. Katılımcıların bahsetmiş olduğu etkinlik aracılığı ile eşleşen bir mülteci ve bir Türk öğrencinin birlikte kitap okuyarak farklı eğitsel etkinlikleri ikiyeşerli gruplar halinde gerçekleştirmiş olduğu ifade edilmiştir.

Kara, Şahin ve Kapat (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada akran eğitimi aracılığı ile mülteci öğrencilerin ve Türk öğrencilerin birlikte hedef kelimeleri öğrenme etkinlikleri yapıldığı belirtilmiştir. Beş hafta süren eğitimin sonucunda deney grubunda bulunanların lehine sonuçlandığı görülmüştür. Deney grubunda yer alan öğrencilerin daha hızlı okumaya başladıkları ve Türkçe konuşma ve anlama düzeylerinin iyileştiği ifade edilmiştir. Ayrıca akran eğitimi ile mülteci öğrenciler ve Türk öğrenciler arasında iletişimin güçlenmesi gibi sonuçlara ulaşılmış olduğu belirtilmiştir.

Araştırmada sekiz katılımcı tarafından ise mülteci öğrencilerle Türk öğrencilerin birlikte gerçekleştirmiş oldukları çeşitli etkinliklerin bulunduğu, bu etkinliklerden kahvaltı yapma, akıl zekâ oyunları ve gezilerin olduğu ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan bir katılımcı ise mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik düzenlenen etkinliklerden biri olarak, Sultanbeyli Toplum Merkezi ile ortak olarak gerçekleştirilen veli seminerlerinin yapıldığını belirtmiştir.

Literatürün incelendiğinde, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin sınırlı sayıda bulunduğu, alanda daha fazla sayıda çalışmanın yapılmasının faydalı olabileceği ifade edilebilir.

5.1.4. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Etkileri ile İlgili Sonuç ve Tartışma

Katılımcılar tarafından okulda yapılan eğitsel etkinliklerin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler aracılığı ile tanışma ihtimalleri uzak olan Türk ve mülteci çocukların bir araya gelerek çeşitli etkinlikleri birlikte gerçekleştirdikleri ifade edilmiştir. Özellikle bir mülteci öğrenci ile bir Türk öğrencinin eşleşerek devam ettirdikleri etkinliklerde öğrencilerin birbirlerini daha yakından tanıdıkları ifade edilmiştir.

Katılımcılara mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin yararları sorulduğunda aidiyetle ilgili, etkinlerin öğrencilerin kendilerini okula, topluma ait hissetmelerini desteklediğini belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların özellikle velilerin etkinliklere dâhil edilmesinin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine olumlu katkıda bulunduğu ifade edilmiştir.

Katılımcılar tarafından mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik yapılan etkinliklerle özgüvenlerinin arttığı, bu durumun öğrencilerin yeni aşılması gereken problemlerle ilgili cesaretini arttırdığı belirtilmiştir.

Katılımcılar yapılan etkinliklerin ayrımcılığı azalttığını, yeni arkadaşlıkların kurularak sürecin normalleşmesine katkıda bulunulduğu ifade edilmiştir.

Yenen ve Ulucan'ın (2020) mültecilere yönelik hizmet verilen çeşitli kurumlarda görev yapan alan uzmanlarının görüşlerinin araştırıldığı, çalışmanın sonuçları incelendiğinde mültecilere yönelik ortaya çıkan en büyük problemlerden birinin de ayrımcılık olduğu ifade edilmiştir. Aidiyet duygusunun oluşamaması, dışlanma, yabancı düşmanlığı ve kültürel farklılıklar ayrımcılık başlığı altında ele alındığı belirtilmiştir. Özdemir ve Özkan'ın (2016) yapmış oldukları çalışma, dışlanmaya maruz kalan mültecilerin ev sahibi toplumla eşit haklara sahip olmadığını bu tür farklılıkların zamanla birtakım anlaşmazlıklara zemin hazırladığı belirtilmiştir.

Şeker ve Akman'ın (2016) çalışmalarında ayrımcılığın sosyokültürel uyum ile doğrudan ilişkili olduğu, öğrencilerden uyum problemleri yaşayanların algılanan ayrımcılık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcılardan Türk öğrenciler tarafından yeni Arapça kelimeler ve cümle yapıları gördükleri, mülteci öğrenciler tarafından ise daha hızlı okuyup yazmaya başladıkları ifade edilmiştir. Bu durumun öğrencilerin dil öğrenimlerine katkıda bulunduğu belirtilebilir.

Katılımcılar, birlikte yapılan eğitsel etkinliklerin, öğrencilerin birbirlerini yakından tanımalarını ve birbirlerini kabullenmeleri bakımından faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Etkinliklerden sonra da öğrenciler arasındaki etkileşimin devam ettiği yine katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Demir ve Demir' in (2020) yapmış olduğu araştırmada mülteci öğrencilerle yapılan görüşmelerde Türk öğrenciler tarafından kabul görmedikleri ifade edilmiştir. Katılımcı görüşlerine göre Türk öğrencilerin mülteci öğrencileri kabul etme kriterlerinin, iyi Türkçe iletişim kurabilme ve akademik başarılarının yüksek olması şeklinde olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca mülteci öğrencilerin de kendileri gibi mülteci olan çocuklar yerine Türk arkadaşları ile vakit geçirmek istedikleri belirtilmiştir. Bu durum katılımcılar tarafından Türk öğrencilerle vakit geçirmenin Türkçe öğrenimine katkı sağlayacağı aynı zamanda mülteci öğrencilerin kendi aralarında çok fazla olumsuz davranışa sahip olmalarından rahatsızlık duymaları şeklinde ifade edilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda Türk ve mülteci öğrencilerin birlikte etkileşim içinde bulunabilecekleri etkinliklerin gerçekleştirilmesinin önemini altı çizilmiştir.

Mülteci öğrencilere yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin hem mülteci öğrenciler hem de Türk öğrenciler üzerinde olumlu psikolojik etkileri olduğu ifade edilebilir. Ayrıca karşılıklı birbirlerini gözlemleyen katılımcıların etkinliklere katılmaları nedeni ile mutlu olduklarını dile getirdikleri ifade edilmiştir.

Baytaş ve Çelik'in (2020) gerçekleştirmiş oldukları drama çalışmasının uygulama aşamasında empati kurmalarını sağlayacak etkinliklerin yapılması sonucunda Türk öğrencilerin ilk hafta günlüklerine mülteci öğrencilerle ilgili önyargılarının azaldığını ve birlikte etkinlikleri gerçekleştirmekten mutlu olduklarını dile getirdikleri ifade edilmiştir. Mülteci öğrencilerin ise etkinliklerden sonra kendilerini daha rahat ifade ettikleri, Türkçeyi daha rahat konuştukları belirtilmiştir.

Bu araştırmaya katılan katılımcılardan bir kişinin mülteci öğrencilerin etkinliklere katılmalarının akademik başarıyı olumlu yönde etkilediğini belirttiği görülmüştür.

Katılımcılardan bazıları tarafından ise mülteci öğrencilere yönelik yapılan eğitsel etkinliklerin daha fazla sayıda mülteci öğrencinin bir arada bulunmasını sağladığı ve Türk öğrencilerin de gönüllü olarak katılmaları nedeni ile mülteci öğrencilerin kendilerini ifade edebildikleri bir ortamın oluştuğu belirtilmiştir.

5.1.5. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Yeterliliği ile İlgili Sonuç ve Tartışma

Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik yapılan eğitsel etkinliklerin araştırmanın yapıldığı okulda yeterli olduğunu belirten katılımcıların, etkinliklerin Türk öğrencilerle birlikte yapılıyor olmasının, dil problemlerini desteklemesinin, mülteci öğrencilerin sosyalleşmelerini sağlamasının, gruplaşmaların önlemesini sağlaması gibi birçok faktör nedeni ile sürece katkıda bulunduğu ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan bazı katılımcılar tarafından, gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin gönüllülük esasınca dayanması bakımından sürekliliğin sağlanamaması, öğretmen olan katılımcılardan bazıları eğitsel etkinliklere katılamayacak kadar yoğun bir müfredattan sorumlu olmaları, etkinliklerin okuldaki tüm mülteci öğrencilere ulaşamayacak kadar sınırlı olması nedeni ile etkinliklerin yeterli olmadığını düşündükleri belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcılar tarafından, mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik yapılan eğitsel etkinliklerin içerik bakımından yeterli olduğu, etkinliklerin işlevsel oldukları ve etkinliklerin olumlu sonuçlarını gözlemledikleri belirtilmiştir.

Ayrıca bazı katılımcılar tarafından etkinliklerin içerik olarak yeterli olduğu ancak yaygınlaştırılması, çarpan etkisinin artırılması ve sistematik bir şekilde uygulanmasının daha çok öğrenciye ulaşması gerektiği belirtilmiştir.

5.1.6. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Geliştirilmesi ile İlgili Sonuç ve Tartışma

Bazı katılımcılar tarafından eğitsel etkinliklerin geliştirilmesi için sanatsal etkinliklere daha fazla yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Sanatın evrenselliğinin birçok

problemin aşılmasında etkili olabileceği, mülteci öğrencilerin dil sınırlılıklarının göz önünde bulundurulduğunda sanatsal etkinliklerle okula daha kolay uyum sağlayabileceklerini düşündükleri ifade edilmiştir.

Gün, Akkaya ve Kara (2014) mülteci öğrencilere verilen Türkçe öğretiminin klasik yöntemlere bağlı kalınarak anlatılmasının yetersiz olacağını, çeşitli materyaller ve tekniklerle zenginleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu faaliyetlerin sanatsal ve sportif faaliyetler, dil kartları, güncel konular, teknolojik materyaller ve oyun temelli öğretim ile desteklenmesinin gerektiği de ifade edilmiştir.

Katılımcıların müfredat yoğunluğundan dolayı mülteci öğrencilerin okula uyum süreçleri için ayrıca bir zaman ayırmanın zorluğundan bahsederek, okulda ve ders bazında zaten halihazırda devam eden etkinliklere mülteci öğrencilerin de dâhil edilerek kısa sürede daha etkili olunabileceğini düşündükleri belirtilmiştir. Yapılan etkinliklerin yapılma sıklığı konusunda katılımcıların okula uyum süreçlerine yönelik yapılan etkinliklerin ihtiyaca göre düzenlenerek her sene okula yeni gelen gruplar ya da mevcut gruplarla yapılmaya devam edilmesinin gerekliliği belirtilmiştir.

Katılımcıların velilerin de sürece dâhil edilmesinin önemli olduğunun altını çizdikleri, velilere yönelik okulu tanıtan, sistemi tanıtan bir takım bilgilendirme çalışmaları yapılmasının faydalı olabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca velilerin okula daha sık gelerek sosyalleşmelerinin sağlanmasının mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumlu bir şekilde etkileyeceği belirtilmiştir.

Aykut (2019) tarafından yapılan araştırmanın nitel bulgulardan elde edilen sonuçları incelendiğinde mülteci velilerin iletişim konusunda en büyük engelin dil problemi olduğu tespit edilmiştir. Dil probleminin ortadan kalkması ile velilerin kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri, çeşitli iş birliklerinin yapılabileceği, çocuklarının akademik başarıları ile daha yakından ilgilenilebileceğini, topluma daha kolay uyum sağlayabilecekleri belirlenmiştir.

Bu araştırmaya katılan katılımcılar tarafından mülteci öğrencileri kendi kültürlerini tanıtmalarını ve Türk kültürünü öğrenmelerini sağlayacak etkinliklerin geliştirilmesinin süreci olumlu olarak etkileyebileceği, karşılıklı farklılıkların bir çeşit zenginlik olarak görülmesini sağlayabileceği ifade edilmiştir.

Katılımcıların karşılıklı dil çalışmaları yapmalarının Türk öğrencilerin de Arapça öğrenmeleri için pratik yapabilmelerini sağlayacak bir ortamın oluşturulmasının uyum süreçlerine katkıda bulunabileceği belirtilmiştir.

Özellikle etkinliklere katılan Türk öğrenciler tarafından okulda gerçekleştirdikleri etkinliklerin yaygınlaştırılmasının önemli olduğu ifade edilmiştir.

Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik yapılan eğitsel etkinliklerin öğrencilerin yeteneklerine yönelik yapılmasının, öğrencilerin uyum süreçlerini etkileyebileceği gibi aynı zamanda akademik başarılarına da katkı sağlayabileceği yönünde görüşlere sahip oldukları görülmektedir.

Ayrıca bazı katılımcılar tarafından eğitsel etkinliklerde özgüven çalışmalarına yer verilmesinin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

5.1.7. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin Türk Öğrenciler Üzerindeki Etkileri İlgili Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın yapıldığı okulda gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin öğrenciler üzerindeki etkilerinden biri, katılımcıların çoğu tarafından belirtilen kıskançlık olarak ifade edilmiştir. Etkinliklere katılmayan Türk öğrenciler tarafından yanlış yorumlanan eğitsel etkinliklerin sadece mülteci öğrenciler için yapıldığını, bu nedenle kendileri için de benzer etkinliklerin yapılmasını istedikleri ifade edilmiştir.

Etkinliklerin yapıldığı dönemde mülteci öğrencilerle Türk öğrencilerin kaynaştıkları ve birbirlerini daha iyi anladıkları katılımcılar tarafından fark edilmiştir. Türk öğrenciler için de sürecin normalleştiğini, mülteci öğrencilerin içlerinde bulundukları durumu daha iyi anladıkları ifade edilmiştir.

Katılımcıların mülteci öğrencilere yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklere katılan Türk öğrencilerin de bazılarının yeni bir dil öğrenmeye yönelik meraklarının arttığı ve yeni bazı kelime ve cümle kalıplarını öğrendikleri belirtilmiştir.

Katılımcılar eğitsel etkinliklere katılan Türk öğrencilerin, mülteci öğrencileri tanıdıkça kabul etme oranının arttığını, bu durumun da uyum süreçlerini olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir. Etkinliklere katılan Türk öğrenciler genel anlamda mutlu olduklarını

ve sorumluluk duygularının etkinlikleri gerçekleştirirken artmış olduğunu, ayrıca etkinliklerin tasarlanması ve geliştirilmesi aşamalarında aktif rol alan Türk öğrencilerin, araştırmanın gerçekleştirilme süreçlerini takip ederek bilimsel araştırma süreçlerini öğrendiklerini ifade ettikleri belirtilmiştir.

Etkinliklere katılan bazı Türk öğrencilerin çalışmalara başlamadan önce bazı önyargılara sahip olduklarını ancak çalışmalarda aktif rol almaya devam ettiklerinde önyargılarının azaldığını, bazı öğrencilerin zaten önyargılı olmadığı için etkinliklere katılmayı kabul ettiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Katılımcı bazı Türk öğrenciler tarafından eğitsel etkinliklere katılmanın boş zamanlarını daha iyi değerlendirmelerini sağladığı ifade edilmiştir.

5.1.8. Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik İlgili Kurum ve Kuruluşların Yapması Gerekenlerle İlgili Sonuç ve Tartışma

Araştırmaya katılan gönüllü katılımcıların mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin ya da gerçekleştirilmesi planlanan etkinliklerin kurum inisiyatifine bırakılmaması gerektiğini, bırakılması durumunda ise gönüllük esas yürütülen çalışmaların bazı kurumlarda hiç gerçekleştirilmediği bazı kurumlarda ise daha fazla gerçekleştirilmesi şeklinde devam edeceği ifade edilmiştir. Etkinliklerin gerçekleştiği kurumlara olan talebin artmasının, kurumlar arası mülteci öğrenci paylarının artmasının bu durumda birtakım sorunları da beraberinde getirebileceği ifade edilmiştir.

Uzun (2015) yapmış olduğu çalışmada mülteci, göçmen, göç gibi meselelere konukseverlik, misafirperverlik gibi toplumsal birkaç özelliğimizi ön plana çıkararak toplumsal motivasyonun günümüze kadar sağlandığı ancak yaşanan problemler göz önünde bulundurulduğunda artık sadece bu motivasyonun yeterli olmadığı problemlerin küçük ve orta düzeyde devam ettiği belirtilmiştir.

Genç'in (2018) gerçekleştirdiği çalışmada Türkiye'ye gelen ve okula ulaşamayan çocukların ya da çeşitli sebeplerle okula devam edemeyen mülteci öğrencilere yönelik kursların açılması, mülteci çocukların çalışmaya ya da sokağa itilmemesi gerektiği ifade edilmiştir.

Göksoy'un (2020) yapmış olduğu çalışmada katılımcıların mülteci öğrencilerin eğitimlerine yönelik MEB'in belirli bir eğitim politikasının bulunmadığı görüşünün ön

plana çıktığı görülmektedir. Süreç içinde belli bir planlama yapılmadan anlık problemlere anlık çözümler getirilmeye çalışıldığı, göçün üzerinden uzun zaman geçmesine rağmen bakanlığın belirli bir politika geliştirmedeği ifade edilmiştir. Mülteciler arasındaki çeteleşmenin gelecek adına kaygı verici olduğu, belirli bir yol haritasının planlanarak uygulanması gerektiği, okullarda seviye sınıflarının oluşturulabileceği ayrıca takviye kursları ile hala akademik eksikleri çok olan bu çocukların eğitimi ile ilgili tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan eğitimciler mültecilere verilen eğitimin insancıl olduğunu düşünmekle birlikte eksiklerinin olduğu da dile getirilmiştir.

Katılımcılardan bir kişinin ise zaten sürecin devam etmesi gerektiği gibi devam ettiğini, etkinliklerin yapılmasının gerekli olmadığını, gerekli mercilerin zaten gerekli olan şeyleri yerine getirdiğini, sürecin doğasının bu şekilde devam etmesinin gerekli olduğunu ifade ettiği görülmüştür.

Okullarda yapılacak eğitsel etkinliklerin daha sistematik olması gerektiğinden bahseden katılımcılar, konu ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılmasının tüm ilgililerinin ortak bir sistem ve kurallarla karşı karşıya kalmasının süreç içindeki belirsizliklerin azalmasını sağlayabileceği belirtilmiştir.

Acar Yurtman'nın (2018) yapmış olduğu araştırmaya göre yaşadıkları bölgelerden dolayı mülteci çocukların zararlı alışkanlıklar kullanabilecek, şiddet eğilimine açık hale gelebilecek ve kendi değerlerini kaybedebilecek ortamlarla temas etme ihtimalinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle mülteci öğrencilerin eğitimlerine önem verilmesi, Türk öğrencilere ve velilere bilgilendirme seminerlerinin yapılması, Türkçe öğrenme süreçlerinin güçlendirilmesi hem ana dilleri hem Türkçe öğrenmeleri için gerekli desteğin verilmesi, mülteci öğrencilere yönelik gerçekleştirilen rehabilitasyon çalışmalarına velilerin de katılması gibi önerilerle sorunlara çözüm üretilebileceği ifade edilmiştir.

Katılımcılar özellikle mülteci öğrencilerin dil sorununu aşamamış olmaları bu nedenle akademik bir dille anlatılan dersleri anlayamadıkları, derslere katılamadıkları dolayısı ile başarısız oldukları ifade edilmiştir. Başarısız oldukça derslere ilgileri azalan mülteci öğrencilere yönelik hem Türkçe hem de kendi ana dillerinde kitaplar hazırlanmasının uyum süreçlerine katkısı olabileceği belirtilmiştir. Ayrıca mülteci öğrencilerin sınavlardaki başarısızlıklarının nedeninin de soruları anlayamamaları

olduğu, sınavların ana dillerinde hazırlanmasa bile çevirisinin yapılmasının çocuklar için motive edici olabileceği ifade edilmiştir. Öğrencilerden başarılı olanları teşvik edecek bursların, ödüllerin verilmesinin de başarıyı arttırabileceği yönünde görüş bildirdikleri belirtilmiştir.

Göksoy'un (2020) yaptığı araştırmada katılımcılar, mülteci öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerinin tespit edilmesi, seviyelerine göre öğrencilere kazanımlar hazırlanması, uzun vadeli gerçekçi planlamaların yapılması gerektiği dile getirilmiştir. Mülteci öğrencilere yönelik rehabilite çalışmalarına önem verilmesi, eğitimcilerin de süreçte biraz daha planlı hareket etmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Maddi imkanların da dikkate alınmasının bir diğer faktör olduğu, Türk öğrencilerle mülteci öğrencilerin birlikte oyunlar oynayabilecekleri ortamların oluşturulması, meslek ve dil kurslarının açılarak mülteci öğrencilerin eğitimlerinin desteklenmesinin gerekliliğinden bahsedilmiştir.

Katılımcılar tarafından mültecilerin Türkiye'de kalabilecekleri ihtimalinin göz önünde bulundurulmasının, bu duruma yönelik planlamalar yapılmasının gelecekte karşılaşılabilecek olası problemlerin önüne geçmek için eğitimlerinin gözden geçirilmesinin gerekliliği ifade edilmiştir. Yine katılımcılar tarafından PICTES projesi kapsamında Türkçe sınıflarının açılmasının, mülteci öğrencilerin okula ulaşım oranlarının arttırılmasının iyi bir gelişme olduğu ancak okullaşmanın içini doldurmanın da önemli olduğu belirtilmiştir.

Demir ve Demir'in (2020) yapmış olduğu çalışmasında Suriyeli mültecilerin ileride ülkelerine dönme ihtimallerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği, bu nedenle mülteci öğrencilere yönelik eğitimlerin bu olasılığın da düşünülerek planlanması gerektiğini, mülteci öğrencilerin mevcut eğitim sistemine entegre edilmeye çalışıldığı ancak bunun ileride hem mülteci çocuklar için zaman kaybı hem Türkiye'ye çok büyük maddi kayıplara neden olabileceğinden bahsedilmiştir. Bu nedenle acilen mülteci öğrencilere yönelik yeni politikaların hayata geçirilmesi, ülkelerine dönme ihtimali nedeni ile kendi coğrafyaları ve dilleri ile ilgili çalışmaların da yapılması gerektiği belirtilmiştir. Mülteci öğrencilere kendi ülkelerine döndüklerinde yaşayacakları kültür çatışmasının önüne geçebilmek adına seçmeli olarak Arap dili ve kendi kültürel özelliklerinin tanıtıldığı bazı derslerin verilmesinin uygun olacağı görüşü paylaşılmıştır. Yine aynı araştırmada mülteci öğrencilerin eğitime yönelik, ön

hazırlığın yapılması, temel sınırların, hak ve ödevlerin belirlenmesi, kamunun düzenli olarak bilgilendirilmesi, planlı hareket edilmesi, öğretmen iş yükünün azaltılması, her türlü sosyolojik, hukuki bir zemine oturtulması, değişken şartlara uyum sağlayacak politikaların geliştirilmesi, ailelere eğitim verilmesi, çocuklara okul dışı etkinliklerin düzenlenmesi şeklinde önerilere yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların medya ve toplum tarafından mülteciler hakkında birtakım önyargılar oluşturabilecek haberlerin yayılmasının, süreci olumsuz etkilediği, okuldaki öğrencilerin bu durumları mülteci öğrencilere yansıtabildiği bu nedenle çeşitli problemlerle karşılaştığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda bazı tedbirlerin alınmasının, mültecilerle ilgili bilgilerin daha şeffaf koşullarda açıklanarak, yanlış algıların önüne geçilmesinin gerekliliği ifade edilmiştir. Acer, Kaya ve Gümüş (2008) ev sahibi toplumun mülteci ve göçmenlerle ilgili konularda bilinçlendirilmesinin önemli olduğunu bunun için kamu kurumlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve medyanın birlikte çalışması gerektiğini belirtmiştir. Mülteci öğrencilerin kalış sürelerinin uzaması sonucunda bulundukları toplumlara çeşitli faydalar sağlayabilecek potansiyele sahip olduklarının, mültecilerin göç ettikleri toplumları da etkilemesi durumunun da göz önünde bulundurularak, göç ile ilgili konuların değerlendirilirken daha geniş ve uzun vadeli olarak planlamaların yapılması gerektiğinden bahsedilmiştir. Mültecilere yönelik eğitim problemleri çözüme kavuşturulurken alınan kararların bu bakış açısı ile ele alınması, bu bağlamda tüm kurumların iş birliği içinde çalışması ve gelişmelerden toplumun haberdar edilmesinin gerekliliği ifade edilmiştir (Eren, 2019).

5.2. Öneriler

Dünyayı etkisi altına alan pandemi dönemi ile beraber değişen anlayışlardan birinin de eğitime olan bakış açısı olması beklenmektedir. Tüm dünyada eğitim sistemlerinde sık sık dile getirilen eğitimde fırsat eşitliği, eğitimin tüm çocukların hakkı olduğu söylemlerinin göçlerin, savaşların ve ülkelerinde iç karışıklıkların yaşandığı ülkelerde çözülmesi oldukça güç problemlere dönüştükleri ifade edilebilir. Alanyazın incelendiğinde yapılan araştırmalar göstermektedir ki kapsayıcı eğitim içinde değerlendirilebilecek olan mülteci çocukların çoğunun bu dönem içinde eğitime erişemedikleri, erişebilenlerin ise dil yeterliliklerinin uzaktan eğitim için yeterli olmadığı görülmektedir. Bu nedenle pandemi süreci bitip yüz yüze eğitim öğretim

faaliyetleri başladığında ortaya çıkacak olan tablonun sonuçları ile ilgili birçok yorum yapılmaktadır. Kapsayıcı eğitim kapsamındaki mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini ilgilendiren her dönemin kendi içinde farklı problemlere neden olabileceği ifade edilebilir. Bu bağlamda yapılan bu araştırmada, mülteci öğrencilerin örgün eğitimde yüz yüze eğitime devam ettikleri dönemde, okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin etkilerinin araştırılması yönüyle alana katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda uygulayıcılara, araştırmacılara ve politika yapıcılara yönelik aşağıdaki öneriler sunulabilir.

5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik yapılacak yeni araştırmalarda, uygulayıcıların araştırmanın planlanması aşamasında paydaş sayısını arttırmalarının, çalışmanın zorluğu ve yükünün paylaşılması bakımından verimliliği arttırabileceği ifade edilebilir.
- Uygulayıcıların çalıştıkları sahadaki öğretmen, öğrenci, yöneticileri ve diğer ilgilileri sık sık bilgilendirmelerinin, gelişmelerden haberdar edilmelerinin sürece olumlu katkıda bulunabileceği belirtilebilir.
- Araştırmanın yapılacağı kurumun ihtiyaçlarının tespit edilerek mülteci öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte çalışabilecekleri ortamların oluşturulması sırasında, Türk öğrencilerin de ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı ve etkinlikler ortak ihtiyaçlara göre düzenlenmelidir.
- Araştırmanın sonuçlarından yola çıkılarak mülteci öğrencilerin Türkçe öğrenirken derslerinden geri kaldıkları ve akademik olarak sınıf arkadaşlarını yakalayamadıkları bu nedenle gerçekleştirilecek etkinliklerin mülteci öğrencilerin akademik başarılarının göz önünde bulundurularak planlanmasının faydalı olabileceği ifade edilebilir.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada öğretmen, Türk ve mülteci öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir. Yapılacak yeni araştırmalarda Türk ve mülteci velilerin, okul yöneticilerinin ve okul çalışanlarının görüşleri de incelenebilir.

- Bu araştırma ortaokul kademesinde gerçekleştirilmiştir. Bir sonraki araştırmaların farklı kademe türlerinde gerçekleştirilmesi önerilebilir.
- Bu araştırma bir imam hatip ortaokulunda gerçekleştirilmiş olup, farklı demografik özelliklere sahip farklı okul türleri ve bölgelerde de gerçekleştirilebilir.
- Bu araştırma durum çalışması şeklinde tasarlanmış olup, benzer bir araştırmanın eylem araştırması, deneysel araştırma gibi farklı araştırma yöntem ve desenleriyle tasarlanıp yürütülebilir.
- Araştırmanın yapılacağı sahanın demografik özelliklerinin detaylı bir şekilde incelenerek mülteci öğrencilerin ve Türk öğrencilerin bulundukları ortamların uzun süreli gözlemlenmesi önerilebilir.
- Araştırmanın devam ettiği süre içinde karşılaşılabilecek sorunların ve önceden ön görülemeyen problemlerin ortaya çıkabileceği bilinmelidir. Mülteci öğrencilerin daha önceki yaşamışlıklarından kaynaklanan çekimser tavırları, dil ile ilgili yetersizliklerinden dolayı katılım konusundaki isteksizlikleri, Türk öğrencilerin ise ön yargılı olabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle araştırma başlangıçta oluşturulan pilot gruplarla yürütülerek, çalışmanın seyrine göre araştırmaya daha geniş katılımcı kitlesi ile devam edilebilir.
- Araştırmanın başında, alanında uzman olan araştırmacılarla, ilgili literatür incelenerek çalışmanın çerçevesinin belirlenmesi, belirli bir plan dâhilinde araştırmanın sürdürülmesi (Ek 7'deki çerçeve plan incelenebilir), verilerin toplanması ve araştırmanın basamaklarının ortaya çıkmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.
- Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak gerçekleştirilmesi planlanan etkinliklerin Türk ve mülteci öğrencilerin yetenekleri ve ilgi alanları göz önünde bulundurularak tasarlanmasının etkinliklerin verimliliğini arttırabileceği ifade edilebilir.
- Araştırmanın sonuçları incelendiğinde mülteci öğrencilerin kendi kültürlerine yabancılaştıkları ve geldikleri toplum tarafından da tam olarak benimsenemedikleri ifade edilebilir. Araştırmacıların çalışmayı planladıkları bölgede de benzer sorunlarla karşılaşabilecekleri bu nedenle etkinliklerin

planlanması aşamasında bu gibi sorunların da göz önünde bulundurulmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

5.3.3 Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

- Araştırmanın sonuçlarından hareketle öğretmenlerin kapsayıcı eğitim adı altında aldıkları eğitimlerin yeterli olmadığı ve mülteci öğrencilerin bulunduğu okullarda görev yapan öğretmenlerin çeşitli eğitimlerle desteklenmesi önerilebilir.
- Araştırma sonuçlarına bakıldığında katılımcıların, mülteci velilerin iletişimi ile ilgili öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin çeşitli problemlerle karşılaştıkları bu nedenle mülteci velilere yönelik çalışmaların yapılması, mülteci velilerle yapılacak görüşmelerde tercümanların kullanılması ve velileri Türkçe öğrenmeye teşvik edecek bazı çalışmaların yapılması önerilebilir.
- Ayrıca proje geliştiricilerinin ve okul yönetimlerinin okullarda açılmış olan Türkçe sınıflarının çalışma yöntem ve tekniklerinin, işlevselliğinin araştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Okullardaki Türkçe sınıflarına devam eden ancak Türkçe öğrenme konusunda yol kat edemeyen mülteci öğrencilerin sayısının oldukça fazla olmasının bu proje kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerin gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.
- Bu araştırmaya katılan gönüllü katılımcılar tarafından, mülteci öğrencilerin henüz akademik olarak dersleri anlayabilecek seviyede Türkçe yeterliliğe ulaşamaması nedeni ile okul ders kitapları, merkezi sınavlara hazırlık materyalleri ve sınavların çevirilerle desteklenmesinin akademik başarı için öğrencileri motive edebileceği ve mülteci öğrencilerin derslere karşı ilgilerinin artabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda konu hakkında ilgili Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarının ilgili uzmanlarının gerekli araştırmaları gerçekleştirerek konu hakkında çeşitli çalışmaların yapılması önerilebilir.
- Araştırmanın bulguları göz önünde bulundurulduğunda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde okuldaki kuralları tam olarak bilmemelerinden kaynaklanan birtakım problemlere neden oldukları söylenebilir. Bu sebeple okul yöneticilerinin mülteci öğrencilere, mülteci öğrencilerle eğitim görece Türk öğrencilere ve velilerine yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlemeleri önerilebilir.

- Medyada ve toplumda mültecilere yönelik oluşan olumsuz algıların mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini olumsuz yönde etkilediği de göz önünde bulundurulduğunda kanun yapıcıların mülteci politikalarında şeffaflık ilkelerine uygun bir şekilde hareket etmelerinin, oluşabilecek toplumsal çatışmaları engelleyecek önlemlerin alınmasının, gelecekte daha farklı problemlerin ortaya çıkmasını engellemesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abay, A, Güllüpinar, F. (2020). Suriyeli Çocukların Eğitim ve Uyum Sorunlarının Değerlendirilmesi: Kızıltepe Örneği. *Muhakeme Dergisi*, 3 (1), 37-60. DOI: 10.33817/muhakeme.734383.
- Acar Yurtman, G. (2018). Suriyeli çocuk mültecilerin karşı karşıya bulundukları risk alanları. *I. uluslararası göç ve mülteci kongresi bildirileri*, (285-298), Düzce: Düzce Üniversitesi Yayınları.
- Acer, Y., Kaya, I. ve Gümüş, M. (2008). Uluslararası Hukuk ve Avrupa Birliği Ekseninde Türkiye'nin Mülteci Sığınmacı Stratejisi: Türkiye'de Mültecilerin ve Sığınmacıların Nitelikleri Temelinde Analizler. *TÜBİTAK SOBAG Proje*, (106K139).
- Adil, B. (2020). *Türkiye'nin göç yönetimi stratejisi ve Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar: Ankara ili örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale
- Agcadağ Çelik, İ. (2019). Sınıf öğretmenleri gözünden Suriyeli mülteci çocuklar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 662-680. DOI: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3615>.
- Akalın, A. T. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akdeniz, Y. (2018). *Türkiye'de yaşayan Suriyeli mülteci öğrencilerin uyum sorunları: Şanlıurfa örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *Ekev akademi dergisi*, 17(56), 179-190.
- Akıncı, B. Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 58-83.
- Akıncı Dursun, M. (2020). *Düzensiz göç hareketleri içerisinde yer alan orta yaş ve üstü kadın göçmenlerin rol ve kimlik kayıpları: Silivri geri gönderme merkezi*

- örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Akpınar, T. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (3), 16-29. (2017).
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Journal of International Social Research*, 5 (20), 292-303.
- Alba, R. ve J. Holdaway (Ed.). (2017). Göçmen Çocukların Okul Halleri, M. Tokyay (çev.). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi.
- Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği. *Mukaddime* 5 (2): 53-70.
- Ataseven, H. (2019). *Dil gelişimini destekleyici oyun etkinlikleri programının 5-6 yaş grubu mülteci çocukların gelişmelerine ve günlük yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Atasü Topçuoğlu, R. (2015). Göç ve Sermaye İlişkisi ve Türkiye’de Göçmen Çocuk Emeği. *DİSKAR Enstitüsü İşçi Sınıfı ve Göç Bülteni*, 4:116-126.
- Ateşok, Z. Ö. (2018). *Karşılaştırmalı perspektiften uluslararası mülteci rejimi bağlamında mülteci eğitimi ve Türkiye örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, A. (2020). *9-14 yaş çocukların resimsel anlatımlarında göç ve göçmenlik algısı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Aydın, D., Şahin, N. ve Akay, B. (2017). Göç olayının çocuk sağlığı üzerine etkileri, *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 7 (1): 8-14.

- Aycan, Z. ve Berry, J. W. (1996). Impact of Employment-Related Experiences on Immigrants' Psychological Well-Being and Adaptation to Canada. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 28(3), 240-251.
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2(1), 44-56.
- Aykut, S. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim sorunları: Farklılıklara saygı eğitimi odağında okul sosyal hizmeti önerisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Balcıoğlu, İ. (2001). *Şiddet ve Toplum*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- BAUMUS (2020). *Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Gençlerin Geçim Kaynaklarına Erişimi Araştırması*. 10.01.2021 tarihinde https://www.gencmulteciler.org/wp-content/uploads/2020/05/TOG_KonferansArastirmaRapor_TRFinalDijital2.pdf adresinden erişilmiştir.
- Basık, R. (2018). *Özel gereksinimli mülteci çocuklar ve ilgili eğitim personelinin durumlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Başkale, H. (2016). Determination of Validity, Reliability and Sample Size in Qualitative Studies. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9 (1), 23-28. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/46796/586804>
- Baysal, Z, Çimşir, S. (2020). Türkiye'ye Göç ile Gelen Uluslararası İlkokul Öğrencilerinin Kendi Perspektiflerinden Okulda Arkadaşlarıyla Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 71-87. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akuned/issue/56976/732027>.
- Baytaş M. O. ve Çelik A. (2020). Bir Kapı Aralamak: Yerel ve Suriyeli Çocuklarla Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 15(2), 227-258.

- Beyazova, A. ve Akbaş, M. (2016). Türkiye'deki devlet okullarında Suriyeli mülteci çocuklar. A. Kaya, G. Vural ve A. Aydın (Der.). *Değerler eğitimi: Eğitimde farklılık ve katılım hakkı içinde*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bilgili, A. Aydoğan, F. ve Güngör, C. (1997). Doğu Anadolu bölgesinde zorunlu göç olgusunun sosyolojik çözümlenmesi: *Van örneği. II Ulusal Sosyoloji Kongresi* (Toplum ve Göç), Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Birman, D. (2002). Refugee mental health in the classroom: A guide for the ESL teacher. *Denver, CO: Spring Institute for Intercultural Learning*.
https://www.researchgate.net/publication/237256236_Mental_Health_of_Refugee_Children_A_Guide_for_the_ESL_Teacher
- Bolgün, A. B. ve Yapabilirsın, G. (2020). Birlikte yaşamak mümkün mü? Okur yorumlarında Suriyeli sığınmacı” söyleminin inşası. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 18 (1), 250-269.
- Bozan, İ. (2014). *Türkiye 'de iç göç hareketleri ve göçün eğitim üzerindeki etkisi: Bir durum çalışması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Bozkurt, S. (2018). *Mülteci Öğrencilerin Eğitimine İlişkin Öğretmen Algıları: Gaziantep Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Börü, N. ve Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. *Turkish Studies*, 11 (14), 123-158.
- Bugay, A., Karakedi, G. ve Erdur Baker, Ö., (2016). Zorunlu göç ve mülteci psikolojisi. Ö. Erdur Baker ve T. Doğan (Eds.), *Kriz danışmanlığı* (360-402). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bulut, S., Kanat-Soysal, Ö. ve Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(2), 1210-1238.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A.

- Coşkun, İ. ve Emin, M. N. (2016). Türkiye’deki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası: fırsatlar ve zorluklar. SETA, http://file.setav.org/Files/Pdf/20160906135243_turkiyedeki-suriyelilerinegitiminde-yol-haritasi-pdf.pdf -Erişim tarihi: 20.02.2019
- Creswell, J. W. (2016). Nitel araştırma yöntemleri: *Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev. Edt.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Çakırer Özservet, Y. ve Sirkeci, İ. (2016). Çocuklar ve Göç. *Göç Dergisi*, 3(1), 1-4.
- Çakmak, H. (2018). Türkiye’deki Suriyelilere yönelik eğitim politikalarının uyum sürecine etkileri. Göç ve Kültürel Etkileşim: *Uluslararası Osmanlı Devleti’nde ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Göç ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu*. İstanbul.
- Çakmak, Ö. (2018). *Okul yöneticilerinin gözüyle Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri (Kilis Örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Çelik, İ, A. ve Vural, F. (2018). Suriyeli Mülteci Kadınların Kuma Dramı: Kilis İli Örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (14), 343-382.
- Çeliköz, N., Türkan, A. (2017). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin okulda dışlanmışlık düzeylerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), 45-58.
- Çopur Aktürk, D. (2019). *Mülteci öğrencilerin uyum sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Dedeoğlu, S. (2011). “Türkiye’de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır Giyim Sanayinde Çalışan Azerbaycanlı Göçmen Kadınlar Örneği”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 66(1), 27-48.
- Demir, S, Demir, Y. (2020). Suriyeli Ortaokul Öğrencilerinin Türk Eğitim Sistemindeki Yaşantılarına İlişkin Bir Değerlendirme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28 (1), 456-467. DOI: 10.24106/kefdergi.3663.

- Demirbaş, H. ve Bekaroğlu, E. (2013). Evden Uzakta Olmak: Sığınmacıların/Mültecilerin Psikolojik Sorunları ve Alınacak Önlemler. *Kriz Dergisi*, 21(1), 11-24.
- Demirci, M. (2015). B1 seviyesinde Türkçe öğrenen Suriyeli öğrencilerin sesli okuma becerisiyle ilgili tespitler. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(7), 333-38.
- Demirdizen, D. (2013). Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 38 (3): 328-329.
- Demirtaş-Zorbaz, S. (2016). *İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Uyumu: Bir Model Testi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dillioğlu, B. (2015). Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu: Türkiye’nin eğitim ve istihdam politikaları. *Akademik Ortadoğu Dergisi*, 10(1), 1-22.
- Doğan, A. (2020). *Türkiye’de göçün yönetiminde kurumsal yapılanma: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Doğutaş, A. (2018). Teachers' Perceptions of Refugee Students in Turkish Schools. *Multicultural Learning and Teaching*, 14(1), doi: 10.1515/mlt-2017-0024.
- Emin, M, N. (2016). *Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları* (Sayı 153). Ankara: SETA.
- Entorf, H. (2015). Migrants and educational achievement gaps. *IZA World of Labor*. DOI: 10.15185/izawol.146.
- Erdem, G., Eke, C.Y., Ögel, K., Taner, S. (2006). *Lise Öğrencilerinde Arkadaş Özellikleri ve Madde Kullanımı*. *Bağımlılık Dergisi*, 3 , 111-116.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 :26-42.
- Erdem, G., Eke, C.Y., Ögel, K. ve Taner, S. (2006). Lise Öğrencilerinde Arkadaş Özellikleri ve Madde Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 7(3):111-116.

- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Erdoğan, M., M. (2019). *Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler*, <https://www.kas.de/documents/283907/7339115/T%C3%BCrkiye%27'deki+Suriyeliler.pdf/acf9d37-7035-f37c-4982-c4b18f9b9c8e?version=1.0&t=1571303334464>
- Eren, A, Tunç, A. (2018). Kahramanmaraş’taki Suriyeli Göçmenlerin Hayattan ve Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeylerini Ölçümüne Yönelik Bir Alan Çalışması. ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, 5 (12), 21-31. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/assam/issue/41741/437723>.
- Eren, Z. (2019). Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.
- Ereş, F. (2017). Türkiye’de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2):017-030.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım.
- Ertaş, H. ve Çiftçi Kıraç, F. (2017). Türkiye’de Suriyeli Göçmenlere Yönelik Yapılan Eğitim Çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 13: 99-110.
- Eyüp, B., Arslan, N. ve Cevher, T. Y. (2017). Mültecilere ‘Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik uyum kursuna katılan öğretmenlerin kurs hakkındaki görüşleri ve hazır bulunuşluk durumları. *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, 5(4), 174-200.
- Gencer, T. E. (2017). Göç ve Eğitim İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54): 838-851.

- Genç, Y. (2018). Mülteci/sığınmacıların psiko-sosyal sorunları. *I. uluslararası göç ve mülteci kongresi bildirileri*, (355-298), Düzce: Düzce Üniversitesi Yayınları.
- Geçgil, E., Aldem, M. ve Kaleci, E. (2017). Göçün çocuk sağlığına etkisi. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 171-186.
- GİGM. (2020). *2019 Yılı Performans Programı*. <https://www.goc.gov.tr/2020-performans-programi>
- GİGM. (2020). *Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*.
- Göksoy, S. (2020). Millî Eğitim Bakanlığının Mülteci Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikaları ile İlgili Eğitimci Görüşleri. *Ekev Akademi Dergisi*, 81, 449-466. Doi: 10.17753/Ekev1361.
- Gülbahar, A. (2020). *Dış göçün makroekonomik etkileri: Türkiye örneği (1996-2016)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Gülyaşar, M. (2017). Suriyeliler ve vatandaşlık: Yerel halk ve Suriyeli sığınmacılar çerçevesinde bir değerlendirme. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 678-705.
- Gülüm, K. ve Akçalı, H. (2016). Balıkesir'deki Mülteci Çocukların Eğitim Sorunları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 127-136.
- Gün, M., Akkaya, A., Kara, Ö. T. (2014). Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarının Türkçe öğretim merkezlerinde görev yapan öğretmenleri açısından değerlendirilmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(6), 1-16.
- Güngör, F. ve Şenel, E. (2018). Yabancı Uyruklu İlkokul Öğrencilerinin Eğitim Öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173.
- Gür, M. (2019). *Sokakta çalıştırılan Suriyeli çocuklar ve aileleri üzerine bir araştırma: Kocaeli Gebze ilçesi örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Han, T. (2013). *Göç eden ailelerin çocuklarının eğitim ve öğretimde karşılaştıkları uyum sorunları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler ve Sorunları: Kilis Örneği. *Göç Dergisi*, 3 (1): 29–63.
- Hatun, Ş. (2002). *Çocuk Hakları Sözleşmesinin 13. yılında yoksulluk ve çocuklar üzerine etkileri*. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- ILO (2006). Das Ende der Kinderarbeit-zum Greifen nah. <http://www.ilo.int/public/german/standards/relm/ilc/ilc95/pdf/rep-i-b.pdf>. Son erişim tarihi, 21.06.2019.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri. O. Baydar (Ed.), *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul: 249-260.
- İZU, (2017). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Faaliyet Raporu. İstanbul. [https://www.izu.edu.tr/docs/default-source/kalite-politikas%C4%B1-raporlar%C4%B1/faaliyet_02_19-\(1\).pdf](https://www.izu.edu.tr/docs/default-source/kalite-politikas%C4%B1-raporlar%C4%B1/faaliyet_02_19-(1).pdf)
- Jehoel-Gijsbers G. ve Vrooman C. (1997). Explaining social exclusion: A theoretical model tested in the Netherlands, The Netherlands Institute for Social Research/ https://www.researchgate.net/publication/236981206_Explaining_Social_Exclusion_A_Theoretical_Model_Testedin_The_Netherlands Erişim Tarihi: 30.12.2020.
- Johnson, Andrew P. (2014). *Eylem araştırması el kitabı*. Çeviri Ed. Uzuner Y, Anay M). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kandemir, A, Aydın, B. (2020). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitimi ile İlgili Yönetici ve Öğretmen Görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (2), 497-521. DOI: 10.19171/uefad.554653.
- Kara, M., Şahin, S. ve Kapat, S. (2020). Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde akran öğretiminin etkisi: Deneyisel bir çalışma. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(Eğitim ve Toplum Özel Sayısı), 5974-5994. DOI: 10.26466/opus.730411

- Karadoğan, T. (2018). Çocuk Göçmenler. <http://insamer.com.tr>-Erişim Tarihi. 01/12/2020.
- Karaman, B. ve Özçalık, M. (2009). Türkiye’de Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Bir Sonucu: Çocuk İşgücü. Yönetim ve Ekonomi. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F.*, 14(1): 25-41.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardeş, S. ve Akman, B. (2018). Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1224-1237.
- Kariman, S. (2015). *Türkiye’ye Göç Eden Mültecilerin Sosyal Hayata Uyum Sürecinin İncelenmesi: Isparta Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye’de Göç Yaşamış Çocukların Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 216-229.
- Kaya, A. (2019). *Suriyeli mülteci çocukların eğitimi üzerine bir araştırma: Geçici eğitim merkezleri ve müfredatları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, Ö. S., & Akgün, E. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okula Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elementary Education Online*, 4, 1311-1324.
- Keleş, F.B. (2020). *Suriyeli mülteci öğrencilerin Türkiye’de kültürlenme düzeyleri, kültürleşme stresleri ve kolektif benlik algıları arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Keskin, A. (2019). *Ortaokullardaki mülteci öğrencilere yönelik öğretmen ve öğrencilerin tutumlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Siirt.

- Kılıç Avan, Ş ve Kalenderoğlu, İ. (2020). Kapsayıcı Eğitim Kursu Alan Öğretmenlerin İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretimi ile İlgili Görüşleri. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 5 (1), 69-90. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/aydintdd/issue/59862/791758>.
- Kırpınar, T. (2020). *Tersine göç; kültür-kimlik ilişkisi: Karaman örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kızıl, Ö. ve Dönmez, C. (2017). Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Eğitim Hizmetleri ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bağlamında Bazı Sorunların Değerlendirilmesi. *International Journal Of Education Technology and Scientific Researches*, 4: 207-239.
- Kireçdağ, N (2017). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler. *Türk Tabipler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik*, 62(63): 29-35
- Kireçdağ, N. (2017). Antakya’da Bir Alan Araştırmasına Dayalı Gözlemler: Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 16 (62-63):29-35
- Kiremit, R.F., Akpınar, Ü. ve Akcan, A. T. (2018). Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumları Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 2139-2149.
- Kirman, M.A. (2011). *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü: Göç*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Koçak, O. ve Gündüz, R. D. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12):66-91.
- Kütükçü, E. (2020). *Suriye göçünün Türkiye ekonomisine etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli
- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye’deki Suriyeli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14-1(27):21-46.

- Lordoğlu, K. ve Aslan, M. (2018). Görünmeyen Göçmen Çocukların İşçiliği: Türkiye’deki Suriyeli Çocuklar. *Çalışma ve Toplum*, 2(57): 715-732.
- Madziva, R. Ve Thondhlana, J. (2017). Provision of Quality Education In The Context of Syrian Refugee Children in the UK: Opportunities and Challenges. Compare. *A Journal of Comparative and International Education*, 47(6), 942-961.
- Maydell-Stevens, E., Masgoret, A.-M. ve Ward, T. (2007). Problems of Psychological and Sociocultural Adaptation among Russian-Speaking Immigrants in New Zealand. *Social Policy Journal of New Zealand*, 30: 178-198.
- McBrien, J.L. (2005). Educational Needs and Barriers for Refugee Students in the United States: A Review of the Literature. *Review of Educational Research*, 75(3), 329-364.
- MEB. (2015). *MEB stratejik plan (2015-2019)*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15. Erişim Tarihi: 05.12.2020.
- MEB, (2016). “Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığının Kurulmasına İlişkin Yönetmelik”. https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/MYB_GercekleşmeleriveBeklentilerRaporu_2017.pdf. Erişim Tarihi: 05.01.2020.
- MEB (2018). *Güçlü yarınlar için 2023 eğitim vizyonu*. http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf internet adresinden alınmıştır. Erişim: 28.03.2020.
- MEB, (2020). *2020 Kasım ayı raporu: Ankara Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı*. <https://hbogm.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 12.02.2020.
- Migration Policy Group. (2015). The Migrant Integration Policy Index (MIPEX). Available from <http://mipex.eu/>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Bs.). (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2019). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (Çev. Ed., S. Akbaba Altun ve A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Nar, B. (2008). *Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkileri (Dilovası örneğı)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Opeskin, B., Perruchoud, R. ve Redpath-Cross, J. (2012). Uluslararası göç hukukunun kavramsallaştırılması. B. Opeskin, R. Perruchoud ve J. Redpath-Cross (Ed.), *Uluslararası Göç Hukukunun Temelleri* (s. 1-16). Cambridge: Cambridge University Press. DOI: 10.1017 / CBO9781139084598.002
- Oytun, O. ve Gündoğar, S. S. (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu, ORSAM- TESEV Rapor No: 195, Ankara.
- Önen, C., Güneş, G., Türeme, A. ve Ağaç, P. (2014). Bir Mülteci Kampında Yaşayan Suriyelilerde Depresyon ve Anksiyete Durumu. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6, 223-230.
- Özdemir, Ç. (2016). *Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisine ilişkin görüşlerin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Sivas.
- Özdemir, F. ve Öner Özkan, B. (2016). Türkiye'de Sosyal Medya Kullanıcılarının Suriyeli Mültecilere İlişkin Sosyal Temsilleri. *Nesne Psikolojisi Dergisi*, 4(8), 227-245.
- Özer, S., Şirin, S. ve Oppedal, B. (2015). *Bahçeşehir study of Syrian Refugee Children in Turkey*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A., Ateşok Z. Ö. (2016), Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 34-42.
- Öztürk, S. ve Çoltu, S. (2018). Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13):188-198.

- Özyakışır, Deniz (2013), *Göç, Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*, (1. bs.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Palaz, T., Çepni, O. ve Kılcan, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin mülteci öğrencilere yönelik düşüncelerinin ve tutumlarının belirlenmesi. *Elektronik Türkçe Çalışmaları*, 14(3), 1661-1684.
- Patton MQ. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (M Bütün, SB Demir Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Perruchoud, R. ve Redpath Cross J. (2014). *Göç Terimler Sözlüğü*. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf
- PICTES 82020). Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonun Desteklenmesi Projesi. <https://piktes.gov.tr/> Erişi Tarihi: 12.03.2020.
- Polat, S. ve Rengi, Ö. (2014). Sınıf Öğretmenlerinin Kültürel Farklılık Algıları ve Kültürlerarası Duyarlılıkları. *Journal of World of Turks*, 6(3), 135-156.
- Polat-Ulucak, G. (2009). İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Çocukların Okulda Uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 35-44.
- Reçber, S. (2014). Hayatin yok yerindekiler: Mülteciler ve sığınmacılar. VI. *Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu*. Eskişehir.
- Saban, A., Ersoy, A. F., Özden, M., Bozkurt, M., Ersoy, A., Akar, H., ... Yahşi, Z. (2017). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. Ahmet Saban, Ali Ersoy (Ed.): Anı Yayıncılık.
- Samuk, S. (2018). Metamorphosis of educational understanding: Temporary integration of Syrians in Turkey. *Border Crossing Transnational Press London*, 8(2), 297-319.
- Sapancalı, Faruk (2005), “Avrupa Birliği’nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri”, *Çalışma ve Toplum*, 2005/3, s: 51-106.
- Sarı, M. (2020). *Terör kaynaklı iç göç: Nusaybin’den Mardin’e göç edenler üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.

- Sarı, Ö. ve Önkal, G. (2007). Eleştirel Düşüncede Entegrasyon Süreci Olarak Eğitim. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 45-52.
- Sariahmetoğlu, H, Kamer, S. (2020). Yabancı Uyruklu Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (76), 1611-1630. DOI: 10.17755/esosder.709695.
- Sarıdoğan, S. (2019). *Göç ve eğitim ilişkisinin sosyolojik analizi (Mersin ili Akdeniz ilçesi örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sarıkaya, H.S. (2014). “Belçika Flaman Bölgesi Eğitim Sisteminde Türk Kökenli Çocukların Yaşadığı Temel Eğitim Sorunların İncelenmesi”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8: 246-260.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Sariteke, İ. (2019). Syrian Refugees Imbroglio: An Analysis of The Reception and Integration of Displaced Syrian Population in Turkey. *Ortadoğu Etütleri* 11, 262-277.
- Seydi, A.R. (2014). Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.
- Sirin, S. R., ve Rogers-Sirin, L. (2015). *The educational and mental healthneeds of Syrian refugee children*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Solak E. ve Çelik, S. (2018). Türkiye’de eğitim gören mülteci öğrencilerin dilsel sorunlarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(57), 424-432.
- Sürüel, T. (2008): *Göç ve Sosyal Dışlanma İlişkisinin Sosyal Politika Açısından Analizi (İstanbul-Sultanbeyli Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

- Süleymanov, A. (2016). *Suriyeli Mülteci Çocuklarla El Ele Projesi*. İstanbul: Sultanbeyli İlçesindeki Suriyelilerin Yaşam Deneyimleri Sonuç Raporu.
- Şeker, B. ve Akman, E. (2016). Uluslararası süreç psikolojik ve sosyokültürel süreçleri. *Çukurova Tıp Dergisi*, 41, 504-514 <http://dergipark.org.tr/en/pub/cumj/issue/18992/237504>.
- Şeker, B. D. ve Aslan, Z. (2015). Refugee Children in the Educational Process: An Social Psychological Assessment. *Journal of Theoretical Educational Science/Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8(1):86-105.
- Şen, R. (2020). *Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların eğitimi ve Avrupalılaşma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Ankara.
- Şimşek, D. (2017). Göç politikaları ve 'insan güvenliği': Türkiye'deki Suriyeliler Örneği. *Toplum ve Bilim*, 147, 11-26.
- Şimşir, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1719-1737. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> DOI: 10.17051/ilkonline.2018.466425.
- Taştekin, E, Bozkurt Yükçü, Ş, İzoglu, A, Güngör, İ, Işık Uslu, A, Demircioğlu, H. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çok kültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarının ve Algılarının İncelenmesi. *Hacettepe Journal of Educational Research*, 2 (1), 0-0. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/huner/issue/24605/260464>.
- TBMM. (2018). *Göç ve Uyum Raporu*. Ankara: TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu.
- TDK. (2020), <https://www.tdk.gov.tr/tdk/>, Erişim Tarihi:12.03.2020.
- Topgül, S. (2016). Sosyal Dışlanma ve Göç. *Sosyoloji Dergisi*, 34: 269-289.
- Tosun, A., Yorulmaz, A., Tekin, İ. ve Yıldız, K. (2018). Mülteci öğrencilerin eğitim sorunları, eğitim ve din eğitiminden beklentileri: Eskişehir Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 107-133.

- Uğurlu, Z. (2018). Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okula uyum sorunlarının çözülmesi ve desteklenmesinde öğretmen etkisi. *Şiddet ve Sosyal Travmalar Kongresi* (s. 185-248).
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM) (2009). *Göç terimleri sözlüğü*. Cenevre:17 route des Morillons.
- http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf. Erişim tarihi: 11.01.2020.
- UNHCR. UNHCR Projected 2019 Global Resettlement Needs. 2018. <https://www.unhcr.org/protection/resettlement/5b28a7df4/projected-global-resettlement-needs-2019.html> Erişim Tarihi: 09.05.2020
- UNICEF. (2017). *Türkiye’de Çocukların ve Gençlerin Durumu Raporu*. http://unicef.deparayazilim.com/files/bilgimerkezi/doc/sitantur_final-2012.pdf Erişim Tarihi: 23.04.2019
- UNICEF. (2014). *Sayılarla Dünya Çocuklarının Durumu*. <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Unicef%20SOWC%202014%20web.pdf> Erişim Tarihi: 09.05.2019
- Uyanık, A. (2019). *Mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü okullardaki rehberlik ihtiyaçlarının rehber öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Konya.
- Uzun, A. (2015). Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 1(1), 106-120.
- Ün Açıkgöz, K. (2011). *Aktif Öğrenme* (12. Basım), Biliş Yayınevi, İzmir.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). T. C. Resmî Gazete, 6458, Erişim tarihi: 11.04.2019.
- Yakar, M. ve Temurçin, K. (2013). Yurtdışından Türkiye’ye Kim, Nereye Göç Ediyor. *Journal of World of Turks*, 5(1):217-231.

- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F. ve Savaşan, F. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği). *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12(1): 203-254.
- Yaşar, M. R. ve Amaç, Z. (2018). Teaching Syrian students in Turkish schools: Experiences of teachers. *Sustainable Multilingualism*, 13, 232-244. doi:10.2478/sm-2018-0019.
- Yavuz, Ö. ve Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199.
- Yelken, S. (2019). *Türkiye'de eğitim almanın Suriyeli göçmenlerin entegrasyona etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Yenen, E, Ulucan, P. (2020). Uzman Görüşleri Doğrultusunda Türkiye'de Yaşayan Mülteci Çocukların Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10 (1), 292-305. DOI: 10.30783/nevsosbilen.632175.
- Yıldırımaltı, S., İslamoğlu, E. ve İyem, C. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Bilgi Dergisi*, 19 (2):109-110.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1685- 1704.
- Yılmaz, A. P. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersinde Kültüre Duyarlı Eğitim Uygulamaları: Mülteci Öğrencilerle Etkileşim*. (Doktora tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=FGthS3npG9gRAYVcpa570g&no=zaq0_7cM-2ACDPKqh1SNHQ.
- Yin, R.K. (2014). Case study methods: design and methods (5. Baskı). Thousand Oaks: Sage Pbc.
- Yurdakul, A. ve Tok, T. N. (2018). Öğretmen gözüyle mülteci/göçmen öğrenci. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 46-58.
- Yüksel, U., Bulut, M. N. ve Mor, Z. (2014). *Türkiye'de bulunan Suriyeli mülteciler: İnfografik rapor*. Ankara: Uluslararası Orta Doğu Barış Araştırmaları Merkezi.

2014/21 Sayılı Genelge hakkında (2014, Ekim 24). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı
Temel Eğitim Müdürlüğü. (Sayı: 10230228/235/4810539) <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>

EKLER

Ek-1: İzin Belgesi (İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.4977130
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

08/03/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) 05.02.2019 tarihli ve 2474182 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 07.03.2019 tarihli tutanağı.

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Ferah ÖZDEN'in "Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Bir Eylem Araştırması" konulu tezi kapsamında, ilimiz [REDACTED] Ortaokulunda; anket formunu uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
08/03/2019

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meh.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2c4a-519b-3a44-883c-3cae kodu ile teyit edilebilir.

Ek-2: İzin belgesi (Etik Kurul)

Evrak Tarih ve Sayısı: 26/02/2019-E.916

Sayı : 20292139-050.01.04
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Ferah ÖZDEN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

Kurulumuz 19.02.2019 tarihinde toplanarak, "Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Bir Eylem Araştırması" başlıklı araştırmanızda kullanmak üzere kurula sunmuş olduğunuz Etik Kurul Başvuru Formunuzu onaylayarak imza altına almıştır. Araştırmanızın Etik Kurul Onay Formu ekte yer almaktadır. Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Nasuh USLU
Kurul Başkanı

Ek: Etik Kurul Onay Formu (3 sayfa)

26/02/2019 Yönetici Asistanı

: Zeyneb Funda TEZ

Mevcut Elektronik İmzalar

Evrak Doğrulamak İçin: <https://ebys.izu.edu.tr/en/Vision/Dogrula/SN61N3>
NASUH USLU (Etik Kurulu Başkanlığı - Kurul Başkanı) 26/02/2019 09:53

Adres : Halkalı Caddesi No: 2 Küçükçekmece/İstanbul
Telefon No : 444 97 98 Faks No: +90 (212) 693 82 29
E-Posta : bilgi@izu.edu.tr İnternet Adresi: www.izu.edu.tr
Kep : izu@hs01.kep.tr

Ayrıntılı Bilgi : Zeyneb Funda TEZ
Unvan : Yönetici Asistanı
Tel : 2126929606

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa Göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır

19.02.2019 tarihli ve 2019/02 sayılı Etik Kurul Kararı ekidir.

Y. Y. A. S. T. A. /

Y. Y. A. S. T. A. /

Y. Y. A. S. T. A. /

Ek-3: Görüşme Formu (Öğretmenler)

Bölüm 1. Giriş ve Açıklamalar

Merhaba ben Ferah Özden, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi programı yüksek lisans öğrencisiyim. “Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Yapılan Eğitsel Etkinlikler: Bir Durum Çalışması” adlı bir araştırma yapmaktayım. Araştırmada, özellikle ilgili okulda mülteci öğrencilere yönelik yapılan eğitsel etkinliklerin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine etkisi, okula uyum süreçlerinde karşılaşılan problemlerin ortaya konulması, gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin nasıl geliştirilebileceği konularını ayrıntılı bir şekilde incelenmek amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında MEB’e bağlı bir imam hatip ortaokuldaki öğretmen, mülteci öğrenci ve Türk öğrencilerle mülakat yapmaktayım. Sizin de bu konuyla ilgili görüşlerinizi almak isterim. Aynı zamanda araştırmaya katılmama ve araştırmadan istediğiniz zaman çekilme hakkına sahipsiniz. Mülakat sırasında yazarak not almanın süreyi uzatması durumuna karşın izninizle ses kaydı yapmak istiyorum. Mülakat öncesinde soruları inceleyebilirsiniz. Sormak istediğiniz sorular varsa cevaplandırabilirim. Soruları cevaplarken göstereceğiniz ilgi ve doğruluk bu araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini etkileyecektir. Bu görüşmeden topladığımız ve edindiğimiz bilgiler kesinlikle başka kişi veya kurumlarla paylaşılmayacaktır. İsminiz ve okulunuzun adı paylaşılmamakla birlikte söyledikleriniz kodlama yöntemi ile isimlendirilecektir.

Katkılarınızdan dolayı çok teşekkür ederim. Hazırsanız başlayabiliriz.

Bölüm 2: Görüşme Soruları

Sorular

- 1) Örgün eğitime devam eden mülteci öğrenciler, sizce okula uyum süreçlerinde ne tür problemlerle karşılaşmaktadırlar?
- 2) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemleri çözebilmek için neler yapılabilir? (Mülteci öğrencilerin okulda problem yaşamalarının nedenleri de göz önünde bulundurulduğunda okuldaki öğretmenler, rehberlik servisi ve okul yöneticileri ne gibi çalışmalar yapmalıdırlar?)

- 3) Okulunuzda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik geliştirilen eğitsel etkinlikler nelerdir?
- 4) Okulunuzda mülteci öğrencilere yönelik geliştirilen okula uyum süreçlerine yönelik eğitsel etkinliklerin ne tür yararları bulunmaktadır?
- 5) Okulunuzda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikleri yeterli buluyor musunuz? Nedenini açıklayabilir misiniz?
- 6) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini iyileştirmek için yapılan eğitsel etkinliklerin geliştirilmesi gerekirse sizce neler yapılabilir? Eğitsel etkinlikler nasıl geliştirilebilir?
- 7) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler Türk öğrencileri nasıl etkilemektedir?
 - Olumlu yönde etkilendiklerini düşündüğünüz durumları açıklayabilir misiniz?
 - Olumsuz yönde etkilendiklerini düşündüğünüz durumları açıklayabilir misiniz?
- 8) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik ilgili kurum ve kuruluşların nasıl bir yol izlemesi gerekmektedir?
- 9) Yapılan çalışmalar ve görüşmemiz çerçevesinde eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Ek-4: Görüşme Formu (Türk Öğrenciler)

Bölüm 1. Giriş ve Açıklamalar

Merhaba ben Ferah Özden, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi programı yüksek lisans öğrencisiyim. “Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Yapılan Eğitsel Etkinlikler: Bir Durum Çalışması” adlı bir araştırma yapmaktayım. Araştırmada, özellikle ilgili okulda mülteci öğrencilere yönelik yapılan eğitsel etkinliklerin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine etkisi, okula uyum süreçlerinde karşılaşılan problemlerin ortaya konulması, gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin nasıl geliştirilebileceği konularını ayrıntılı bir şekilde incelenmek amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında MEB’e bağlı bir imam hatip ortaokuldaki öğretmen, mülteci öğrenci ve Türk öğrencilerle mülakat yapmaktayım. Sizin de bu konuyla ilgili görüşlerinizi almak isterim. Aynı zamanda araştırmaya katılmama ve araştırmadan istediğiniz zaman çekilme hakkına sahipsiniz. Mülakat sırasında yazarak not almanın süreyi uzatması durumuna karşın izninizle ses kaydı yapmak istiyorum. Mülakat öncesinde soruları inceleyebilirsiniz. Sormak istediğiniz sorular varsa cevaplandırabilirim. Soruları cevaplarken göstereceğiniz ilgi ve doğruluk bu araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini etkileyecektir. Bu görüşmeden topladığımız ve edindiğimiz bilgiler kesinlikle başka kişi veya kurumlarla paylaşılmayacaktır. İsminiz ve okulunuzun adı paylaşılmamakla birlikte söyledikleriniz kodlama yöntemi ile isimlendirilecektir.

Katkılarınızdan dolayı çok teşekkür ederim. Hazırsanız başlayabiliriz.

Bölüm 2: Görüşme Soruları

Sorular

- 1) Örgün eğitime devam eden mülteci öğrenciler, sizce okula uyum süreçlerinde ne tür problemlerle karşılaşmaktadırlar?
- 2) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemleri çözebilmek için neler yapılabilir? (Mülteci öğrencilerin okulda problem yaşamalarının nedenleri de göz önünde bulundurulduğunda okuldaki öğretmenler, rehberlik servisi ve okul yöneticileri ne gibi çalışmalar yapmalıdırlar?)

3) Okulunuzda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik geliştirilen eğitsel etkinlikler nelerdir?

4) Okulunuzda mülteci öğrencilere yönelik geliştirilen okula uyum süreçlerine yönelik eğitsel etkinliklerin ne tür yararları bulunmaktadır?

5) Okulunuzda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikleri yeterli buluyor musunuz? Nedenini açıklayabilir misiniz?

6) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini iyileştirmek için yapılan eğitsel etkinliklerin geliştirilmesi gerekirse sizce neler yapılabilir? Eğitsel etkinlikler nasıl geliştirilebilir?

7) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler Türk öğrencileri nasıl etkilemektedir?

- Olumlu yönde etkilendiklerini düşündüğünüz durumları açıklayabilir misiniz?
- Olumsuz yönde etkilendiklerini düşündüğünüz durumları açıklayabilir misiniz?

8) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik ilgili kurum ve kuruluşların nasıl bir yol izlemesi gerekmektedir?

9) Yapılan çalışmalar ve görüşmemiz çerçevesinde eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Ek-5: Görüşme Formu (Mülteci Öğrenciler)

Bölüm 1. Giriş ve Açıklamalar

Merhaba ben Ferah Özden, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi programı yüksek lisans öğrencisiyim. “Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Yapılan Eğitsel Etkinlikler: Bir Durum Çalışması” adlı bir araştırma yapmaktayım. Araştırmada, özellikle ilgili okulda mülteci öğrencilere yönelik yapılan eğitsel etkinliklerin mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine etkisi, okula uyum süreçlerinde karşılaşılan problemlerin ortaya konulması, gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin nasıl geliştirilebileceği konularını ayrıntılı bir şekilde incelenmek amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında MEB’e bağlı bir imam hatip ortaokuldaki öğretmen, mülteci öğrenci ve Türk öğrencilerle mülakat yapmaktayım. Sizin de bu konuyla ilgili görüşlerinizi almak isterim. Aynı zamanda araştırmaya katılmama ve araştırmadan istediğiniz zaman çekilme hakkına sahipsiniz. Mülakat sırasında yazarak not almanın süreyi uzatması durumuna karşın izninizle ses kaydı yapmak istiyorum. Mülakat öncesinde soruları inceleyebilirsiniz. Sormak istediğiniz sorular varsa cevaplandırabilirim. Soruları cevaplarken göstereceğiniz ilgi ve doğruluk bu araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini etkileyecektir. Bu görüşmeden topladığımız ve edindiğimiz bilgiler kesinlikle başka kişi veya kurumlarla paylaşılmayacaktır. İsminiz ve okulunuzun adı paylaşılmamakla birlikte söyledikleriniz kodlama yöntemi ile isimlendirilecektir.

Katkılarınızdan dolayı çok teşekkür ederim. Hazırsanız başlayabiliriz.

Bölüm 2: Görüşme Soruları

Sorular

- 1) Türkiye’de eğitim öğretim süreçlerinizde ne tür problemlerle karşılaşıyorsunuz?
- 2) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemleri çözebilmek için neler yapılabilir? (Mülteci öğrencilerin okulda problem yaşamalarının nedenleri de göz önünde bulundurulduğunda okuldaki öğretmenler, rehberlik servisi ve okul yöneticileri ne gibi çalışmalar yapmalıdırlar?)
- 3) Okulunuzda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik geliştirilen eğitsel etkinlikler nelerdir?

4) Okulunuzda mülteci öğrencilere yönelik geliştirilen okula uyum süreçlerine yönelik eğitsel etkinliklerin ne tür yararları bulunmaktadır?

5) Okulunuzda mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikleri yeterli buluyor musunuz? Nedenini açıklayabilir misiniz?

6) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerini iyileştirmek için yapılan eğitsel etkinliklerin geliştirilmesi gerekirse sizce neler yapılabilir? Eğitsel etkinlikler nasıl geliştirilebilir?

7) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler Türk öğrencileri nasıl etkilemektedir?

- Olumlu yönde etkilendiklerini düşündüğünüz durumları açıklayabilir misiniz?
- Olumsuz yönde etkilendiklerini düşündüğünüz durumları açıklayabilir misiniz?

8) Mülteci öğrencilerin okula uyum süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik ilgili kurum ve kuruluşların nasıl bir yol izlemesi gerekmektedir?

9) Yapılan çalışmalar ve görüşmemiz çerçevesinde eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Ek-6: Görüşme Formu (Mülteci Öğrenciler)

Sorular (Arapça Diline Çevrilmiş Hali)

- 1) Türkiye’de eğitim öğretim süreçlerinizde ne tür problemlerle karşılaşıyorsunuz? (Suriyeli çocuklar okulda nasıl problemler yaşıyor?)

1) ما نوع المشاكل التي تواجهكم أثناء تعلمكم وتدريبكم في تركيا؟ (أي ما المشاكل التي يعيشها الطلبة السوريون؟)

- 2) Mülteci öğrencilerin (Suriyeli çocukların okula uyum sağlaması için) okula uyum süreçlerinde yaşadıkları problemleri çözebilmek için neler yapılabilir? (Mülteci öğrencilerin okulda problem yaşamalarının nedenleri de göz önünde bulundurulduğunda okuldaki öğretmenler, rehberlik servisi ve okul yöneticileri ne gibi çalışmalar yapmalıdırlar?)

2) ماذا يمكن أن نفعل لحل مشاكل الطلاب اللاجئين في فترة التوائم والتكيف مع المدرسة (تحقيق التكيف للطلبة السوريين)؟ مع أخذ الأسباب بعين الاعتبار للمشاكل التي يعيشها الطلاب اللاجئين، ما الذي يمكن فعله من قبل المعلمين والمعلمات و المرشدون الاجتماعيات و إدارة المدرسة في هذا الموضوع؟

- 3) Okulunuzda mülteci öğrencilerin (Suriyeli çocukların) okula uyum süreçlerine yönelik geliştirilen eğitsel etkinlikler nelerdir?

ما هي الأنشطة التعليمية التي يتم تطويرها في مدرستكم من أجل الطلاب اللاجئين (الطلبة)

السوريون) في فترة التوائم و التكيف مع المدرسة؟

- 4) Okulunuzda mülteci öğrencilere (Suriyeli çocukların) yönelik geliştirilen okula uyum süreçlerine yönelik eğitsel etkinliklerin ne tür yararları bulunmaktadır?

ما هي فوائد الأنشطة التعليمية في مدارسكم الموجهة الى الطلاب اللاجئين (الطلبة السوريون) في فترة التوائم والتكيف مع المدرسة؟

- 5) Okulunuzda mülteci öğrencilerin (Suriyeli çocukların) okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikleri yeterli buluyor musunuz? Nedenini açıklayabilir misiniz?

هل تجد أن الأنشطة التعليمية التي يتم تنفيذها في مدرستكم لأجل الطلاب اللاجئين (الطلبة السوريون) كافية، في فترة التوائم والتكيف مع المدرسة؟ لماذا؟

- 6) Mülteci öğrencilerin (Suriyeli çocukların) okula uyum süreçlerini iyileştirmek için yapılan eğitsel etkinliklerin geliştirilmesi gerekirse sizce neler yapılabilir? Eğitsel etkinlikler nasıl geliştirilebilir?

ما الذي تعتقد أنه يمكن فعله (إذا وجد) لتطوير وتحسين الأنشطة التعليمية للطلاب اللاجئين (الطلبة السوريين) في فترة

التوائم والتكيف مع المدرسة ؟ كيف يمكن تطوير
الأنشطة التربوية لتحقيق ذلك؟

7) Mülteci öğrencilerin (Suriyeli çocukların) okula uyum süreçlerine yönelik gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler Türk öğrencileri nasıl etkilemektedir?

كيف تؤثر الأنشطة التعليمية التي يتم
توجيهها للطلاب اللاجئين (الطلبة
السوريين) في فترة التوائم والتكيف مع
المدرسة على الطلبة الأتراك؟

- Olumlu yönde etkilendiklerini düşündüğünüz durumları açıklayabilir misiniz?

هل يمكنك شرح المواقف التي تعتقد أن لها
تأثير إيجابي؟

- Olumsuz yönde etkilendiklerini düşündüğünüz durumları açıklayabilir misiniz?

هل يمكنك شرح المواقف التي تعتقد
أن لها تأثير سلبي؟

8) Mülteci öğrencilerin (Suriyeli çocukların) okula uyum süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik ilgili kurum ve kuruluşların nasıl bir yol izlemesi gerekmektedir?

ما هو نوع المسار الذي يجب أن تتبعه
المؤسسات والمنظمات ذات الصلة لتحسين
عملية التكيف المدرسي للطلاب اللاجئين
(الطلبة السوريون) في فترة التوائم
والتكيف مع المدرسة؟
إدارات المدارس

9) Yapılan çalışmalar ve görüşmemiz çerçevesinde eklemek istediğiniz herhangi
bir şey var mı?

هل هناك أي شيء تود إضافته في إطار العمل
المنجز والمقابلة التي أجريناها؟

Ek-7: Mülteci Öğrencilere Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinlik Çerçeve Planı (Bir Dönem)

		20../20.. EĞİTİM-ÖĞRETİM YILIORTAOKULU “UYUM PROGRAMI” YILLIK PLANI	
	FAALİYET TAKVİMİ	YAPILACAK ÇALIŞMALAR	KOORDİNATÖR
EYLÜL	1.HAFTA (.....)	1) Sene başı kurul toplantılarında yapılması planlanan “Uyum Çalışması” hakkında öğretmenler bilgilendirilir. 2) Gönüllü kişilerden oluşan bir ekip kurulur. Türk ve mülteci öğrenci çalışma grupları oluşturulur. 2) Çeşitli STK ve Yerel Yönetimlerin ilgili birimleri ile iletişime geçilir. (Desteğe ihtiyaç duyulan konular belirlenir.) 3) Sınıf rehber öğretmenleri veli toplantılarında “Uyum Çalışmaları” hakkında veliler bilgilendirilir. 4) Pıctes-MEB ortak projesi kapsamında Türkçe öğretmeni talebinde bulunulur. 5) Okulun bulunduğu çevrede mültecilerle ilgili devam eden çalışmalar takip edilip, uygun olanları ile irtibata geçilir. 6) Projenin koordinatörü ya da uygun olan gönüllü öğretmen/öğretmenler tarafından mülteci öğrencilerle gerçekleştirilecek etkinliklerin planlaması yapılır. 7) Okul öğretmenlerine akıl zekâ oyunları, robotik kodlama, STEMM vb. gibi eğitimlerin aldırılmasının planlanması yapılır. Eğitim alan öğretmenlerin daha sonra oluşturulacak Türk ve mülteci olmayan öğrencilerin eğitimleri için gönüllü olarak çalışması teşvik edilir.	

EYLÜL	2.HAFTA (.....)	1) Gönüllü Türk ve mülteci öğrencilerle birlikte tanışma ve kaynaşma toplantıları düzenlenir. (Kahvaltı, film izleme vb.) 2) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Okula yeni gelen mülteci öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik çeşitli toplantılar düzenlenir. (Okul kuralları, okulun fiziki mekanları ve kullanım kuralları, okul kültürü, sınavlar, hijyen ve akran zorbalığı vb. konular hakkında bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilir.)	
EKİM	3.HAFTA (.....)	1) İrtibata geçilen STK'lar, Yerel yönetim, Toplum Sağlığı Merkezleri vb. yetkilileri ile toplantılar yapılır. Yıl içinde birlikte yapılabilecek faaliyetler belirlenir.	
EKİM	4.HAFTA (.....)	1) Öğrencilere ve velilere yönelik ihtiyaca göre belirlenmiş eğitimlerin uzmanlar tarafından verilmesi planlanır. 2) İhtiyaç analizleri yapılır. (Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği (mülteci olmayan öğrenciler için), Mülteci öğrenci tutum ölçeği. (Öğretmenler için) ve/veya yarı yapılandırılmış öğrenci, öğretmen ve veli görüşmeleri yapılması planlanır.)	
AY	HAFTA	YAPILACAK ÇALIŞMALAR	KOORDİNATÖR
EKİM	5.HAFTA (.....)	1) Öğrencilere ve velilere yönelik ihtiyaca göre belirlenmiş eğitimler uzmanlar tarafından verilir. 2) Okula PICTES projesi kapsamında gelen ya da okuldaki gönüllü Türkçe öğretmenleri tarafından mülteci öğrencilerin dil seviye tespit sınavı yapılır. 3) Belirlenen Türkçe seviyelerine göre öğrencilere Türkçe dersler planlanır. Gelişimleri sene başında oluşturulan ilgili ekip tarafından izlenir.	

EKİM	6.HAFTA (.....)	1) Önceden belirlenmiş (haftada bir gün) zamanlarda Türk ve mülteci öğrencilerden oluşan gruplar ile düzenli bir şekilde bir araya gelinmeye başlanır. 2) Akademik çalışmalar yapılır. Öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden akademik başarılarını arttırmalarını sağlayacak yardımı almaları sağlanır. 3) Kısa film okumaları yapılır. 4) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Öğrencilere okuldaki gelişmeler hakkında detaylı bilgi verilir. (Yarışmalar, geziler, kulüp çalışmaları, veli toplantıları vb.)	
EKİM-KASIM	7.HAFTA (.....)	1) Grup çalışmaları kapsamında dil çalışmaları gerçekleştirilir. (Kelime kartları hazırlanarak, Türkçe Arapça kelimeler yazılır. Yarışmalar düzenlenir.) 2) Yarım kalan hikâyeyi tamamlama etkinliği yapılır. 3) Okulda Uyum Çalışmalarına destek veren, çalışmalar yürüten öğretmenlerle materyal alışverişi, etkinlik paylaşımı çalışmaları yapılır. 4) Mülteci öğrencilerin kendi ülkelerine ait hikayelerini okumaları, arkadaşlarına anlatmaları beklenir. 5) Çok kültürlülük, kültürel farklılığın bir zenginlik olduğuna dair örnekler üzerinden mülteci öğrencilerin kendi kültürlerini unutmamaları desteklenir. 6) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Öğrencilere okuldaki gelişmeler hakkında detaylı bilgi verilir. (Yarışmalar, geziler, kulüp çalışmaları, veli toplantıları vb.)	

KASIM	8.HAFTA (.....)	1) Okul sınavlarına hazırlık çalışmaları yapılır. Öğrencilerin grup arkadaşları ile ders dışı zamanlarda bir araya gelip akran eğitimi ile ders çalışmalarını sağlayacak ortamlar oluşturulur. 2) Çalışma gruplarına EBA, MEB kazanım testleri, örnek yazılı kâğıtlarının dağıtılarak öğrencilerin sınava hazırlanmaları desteklenir. 3) Gruplar eksik konularını tamamlamak için okul destek kurslarına yönlendirilir. 4) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Öğrencilere okuldaki gelişmeler hakkında detaylı bilgi verilir. (Yarışmalar, geziler, kulüp çalışmaları, veli toplantıları vb.)	
AY	HAFTA	YAPILACAK ÇALIŞMALAR	KOORDİNATÖR

KASIM	9.HAFTA (.....)	1) Mülteci öğrenciler, mülteci veliler, Türk öğrenciler ve Türk velilerin birlikte etkinlik yapabilecekleri özel gün ya da hafta belirlenerek ortak etkinliklerin gerçekleştirilmesi planlanır. (Kermeslerin ya da dil şenliklerinin yapılabileceği evrensel konuları içeren herhangi bir tema.) 2) Öğrencilerle konusu daha önceden belirlenmiş, çok kültürlülük, hoşgörü, insan hakları konulu filmler, videolar izlenir. Filmler ve videolar hakkında öğrencilerin görüşleri alınır. 3) Grup çalışmaları kapsamında dil çalışmaları gerçekleştirilir. (Kelime kartları hazırlanarak, Türkçe Arapça kelimeler yazılır. Yarışmalar düzenlenir.) 4) Mülteci öğrencilerin dil gelişimleri ile ilgili ölçme değerlendirme çalışmaları yapılarak değerlendirilir. 5) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Öğrencilere okuldaki gelişmeler hakkında detaylı bilgi verilir. (Yarışmalar, geziler, kulüp çalışmaları, veli toplantıları vb.)	
KASIM	10.HAFTA (.....)	1) Öğretmenler için planlanan eğitimlerin tamamlanması sağlanır. (STEM, robotik kodlama, akıl zekâ oyunları vb.) 2) Eğitimlerini tamamlayan öğretmenlerin Türk ve mülteci öğrencilerden oluşan gruplar oluşturarak eğitimlere başlaması sağlanır. 3) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Öğrencilere okuldaki gelişmeler hakkında detaylı bilgi verilir. (Yarışmalar, geziler, kulüp çalışmaları, veli toplantıları vb.)	

KASIM	11.HAFTA (.....)	1) Resim çizme etkinliği yapılır. 2) Kodlama, STEMM ya da akıl zekâ oyunları grup çalışmalarının devam etmesi sağlanır. 3) Hikâye tamamlama çalışması yapılır. 4) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Öğrencilere okuldaki gelişmeler hakkında detaylı bilgi verilir. (Yarışmalar, geziler, kulüp çalışmaları, veli toplantıları vb.)	
ARALIK	12.HAFTA (.....)	1) Kodlama, STEMM ya da akıl zekâ oyunları grup çalışmaları devam eder. 2) Öğrenciler gönüllü öğretmenler tarafından alınan eğitimin içeriğine uygun bir şekilde etkinliklere devam eder. 3) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Öğrencilere okuldaki gelişmeler hakkında detaylı bilgi verilir. (Yarışmalar, geziler, kulüp çalışmaları, veli toplantıları vb.)	
AY	HAFTA	YAPILACAK ÇALIŞMALAR	KOORDİNATÖR
ARALIK	13.HAFTA (.....)	1) Öğrenciler alınan eğitimin içeriğine uygun bir şekilde etkinliklere devam ederler. 2) Oyunlar ve etkinlikler ile ilgili öğrenciler yarışmalar hakkında bilgilendirilir. 3) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Öğrencilere okuldaki gelişmeler hakkında detaylı bilgi verilir. (Yarışmalar, geziler, kulüp çalışmaları, veli toplantıları vb.)	

ARALIK	14.HAFTA (.....)	1) Mülteci öğrenciler ve mülteci olmayan öğrenciler ile akademik çalışmalara devam edilir. 2. yazılı sınavlar için hazırlık çalışmaları yapılır. 2) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Oyunlar ve etkinlikler ile ilgili öğrenciler yarışmalar hakkında bilgilendirilir. 3) Çalışmalardaki gelişimleri değerlendirme. İhtiyaç analizi değerlendirmeleri. (Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği (mülteci olmayan öğrenciler için), Mülteci öğrenci tutum ölçeği. (Öğretmenler için) ve/veya yarı yapılandırılmış öğrenci, öğretmen ve veli görüşmeleri yapılması.) 4) Mülteci öğrencilerin dil gelişimleri ile ilgili ölçme değerlendirme çalışmaları yapılarak değerlendirilir. 5) Mülteci öğrencilerin kendi hikâyelerinden okumaları ve Türkçe anlatmaları sağlanır.	
ARALIK	15.HAFTA (.....)	1) Okuldaki ortak sınavlar için öğrenciler okul kurslarına yönlendirilir. Örnek yazılı ve çalışma kağıtları paylaşılır. 2) Mülteci öğrencilerin okulda genel olarak yaşadıkları problemler paylaşılır. 3) Gönüllü öğretmenler ve öğrenciler tarafından konu eksiği tamamlama çalışmaları yapılır. 4) Akran iş birliği çalışmalarına devam edilir. 5) Öğrencilerle grup çalışmalarına devam edilir. Öğrencilere okuldaki gelişmeler hakkında detaylı bilgi verilir. (Yarışmalar, geziler, kulüp çalışmaları, veli toplantıları vb.)	

ARALIK-OCAK	16.HAFTA (.....)	1) Mülteci öğrencilerin akademik kaygılarını azaltmak, hedef kazandırmak ve motive etmek için YÖS sınavı hakkında bilgi verilir. 2) Türk eğitim sistemi, sınavlar hakkında detaylı bilgi verilir. 3) STK'lar ve gönüllü kuruluşlarla mülteci öğrenci ve mülteci olmayan öğrencilere yönelik etkinlikler planlanır. 4) Mülteci öğrencilerin dil gelişimleri ile ilgili ölçme değerlendirme çalışmaları yapılarak dönem değerlendirilir.	
-------------	---------------------	--	--

Çalışmada Geçen Faaliyetlerin İçeriği

Çalışmada gerçekleştirilen eğitsel etkinlikler, çalışmanın yapılacağı yerin demografik özellikleri belirlenerek ortaya çıkmaktadır. Çalışmayı gerçekleştireceklerin çalışma sahasının özelliklerini daha önceden çok iyi gözlemlemeleri ve demografik özellikler hakkında araştırma yapmaları çalışmanın verimliliğini etkileyecektir.

Grup Çalışması- Akran Eğitimi

- İlgili yerlerden ve velilerden izin dilekçeleri alınarak, velilerin çalışmanın içeriği hakkında yazılı bir şekilde bilgilendirilmesi.
- Sene başında gönüllü Türk ve mülteci öğrencilerin bir araya geldikleri tanışma toplantılarının gerçekleştirilmesi.
- Birkaç toplantıdan sonra her grupta aynı sınıf seviyesinde öğrencilerin bir araya geldikleri “Dil Arkadaşı” gruplarının oluşturulması.
- Yıl içindeki bütün etkinliklere birlikte katılmalarının sağlanması.
- Akran eğitimi ile öğrencilerin karşılıklı dil yeterliliklerinin gelişmesinin sağlanması.
- Mülteci olmayan öğrencilerin, mülteci öğrencilerin okula uyum çalışmalarında, dil arkadaşlarına rehberlik yapmalarının sağlanması.

Bahçe Etkinlikleri

- Bisiklet- Voleybol- Basketbol -Futbol -Bowling (Okulun Beden Eğitimi dersi öğretmenlerinin rehberliğinde düzenlenen etkinlikler.)

Okul Gündemi Duyuruları

-Koordinatör tarafından haftanın bir günü öğrencilerle bir araya gelinerek, uyum çalışmalarının gerçekleştirildiği eğitim saatinde, okulda haftalık düzenlenen etkinliklerden öğrencilerin haberdar edilmesi.

Akademik Çalışmalar

- Dil Arkadaşlığı faaliyetlerinin takibinin yapılması.
- STK'larla iş birliğinin sağlanması. (Herhangi bir Sivil Toplum Örgütü ya da herhangi bir Türk Kızılayı Toplum Merkezi şubesi koordinatörlüğünde, gönüllü üniversite öğrencileri aracılığı ile gerçekleştirilmesi planlanan akademik destek çalışması.
- Mülteci öğrencilerin internet, ders kitabı, okul kursları gibi ders çalışma enstrümanlarını doğru ve aktif kullanmalarının sağlanmasına yönelik eğitimlerin düzenlenmesi.
- Yazılı öncesi EBA, MEB örnek sorular gibi kaynaklardan örnek yazılı sorularının öğrencilerle paylaşılması.
- Okulda Kapsayıcı Eğitim alan öğretmenlerin öğrencilerin özel durumunu göz önünde bulundurarak, ders anlatırken dikkat etmesi gerekenler konusunun tartışılması, toplantılarda sorunların çözümü için çözüm yolları geliştirilmesi.
- Genel olarak Türk Eğitim sistemi hakkında bilgilendirme çalışmaları yapılır. (YÖS ve LGS gibi sınavlar, liselerin, sınavların yapısı hakkında)

Geziler

- Çeşitli STK ve belediyelerin sponsorluğunda Türk ve mülteci öğrencilere, velilere yönelik gezilerin planlanması. (Üsküdar Bilim Merkezi, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeni ile düzenlenmesi planlanan geziler.)
- Okulun Gezi Kulübü ile birlikte planlama yapılması.

Kahvaltı Etkinlikleri

-Özellikle çalışmanın başladığı ilk aylarda Türk, mülteci öğrenciler ve veliler arasında tanışma ve kaynaşma amacıyla kahvaltı etkinliklerinin yapılması.

Öğretmen Eğitimleri (Akıl ve Zekâ Oyunları, STEMM, Drama Eğitimi...)

-İlgili kurumda gerçekleştirilecek etkinliklerin, öğretmen eğitimlerinin ve yıl içinde yapılan çalışmaların daha verimli yürütülebilmesi için okulda ilgili eğitimlerle

açılacak olan kursların şenlik, turnuva veya bir yarışmaya dönüştürülmesi öğrencilerin ve öğretmenlerin motivasyonu arttırabilir. Bu bağlamda okul yöneticileri ile birlikte gerçekleştirilecek çalışmanın planlaması. (Bu araştırmanın gerçekleştirildiği okulda İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü veOrtaokulu tarafından yürütülmesi planlanan İstanbul’da belirli bir bölgeyi kapsayan 1. Zekâ Oyunları Turnuvası gerçekleştirilmiştir.)

- Öğretmen eğitimlerinin ardından gerekli ise eğitim materyallerinin (mangala, reversi, abalon, hayalet, tangram vb. STEMM lab. malzemeleri) temini için uygun STK ve belediyelerle iş birliğinin yapılması.
- Türk ve mülteci öğrencilerin birlikte çalışacakları ortamların oluşturularak yıl içinde ulusal ve yerel yarışmalara öğrenci çalıştırılması.
- Eğitimi alan Türk ve mülteci öğrencilerin birlikte çalışması için yeni alanların açılmasının sağlanması.

Rehberlik Hizmetleri

- Ders çalışma teknikleri, akademik başarıyı artırma yöntemleri, öfke kontrolü gibi konuların çalışılması. (Genellikle birebir görüşmeler şeklinde)
- Türk Kızılayı Toplum Merkezi görevlilerinin etkinliklerine eşlik edilmesi.

Çalışmanın Gelişiminin İzlenmesi

- Çalışmanın başında, ortasında ve sonunda yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden tipik örnekleme yöntemi ile seçilmiş öğretmen, mülteci ve mülteci olmayan veli, mülteci ve mülteci olmayan öğrencilerden oluşan gruplarla görüşmeler yapılması.
- Gerekli görülmesi halinde “Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği”, Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği (MÖTÖ) (Öğretmenler için) ve “Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği “(Mülteci olmayan/yerli öğrenciler için) uygulanarak nicel veriler elde edilmesi.
- Ölçekler ve yarı yapılandırılmış nitel çalışmalarla çalışmanın izlenmesi. Yeniden revize edilmesi.

Ek-8: Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Sürecine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinlik Fotoğrafları

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ferah ÖZDEN

Eğitim

Yüksek Lisans: Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim.

Lisans: İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü.

Lisans: Balıkesir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Öğretmenliği.

Akademik Çalışmalar

- **Konferans Bildirisi**

- 1) 2. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi (ICOESS-2018) 4-7 Nisan 2018 Antalya

Deneysel Ölçüme Dayalı Beslenme Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Beslenme

Davranışlarına ve Beslenme Öz-Yeterliklerine Etkisinin İncelenmesi (Mustafa ÖZGENEL, Ferah ÖZDEN)

- 2) 2. Uluslararası Eğitimde Yeni Arayışlar Kongresi 26- 27 Ekim 2019 İstanbul

Kitabını Oku, Zinciri Kırma Etkinliğinin Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi (Ferah ÖZDEN)

- **Yayınlanmış Makale**

- Özgenel, M., Özden, F. (2019). Deneysel Ölçüme Dayalı Beslenme Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Beslenme Davranışlarına ve Beslenme Öz-Yeterliklerine Etkisinin İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (3), 181-189. DOI: 10.18506/anemon.472878

İletişim